

mande budgetår medel måtte beräknas för följande av försvarsutredningen förutsedda byggnadsbehov, nämligen provbocksanläggning och flygplanförråd, varjämte ämbetsverket hemställt, att vissa tidigare i programmet icke medräknade arbeten, nämligen musikbyggnad och hundgård, kostnadsberäknade till tillhoppa (40,000 + 14,000 + 4,000 för administration m. m. =) 58,000 kronor, måtte komma till utförande. Vid bifall därtill komme programmet i sin helhet att draga en kostnad av (9,294,000 + 6,000 + 58,000 =) 9,358,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inklusive administrationskostnader i runt tal 144,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 9,214,000 kronor (se bilaga 13).

Med stöd av det anförda hemställde flygförvaltningen, att för nästkommande budgetår ett belopp av (9,358,000 — 9,180,000 =) 178,000 kronor måtte beräknas för flottiljen.

Av i byggnadsprogrammet för Brävalla flygflottilj ingående arbeten torde den provbocksanläggningen böra komma till utförande. Däremot synes med uppförandet av flygplanförråd och musikbyggnad tills vidare utan olägenhet kunna anstå. Beträffande de av flygförvaltningen föreslagna nya anläggningarna torde sålunda endast de för devieringsbana och hundgård erforderliga medlen nu böra beräknas, varför medelsbehovet för budgetåret 1944/45 enligt min mening kan begränsas till 30,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Departements-
chefen.*

Hallands flygflottilj (Mickedala). Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för denna flottiljs etablissemang till 12,164,000 kronor inklusive de till 596,000 kronor angivna kostnaderna för erforderliga markförvärv. Vid anmälan av förevarande spörsmål i propositionen 1942: 270 anförde jag, att en i propositionen närmare berörd utredning rörande markfrågorna för flottiljen borde avvaktas, innan medel för markförvärv anvisades. Däremot syntes medel i begränsad omfattning böra under den närmaste framtiden göras disponibla för påbörjande, så snart markfrågorna vunnit sin lösning, av en del av de av försvarsutredningen föreslagna byggnads- och flygfältsarbetena. I enlighet härmed beräknade 1942 års riksdag för budgetåren 1941/42 och 1942/43 tillhoppa 1,670,000 kronor för ändamålet, varvid i enlighet med vad i propositionen anförts förutsattes, att bostadsbyggnader för vissa officerare och underofficerare — av utredningen kostnadsberäknade till 125,000 kronor — icke uppfördes vid flottiljen.

Frågan om markförvärv för Hallands flygflottilj upptogs till behandling i propositionen 1942: 328 (punkten 4), varvid jag i brist på säkra bedömningsgrunder rörande behovet tillstyrkte att av flygförvaltningen äskat belopp, i avrundat tal 630,000 kronor, måtte anvisas för budgetåret 1942/43. Riksdagen hade häremot intet att erinra.

Sedan flygförvaltningen — som i sin skrivelse angående medelsbehoven för innevarande budgetår beräknat medelsbehovet vid Hallands flygflottilj till sammanlagt 12,320,000 kronor — för ifrågasatt budgetår äskat ett be-

lopp av 8,120,000 kronor för byggnadsändamål fann jag mig — såsom av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) närmare framgår — kunna tillstyrka ett i förhållande till flygförvaltningens förslag i viss mån reducerat program, därvid gymnastiksalsbyggnad och bastubadavdelning samt bilverkstad tills vidare icke ansågos böra komma till utförande. Vidare syntes böra undersökas, huruvida icke medelsbehovet för tygverkstad och bostäder kunde begränsas. Riksdagen beräknade i enlighet med mitt förslag ett belopp av 7,000,000 kronor för budgetåret 1943/44.

För markförvärv och byggnadsarbeten vid flottiljen har riksdagen alltså hittills beräknat tillhoppa (1,670,000 + 630,000 + 7,000,000 =) 9,300,000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen* anfört, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för Hallands flygflottiljs etablissemment numera beräknade dessa kostnader till ett sammanlagt belopp av 12,427,000 kronor. Merkostnaderna i förhållande till försvarsbeslutet belöpte huvudsakligen på beräknade merkostnader, 200,000 kronor, för markförvärv vid nu pågående expropriationsförfarande, varvid oväntat höga ersättningar till arrendatorer kunde förutses. I övrigt hade endast mindre — på vunna erfarenheter grundade — justeringar vidtagits.

Flygförvaltningen hemställde, att — utöver tidigare i byggnadsprogrammet upptagna arbeten — devieringsbana och hundgård till en beräknad sammanlagd kostnad av 21,000 kronor måtte komma till utförande under nästkommande budgetår. För samtliga byggnadsarbeten vid flottiljen beräknade ämbetsverket sålunda ett belopp av (12,427,000 + 21,000 =) 12,448,000 kronor. Med frånräknande av belopp som beräknats, men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader omkring 223,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljens byggnadsprogram enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 12,225,000 kronor (se bilaga 14).

För att möjliggöra etablissemmentets programenliga färdigställande till den 1 oktober 1944 hemställde flygförvaltningen att resterande medel, (12,448,000 — 9,300,000 =) 3,148,000 kronor, måtte anvisas för budgetåret 1944/45.

Sedan flygförvaltningen i skrivelse den 11 oktober 1943 meddelat, att kostnaderna för erforderliga expropriationer på grundval av meddelade domstolsutslag kunde beräknas till 742,300 kronor, eller eventuellt 14,000 kronor mera, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 19 november 1943 bemyndigat flygförvaltningen, att, sedan ifrågavarande kostnader guldits från det av 1942 års riksdag anvisade anslaget av 630,000 kronor för markförvärv för flottiljen, av omhänderhavda medel förskjuta vad för kostnadernas gäldande ytterligare erfordrades, att framdeles anmälas till ersättande.

Departements-
chefen.

Flygförvaltningens nu framlagda förslag rörande byggnadsarbetena vid Hallands flygflottilj utvisar en viss ökning i jämförelse med tidigare beräkningar, i första hand betingad av förenämnda oberäknat höga exproprieringskostnader. Jag utgår från att dessa kostnader, i den mån de ej kunna bestridas inom ramen för det av 1942 års riksdag för markförvärv anvisade anslaget,

skola få utgå av förevarande investeringsanslag. Av de för nästa budgetår upptagna byggnadsarbetena torde, i enlighet med vad inledningsvis anförts, med uppförande av gymnastiksalsbyggnad och bastubadavdelning ävensom anläggande av idrottsplats böra tills vidare anstå. Även uppförande av flygplanförråd samt av förläggningsbyggnad för kadetter och aspiranter torde utan större olägenhet kunna uppskjutas. I övrigt synas flygförvaltningens förslag och kostnadsberäkningar godtagbara, varför jag för nästkommande budgetår beräknar medelsbehovet vid Hallands flygflottilj till 2,540,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Hälsinge flygflottilj (Östansjö). Försvarsutredningen föreslog, att en jaktflottilj under femårsperioden skulle uppsättas från och med budgetåret 1944/45 och förläggas till Umeå (F 15). Kostnaderna för flottiljens förläggning beräknades av utredningen till 13,368,000 kronor. I propositionen 1942: 210 förordades, att flottiljen förlades till Söderhamn. I anslutning härtill framhölls att anläggningskostnaderna vid en förläggning till Söderhamn komme att bli högre än enligt det alternativ försvarsutredningen räknat med. Dessa syntes nämligen enligt verkställda beräkningar kunna uppskattas till 16,200,000 kronor, därav 600,000 kronor beräknats belöpa på markförvärv och 2,918,000 kronor på flygfältsarbeten. Riksdagen beslöt i enlighet med det i propositionen framlagda förslaget, att flottiljen skulle förläggas till Söderhamn. Efter förslag i propositionerna 1942: 270 och 1942: 322 har riksdagen för budgetåret 1942/43 anvisat tillhoppa 1,400,000 kronor för markförvärv och flygfältsarbeten, varvid markförvärvskostnaderna beräknades till 400,000 kronor. För innevarande budgetår har riksdagen efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) beräknat ett belopp av 4,950,000 kronor. I anledning av att flygförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1943/44 förordat ett byggnadsprogram för flottiljen, som omfattade bland annat ett väsentligt större tjänstebostadsbestånd än det varmed försvarsutredningen räknat, varjämte kostnaderna för tygverkstad med monteringshall av flygförvaltningen uppräknats från av försvarsutredningen beräknade 425,000 kronor till 500,000 kronor, anförde jag vid anmälan av sistnämnda proposition, att det syntes böra undersökas, huruvida icke en begränsning av den synnerligen omfattande tjänstebostadsbebyggelsen kunde vara möjlig samt huruvida kostnaderna för tygverkstaden kunde begränsas till av försvarsutredningen angivet belopp. Med gymnastikbyggnad och bastubadavdelning borde tills vidare anstå.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår beräknat kostnaderna för förläggning av Hälsinge flygflottilj till sammanlagt 14,893,000 kronor, i vilket belopp jämväl inginge kostnader — tillhoppa 22,000 kronor — för devieringsbana och hundgård, vilka byggnadsbehov tidigare icke inräknats i programmet. Av flygförvaltningens skrivelse framgår, att ämbetsverket med hänsyn till departementschefens förenämnda yttrande föreslagit en nedskärning av kostnaderna för bostadsbebyggelsen till den av försvarsutredningen beräknade

omfattningen, 1,258,000 kronor, varav 1,048,000 kronor upptagits för nästa budgetår. Med frånräknande av det för bostadsbyggnader beräknade beloppet, vilket ännu icke till någon del disponerats, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 13,560,000 kronor (se bilaga 15). En reducering av det för tygverkstaden med monteringshall upptagna beloppet, 500,000 kronor, vore icke möjlig, framför allt på grund av att monteringshallen måste dimensioneras med hänsyn till moderna och planerade flygplantyper. Detta förhållande gällde tygverkstäderna vid samtliga nya flygflottiljer.

För att möjliggöra etablissemangets programenliga färdigställande till den 1 oktober 1945 hemställde flygförvaltningen att resterande medel, (14,893,000 — 1,400,000 — 4,950,000 =) 8,543,000 kronor, måtte anvisas för budgetåret 1944/45.

Departements-
chefen.

I enlighet med vad jag inledningsvis anförde, torde i detta sammanhang medel icke böra beräknas för bostäder. Med uppförande av förläggingsbyggnad för kadetter och aspiranter samt flygplanförråd ävensom med anläggande av idrottsplats och inomhusskjutbana torde tills vidare kunna anstå. Icke heller gymnastikbyggnad med bastuavdelning bör, såsom inledningsvis framhållits, tills vidare komma till utförande, och det belopp, som flygförvaltningen beräknat härför för budgetåret 1943/44, kan således utnyttjas för andra byggnadsarbeten vid flottiljen. Beträffande de merkostnader, som med anledning av denna jämkning av byggnadsprogrammet kunna uppkomma, torde få hänvisas till vad jag anförde vid behandlingen av byggnadsprogrammet för Skånska flygflottiljen. I övrigt synes det av flygförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet kunna godtagas. Med beaktande av vad sålunda anförts beräknar jag medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 6,840,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Upplands flygflottilj (Gamla Uppsala). Enligt 1942 års försvarsbeslut skall en ny jaktflottilj, Upplands flygflottilj (F 16), uppsättas med förläggning till Ärna i trakten av Uppsala. Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för flottiljetablissemang med de däri ingående med flygkadettskolan gemensamma byggnaderna till 13,762,000 kronor, varav för markförvärv 857,000 kronor. Av propositionen 1942: 270 framgår, att flygförvaltningen angivit, att vid flottiljen utöver av försvarsutredningen föreslagna byggnadsföretag erfordrades jämväl en bilverkstad och en inomhusskjutbana, kostnadsberäknade till 40,000 kronor respektive 35,000 kronor, samt att kostnaderna för den av utredningen föreslagna tygverkstaden borde beräknas till 625,000 kronor, d. v. s. 75,000 kronor högre än vad utredningen räknat med. Vid anmälan av nämnda proposition anförde jag, att ifrågakostnader för flottiljen — fränsett utgifter för markförvärv — syntes böra i anslutning till utredningens beräkningar uppskattas till i runt tal 12,900,000 kronor. Behovet av bilverkstad och inomhusskjutbana kunde jag icke bedöma på grundval av den då föreliggande utredningen, varför medel icke beräknades för dessa ändamål. Frågan

om anvisande av medel till markförvärv syntes böra upptagas till prövning först sedan viss i propositionen närmare oförmäld utredning färdigställts. För att möjliggöra påbörjandet av de för flottiljen erforderliga flygfälts- och byggnadsarbetena syntes böra äskas ett belopp av 5,000,000 kronor för budgetåret 1942/43. I enlighet med det anförda beräknade riksdagen för nämnda budgetår 5,000,000 kronor för ändamålet.

Frågan om anvisande av medel för markförvärv för Upplands flygflottilj anmälde i propositionen 1942: 322 (punkten 1), varvid för ändamålet äskades ett belopp av 870,000 kronor, vilket också av riksdagen anvisades.

Det sammanlagda beloppet av de för ifrågavarande förläggning beräknade kostnaderna enligt uppskattningarna i propositionerna 1942: 270 och 322 uppgår i enlighet med det anförda till $(12,900,000 + 870,000 =)$ 13,770,000 kronor.

Sedan flygförvaltningen i sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 beräknat totalkostnaderna för byggnader och markförvärv vid Upplands flygflottilj till sammanlagt 13,897,000 kronor, varvid ämbetsverket i kostnadsberäkningen upptagit den i det föregående nämnda bilverkstaden, anförde jag vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 60) bland annat, att jag förutsatte ytterligare utredning rörande möjligheterna att begränsa byggnadsprogrammet så att kostnaderna skulle kunna rymmas inom den tidigare förutsatta kostnadsramen. Därvid syntes bland annat böra undersökas, huruvida icke branddammar kunde anordnas för samma kostnad vid detta förband som vid övriga flygflottiljer. I avvaktan på nyssnämnda utredning ansåg jag mig icke kunna tillstyrka, att medel beräknades för anordnande av idrottsplats och bilverkstad. För byggnadsprogrammets fortsatta genomförande beräknade jag för tiden intill den 1 juli 1944 ett belopp av 6,500,000 kronor, varvid förutsattes att en devieringsbana för 6,000 kronor skulle anordnas vid flottiljen. Mot vad sålunda föreslagits hade riksdagen icke något att erinra.

Hittills ha alltså för flottiljen beräknats tillhoppa $(5,000,000 + 870,000 + 6,500,000 =)$ 12,370,000 kronor.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45, efter omprövning av kostnaderna för det ursprungliga byggnadsprogrammet, beräknat kostnaderna härför till sammanlagt 13,445,000 kronor. Av tablån framgår bland annat, att flygförvaltningen upptagit branddammar (tillika simbassäng) bland arbeten som avsetts bliva påbörjade före utgången av budgetåret 1943/44, samt att ämbetsverket i programmet medtagit bland annat idrottsplats och garage för motorfordon med smörjhall, reservdelsförråd, tvättbox m. m. Utöver det ursprungliga byggnadsprogrammet har ämbetsverket hemställt, att hundgård för 12 hundar samt devieringsbana — kostnadsberäknade till sammanlagt 24,000 kronor — måtte utföras under nästa budgetår. I enlighet med det anförda har ämbetsverket beräknat totalkostnaderna till $(13,445,000 + 24,000 =)$ 13,469,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader 323,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 13,146,000 kronor (se bilaga 16).

Ämbetsverket har hemställt, att återstående av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten, nämligen — förutom idrottsplats — provbocksanläggning för flygmotorer samt flygplanförråd måtte utföras under budgetåret 1944/45. Här om har ämbetsverket anfört följande.

Idrottsplats. Detta arbete har enligt försvarsbeslutet beräknats till 60,000 kronor, för vilken summa flygförvaltningen även anser sig kunna utföra nämnda arbeten. Idrottsplatsen vid denna flygflottilj skall även utnyttjas av flygkadettskolan. I flygkadetternas undervisning ingå bland annat övningar i ledandet av gymnastik och idrottsövningar. För att eleverna skola kunna bli fullgoda instruktörer i de olika allmänna idrottsgrenarna, fordras att de själva praktiskt kunna utöva dessa. Detta kan endast ernås om kadettskolan äger disponera över en fullgod idrottsplats. Någon annan idrottsplats i flottiljens närhet finnes ej. I utbildningsanstalter och särskilt en kadettskolas program intager idrotten en så central och viktig plats, att idrottsplats måste anses oundgänglig här.

Provbocksanläggning för flygmotorer gemensam med flygkadettskolan. Enligt försvarsbeslutet har för detta ändamål beräknats ett belopp av 150,000 kronor. Flygförvaltningen anser sig åtminstone för närvarande icke behöva räkna med mer än 80,000 kronor, enär det ursprungliga förslaget förenklats.

Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd). Detta medelsbehov har enligt försvarsbeslutet beräknats till 150,000 kronor och erfordras under budgetåret 1944/45 enligt förut lämnad motivering.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat det återstående medelsbehovet till (13,469,000 — 12,370,000 =) 1,099,000 kronor.

Departements-
chefen.

Ehuru med byggandet av idrottsplatser vid flottiljerna i övrigt ansetts böra anstå, finner jag de av flygförvaltningen anförda skälen för utförande av en dylik anläggning vid det för Upplands flygflottilj och flygkadettskolan gemensamma etablissemnet bärande och tillstyrker sålunda, att medel nu beräknas för ändamålet. Provbocksanläggning, devieringsbana och hundgård torde vidare böra utföras, medan däremot byggandet av flygplanförråd synes kunna utan olägenhet uppskjutas. Vad frågan om anläggande av branddammar beträffar, finner jag mig med hänsyn till vad tidigare i ämnet anförts icke kunna i detta sammanhang tillstyrka, att högre belopp än 30,000 kronor beräknas för ändamålet. I enlighet med det anförda får jag föreslå, att för nästkommande budgetår ett belopp av 890,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för byggnadsarbeten vid Upplands flygflottilj.

Blekinge flygflottilj (Kallinge). Kostnaderna för denna flottiljs uppsättning beräknades, såsom framgår av propositionen 1942: 270, av flygmyndigheterna till 16,550,000 kronor, varav dock ett belopp av 900,000 kronor anvisats för markförvärv av 1941 års riksdag (proposition nr 319, skrivelse nr 493). I propositionen 1942: 210 förutsattes, att av medel som flygförvaltningen upptagit för tjänstebostäder, tillhoppa 1,230,000 kronor, allenast hälften eller 615,000 kronor skulle behöva tagas i anspråk under femårsperioden. Anslagsbehovet under nämnda period beräknades därför i propositionen 1942: 270, efter jämkning jämväl av det för administrationskostnader m. m. beräknade

beloppet, till i runt tal 15,000,000 kronor. — För markförvärv och byggnadsarbeten beräknades i nämnda proposition under budgetåret 1942/43 ett belopp av i runt tal 3,500,000 kronor erforderligt. Då 900,000 kronor redan anvisats upptogs medelsbehovet för nämnda budgetår till (3,500,000 — 900,000 =) 2,600,000 kronor. Vad sålunda anförts föranledde icke erinran från riksdagen, vilken för ändamålet beräknade 2,600,000 kronor för budgetåret 1942/43.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 beräknade flygförvaltningen medelsbehovet, efter frånräknande av förenämnda belopp av 900,000 kronor, för Blekinge flygflottiljs förläggning till 15,692,000 kronor, varvid förutnämnda kostnad för tjänstebostäder i sin helhet ävensom ett belopp av 40,000 kronor för musikbyggnad jämte å dessa arbeten belöpande administrationskostnader m. m. inräknats. Vid anmälan av statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 61), anförde jag, att anledning saknades att beräkna kostnaderna för tjänstebostäder högre än som förutsatts i 1942 års försvarsbeslut. Med utförandet av i byggnadsprogrammet ingående musikbyggnad syntes tills vidare böra anstå. Uppskov syntes jämväl böra äga rum beträffande i byggnadsprogrammet för budgetåret 1943/44 upptagna gymnastikbyggnad och bastubadavdelning samt badhus, kostnadsberäknade till inalles 321,200 kronor. Totalkostnaderna kunde möjligen nedbringas genom uteslutande av vissa bostadsbyggnader för ogifta officerare och underofficerare. Det syntes vidare böra undersökas, huruvida icke flottiljens behov av intendenturverkstäder och tvättstuga åtminstone tills vidare kunde tillgodoses genom anlitande av marinens motsvarande inrättningar i Karlskrona. Medelsbehovet för budgetåret 1943/44 ansåg jag mig böra beräkna till 7,500,000 kronor.

Häremot har riksdagen icke haft något att erinra, och för flottiljen ha alltså hittills beräknats tillhopa (2,600,000 + 7,500,000 =) 10,100,000 kronor inom försvarsbeslutets kostnadsram.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna, beräknat desamma — utöver förenämnda 900,000 kronor — till sammanlagt 14,980,000 kronor. I denna kostnad inginge emellertid icke devieringsbana och hundgård, och ämbetsverket hemställde förty, att programmet måtte utökas med kostnaderna härför, tillhopa 20,000 kronor. Totalkostnaderna beräknades sålunda till (14,980,000 + 20,000 =) 15,000,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader i runt tal 1,075,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 13,925,000 kronor (se bilaga 17).

För att möjliggöra flottiljens programenliga färdigställande till den 1 oktober 1944 hemställde flygförvaltningen, att resterande medel, (15,000,000 — 10,100,000 =) 4,900,000 kronor, måtte beräknas för nästkommande budgetår.

Flygförvaltningens förslag beträffande Blekinge flygflottilj innebär, att medel nu beräknas för samtliga av 1941 års försvarsutredning föreslagna, ännu återstående byggnadsarbeten. Med hänsyn till att av arbetstekniska

Departements-
chefen.

och andra skäl ett så omfattande byggnadsprogram knappast torde kunna utföras före utgången av budgetåret 1944/45, finner jag mig böra föreslå, att programmet tills vidare inskränkes att omfatta sådana byggnadsarbeten, som äro oundgängligen erforderliga för att etablissementet skall kunna tagas i bruk inom fastställd tid. I enlighet med vad jag inledningsvis anfört beräknar jag för närvarande icke medel för gymnastikbyggnad och bastuavdelning samt idrottsplats. Enligt vad jag under hand erfarit från flygförvaltningen kan med denna begränsning av programmet kostnaden för uppförande av en skolbyggnad beräknas till 230,000 kronor, vilket belopp bör stå till förfogande under nästa budgetår. Beträffande av flygförvaltningen föreslagna bostäder torde medel böra beräknas i särskild ordning, varför i detta sammanhang något belopp icke upptages för ändamålet. Med uppförande av flygplanförråd, badhus samt förläggingsbyggnad för kadetter och aspiranter torde tills vidare kunna anstå. Däremot bör byggnadsprogrammet utökas med devieringsbana och hundgård.

Aberopande det anförda får jag föreslå, att för nästkommande budgetår ett belopp av 3,455,000 kronor beräknas för Blekinge flygflottilj.

Flygkadettskolan (Gamla Uppsala). Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för förläggning av flygkadettskolan i anslutning till Upplands flygflottilj till sammanlagt 2,444,000 kronor. I fråga om de byggnadsåtgärder som borde komma till utförande vid skolan anslöt jag mig i propositionen 1942: 270 i huvudsak till vad försvarsutredningen föreslagit, dock med den reservationen i fråga om anordnandet av tjänstebostäder, att jag endast i begränsad omfattning räknade med medelsanvisning härför. För etablissementets påbörjande beräknade jag, att 1,600,000 kronor bleve erforderliga för budgetåret 1942/43. Riksdagen, som icke fann anledning till erinran mot vad sålunda anförts, beräknade för ändamålet det sålunda angivna beloppet. För innevarande budgetår beräknade riksdagen, efter framställning av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2), för fullföljande av arbetena vid flygkadettskolan ett belopp av 750,000 kronor.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästa budgetår har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för byggnadsprogrammet vid flygkadettskolan, beräknat dessa kostnader till sammanlagt 2,423,000 kronor. Av i programmet ingående arbeten återstode endast vissa bostäder. Flygförvaltningen hemställde, att resterande medel, (2,423,000 — 1,600,000 — 750,000 =) 73,000 kronor, måtte beräknas för budgetåret 1944/45. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader i runt tal 250,000 kronor, skulle totalkostnaderna för byggnadsprogrammet vid flygkadettskolan enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 2,173,000 kronor (se bilaga 18).

Departements-
chefen.

Då frågan om anvisande av medel för bostäder vid flygvapnet enligt vad i det föregående anförts kommer att behandlas i annat sammanhang, anser jag mig här icke böra beräkna några medel för flygkadettskolan för nästa budgetår.

Norrbottnens flygbaskår (Kallax). För genomförandet av de av försvarsutredningen förordade omändringsarbetena vid Norrbottens flygbaskår beräknade utredningen ett belopp av 3,303,000 kronor, varav 240,000 kronor för markförvärv för skjutbana. Flygförvaltningen anmälde i skrivelse den 24 februari 1942 behov vid flygbaskåren av en inomhusskjutbana, kostnadsberäknad till 5,000 kronor. I propositionen 1942: 270 fann jag mig beredd att tillstyrka äskande av medel för samtliga de ändamål, som av försvarsutredningen angivits erforderliga, med undantag för hangar jämte uppställningsplan och bostadsbyggnader, kostnadsberäknade till sammanlagt 925,000 kronor. Likaså tillstyrkte jag, att medel beräknades för anordnande av en sopförbränningsanläggning liksom för täckandet av merkostnader för byggandet av en större sjukhusbyggnad. Flygförvaltningens förslag om medelsanvisning för iordningställande av en inomhusskjutbana fann jag mig däremot för det dåvarande icke kunna biträda. — För byggnadsarbeten vid Norrbottens flygbaskår beräknade jag på grundval härav medelsbehovet till i runt tal 2,400,000 kronor, varav 2,000,000 kronor syntes böra anvisas å riksstaten för budgetåret 1942/43. Av sistnämnda belopp beräknades 240,000 kronor belöpa på markförvärv. Vad jag sålunda anförde föranledde icke erinran av riksdagen, som för ändamålet för budgetåret 1942/43 beräknade 2,000,000 kronor.

Sedan flygförvaltningen i sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 beräknat medelsbehovet för byggnadsprogrammet vid kåren till 3,557,000 kronor — i vilket belopp inginge samtliga de av försvarsutredningen upptagna byggnadsändamålen ävensom vissa tidigare icke beräknade tygförråd och garageutrymmen — fann jag mig, såsom av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) framgår, kunna biträda flygförvaltningens förslag i fråga om beräknande av medel för ökning av tygförråd och garageutrymmen samt för anordnande av en devieringsbana. Med hänsyn därtill beräknade jag medelsbehovet för budgetåret 1943/44 till 550,000 kronor, varav 133,000 kronor belöpte på i byggnadsprogrammet tidigare icke ingående arbeten. Häremot har riksdagen icke gjort erinran.

För flygbaskårens förläggning ha således hittills beräknats tillhoppa (2,000,000 + 550,000 =) 2,550,000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *flygförvaltningen* anført, att ämbetsverket, efter omprövning av kostnaderna för de olika i flygbaskårens vid 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående arbetena m. m., numera beräknade dessa kostnader till sammanlagt 2,349,000 kronor. Följande tidigare icke medräknade byggnadsbehov — kostnadsberäknade till tillhoppa 166,000 kronor — syntes emellertid böra tillgodoses under budgetåret i fråga, nämligen förbättring av vattenförsörjningen, skyddsplantering m. m. samt hundgård.

Det sammanlagda byggnadsbehovet för flygbaskåren utgjorde sålunda (2,349,000 + 133,000 + 166,000 =) 2,648,000 kronor (se bilaga 19). För bostäder ha medel icke beräknats av flygförvaltningen inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Beträffande de nytillkomna medelsbehoven har flygförvaltningen anfört följande.

Vattenförsörjningen baseras för närvarande på en enda vattentäkt, en borrhåll djupbrunn, från vilken hela förbrukningen tages. Vid eventuell reparation av pumpanläggningen eller skador på brunnen blir etablissemnet helt utan vatten. Ur beredskapssynpunkt samt jämväl för att säkra vattenförsörjningen i fred bör ytterligare ett brunnshål upptagas och anslutas till ledningsnätet. Kostnaderna beräknas till 25,000 kronor.

Skyddsplantering m. m. Marken där etablissemnet uppförts, består av fin sand täckt av renlav. Detta har visserligen medfört billiga grundläggningsförhållanden, men å andra sidan har det visat sig, att marken är föga motståndskraftig mot den trafik, som måste ske inom området. Renlaven avnöttes, sanden blottas och uppröres av vinden. Det i övrigt i skogen väl camouflerade etablissemnet röjes av den blottade sanden, vilken vidare även utgör fara för flyg- och bilmotorer.

Flygförvaltningen föreslår därför, att matjord påföres och besås med gräs. Kostnaderna härför jämte vissa erforderliga vägar beräknas till 115,000 kronor.

För behovet av hundgård för 10 hundar hänvisas till tidigare motive- ring. Kostnaderna beräknas till 17,000 kronor.

För nästkommande budgetår har flygförvaltningen hemställt, att ett belopp av (2,648,000 — 2,550,000 =) 98,000 kronor måtte beräknas för Norrbottens flygbaskår.

Departements-
chefen.

I anledning av vad flygförvaltningen anfört i fråga om ordnande av vattenförsörjningen vid Norrbottens flygbaskår finner jag mig böra tillstyrka, att härför erforderliga medel ställas till förfogande. Emot uppförande av hundgård vid flygbaskåren har jag icke heller något att erinra. Den föreslagna skyddsplanteringen torde däremot i nuvarande läge icke böra utföras. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde för nästkommande budgetår ytterligare medel för Norrbottens flygbaskår icke behöva beräknas.

Centrala flygverkstaden i Arboga. Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för en ny central flygverkstad till 10,155,000 kronor, varav 950,000 kronor belöpte på markförvärv. I skrivelse den 24 februari 1942 anförde flygförvaltningen, att ytterligare 160,000 kronor komme att erfordras, därest provbocksanläggningarna skulle erhålla samma storlek som vid de båda tidigare befintliga verkstäderna.

Sedan flygförvaltningen därefter i skrivelse den 30 april 1942 inkommit med förslag rörande den nya verkstadens förläggning, upptogs berörda fråga till behandling i propositionen 1942: 322 (punkten 3). Jag föreslog i nämnda proposition, att den nya centrala flygverkstaden skulle förläggas till Arboga. Kostnaderna för markförvärv, flygfältsarbeten och byggnader m. m. för verkstaden beräknades i enlighet med flygförvaltningens förslag till 10,250,000 kronor.

Riksdagen beslöt i anledning av förenämnda proposition, att flygverkstaden skulle förläggas till Arboga samt beräknade & tilläggsstat för budget-

Året 1941/42 800,000 kronor till markförvärv samt för budgetåret 1942/43 3,000,000 kronor för byggnadsarbetenas påbörjande. Sedan flygförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 anfört, att — när verkstaden borde vara i huvudsak färdig den 1 oktober 1944 — återstoden av kostnaderna, 6,450,000 kronor, borde anvisas för ifrågavarande budgetår, yttrade jag vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) att på närmare anförda skäl det totala medelsbehovet syntes kunna minskas med av flygförvaltningen för tjänstebostäder beräknat belopp, 742,000 kronor, till i runt tal 9,500,000 kronor, varav 5,500,000 kronor syntes bära anvisas för budgetåret 1943/44. Riksdagen beslöt i enlighet med det sålunda framlagda förslaget.

För verkstaden ha således hittills beräknats tillhopa (800,000 + 3,000,000 + 5,500,000 =) 9,300,000 kronor, varav 800,000 kronor för markförvärv.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen* i ämnet anfört i huvudsak följande.

Beloppet 9,500,000 kronor, vartill kostnaderna för centrala flygverkstaden i Arboga jämlikt förslag i 1943 års statsverksproposition fixerats, vore beräknat på grundval av prisläget den 1 april 1942. Omfördes detta belopp till prisläget den 1 juli 1941, kunde kostnaderna beräknas till 8,635,000 kronor. Efter omprövning av kostnaderna för de olika i byggnadsprogrammet för verkstaden upptagna byggnadsarbetena m. m. beräknade flygförvaltningen att kostnaderna — såvitt nu kunde bedömas — komme att uppgå till sammanlagt 8,585,000 kronor enligt sistnämnda prisläge. Utöver tidigare beräknade byggnadsarbeten anmälde ämbetsverket nu behov av betonginklädnad av verkstäder och förråd i berg, kostnadsberäknad till 720,000 kronor, utökningar av finmekanisk verkstad och radioverkstad, kostnadsberäknade till 140,000 kronor, samt en hundgård, kostnadsberäknad till 10,000 kronor. För dessa ytterligare byggnadsarbeten tillkomme administrationskostnader, 52,000 kronor. Sålunda beräknades kostnaderna i enlighet med det ovan anförda till (8,585,000 + 720,000 + 140,000 + 10,000 + 52,000 =) 9,507,000 kronor (se bilaga 20). Några medel för bostäder ha icke inräknats i detta belopp.

I fråga om de särskilda byggnadsbehoven har ämbetsverket anfört bland annat följande.

Beträffande betonginklädnad av verkstäder och förråd i berg må följande framhållas. Fortsatta bergundersökningar med bland annat provborrningar samt anlåtande av fyra bergsakkunniga, nämligen bergmästare O. Eklund, konsulterande ingenjören, civilingenjör Erik W. Jonson, Vattenbyggnadsbyrån, Stockholm, statsgeologen filosofie doktor N. Sundius samt förste byrådirektör P. Wittrock, ha givit vid handen, att bergkvaliteten för utsprängning av utrymmen av här ifrågavarande slag ej är den bästa.

I utlåtande av den 11 september 1942, före arbetenas påbörjande, ha de sakkunniga som sin mening uttalat, att arbetet dock är genomförbart, samt tillstyrkt detsamma genomförande. Sedan arbetena igångsatts, ha de sakkunniga givits tillfälle besiktiga de pågående arbetena och därvid ej funnit anledning ändra sin uppfattning utan tillstyrkt arbetenas fortsättande.

Enligt det ursprungliga byggnadsprogrammet skulle inklädnaden av berg-

verkstaden och bergförråden utföras av trä. På senare tid vunna erfarenheter ha dock visat, att en inklädnad med trä i bergrum överhuvudtaget är mindre lämplig, bland annat med hänsyn till brandfaran men framför allt ur säkerhetssynpunkt.

De sakkunniga ha i yttrande den 7 augusti 1943 enhälligt tillstyrkt, att träinklädnaden utbytes mot betonginklädnad.

Utökning av finmekanisk verkstad och radioverkstad. Enär vissa centralförråd skola förläggas vid Arboga i anslutning till centrala flygverkstaden, har det befunnits lämpligt, att även huvuddelen av finmekaniska och radioverkstäderna förlägges dit. Kostnaderna beräknas till 140,000 kronor. Med hänsyn härtill kunna motsvarande byggnadsbehov vid centrala flygverkstaden å Malmen och centrala flygverkstaden i Västerås tillgodoses för kostnader, som understiga vad försvarsutredningen upptagit för ändamålet med 50,000 kronor respektive 100,000 kronor. Någon ökning av kostnadsramen för flygvapnets utbyggande uppstår icke genom denna ändring av organisationsplanen.

Hundgård för 8 hundar. Flygförvaltningen får hänvisa till vad i ärendet anförts för Västmanlands flygflottilj. Kostnaden beräknas av ämbetsverket till 10,000 kronor.

Enär för verkstaden för budgetåren 1942/44 redan anvisats 9,300,000 kronor har flygförvaltningen hemställt, att för nästkommande budgetår ytterligare måtte beräknas (9,507,000 — 9,300,000 =) 207,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vid de ursprungliga kostnads kalkylerna förutsattes, att inklädnad med trä av den huvudsakligen såsom bergverkstad utförda centrala flygverkstaden i Arboga skulle vara tillfyllest. Senare gjorda erfarenheter ha utvisat, att en inklädnad av trä i bergrum är mindre lämplig ur säkerhetssynpunkt men även med tanke på brandrisken. Därjämte tillkommer i detta speciella fall, att berget visat sig sämre än man haft anledning räkna med. Under sådana omständigheter torde en inklädnad med betong vara att tillråda, varför jag tillstyrker, att det av flygförvaltningen härutinnan föreslagna beloppet, 720,000 kronor, beräknas för ändamålet. Då jämväl övriga av ämbetsverket i detta sammanhang föreslagna arbeten synas böra utföras — utökningarna av verkstäderna motsvaras av besparingar på andra håll — torde kostnaderna för byggnadsprogrammet i sin helhet kunna beräknas till det av flygförvaltningen angivna beloppet 9,507,000 kronor. Av detta belopp ha 752,000 kronor beräknats för markförvärv, varför kostnaderna för byggnads- och anläggningsarbeten kunna uppskattas till (9,507,000 — 752,000 =) 8,755,000 kronor. Då enligt den förut lämnade redogörelsen hittills 8,500,000 kronor beräknats för sådana arbeten vid centrala flygverkstaden i Arboga, uppskattar jag återstående medelsbehov till 255,000 kronor, vilket belopp synes böra beräknas för nästkommande budgetår.

Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral. Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för vid dessa institutioner erforderliga byggnadsåtgärder till 4,457,000 kronor, varav 45,000 kronor belöpte på markförvärv för försökscentralen. I propositionen 1942: 270 uppskattades de sammanlagda kostnaderna för ifrågakvarande ändamål — sedan desamma minskats med

60,000 kronor, vilket belopp upptagits för komplettering av skyddsrum, var till medel anvisats i annan ordning, och med 898,500 kronor med hänsyn till begränsning av det av försvarsutredningen förutsatta byggnadsprogrammet beträffande tjänstebostäder, ävensom ökats med 5,000 kronor för anordnande av en sopförbränningsstation — till 3,450,000 kronor. Mot en utbyggnad inom denna anslagsram förklarade jag mig i princip intet annat ha att erinra än att kostnaderna för försökscentralen borde begränsas inom den anslagsram, som bestämts genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 november 1941, eller 903,200 kronor. För ändamålet beräknade riksdagen i enlighet med i propositionen framlagt förslag tillhoppa 2,200,000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 och å riksstaten för innevarande budgetår.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 beräknade flygförvaltningen de sammanlagda byggnadskostnaderna till 4,838,000 kronor, i vilket belopp inginge dels de i det föregående berörda kostnaderna för tjänstebostäder, dels vissa merkostnader för komplettering av försökscentralen, dels ock kostnader för en mindre vapenverkstad. På sätt framgår av mitt yttrande till statsrådsprotokollet i samband med anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) fann jag ej skäl frångå den i propositionen 1942: 270 förordade planen för här ifrågasvarande byggnadsarbeten i annan mån än att programmet syntes bära utökas med en devieringsbana. Kostnaderna för byggnadsprogrammet i dess helhet syntes allt fortfarande kunna beräknas till i runt tal 3,450,000 kronor. Medelsbehovet för innevarande budgetår beräknades av mig till 1,150,000 kronor. Häremot har riksdagen icke haft något att erinra.

För ändamålet ha således hittills beräknats tillhoppa 3,350,000 kronor.

Flygförvaltningen har nu, efter omprövning av kostnaderna för de olika i byggnadsprogrammet upptagna byggnadsarbetena m. m., beräknat dessa kostnader till sammanlagt 3,391,000 kronor, vartill komme kostnaden för förenämnda divieringsbana, 6,000 kronor. I programmet ingå bostäder till en kostnad av 898,500 kronor, vilket belopp fördelats med 798,500 kronor å budgetåren 1942/44 och återstoden å nästa budgetår. Vidare har ämbetsverket emellertid hemställt, att tidigare icke beräknade byggnadsarbeten till en kostnad av 248,000 kronor — nämligen yttre elektriska ledningar, ställverk och transformatorer, ytterligare åskledaranläggning, utökning av automatisk brandalarm samt åskledaranläggning för försökscentralen — måtte utföras under budgetåret 1944/45. Härom har ämbetsverket anfört följande.

Yttre elektriska ledningar, ställverk, transformatorer. De nu utförda, pågående och planerade nybyggnads- och ombyggnadsarbetena äro av sådan omfattning, att ifrågasvarande anläggningar icke äro tillräckliga för sitt ändamål. Den befintliga transformatorinstallationen jämte ställverk är sedan länge överbelastad och har måst förses med provisoriska kompletteringar, vilka icke uppfylla gällande föreskrifter. Bibehållandet av dessa provisorier äventyra driftsäkerheten. Enär leveransen av elektrisk ström av ekonomiska skäl skall skötas gemensamt för flygverkstaden och Östgöta flygflottilj, måste ytterligare komplettering ske i nämnda ställverk. Utrymmen och möjligheter härför saknas på nuvarande plats. Ett nytt ställverk är där-

för nödvändigt att utföra i motorverkstad nr 19, där även bombskyddat utrymme erhålles. Planerade nybyggnader medföra behovet av en ny transformatorinstallation. Detta förhållande jämte nödvändigheten att på ett betryggande sätt ordna högspänningsdistributionen i övrigt, så att nuvarande otillfredsställande provisorier kunna avskaffas, motiverar vissa nya centraler, som böra placeras i utrymmen, vilka utbyggas i anslutning till garage nr 15 och matinerättning nr 34. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 164,000 kronor.

Ytterligare åskledareanläggning. Tidigare har åskledareanläggning utförts på en del byggnader vid verkstaden. Sedan dess ha ytterligare byggnader tillkommit. För dessa byggnader erfordras åskledare med hänsyn till de stora värden, som förvaras i dem och som för närvarande äro svårersättliga. Kostnaderna beräknas till 19,000 kronor.

Utökning av automatisk brandalarm. Sedan tidigare beräknade medel erhållits ha ytterligare byggnader tillkommit, vilka delvis erfordra automatiskt brandalarm. Kostnaderna beräknas till 43,000 kronor.

Åskledareanläggning för försökscentralen. Med hänsyn till de stora värden som förvaras inom byggnaden erfordras åskledare. Kostnaderna beräknas till 8,000 kronor.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda uppskattat totalkostnaderna för centrala flygverkstaden i Malmen jämte försökscentralen till (3,391,000 + 6,000 + 248,000 =) 3,645,000 kronor. Med frånräknande av det belopp, som beräknats för bostäder jämte därå belöpande administrationskostnader, skulle totalkostnaderna för byggnadsprogrammet enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 2,692,000 kronor (se bilaga 21). Ämbetsverket har hemställt, att för budgetåret 1944/45 ett belopp av (3,645,000 — 3,350,000 =) 295,000 kronor måtte beräknas för här ifrågakvarande ändamål.

Departements-
chefen.

För byggande av bostäder vid Malmen har flygförvaltningen för nästkommande budgetår äskat 106,000 kronor inberäknat administrationskostnader. Såsom i det föregående anförts avser jag att upptaga denna fråga till behandling i ett senare sammanhang, varför jag här icke beräknar medel för detta ändamål. De föreslagna utökningarna av åskledar- och brandalarmanläggningarna vill jag icke motsätta mig, ehuru enligt min mening medel härför bort ha förutsetts i samband med planerandet av de särskilda byggnadsarbetena. Jag beräknar sålunda medelsbehovet i sin helhet för centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentralen för nästa budgetår till 189,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Centrala flygverkstaden i Västerås. Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för vid denna verkstad förordade byggnadsarbeten till 3,660,000 kronor, varav 30,000 kronor för markförvärv för tjänstebostäder vid Hässlö. På vissa i yttrande till statsrådsprotokollet vid anmälan av propositionen 1942: 270 anförda skäl fann jag kostnaderna för femårsperioden kunna minskas till i runt tal 2,525,000 kronor. Mot en utbyggnad av verkstaden inom sistnämnda kostnadsram hade jag i huvudsak intet att erinra men fann det vara tillräckligt, om för budgetåret 1942/43 anvisades ett belopp av 1,400,000 kronor för arbetenas igångsättande. Detta belopp innefattade icke kostnaderna för

markförvärv, vilka icke syntes böra bestridas under budgetåret 1942/43. Vad sålunda anförts föranledde icke erinran av riksdagen. — I sina medelsäskanden under kapitalbudgeten för innevarande budgetår upptog emellertid flygförvaltningen kostnaderna för byggnadsprogrammet vid centrala flygverkstaden i Västerås till 3,943,000 kronor, däri bland annat ingingo kostnader för vissa tidigare föreslagna tjänstebostäder ävensom ett belopp av 200,000 kronor för arbeten vid målarverkstäderna. Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) framhöll jag, att de föreslagna tjänstebostäderna enligt 1942 års försvarsbeslut skulle anstå till tid efter femårsperiodens slut, varför anledning icke syntes föreligga att i byggnadsprogrammet medtaga kostnaderna för desamma. Vidare hade jag icke blivit övertygad om behovet av det föreslagna anslaget för vissa arbeten vid målarverkstäderna, varför jag icke ansåge mig böra för budgetåret 1943/44 beräkna högre belopp än 1,200,000 kronor för byggnadsarbeten vid flygverkstaden. Mot denna beräkning har riksdagen ej haft något att erinra.

För verkstaden ha sålunda hittills beräknats tillhoppa (1,400,000 + 1,200,000 =) 2,600,000 kronor.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för i det sålunda reducerade byggnadsprogrammet ingående arbeten, beräknat dessa kostnader till sammanlagt 2,419,000 kronor. Därutöver har emellertid ämbetsverket anmält ytterligare ett antal tidigare icke beräknade byggnadsbehov till ett sammanlagt belopp av 589,000 kronor, nämligen utbyggnad av mekaniska verkstaden, ombyggnad av sjöhangar, uppförande av skjul för jiggas samt av slangtorn, anordnande av förläggningstrymmen för brandberedskap, komplettering av vägar och planering vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö, uppförande av brandbod med skjul för gengasbränsle, anordnande av skyddsrum samt anläggande av ytterligare åskledaranläggning, utökning av automatisk brandalarm samt tillbyggnad av sprutmålningsverkstaden vid Hässlö.

Flygförvaltningen har härom anført i huvudsak följande.

Utbyggnad av mekaniska verkstaden. Utrymmet för eloxeringsavdelningen i mekaniska verkstaden har måst tagas i anspråk för en ny kemisk korrosionskyddsbehandling av flygplantankar föranledd av nya drivmedel, varför utrymme saknas för eloxeringsanläggning, som är under anskaffning. Då vissa sköljkar och dylikt kunna vara gemensamma för både korrosionsavdelningen och eloxeringsavdelningen, är det lämpligt att utvidga befintlig lokal, så att eloxeringsavdelningen kan inrymmas i densamma. Kostnaderna beräknas till 75,000 kronor.

Utbyggnad av sjöhangar. Reparation av vissa flygplantyper skall ombesörjas, och härför äro icke befintliga verkstadslokaler tillräckliga, varför befintlig sjöhangar måste disponeras för ändamålet. Byggnadsarbetena omfatta värmeisolering, inredning av kontor och personalutrymmen, golvbeläggning, ökning av ljusintag m. m. Byggnadsarbetena ha kostnadsberäknats till 195,000 kronor. Då det är oundgängligen nödvändigt att arbetena påbörjas under innevarande budgetår, beräknas erforderligt, att beslut om

igångsättande av arbeten för 50,000 kronor meddelas under budgetåret 1943/44.

Skjul för jiggjar. Då det är oundgängligen nödvändigt, att till fullo utnyttja golvytan i den ombyggda sjöhangaren för reparationer, måste plats beredas på annat ställe för jiggjar etc. som icke äro i bruk. Flygförvaltningen avser att uppföra ett enkelt förrådsskjul med en yta av cirka 400 kvadratmeter. Kostnaderna beräknas till 55,000 kronor.

Slangtorn och förläggingsutrymmen för brandberedskap. För att kunna torka verkstadens brandslangar är det nödvändigt att slangtorn uppföres i anslutning till befintlig brandbod. Utrymme för brandberedskap saknas vid verkstaden. Det är nödvändigt att sådant ordnas för att icke äventyra brandberedskapen. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten beräknas till 25,000 kronor.

Komplettering av vägar och planering vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö. Vid huvudverkstaden måste vägar iordningställas vid den nyuppförda motorprovbyggnaden och virkesförrådet. Den under år 1942 ombyggda flygplanpiren är för närvarande ofarbar för flygplanvagnar och kan alltså icke utnyttjas. Vid filialen vid Hässlö äro vägar i synnerligen dåligt skick. Bitvis äro de ofarbara under en del av året. För att bliva farbara året runt måste de iordningställas. Dessutom erfordras nya vägar vid sprutmålningsverkstad, förrådsbyggnad, värmecentral samt garage vid filialen. Dessa arbeten kostnadsberäknas till 74,000 kronor.

Brandbod med skjul för gengasbränsle. Vid filialen vid Hässlö är det nödvändigt att uppföra bod för brandmateriel och att ordna förvaringsplats för gengasbränsle. Kostnaderna för dessa byggnader beräknas till 18,000 kronor.

Skyddsrum. På grund av den kraftigt utökade personalstyrkan vid filialen vid Hässlö erfordras ytterligare skyddsrum för 120 personer. Skyddsrummen, som böra göras fullträffsäkra, beräknas kosta 40,000 kronor.

Ytterligare åskledareanläggning och utökning av automatisk brandalarm. Sedan de ursprungliga anläggningarna projekterades och medel begärdes, ha ytterligare byggnader tillkommit och med hänsyn till de stora värden, som förvaras i dem och som för närvarande delvis äro svårersättliga, är det nödvändigt att utöka åskledareanläggning och automatisk brandalarm. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 23,000 kronor respektive 16,000 kronor.

Tillbyggnad av sprutmålningsverkstad vid filialen vid Hässlö. Vid filialen äro samtliga personalutrymmen helt utnyttjade, varför dessa icke kunna utnyttjas av sprutmålningsverkstadens personal, när denna verkstad tages i bruk. Det är även omöjligt att förvara kläderna inne i en sprutmålningsverkstad på grund av kringrykande färgstoff. Omklädnads-, toalett- och frukostrumsutrymmen måste alltså ordnas. Dessutom erfordras utrymme för de mycket eldfarliga färgerna, vilka icke enligt gällande föreskrifter få förvaras inne i verkstaden. Kompressor- och tryckluftbehållare få författningsenligt icke förvaras i verkstaden. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten beräknas till 35,000 kronor.

I anslutning härtill har flygförvaltningen framhållit, att centrala flygverkstaden i Västerås tillkommit vid en tidpunkt, då proportionen mellan land- och sjöflygplan varit en annan än nu och att flygverkstaden utbyggts för att i första hand betjäna sjöflygplan. Emellertid hade huvudverkstaden i allt större utsträckning måst tagas i anspråk för landflygplan, allteftersom utvecklingen gått mot övergång till landflygplan och nya landbaserade flygför-

band uppsatts. Mest rationellt vore därför att flytta tyngdpunkten av verkstadsdriften till filialen. För att erhålla ytterligare monteringsutrymme till lägsta kostnad hade flygförvaltningen dock måst räkna med en omändring av befintliga lokaler vid huvudverkstaden. Ämbetsverket hade funnit, att frågan, huruvida icke den erforderliga utökningen skulle kunna inom samma kostnadsram åstadkommas vid filialen, borde bliva föremål för ytterligare utredning.

I en den 11 oktober 1943 dagtecknad promemoria har sedermera flygförvaltningen anmält, att företagen utredning givit vid handen, att en utbyggnad av verksamheten vid Hässlö i erforderlig storleksordning skulle draga alltför stora kostnader i jämförelse med motsvarande utbyggnad av huvudverkstaden. Flygförvaltningen ansåge sig därför icke kunna ifrågasätta någon ändring i här antydd riktning av sitt i det föregående omförmälda förslag rörande flygverkstadens utbyggande.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat totalkostnaderna för flygverkstaden i Västerås till (2,419,000 + 589,000 =) 3,008,000 kronor. Med frånräknande av belopp som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inklusive administrationskostnader 1,081,000 kronor, skulle totalkostnaderna enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,927,000 kronor (se bilaga 22). Ämbetsverket har hemställt, att för nästkommande budgetår ett belopp av (3,008,000 — 2,600,000 =) 408,000 kronor måtte av riksdagen beräknas, ävensom att vissa arbeten å sjöhangaren till en kostnad av 50,000 kronor måtte få påbörjas redan under innevarande budgetår.

Mot flygförvaltningens förslag i förevarande avseende har jag intet annat att erinra än att med uppförande av slangtorn och anordnande av förläggningsutrymmen för brandberedskap tills vidare torde kunna anstå. Däremot vill jag icke motsätta mig, att medel nu anvisas för ytterligare åskledaranläggning samt utökning av automatisk brandalarm men hänvisar i detta sammanhang till vad i det föregående anförts i fråga om motsvarande medelsbehov vid centrala flygverkstaden i Malmen. *Departements-
chefen.*

Medelsbehovet för nästkommande budgetår för centrala flygverkstaden i Västerås torde i enlighet med det anförda böra beräknas till i runt tal 380,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Jag har icke något att invända mot att arbeten å sjöhangaren påbörjas redan under innevarande budgetår, så snart riksdagen fattat sitt beslut. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra, torde Kungl. Maj:t äga bemyndiga flygförvaltningen att igångsätta nämnda arbeten, varvid får förutsättas, att de på innevarande budgetår fallande kostnaderna bestridas från förevarande investeringsanslag.

Centralförråden. I 1942 års försvarsbeslut har förutsatts, att vid flygvapnet skall inrättas en i anslutning till försvarsutredningens förslag i ämnet utformad centralförrådsorganisation, innefattande förråd för flygmateriel, för vapenmateriel och för intendenturmateriel. Försvarsutredningen beräknade medels-

behovet för förrådens utbyggnad till sammanlagt 1,946,000 kronor, varav för flygmaterieförråden 1,622,000 kronor, för vapenmaterieförråden 244,000 kronor och för intendenturmaterieförrådet 80,000 kronor.

Vid anmälan av propositionen 1942: 270 anförde jag beträffande centralförråden — sedan anmärkts, att en på mitt uppdrag utförd undersökning angående utnyttjandet av Västmanlands flygflottiljs etablissemang för flygvapnets skolors behov utvisat, att centralförrådet för intendenturmateriel åtminstone tills vidare borde förläggas på annat sätt än försvarsutredningen föreslagit — att mot en utbyggnad av centralförråden för flyg- och vapenmateriel i huvudsaklig överensstämmelse med försvarsutredningens förslag intet syntes vara att erinra. Vad åter anginge centralförrådet för intendenturmateriel syntes med hänsyn till vad som framkommit vid den av mig föranstaltade ytterligare utredningen frågan om huru förrådet skulle anordnas kräva ytterligare överväganden. Med medelsanvisning för sistnämnda ändamål syntes därför böra tills vidare anstå. Kostnadsberäkningarna för de övriga förråden syntes kunna godtagas. Med hänsyn till angelägenheten av att förrådsorganisationen snarast utbyggdes i erforderlig omfattning borde en del av det av utredningen beräknade beloppet redan då ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, att av Kungl. Maj:t anlitas för påbörjande av de mest brådskande byggnadsarbetena.

Riksdagen beräknade på i propositionen i anslutning till vad sålunda anförts framlagt förslag för budgetåret 1942/43 ett belopp av 500,000 kronor.

För ändamålet beräknade sedermera 1943 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) ett belopp av 1,366,000 kronor, utgörande den av försvarsutredningen beräknade summan efter avdrag för dels anvisat belopp, 500,000 kronor, dels ock 80,000 kronor för centralförråd för intendenturmateriel.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för de olika i byggnadsprogrammet för centralförråden upptagna arbetena, beräknat dessa kostnader till det av försvarsutredningen angivna beloppet (se bilagor 23 och 24).

Utöver redan anvisade medel för centralförråden för flyg- och vapenmateriel har flygförvaltningen i sin nyssnämnda skrivelse anmält behov av ytterligare 360,000 kronor för betonginklädnad av bergförråd. I fråga om behovet härav har ämbetsverket hänvisat till sin motivering i fråga om motsvarande behov vid centrala flygverkstaden i Arboga, vilken motivering i alla delar ägde tillämpning även beträffande här ifrågavarande arbeten.

Beträffande centralförrådet för intendenturmateriel har flygförvaltningen anført i huvudsak följande.

Förråden funnes för närvarande inrymda i två äldre förrådsbyggnader vid Västmanlands flygflottiljs kasernetablissemang vid Viksäng. Då förrådsutrymmet där icke vore tillräckligt, vore avsikten att förlägga förrådet till en av kasernerna. Denna byggnad måste emellertid disponeras av flygvapnets centrala skolor.

Det centrala intendenturförrådet föresloges i stället inrymt i förutnämnda två förrådsbyggnader jämte en tredje byggnad, vilka samtliga måste byggas om och inredas. Dessutom måste en sammanbindningsbyggnad med cirka 30

meters längd utföras mellan två av byggnaderna, vari ytterligare förråds- och upppackningsutrymmen skulle inrymmas.

Med hänsyn till att nuvarande förrådsbyggnader vore så överbelagda, att värden av ineliggande materiel äventyrades, måste ifrågavarande om- och nybyggnadsarbeten igångsättas senast under budgetåret 1944/45.

Med stöd av vad som anförts beräknade flygförvaltningen medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 80,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställde flygförvaltningen, att för nästa budgetår ett belopp av 360,000 kronor jämte 22,000 kronor för administration m. m. måtte anvisas för centralförråden för flyg- och vapenmateriel samt ett belopp av 80,000 kronor för motsvarande förråd för intendenturmateriel.

I likhet med vad jag anfört vid behandlingen av motsvarande medelsäskande för centrala flygverkstaden i Arboga får jag även beträffande centralförråden för flyg- och vapenmateriel tillstyrka, att den föreslagna betonginklädnaden kommer till stånd. Härför erforderligt belopp beräknas enligt prisläget den 1 juli 1941 till 382,000 kronor inklusive administrationskostnader. *Departements-
chefen.*

Vidkommande centralförrådet för intendenturmateriel torde erforderliga byggnadsarbeten icke längre böra uppskjutas. Flygförvaltningens nu framlagda förslag, vilket synes på ett lämpligt sätt tillvarataga befintliga byggnader, kan av mig godtagas, och för ändamålet torde därför böra för nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 80,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Det sammanlagda medelsbehovet för flygvapnets centralförråd för nästa budgetår beräknar jag alltså till $(382,000 + 80,000 =)$ 462,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Flygskaderstaber och flygbasområdesstaber. Försvarsutredningen beräknade tillhopa 345,000 kronor för anordnande av tjänstelokaler för flygskaderstaber och flygbasområdesstaber, därav för norra flygbasområdesstaben 40,000 kronor för omändrings- och inredningsarbeten i före detta Statens Järnvägars änke- och pupillkassas byggnad i Östersund samt för södra flygbasområdesstaben 110,000 kronor för uppförande av en stabsbyggnad i Ängelholm.

För innevarande budgetår begärde flygförvaltningen — under framhållande av att södra flygbasområdesstaben avsåges skola organiseras från och med den 1 juli 1944 — för uppförande av stabsbyggnad ett belopp av 110,000 kronor.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 70) ansåg jag mig emellertid, då det åtminstone tills vidare syntes vara möjligt att tillgodose södra flygbasområdesstabens utrymmesbehov genom förhyrning, för det dåvarande icke kunna tillstyrka att medel anvisades för ändamålet.

Flygförvaltningen har nu äskat medel för nybyggnader för såväl norra som södra flygbasområdesstaben.

Beträffande norra flygbasområdesstaben i Östersund har flygförvaltningen i särskild skrivelse den 20 augusti 1943 på anförda skäl hem-

ställt, att ett anslag av 190,000 kronor måtte anvisas för nybyggnad för ifrågasvarande stab.

På givna anledning har emellertid från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i skrivelse den 9 september 1943 anmälts, att, sedan ritningarna till den av 1943 års riksdag efter förslag i propositionen 1943: 222 beslutade nya stabsbyggnaden i Östersund överarbetats beträffande utrymmesberäkningarna, det hade visat sig möjligt att bereda utrymme inom byggnaden även för försvarsområdesstaben, vilken tidigare av fortifikationsstyrelsen förutsatts skola disponera en del av den äldre stabsbyggnaden i staden. Man kunde således räkna med att hela den nuvarande stabsbyggnaden, efter nybyggnadens färdigställande, skulle kunna överlämnas till flygvapnet.

Flygförvaltningen, som i anledning av vad sålunda förekommit beretts tillfälle att avgiva förnyat utlåtande i ämnet, har i yttrande den 23 november 1943 anført, att ifrågasvarande byggnad efter vissa iståndsättnings-, ändrings- och installationsarbeten skulle kunna göras lämpad för flygbasområdesstaben. Rumsantalet vore tillräckligt. Byggnadens planläggning utan mittkorridor och med trappa och ingång ocentralt placerade medförde, att genomgångsrum förekomme i stor utsträckning. För att rationalisera planen krävdes sålunda vissa ombyggnadsarbeten. Byggnadens underhåll vore i övrigt eftersatt såväl ut- som invändigt. Kostnaderna för dessa arbeten på grundval av prisläget den 1 juli 1941 inklusive kostnader för administration och oförutsedda utgifter syntes icke komma att överstiga vad försvarsutredningen upptagit för iordningställande av annan av utredningen föreslagna byggnad, nämligen 40,000 kronor.

Beträffande södra flygbasområdesstaben i Ängelholm har flygförvaltningen anført i huvudsak följande.

Verkställda rekognosceringar hade givit vid handen, att användbara lokaler ej funnes att hyra i staden. Möjlighet att intressera privata företagare för uppförande av nybyggnad, i vilken lämpliga lokaler kunde inredas och förhyras för ifrågasvarande stab, hade även undersökts, och ehuru visst intresse möjligen kunnat iakttagas, syntes de speciella anordningarna för bombsäkra skyddsrum m. m. knappast kunna åstadkommas annat än genom betydande engångsbidrag utöver hyran till husägaren. Därför föresloges nybyggnad av stabshus, varvid kostnaderna beräknats till för markförvärv 15,000 kronor och för byggnad 135,000 kronor eller tillhoppa 150,000 kronor. Sammanlagda golvytan inklusive korridorer och allmänna utrymmen utgjorde 410 kvadratmeter, vartill komme 80 kvadratmeter i bombsäkert skyddsrum.

Byggnaden måste för uppsättningens programenliga genomförande vara färdig 1 juli 1945.

Departements-
chefen.

Den nu föreslagna lösningen av lokalfrågan för *norra flygbasområdesstaben* finner jag ur alla synpunkter lämplig. Till frågan om erforderliga ändringsarbeten torde Kungl. Maj:t framdeles i samband med blivande dispositionsbeslut få taga ställning. Tills vidare beräknar jag härför det av försvarsutredningen för ändamålet upptagna beloppet, 40,000 kronor, men vill i detta sammanhang betona, att endast oundgängligen erforderliga ändringsarbeten — be-

tingade av stabens i fred föreliggande behov av utrymme — böra få utföras. Då byggnaden i sin helhet knappast lärer behöva tagas i anspråk för stabens räkning, torde eventuellt överblivande utrymmen kunna göras räntebärande genom uthyrning.

Det av flygförvaltningen framlagda förslaget avseende uppförandet av en ny byggnad i Ängelholm för *södra flygbasområdesstaben* ställer sig relativt dyrbart. I syfte att åstadkomma en mindre kostsam lösning har jag hos flygförvaltningen dels påkallat en ytterligare undersökning rörande möjligheten av att förhyra lämpliga lokaler i staden, dels ock ifrågasatt förläggning av staben i anslutning till Skånska flygflottiljens etablissement i Barkåkra, fem kilometer nordväst om Ängelholm. Det förstnämnda alternativet är ännu icke slutligt utrett, men enligt vad hittills framkommit torde vissa möjligheter föreligga att på den vägen ernå en godtagbar lösning. Beträffande det andra alternativet har flygförvaltningen, såsom av det föregående framgår, bland medelsbehoven för Skånska flygflottiljen upptagit bland annat 60,000 kronor för ombyggnad av en inom flottiljens område belägen villa till officersmäss. På mitt uppdrag har flygförvaltningen gjort en beräkning av kostnaderna för uppförande av en ny mässbyggnad och i samband därmed omändring av villan till lokaler för flygbasområdesstaben. Ifrågavarande kostnader ha av flygförvaltningen preliminärt uppskattats till 105,000 respektive 70,000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Då motsvarande kostnader vid uppförande i Ängelholm av nybyggnad för flygbasområdesstaben och omändring av villan till mässlokaler uppgå till (150,000 + 60,000 =) 210,000 kronor, synes en lösning enligt den av mig antydda linjen sålunda ur ekonomisk synpunkt fördelaktig.

För egen del finner jag mig emellertid tills vidare, i avvaktan på ytterligare utredning dels rörande frågan om förhyrning av lokaler i Ängelholm, dels rörande de praktiska konsekvenserna av flygbasområdesstabens förläggning till Barkåkra, icke böra taga slutlig ställning i denna fråga. Därest riksdagen intet har att däremot erinra, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande i frågan, varvid — om nybyggnad för flygbasområdesstaben finnes böra ske — förevarande anslag bör få tagas i anspråk jämväl för förvärv av erforderlig mark.

Kostnaderna för lokaler för norra och södra flygbasområdesstaberna beräknar jag tills vidare till sammanlagt högst 190,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Flygvapnets övningsplatser. Försvarsutredningen föreslog vissa kompletterande byggnads- och flygfältsarbeten vid flygvapnets övningsplatser, vilka arbeten kostnadsberäknats till 1,644,000 kronor, varav 106,000 kronor för markförvärv. Härutöver hemställde flygförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehovet under budgetåret 1942/43 på anförda skäl om anvisande av tillhoppa 56,000 kronor för iståndsättningsarbeten å Färösunds sjöflygstation.

I propositionen 1942: 270 tillstyrkte jag, att de av försvarsutredningen förordade ändrings- och nybyggnadsarbetena vid övningsplatserna ävensom de av flygförvaltningen föreslagna ytterligare iståndsättningsarbetena vid Färö-

sund utfördes. Dock syntes med utförande av förrådsbyggnad och garage vid Bodens övningsfält böra tills vidare anstå. Med hänsyn därtill beräknade jag kostnaderna till i runt tal 1,540,000 kronor, vilket belopp syntes böra anvisas för budgetåret 1942/43.

Riksdagen, som icke hade något att däremot invända, anvisade för ändamålet det sålunda angivna beloppet.

För budgetåret 1943/44 hade flygförvaltningen hemställt om anvisande av återstående belopp (1,700,000 — 1,540,000 =) 160,000 kronor. Då byggnadsprogrammet med undantag för i det föregående angivna förrådsbyggnad och garage vid Bodens övningsfält till fullo tillgodosetts genom för budgetåret 1942/43 anvisade medel och då närmare utredning om behovet av ifrågavarande anläggningar i Boden icke förebragts, fann jag mig vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) för det dåvarande icke kunna tillstyrka någon medelsanvisning för detta ändamål.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen* anfört, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för de olika i övningsplatsernas byggnadsprogram ingående arbetena beräknat dessa kostnader till 1,549,000 kronor (bilaga 25). Ämbetsverket hemställde, att under budgetåret 1944/45 följande arbeten måtte komma till utförande, nämligen vid övningsplatsen i Boden en garagebyggnad, kostnadsberäknad till 50,000 kronor, och vid övningsplatsen i Neder-Kalix elektrifieringsarbeten, kostnadsberäknade till 25,000 kronor.

Beträffande behovet av ifrågavarande arbeten har flygförvaltningen anfört i huvudsak följande.

Garage i Boden. Försvarsutredningen upptog för övningsplatsen i Boden bland annat förrådsbyggnad och garage för en kostnad, administration oräknad, av 150,000 kronor. Flygförvaltningen får nu anmäla, att ett garage erfordras från och med budgetåret 1944/45 för uppställning av vissa Norrbottens flygbaskår tillhöriga men för ifrågavarande övningsplats i fred — och vad beträffar specialfordonen även i krig — avsedda motorfordon. Behovet finnes redovisat i en inom flygstaben utförd hela flygvapnet omfattande garageutredning. Vid Boden föreligger sålunda behov av garageutrymmen för 10 fordon jämte snöröjningsutrustning.

Elektrifieringsarbeten i Neder-Kalix. De nuvarande elektriska ytterledningarna äro av provisorisk karaktär och överbelastade, varför behov av ny, tillräckligt dimensionerad servicekabel jämte transformator föreligger.

Sammanlagda kostnaderna för dessa arbeten, inberäknat 5,000 kronor för administration m. m., uppgå till 80,000 kronor.

Efter den utredning som numera förebragts synes behovet av här ifrågavarande garagebyggnad vid Bodens övningsfält styrkt, varför jag finner mig kunna biträda flygförvaltningens förslag i denna del. Med utförandet av de föreslagna elektrifieringsarbetena i Neder-Kalix torde däremot tills vidare kunna anstå. Som riksdagen enligt vad förut anförts redan beräknat ett belopp av 1,540,000 kronor för arbeten vid flygvapnets övningsplatser, böra för nästkommande budgetår ytterligare medel ej beräknas.

Verkstadsanläggning för flygindustrin. En närmare redogörelse för denna byggnadsfråga torde icke lämpligen böra ske till statsrådsprotokollet. Såsom närmare framgår av propositionen 1943: 222 (sid. 178—180) och även inledningsvis anmärkts ha kostnaderna för ifrågavarande verkstadsanläggning, inklusive administration och oförutsedda utgifter, beräknats till 7,945,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. För bestridande av dessa kostnader har riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 efter förslag i propositionen 1943: 251 (sid. 17) anvisat ett reservationsanslag av 900,000 kronor, varjämte riksdagen efter förslag i propositionen 1943: 222 medgivit, att för ändamålet 5,020,000 kronor må tagas i anspråk av det för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 25,000,000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen* — under framhållande av att byggnadsarbetena vid ifrågavarande verkstadsanläggning avsåges bli slutförda under budgetåret 1944/45 — hemställt, att av det för ändamålet beräknade beloppet återstoden eller (7,945,000 — 900,000 — 5,020,000 =) 2,025,000 kronor måtte anvisas.

Emot flygförvaltningens förslag har jag intet att erinra och beräknar således medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 2,025,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Departements-
chefen.

Sammanfattning. I enlighet med vad i det föregående anförts torde kostnaderna för här avsedda byggnadsarbeten för flygvapnets räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas på sätt framgår av följande sammanställning.

	Kronor
Västmanlands flygflottilj	24,000
Roslagens flygflottilj	260,000
Östgöta flygflottilj	225,000
Jämtlands flygflottilj	710,000
Krigsflygskolan	60,000
Västgöta flygflottilj	170,000
Svea flygflottilj	186,000
Skånska flygflottiljen	6,450,000
Södermanlands flygflottilj	110,000
Kalmar flygflottilj	170,000
Bråvalla flygflottilj	30,000
Hallands flygflottilj	2,540,000
Hälsinge flygflottilj	6,840,000
Upplands flygflottilj	890,000
Blekinge flygflottilj	3,455,000
Centrala flygverkstaden i Arboga	255,000
Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral	189,000

	Kronor
Centrala flygverkstaden i Västerås	380,000
Centralförråden	462,000
Flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber	190,000
Verkstadsanläggning för flygindustrien	2,025,000
	Summa 25,621,000

De sammanlagda byggnadskostnader, som böra bestridas från förevarande anslag under budgetåret 1944/45, kunna sålunda uppskattas till — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 25,621,000 kronor.

Med hänsyn till vad inledningsvis anförts bör emellertid av riksdagen äskas ett belopp av 27,000,000 kronor för nämnda budgetår med rätt för Kungl. Maj:t att enligt förut angivna grunder medgiva anslaget överskridande inom ramen av ett belopp av (98,800,000 + 7,945,000 — 85,000 — 900,000 =) 105,760,000 kronor.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 27,000,000 kronor;

dels medgiva, att i det föregående angivna byggnadsarbeten må komma till utförande med anlitan­de av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.;

dels ock medgiva, att anslaget för budgetåret 1944/45 må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. för flygvapnet beräknat belopp av 105,760,000 kronor.

[6.] **Ammunitionsförrådsbyggnader.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1941:344 (punkt 8) anvisade riksdagen (skrivelse nr 512, punkt 8) såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond, till ammunitionsförrådsbyggnader å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 540,000 kronor. Genom beslut den 30 december 1941 bemyndigade Kungl. Maj:t flygförvaltningen att med anlitan­de av det sålunda anvisade reservationsanslaget gå i författning om uppförande av ifrå­gavarande ammunitionsförrådsbyggnader.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 har *flygförvaltningen* hemställt, att medel måtte anvisas för installerande av avfuktningsanordningar m. m. i vissa av de ammunitionsbyggnader, som uppförts med anlitan­de av anslaget i fråga.

Ämbetsverket har härom an­fört i huvudsak följande.

Bortsett från att dessa förråd äro stabilt uppförda för att motstå yttre våld, är det tekniska utförandet av ekonomiska skäl det enklast möjliga, varför risk

finnes att ammunitionseffekter till betydande värden bliva angripna av fukt. I synnerhet kulsprute- och kanonammunition är svår att effektivt skydda för angrepp av detta slag. Vid varje flygflottilj förefinnes därför ett oavvisligt behov av åtminstone ett, vid jaktflottiljer två, ammunitionsförråd, där fuktighetshalten under större delen av året ej överstiger 65 procent. Detta åstadkommes genom uppvärmning, som i förevarande fall måste göras elektrisk. Kostnaderna för elektrisk värmeinstallation beräknas till 2,500 kronor varjämte i medeltal 2,500 kronor böra beräknas för utvändig kabeldragning. Övriga ammunitionsförråd vid etablissemanten behöva förses med effektivare ventilation till en kostnad av sammanlagt 600 kronor. Med tillägg för administration och oförutsedda utgifter skulle kostnaden per etablissemant bliva i runt tal 6,000 kronor.

De etablissemant, där ifrågavarande arbeten erfordras, äro Roslagens, Jämtlands, Västgöta, Skaraborgs, Svea och Göta flygflottiljer samt krigsflygskolan. Sammanlagda kostnaden skulle således uppgå till ($7 \times 6,000 =$) 42,000 kronor.

Jag finner mig böra tillstyrka bifall till flygförvaltningens förestående framställning, avseende anvisande av medel för avfuktning m. m. av vissa ammunitionsförrådsbyggnader. Med godtagande av ämbetsverkets kostnadskalkyler kan medelsbehovet beräknas till 42,000 kronor. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hänföra sig dessa kostnader till lokaler, som bliva för sitt ändamål tjänliga först sedan avsedda anordningar vidtagits och till vilka medel anvisats före 1942 års försvarsbeslut. Med hänsyn härtill torde kostnaderna icke böra inrymmas inom den i propositionen 1942: 210 angivna kostnadsramen för försvarets utbyggande. För ändamålet bör därför upptagas ett särskilt reservationsanslag under kapitalbudgeten.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ammunitionsförrådsbyggnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 42,000 kronor.

[7.] **Ifrågasatt avyttrande av vissa delar av Roma Kloster.** Sedan riksdagen i skrivelse 1940: 323 meddelat sina beslut i anledning av propositionen nr 203, angående avyttrande av vissa kronan tillhörande markområden m. m. och därvid under punkten 2:o anmält, att riksdagen medgivit, att vissa delar av fastigheten $3\frac{5}{8}$ mantal Roma Kloster nr 1 litt. A (Roma Kloster 1²) i Roma socken av Gotlands län med en areal av tillsammans 148,3420 hektar finge, för att användas för förläggning av Gotlands läns lantmannaskola, försäljas till Gotlands läns landsting eller Gotlands läns hushållningssällskap eller annan vederbörande rättsägare för en köpeskilling av 64,881 kronor samt i övrigt på vissa särskilda i berörda skrivelse angivna villkor, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juni 1940 åt flygförvaltningen att med beaktande av vad i propositionen och riksdagsskrivelsen i ämnet anförts uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till avtal rörande försäljning av oförmälda fastighetsdelar.

I skrivelse den 7 maj 1943 anmälde emellertid flygförvaltningen, att sedan Gotlands läns landsting vid urtima möte den 24 februari 1943 beslutat, att länets lantmannaskola icke skulle förläggas till Roma Kloster, frågan om

försäljning av ifrågavarande delar av egendomen förfallit. Ämbetsverket hemställde tillika om bemyndigande att, enär egendomen för närvarande i sin helhet borde kvarbliva i kronans ägo, på för statsverket förmånligaste sätt låta utarrendera ifrågakomna delar av densamma.

Genom beslut den 28 maj 1943 har Kungl. Maj:t lämnat flygförvaltningen det begärda bemyndigandet, vilket allt torde böra för riksdagen anmälas.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Berglund.

Västmanlands flygflottilj (F I).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv för utvidgning av flygfältet	30,000	100,000	100,000	
Flygfältsarbeten	114,000	264,000	264,000	
Ombyggnad av tygverkstad	52,000	172,500	172,500	
Markförvärv för nybyggnadsområde	390,000	390,000	390,000	
Kanslibyggnad utan kommandocentral	230,000	242,000	242,000	
Anordningar för luftskyddets ledning, tillika stridsledningsplats ..	12,000			
Mässbyggnad för officerare, beräknad för 60 officerare och vederlikar ..	110,000	110,000	110,000	
Mässbyggnad för underofficerare, beräknad för 95 underofficerare och vederlikar	100,000	112,000	112,000	
Matsalsbyggnad för manskap	375,000	375,000	375,000	
Mässbyggnad för manskap	165,000	195,000	195,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision ...	1,285,000	1,277,000	1,277,000	
Förläggingsbyggnad för kadetter och aspiranter	70,000	65,000	65,000	
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	275,000	266,000	266,000	
Musikbyggnad	40,000	40,000	—	—
Skolbyggnad	300,000	158,000	158,000	
Instruktionsverkstad (ombyggnad av gammal hangar)		13,000	13,000	
Gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning	300,000	320,000	—	—
Värmecentral, innehållande pannanläggning för uppvärmning av samtliga byggnader	185,000	100,000	100,000	
Sjukhus innehållande mottagningsavdelning och 25 vårdplatser m. m. jämte sjukmaterieförråd i källare	150,000	50,000	50,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer	150,000	—	—	
Tygförråd	150,000	275,000	195,000	80,000
Vapenförråd jämte vapenverkstad ..	110,000			
Förråd för kulsprute- och handvapenammunition	60,000	5,000	5,000	
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pvroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	15,000	—	—	

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Intendenturförråd jämte verkstäder m. m.	150,000	{ 55,000	55,000	
Drivmedelsförråd	40,000	{ 40,000	40,000	
Garage för motorfordon med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m.m.	90,000	{ 44,000	44,000	
Alarmeringsanläggning	—	{ 145,000	145,000	
Högtalaranläggning	20,000	{ 11,500	11,500	
Idrottsplats	40,000	{ 25,000	25,000	
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	60,000	{ 60,000	—	—
Yttre vatten- och avloppsledningar ..	375,000	{ 448,500	448,500	75,000
Elektriska ytterledningar och transformatorer	230,000	{ 275,000	200,000	
Åskledareanläggning	242,000	{ 128,500	128,500	
Stängsel omkring området	25,000	{ 100,000	100,000	
Vägar och planeringsarbeten	50,000	{ 15,000	15,000	
Sopförbränningsanläggning	462,000	{ 65,000	65,000	
Skyddsrum	—	{ 215,000	215,000	
Reservkraftanläggning	100,000	{ 221,000	221,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	110,000	{ 5,000	5,000	
	400,000	{ 385,500	350,500	9,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag. (Prop. nr 251)</i>				
Ordnande av vattenförsörjningen (avrundat)	—	26,000	26,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 16 hundar	—	18,000	—	18,000
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Summa kronor	7,062,000	6,880,000	6,196,000	188,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 365,000 kronor.

Roslagens flygflottilj (F 2).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Ombyggnad av kanslihus	100,000	100,000	—	—
Utökning av matsalsutrymmen för manskap	85,000	115,000	—	100,000
Utökning av mässutrymmen för manskap	140,000	140,000	140,000	—
Utökning av mässutrymmen för underofficerare	30,000	30,000	—	30,000
Utökning av mässutrymmen för officerare	20,000	20,000	—	—
Utökning av intendenturförråd och verkstäder	20,000	55,000	—	55,000
Fredsörråd	30,000			
Krigsförråd	5,000			
Sängförråd	10,000			
Utökning av tjänstutrymmen vid äldre hangarer	80,000	80,000	80,000	—
Utökning av tygförråd	210,000	210,000	210,000	—
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten- avlopps- och elektriska ledningar	85,000	133,000	85,000	48,000
Förläggingsbyggnad för 20 kadetter	75,000	75,000	—	—
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	260,000	260,000	260,000	—
Skolbyggnad	225,000	225,000	225,000	—
Källare vid ekonomibygnad	6,000	6,000	6,000	—
Förråd för luftvärnsbjäser	6,000	6,000	6,000	—
Båthus	15,000	15,000	—	—
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	—
Skolskjutningsbana	80,000	80,000	80,000	—
Devieringsbana	—	12,000	12,000	—
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	—
Komplettering av normalskyddsrum	20,000	—	—	—
Skyddsrum	100,000	—	—	—
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	100,000	98,000	70,000	14,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 10 hundar	—	16,000	—	16,000
Summa kronor	1,762,000	1,741,000	1,239,000	263,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 64,000 kronor.

Östgöta flygflottilj (F 3).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utvidgning av flygfältet	174,000	198,000	198,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	85,000	110,000	110,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	80,000	35,000	—	35,000
Renovering av mässutrymmen för officerare	10,000	10,000	10,000	
Utökning av intendenturförråd:				
persedelförråd	48,000	} 119,000	—	—
krigsförråd	28,000			
divisionsförråd	28,000			
sängförråd	15,000			
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	263,000	263,000	263,000	
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	250,000	250,000	250,000	
Gymnastiksalsbyggnad	170,000	200,000	—	—
Drivmedelsanläggning	75,000	—	—	—
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Omläggning av stickspår och transportledning för bensin	37,000	37,000	37,000	
Planering vid ny hangar	24,000	—	—	—
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	40,000	—	—	—
Skyddsrum	100,000	—	—	—
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	89,000	77,000	56,000	2,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag.</i>				
(Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2)				
Devieringsbana (prop. nr 251)	—	6,000	6,000	
Ordnande av vattenförsörjning (av rundat)	—	9,000	9,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Utökning av flygfältsbelysning m. m.	—	45,000	—	45,000
Utvidgning av vattentäkt	—	20,000	—	20,000
Ny emscherbrunn, gemensam med Kärna kommun	—	60,000	—	60,000
Hundgård för 14 hundar	—	17,000	—	17,000
Administration m. m. (cirka 6 procent) ..	—	9,000	—	9,000
Summa kronor	1,576,000	1,530,000	1,004,000	188,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 64,000 kronor.

Jämtlands flygflottilj (F 4).

Bilaga 4.

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Istandsättning av officersbostäder m. m.	85,000	50,000	—	50,000
Utökning av förläggingsutrymme för 20 kadetter	75,000	72,000	72,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	175,000	147,000	147,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	90,000	121,000	121,000	
Utökning av intendenturförråd och verkstäder:				
verkstäder	25,000	} 58,000	58,000	
fredsförråd	17,000			
krigsförråd	7,000			
divisionsförråd	9,000			
Ombyggnad av befintlig vakt- och arrestbyggnad till beredskapsförläggning	200,000	187,000	187,000	
Ombyggnad av pumpcentral i en hangar	10,000	10,000	10,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	154,000	154,000	154,000	
Utökning av stängsel	6,000	6,000	6,000	
Förläggning (kasern) för manskap vid en specialdivision	320,000	333,000	333,000	
Gymnastikbyggnad	200,000	210,000	—	
Två förrådshangarer av trä	100,000	100,000	—	100,000
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd)	125,000	125,000	—	125,000
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Vägar	50,000	50,000	50,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	60,000	—	—	
Skyddsrum	100,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	112,000	101,000	72,000	16,300
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag.</i>				
(Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)				
Bostäder enligt särskilt program ..	—	72,000	72,000	
Utökning av garage	—	40,000	40,000	
Förlängning av slip	—	20,000	20,000	
Devieringsbana (prop. nr 251)	—	6,000	6,000	
Ordnande av vattenförsörjningen (avrundat)	—	23,000	23,000	
Administration m. m.	—	10,000	10,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Instruktionsverkstad	—	85,000	—	85,000
Emballageförråd	—	20,000	—	20,000
Inomhus-skjutbana	—	35,000	—	—
Utökning av flygfält, flygfältsbelysning, stängsel samt markförvärv ..	—	1,500,000	—	240,000
Hundgård för 10 hundar	—	17,000	—	17,000
Administration m. m.	—	99,000	—	21,700
Summa kronor	1,980,000	3,716,000	1,446,000	675,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till 3,000 kronor.

Krigsflygskolan (F 5).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av förläggningsutrymme för manskap	130,000	130,000	30,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	80,000	5,000	—	5,000
Utökning av mässutrymme för manskap	40,000	40,000	40,000	
Utökning av mässutrymme för underofficerare	5,000	5,000	5,000	
Utökning av intendenturförråd:				
fredsförråd	21,000	31,000	—	31,000
krigsförråd	5,000			
sängförråd	5,000			
Ombyggnad av vakt- och beredskapsförläggning	200,000	200,000	200,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	170,000	59,000	59,000	
		111,000	111,000	
Musikbyggnad	40,000	40,000	40,000	
Gymnastikbyggnad	170,000	180,000	—	—
Tygförråd	25,000	25,000	25,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	20,000	—	—	
Skyddsrum	100,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	61,000	50,000	31,000	2,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag. (Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)</i>				
Devieringsbana (prop. nr 251)	—	6,000	6,000	
Ordnande av vattenförsörjningen, avrundat (prop. nr 327)	—	27,000	27,000	
Förbättring av flygfältet	—	800,000	800,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Kompl. av alarmeringsanläggning m. m.	—	10,000	—	10,000
Summa kronor	1,072,000	1,738,000	1,379,000	62,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 323,000 kronor.

Västgöta flygflottilj (F 6).

Bilaga 6.

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944 45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv för utvidgning av flygfältet	28,000	28,000	28,000	
Flygfältsarbeten: utvidgning av flygfältet	122,000	22,000	22,000	
Sanering av området mellan tjänstebostäder och Bottensjön	75,000	100,000	100,000	
Utökning av förläggingsutrymme för 8 kadetter	25,000	75,000	75,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	90,000	30,000	30,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	150,000	160,000	160,000	
Merkostnad för anordnande av matsals- och mässutrymmen för manskap	—	190,000	190,000	
Utökning av intendenturförråd och verkstäder:				
verkstäder	5,000			
fredsförråd	18,000			
krigsförråd	14,000	64,000	—	64,000
divisionsförråd	5,000			
sängförråd	22,000			
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	190,000	195,000	195,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	243,000	140,000	140,000	
Förläggingsbyggnad för manskap vid en specialdivision	310,000	103,000	103,000	
Idrottsplats	60,000	305,000	305,000	
Skjutgård	20,000	60,000	60,000	
Landningsbrygga	30,000	20,000	20,000	
Rum för linktrainer	12,000	30,000	30,000	
Stängsel	30,000	12,000	12,000	
Bostäder enligt särskilt program ..	102,000	30,000	30,000	
Sopförbränningsanläggning	—	102,000	102,000	
Emballageförråd	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum ..	20,000	20,000	—	20,000
Skyddsrum	100,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	100,000	101,000	96,000	5,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
a) Godkända av 1943 års riksdag.				
(Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)				
Devieringsbana	—	6,000	6,000	
b) Ytterligare byggnadsbehov.				
Flyttning av allmän väg ut ur flottiljområdet	—	45,000	—	45,000
Utökning av tygverkstad	—	35,000	—	—
Hundgård för 10 hundar	—	15,000	—	15,000
Administration m. m. Cirka 6 procent)	—	6,000	—	4,000
Summa kronor	1,771,000	1,899,000	1,700,000	153,000

Av flygförvaltningen för bostäder jämte vissa yttre ledningar m. m. beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 740,000 kronor.

Skaraborgs flygflottilj (F 7).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av förläggingsutrymme för manskap	60,000	60,000	60,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	175,000	132,000	132,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	150,000	193,000	123,000	
Utökning av mässutrymme för underofficerare	55,000	55,000	55,000	
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	190,000	222,000	222,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	395,000	{ 250,000 154,000	{ 250,000 154,000	
Utvidgning av vägnät	68,000	68,000	68,000	
Uppmuddring av hamninloppet	20,000	20,000	20,000	
Förläggingsbyggnad (kasern) för manskapet vid en specialdivision ..	390,000	336,000	336,000	
Musikbyggnad	40,000	31,000	31,000	
Idrottsplats	36,000	36,000	36,000	
Landningsbrygga	8,000	8,000	8,000	
Ny tvättinrättning	76,000	—	—	
Nytt vattenreningsverk	120,000	120,000	120,000	
Tjänstebostäder	312,000	312,000	312,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	40,000	—	—	
Skyddsrum	100,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	134,000	118,000	118,000	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag (statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2).</i>				
Utökning av verkstad för bilar	—	30,000	30,000	
Devieringsbana	—	6,000	6 000	
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	1,000	1,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 10 hundar	—	15,000	—	15,000
Summa kronor	2,369,000	2,172,000	2,157,000	15,000

Av flygförvaltningen för bostäder jämte vissa yttre ledningar m. m. beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 809,000 kronor.

Svea flygflottilj (F 8).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av matsalsutrymme för manskap	100,000	126,000	126,000	
Utökning av mässutrymmen för manskap	175,000	136,000	136,000	
Utökning av mässutrymmen för underofficerare	20,000	—	—	
Utökning av intendenturförråd:				
verkstäder	22,000	—	—	
fredsförråd	25,000	} 45,000	45,000	
krigsförråd	20,000			
divisionsförråd	9,000	} 63,000	—	63,000
sängförråd	30,000			
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	205,000	213,000	213,000	
Komplettering av vägnätet	44,000	68,000	44,000	24,000
Komplettering av stängsel	30,000	30,000	30,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	125,000	125,000	125,000	
Förlägningsbyggnad (kasern) för manskapet vid en specialdivision..	500,000	492,000	492,000	
Musikbyggnad	45,000	45,000	45,000	
Hangar för flygvapnets huvudstation och till Stockholm förlagda eskaderstaber m. m.	450,000	450,000	—	
Förråd för målskjutningsmateriel ..	15,000	15,000	15,000	
Lokal för linktrainer	26,000	24,500	24,500	
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Gymnastikbyggnad	—	150,000	—	—
Ändring av gymnastiksal till fritidslokal	—	50,000	—	—
Komplettering av normalskyddsrum	40,000	—	—	
Skyddsrum	100,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	127,000	125,500	81,500	5,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Utökning av flygfältsbelysning	—	40,000	—	40,000
Utökning av reningsverk för avloppsvatten m. m.	—	70,000	—	—
Utökning av hundgård	—	9,000	—	9,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	7,000	—	3,000
Summa kronor	2,238,000	2,349,000	1,442,000	144,000

För bostäder ha model icke beräknats inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Göta flygflottilj (F 9).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av förläggingsutrymme 15 kadetter och aspiranter m. m.	65,000	76,000	76,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	115,000	107,000	107,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	130,000	105,000	105,000	
Utökning av intendenturförråd m. m. verkstäder	15,000	} 76,000	76,000	
fredsförråd	13,000			
krigsförråd	18,000			
sängförråd	30,000			
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	200,000	178,000	178,000	
Tillbyggnad av garage samt anordnande av bilverkstad	60,000	60,000	60,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	255,000	278,000	278,000	
Utökning av stängsel	50,000	50,000	50,000	
Markförvärv för handvapenskjutbana, inskjutningsbana och skjutbana för kulsprutor samt skjutbana för skjutning från luften ..	195,000	{ 104,000 40,000	104,000 40,000	
Arbeten för do.	101,000	—	—	
Förläggingsbyggnad (kasern) för manskapet vid en specialdivision	315,000	332,000	332,000	
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Vägar och planeringsarbeten	30,000	53,000	53,000	
Uppställningsplaner framför provisoriska hangarer	60,000	60,000	60,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	60,000	—	—	
Rangeranordningar i bergshangar ..	225,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	120,000	95,000	95,000	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag.</i>				
(Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)				
Devieringsbana	—	6,000	6,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Emballageförråd	—	20,000	—	20,000
Nytt avlopp till Nordre älv	—	95,000	—	95,000
Hundgård för 10 hundar	—	17,000	—	17,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	8,000	—	8,000
Summa kronor	2,117,000	1,825,000	1,685,000	140,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 165,000 kronor.

Skånska flygflottiljen (F 10).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	1,340,000	1,362,000	1,362,000	
Flygfältsarbeten	580,000	729,000	729,000	
Kanslibyggnad med kommandocentral	290,000			
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000	302,000	302,000	
Radiostation (sändarstation)	45,000	45,000	—	45,000
Mässhbyggnad för officerare, beräknad för en officerskår om 50 officerare och vederlikar	100,000	60,000	—	60,000
Mässhbyggnad för underofficerare, beräknad för 60 underofficerare och vederlikar	75,000	80,000	—	80,000
Matsalsbyggnad för manskap	375,000	375,000	375,000	
Mässhbyggnad för manskap	165,000	185,000	185,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision	1,080,000	1,150,000	1,150,000	
Förläggingsbyggnad för 16 kadetter och aspiranter	55,000	55,000	—	—
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	265,000	260,000	260,000	
Gymnastikbyggnad och badinrättning	290,000		—	
Skolbyggnad	290,000	480,000	480,000	
Instruktionsverkstad		80,000	80,000	
Sjukhusbyggnad, innehållande mottagningsavdelning och 21 vårdplatser m. m. samt sjukmaterieförråd i källare	145,000	155,000	—	155,000
Hangarer för tre divisioners flygplan med förråd jämte uppställningsplaner för flygplanen	1,600,000	1,600,000	1,600,000	
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	225,000	180,000	—	180,000
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad	415,000	530,000	530,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer	150,000	80,000	—	80,000
Garage för specialfordon (fordonsförråd)		85,000	—	85,000
Tyg- och vapenförråd	330,000	180,000	—	180,000
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd)	100,000	100,000	—	—
Förråd för kulspåre- och handvapenammunition	30,000	42,000	—	42,000
Förrådsbyggnader för stationsmateriel	—	20,000	—	20,000

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Mindre förrädsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	25,000	—	25,000
Intendenturförråd m. m.	200,000	80,000	—	80,000
Drivmedelsförråd, ett för varje flygande division = 3 stycken	120,000	155,000	—	155,000
Garage för motorfordon med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m. m.	90,000	140,000	—	140,000
Skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	—	100,000
Flygplatsbelysningsanläggning	250,000	250,000	—	250,000
Alarmeringsanläggning	20,000	11,000	—	11,000
Högtalaranläggning	40,000	40,000	—	40,000
Idrottsplats	60,000	60,000	—	—
Skjutgård jämte inskjutningsbana för flygplanskulspruta samt skjutbana för handvapenskjutningar	90,000	90,000	—	90,000
Branddammar	30,000	30,000	—	30,000
Vattenverk och djupbrunnspumpar ..	121,000	121,000	121,000	—
Värmecentral	350,000	751,000	751,000	—
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	401,000			
Vatten- och avloppsledningar samt reningsanläggningar	209,000	260,000	260,000	—
Elektriska ytterledningar och transformatorer	150,000	200,000	200,000	—
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	110,000	—	110,000
Åskledaranläggningar	30,000	20,000	—	20,000
Stängsel omkring området	90,000	90,000	90,000	—
Vägar och planeringsarbeten	355,000	355,000	355,000	—
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	—
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	648,000	663,000	530,000	118,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnaderam ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Summa	11,441,000	11,711,000	9,365,000	2,116,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 323,000 kronor.

Södermanlands flygflottilj (F II).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av matsalsutrymme för manskap	50,000	50,000	—	50,000
Utökning av mässutrymme för manskap	20,000	20,000	—	20,000
Utökning av mässutrymme för underofficerare	20,000	20,000	—	20,000
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	225,000	225,000	225,000	
Inbyggnad av drivmedelsanläggningar	54,000	54,000	54,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	75,000	75,000	75,000	
Förläggingsbyggnad (kasern) för manskapet vid en specialdivision	390,000	390,000	390,000	
Musikbyggnad	40,000	40,000	—	—
Bombsäkra skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	100,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	58,000	59,000	51,000	5,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag. (Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)</i>				
Devieringsbana	—	6,000	6,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Summa kronor	1,032,000	1,058,000	906,000	109,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 64,000 kronor.

Kalmar flygflottilj (F 12).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv för utvidgning av flygfältet	16,000	16,000	16,000	
Flygfältsarbeten, utvidgning av flygfältet	93,000	93,000	93,000	
Utökning av matsalsutrymmen för manskap	30,000	30,000	30,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	20,000	20,000	20,000	
Utökning av mässutrymme för underofficerare	20,000	—	—	
Ombyggnad av vakt- och arrestbyggnad till vakt- och beredskapsförläggning	225,000	225,000	225,000	
Inbyggnad av drivmedelsanläggningar	54,000	54,000	54,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	120,000	120,000	120,000	
Förläggingsbyggnad (kasern) för manskapet i en specialdivision ..	390,000	390,000	390,000	
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000	12,000	12,000	
Musikbyggnad	40,000	40,000	40,000	
En förrådshangar av trä för reservflygplan	50,000	50,000	—	50,000
Flygplanförråd	125,000	125,000	—	125,000
Bombsäkra skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	100,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Kostnadsökning för sjukpaviljong ..	—	75,000	75,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	78,000	81,000	70,000	11,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag.</i> (Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)				
Devieringsbana	—	6,000	6,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Summa kronor	1,373,000	1,456,000	1,256,000	200,000

För bostäder ha medel icke beräknats inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Bråvalla flygflottilj (F 13).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Byggnadsförbud mot flyghinder (servitut).....	140,000	140,000	140,000	
Kanslibyggnad med kommandocentral	300,000	312,000	312,000	
Anordningar för luftskyddets ledning, tillika stridsledningsplats ..	12,000			
Radiostation (sändarstation).....	45,000	45,000	45,000	
Mässbyggnad för 50 officerare och vederlikar	100,000	89,000	89,000	
Mässbyggnad för 60 underofficerare och vederlikar	75,000	86,000	86,000	
Matsalsbyggnad för manskap	375,000	375,000	375,000	
Mässbyggnad för manskap	160,000	160,000	160,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision	1,130,000	1,126,000	1,126,000	
Förläggingsbyggnad för 16 kadetter och aspiranter	55,000	27,000 13,000	27,000 13,000	
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	275,000			282,000
Gymnastikbyggnad och bastuavdelning	300,000	480,000	480,000	
Skolbyggnad	300,000			
Instruktionsverkstad		90,000	90,000	
Värmecentral, avsedd jämväl för hangarerna	350,000			158,000
Bostäder enligt särskild utredning..	74,000	74,000	74,000	
Sjukhusbyggnad, innehållande mot-tagningsavdelning och 25 vårdplatser m. m. samt sjukmateriel-förråd i källare	150,000	150,000	150,000	
Hangarer för tre divisioners flygplan jämte uppställningsplaner för flygplanen (10 byggnader av betong)	1,600,000	1,607,000	1,607,000	
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	225,000	156,000	156,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer	150,000	80,000	—	80,000
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad	425,000	545,000	545,000	
Garage för specialfordon (fordonsförråd)	330,000	85,000	85,000	
Tyg- och vapenförråd		189,000	189,000	
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd)	100,000	100,000	—	—
Förråd för kulsprute- och handvapenammunition	35,000	48,000	48,000	
Förrådsbyggnader för stationsmateriel	20,000	20,000	20,000	

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	25,000	25,000	
Intendenturförråd och verkstäder ..	150,000	70,000 65,000	70,000 65,000	
Drivmedelsförråd och fatförråd	120,000	180,000	180,000	
Garage för motorfordon med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m. m.	90,000	140,000	140,000	
Skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	100,000	
Flygplatsbelysningsanläggning	250,000	250,000	250,000	
Alarmeringsanläggning	20,000	11,000	11,000	
Högtalareanläggning	40,000	40,000	40,000	
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Skjutgård jämte inskjutningsbana för flyglankulspruta samt skjutbana för handvapen	90,000	90,000	90,000	
Branddammar	30,000	30,000	30,000	
Vattenverk och pumpanläggning för avloppsvatten	111,000	80,000	80,000	
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	445,000	563,000	563,000	
Elektriska ytterledningar och transformatorer	150,000	177,000	177,000	
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	110,000	110,000	
Åskledaranläggning	30,000	20,000	20,000	
Stängsel omkring området	90,000	64,000	64,000	
Vägar och planeringsarbeten	120,000	120,000	120,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	525,000	518,000	507,000	5,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag.</i>				
(Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2.)				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
<i>b) Övriga byggnadsarbeten.</i>				
Musikbyggnad	—	40,000	—	—
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	4,000	—	—
Summa kronor	9,277,000	9,214,000	8,959,000	105,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 144,000 kronor.

Hallands flygflottilj (F 14).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	596,000	830,000	830,000	
Flygfältsarbeten	718,000	718,000	718,000	
Kanslibyggnad med kommandocentral	300,000	312,000	312,000	
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000			
Radiostation (sändarstation)	45,000	45,000	45,000	
Mässbyggnad för 60 officerare och vederlikar	110,000	105,000	105,000	
Matsalsbyggnad för manskap	375,000	375,000	375,000	
Mässbyggnad för 85 underofficerare och vederlikar	85,000	95,000	95,000	
Mässbyggnad för manskap	175,000	190,000	190,000	
Förläggingsbyggnader (Kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision	1,130,000	1,250,000	1,250,000	
Förläggingsbyggnad för 20 kadetter och aspiranter	65,000	75,000	—	—
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	275,000	270,000	270,000	
Instruktionsverkstad	300,000	165,000	90,000	
Skolbyggnad	—		165,000	165,000
Gymnastikbyggnad o. badstuvavdeln. Sjukhusbyggnad, innehållande motagningsavdelning och 21 vårdplatser m. m. jämte sjukvårdsmaterieförråd i källare	300,000	290,000	—	—
Hangarer för tre divisioners flygplan jämte uppställningsplaner för flygplanen (14 byggnader av betong) ..	150,000	155,000	—	155,000
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	2,240,000	2,240,000	2,240,000	
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad	225,000	180,000	180,000	
Provmocksanläggning för flygmotorer	425,000	550,000	550,000	
Garage för specialfordon (fordonsförråd)	150,000	80,000	—	80,000
Tyg- och vapenförråd	330,000	90,000	90,000	
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd)		205,000	205,000	
Förråd för kulsprute- och handvapenammunition	150,000	150,000	—	—
Förrådsbyggnader för stationsmateriel 3 stycken	60,000	65,000	—	65,000
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	20,000	—	20,000
	20,000	25,000	—	25,000

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Intendenturförråd och verkstäder ..	150,000	95,000	95,000	
Drivmedelsförråd	120,000	180,000	180,000	
Garage för motorfordon, med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m. m.	90,000	145,000	145,000	
Skyddsrum för flygande personal m.fl.	100,000	100,000	100,000	
Flygplatsbelysningsanläggning	250,000	250,000	250,000	
Alarmeringsanläggning	20,000	11,000	11,000	
Högtalaranläggning	40,000	40,000	40,000	
Idrottsplats	60,000	60,000	—	—
Skjutgård, inskjutningsbana för flygplankulsprutor samt skjutbana för handvapen	90,000	90,000	—	90,000
Branddammar	30,000	30,000	30,000	
Vattenverk	83,000	83,000	83,000	
Värmecentraler	375,000			
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	472,000	779,000	779,000	
Vatten- och avloppsledningar samt reningsanläggningar	231,000	262,000	262,000	
Elektriska ytterledningar och transformatorer	150,000	205,000	205,000	
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	110,000	110,000	
Åskledaranläggning	30,000	20,000	20,000	
Stängsel omkring området	90,000	90,000	90,000	
Vägar och planeringsarbeten	394,000	235,000 159,000	235,000 159,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	668,000	690,000	630,000	26,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Hundgård för 10 hundar	—	15,000	—	15,000
Summa kronor	11,809,000	12,225,000	11,134,000	482,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 223.000 kronor.

Bilaga 15.

Hälsinge flygflottilj (F 15).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	1,057,000	400,000	400,000	
Flygfältsarbeten	1,137,000	944,000	944,000	
		1,974,000	1,974,000	
Kanslibyggnad med kommando-central	300,000			
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000	332,000	332,000	
Radiostation (sändarstation)	45,000	47,000	—	47,000
Mässbyggnad för 50 officerare och vederlikar	100,000	108,000	—	108,000
Mässbyggnad för 55 underofficerare och vederlikar	70,000	80,000	—	80,000
Matsalsbyggnad för manskap	375,000	390,000	390,000	
Mässbyggnad för manskap	160,000	200,000	200,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision	1,130,000	1,300,000	1,300,000	
Förläggingsbyggnad för 16 kadetter och aspiranter	55,000	65,000	—	—
Byggnad för vakt- och beredskapsförläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar ..	275,000	280,000	280,000	
Gymnastikbyggnad och bastuavdelning	300,000	—	—	
Skolbyggnad	300,000	480,000	480,000	
Instruktionsverkstad		95,000	95,000	
Sjukhusbyggnad, innehållande mottagningsavdelning och omkring 25 vårdplatser m. m. samt sjukvårdsmaterieförråd i källare	150,000	160,000	—	160,000
Hangarer för tre divisioners flygplan jämte uppställningsplaner för flygplanen (10 byggnader av betong) ..	1,600,000	1,600,000	1,600,000	
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	225,000	210,000	—	210,000
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad	425,000	500,000	500,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer	150,000	90,000	—	90,000
Tyg- och vapenförråd		210,000	210,000	
Garage för specialfordon (fordonsförråd)	330,000	100,000	—	100,000
Flygplanförråd för flygplan i centralförråd	100,000	100,000	—	—
Inomhusskjutbana	—	35,000	—	—
Förråd för kulspüte- och handvapenammunition	35,000	48,000	—	48,000
Förrådsbyggnader för stationsmateriel 3 stycken	20,000	20,000	—	20,000

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	25,000	—	25,000
Intendenturförråd och verkstäder ..	150,000	95,000	—	95,000
Drivmedelsförråd	120,000	155,000	—	155,000
Garage för motorfordon med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m. m.	90,000	155,000	—	155,000
Skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	—	100,000
Flygplatsbelysningsanläggning (för första utbyggnad av flygfältet) ..	250,000	250,000	—	250,000
Alarmeringsanläggning	20,000	11,000	—	11,000
Högtalaranläggning	40,000	40,000	—	40,000
Idrottsplats	60,000	60,000	—	—
Skjutgård, inskjutningsbana för flygplanskulspruta samt skjutbana för handvapen	90,000	90,000	90,000	—
Branddammar	30,000	30,000	30,000	—
Vattenverk	88,000	88,000	88,000	—
Värmecentral	350,000	—	—	—
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	483,000	833,000	833,000	—
Yttre vatten- och avloppsledningar, pumpanordning för avloppsvatten samt reningsanläggningar	270,000	300,000	300,000	—
Elektriska ytterledningar och transformatorer	150,000	200,000	200,000	—
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	110,000	—	110,000
Askledareanläggning	30,000	20,000	—	20,000
Stängsel omkring området	90,000	90,000	—	90,000
Vägar och planeringsarbeten	544,000	350,000	350,000	—
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	686,000	768,000	636,000	114,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Hundgård för 10 hundar	—	16,000	—	16,000
Summa kronor	12,122,000	13,560,000	11,232,000	2,050,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 1,333,000 kronor.

Bilaga 16.

Upplands flygflottilj (F 16).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	857,000	888,900	888,900	
Flygfältsarbeten	876,000	876,000	876,000	
Kanslibyggnad	260,000	451,000	451,000	
Kommandocentral	80,000			
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000			
Skyddsrum för flygande personal m.m.	100,000	45,000	45,000	
Radiostation (sändarstation)	45,000			
Mässbyggnad för 65 officerare och vederlikar, gemensam med flygkadettskolan	110,000	105,000	105,000	
Mässbyggnad för 74 underofficerare och vederlikar, gemensam med flygkadettskolan	85,000	90,000	90,000	
Matsalsbyggnad för manskap och kadetter, gemensam med flygkadettskolan	450,000	450,000	450,000	
Mässbyggnad för manskap, gemensam med flygkadettskolan	200,000	200,000	200,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och två specialdivisioner, varav en för flygkadettskolan	1,400,000	1,495,000	1,495,000	
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	275,000	267,000	267,000	
Skolbyggnad	300,000	157,000	157,000	
Instruktionsverkstad		90,000	90,000	
Gymnastikbyggnad (idrottsbyggnad) och badstuavdelning med simhall, gemensam med flygkadettskolan ..	650,000	650,000	650,000	
Sjukhusbyggnad, gemensam med flygkadettskolan	150,000	160,000	160,000	
Hangarer för tre divisioners flygplan jämte uppställningsplaner för flygplanen (13 byggnader av betong)	2,080,000	1,747,500	1,747,500	
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	225,000	180,000	180,000	
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad, gemensam med flygkadettskolan	550,000	550,000	550,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer, gemensam med flygkadettskolan ..	150,000	75,000	75,000	
Garage för specialfordon (fordonsförråd) gemensamt med flygkadettskolan		80,000	—	80,000
Tyg- och vapenförråd gemensamma med flygkadettskolan	370,000	95,000	95,000	
		205,000	205,000	

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd)	150,000	150,000	—	—
Förråd för kulsprute- och handvapenammunition, gemensamt med flygkadettskolan	50,000	63,000	63,000	
Förrådsbyggnader för stationsmateriel 3 stycken	20,000	20,000	20,000	
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	25,000	25,000	
Intendenturförråd och verkstäder ..	200,000	50,000 40,000	50,000 40,000	
Drivmedelsförråd	120,000	120,000	120,000	
Garage för motorfordon med smörjhall, reservdelsförråd, tvättbox m. m., gemensamt med flygkadettskolan	105,000	145,000	145,000	
Flygplatsbelysningsanläggning	300,000	300,000	300,000	
Alarmeringsanläggning	20,000	11,600	11,600	
Högtalaranläggning	40,000	40,000	40,000	
Idrottsplats	60,000	60,000	—	60,000
Skjutgård, inskjutningsbana för flygplankulspruta samt skjutbana för handvapen	90,000	90,000	90,000	
Branddammar (tillika simbassäng) ..	78,000	78,000	78,000	
Vattenverk	84,000	84,000	84,000	
Värmecentral, avsedd jämväl för hangarerna	375,000	100,000	100,000	
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	541,000	688,000	688,000	
Yttre vatten- och avloppsledningar samt reningsanläggningar	246,000	422,000	422,000	
Elektriska ytterledningar och transformatorer	164,000	224,400	224,400	
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	110,000	110,000	
Åskledareanläggningar	38,000	25,000	25,000	
Stängsel omkring området	100,000	100,000	100,000	
Vägar och planeringsarbeten	576,000	280,000	280,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	763,000	296,000 742,600	296,000 725,600	8,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Hundgård för 12 hundar	—	18,000	—	18,000
Summa kronor	13,475,000	13,146,000	12,815,000	172,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 323.000 kronor.

Bilaga 17.

Blekinge flygflottilj (F 17).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	745,000	370,000	370,000	
Flygfältsarbeten	1,409,000	3,463,000	3,463,000	
Kanslibyggnad med kommandocentral	290,000	302,000	302,000	
Anordningar för luftskyddets ledning tillika stridsledningsplats	12,000			
Radiostation (sändarestation)	45,000	45,000	45,000	
Mässbyggnad för 60 officerare och vederlikar	110,000	105,000	105,000	
Mässbyggnad för 90 underofficerare och vederlikar	85,000	100,000	100,000	
Matsalsbyggnad för manskap	400,000	375,000	375,000	
Mässbyggnad för manskap	190,000	200,000	200,000	
Förläggingsbyggnader (kaserner) för manskapet vid tre flygande divisioner och en specialdivision	1,100,000	1,200,000	1,200,000	
Förläggingsbyggnad för 20 kadetter och aspiranter	65,000	65,000	—	—
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	275,000	260,000	260,000	
Gymnastikbyggnad och bastuavdelning	290,000	500,000	—	230,000
Skolbyggnad	290,000			
Instruktionsverkstad	—	85,000	85,000	
Sjukhusbyggnad, innehållande motagningsavdelning och omkring 25 vårdplatser m. m. jämte sjukvårdsmaterieförråd i källare	150,000	155,000	—	155,000
Hangarer för tre divisioners flygplan jämte uppställningsplaner för flygplanen	2,240,000	2,213,000	2,213,000	
Flygtjänstbyggnader för tre divisioner	225,000	180,000	180,000	
Tygverkstad med monteringshall jämte vapenverkstad	415,000	600,000	600,000	
Provbocksanläggning för flygmotorer	150,000	80,000	—	80,000
Garage för specialfordon (fordonsförråd)	380,000	90,000	90,000	
Tyg- och vapenförråd		215,000	215,000	
Flygplanförråd (för flygplan i centralförråd) 3 byggnader	150,000	150,000	—	—
Förråd för kulsprute- och handvapenammunition	50,000	55,000	—	55,000
Mindre förrådsbyggnader för detonatorer samt dagförråd av bomber, kulspruteammunition och pyroteknisk materiel i anslutning till divisionernas hangargrupp (för tre divisioner)	20,000	25,000	—	25,000

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
Torpedförråd jämte torpedverkstäder	100,000	100,000	—	100,000
Förråd för stridskoner och strids-spetsar till torpeder	50,000	50,000	—	50,000
Intendenturförråd och verkstäder	200,000	95,000	95,000	
Drivmedelsförråd	120,000	155,000	155,000	
Garage för motorfordon med smörjhall, tvättbox, reservdelsförråd m. m.	90,000	140,000	140,000	
Skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	100,000	
Flygplatsbelysningsanläggning	250,000	283,000	283,000	
Alarmeringsanläggning	20,000	11,000	11,000	
Högtalaranläggning	40,000	40,000	—	40,000
Idrottsplats	60,000	60,000	—	—
Skjutgård, inskjutningsbana för flygplankulspruta samt skjutbana för handvapen	90,000	90,000	—	90,000
Branddammur	30,000	20,000	20,000	
Badhus	—	13,000	—	—
Vattenverk och djupbrunnspumpar	121,000	120,000	120,000	
Värmecentral	375,000			
Yttre värmeledningar, pannor och apparatur	357,000	707,000	707,000	
Yttre vatten- och avloppsledningar samt reningsanläggningar	210,000	311,000	311,000	
Elektriska ytterledningar och transformatorer	150,000	216,000	216,000	
Reservkraftanläggning för elektrisk energi	110,000	117,000	117,000	
Åskledareanläggningar	30,000	30,000	30,000	
Stängsel omkring området	90,000	100,000	100,000	
Båtbrygga för torpedbärningsbåtar	30,000	15,000	15,000	
Vägar och planeringsarbeten	397,000	360,000	360,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	723,000	839,000	755,000	50,000
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Devieringsbana	—	6,000	—	6,000
Hundgård för 10 hundar	—	14,000	—	14,000
Summa kronor	12,779,000	14,825,000¹⁾	13,338,000	895,000

¹⁾ Härav ha 900,000 kronor för markförvärv m. m. anvisats före 1942 års försvarsbeslut.

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 1,075,000 kronor.

Flygkadettskolan (F 20).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Kanslibyggnad	220,000	460,000	460,000	
Skolbyggnad	250,000			
Mässbyggnad för 150 kadetter	125,000	121,000	121,000	
Förläggningsbyggnader (kaserner) för 150 kadetter	450,000	450,000	450,000	
Värmecentral med pannor och apparatur (gemensam med Upplands flygfloottilj)	200,000	200,000	200,000	
Hangarer för 50 skolflygplan jämte uppställningsplan för flygplanen: en hangar med fullständiga tjänstetrymmen	400,000	739,000	739,000	
en hangar med reducerade tjänstetrymmen	325,000			
Gashus	20,000	—	—	
Drivmedelsförråd	80,000	80,000	80,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	124,000	123,000	123,000	
Summa kronor	2,194,000	2,173,000	2,173,000	

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 250,000 kronor.

Norrbottens flygbaskår (F 21).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Flyfältsarbeten, utvidgning av flygfältet	991,000	{ 600,000 391,000	600,000 391,000	
Utökning av förläggingsutrymme för manskap	350,000	323,000	323,000	
Utökning av matsalsutrymme för manskap	135,000	125,000	125,000	
Utökning av mässutrymme för manskap	60,000	60,000	60,000	
Inbyggnad av drivmedelsanläggningar	18,000	—	—	
Markförvärv för skjutbana	240,000	240,000	240,000	
Byggnad för vakt- och beredskapspersonalens förläggning jämte garage för brand-, beredskaps- och ambulansbilar	225,000	225,000	225,000	
Bombsäkra skyddsrum för flygande personal m. fl.	100,000	100,000	100,000	
Idrottsplats	60,000	60,000	60,000	
Anordningar för luftskyddets ledning, tillika stridsledningsplats	12,000	12,000	12,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Kostnadsökning för sjukpaviljong ..	—	75,000	75,000	
Hangar jämte uppställningsplan ..	170,000	—	—	
Yttre värmeledningar	10,000	—	—	
Planering av tomtmark	10,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	143,000	133,000	133,000	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag. (Statsverksprop. kapitalbudg: bil. 2.)</i>				
Utökning av tygförråd	—	80,000	80,000	
Utökning av garage	—	40,000	40,000	
Devieringsbana	—	6,000	6,000	
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	7,000	7,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Förbättring av vattenförsörjningen	—	25,000	—	25,000
Skyddsplantering	—	115,000	—	—
Hundgård för 10 hundar	—	17,000	—	17,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	9,000	—	2,000
Summa kronor	2,524,000	2,648,000	2,482,000	44,000

För bostäder ha medel icke beräknats inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Centrala flygverkstaden i Arboga (CVA).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Markförvärv	850,000	{ 542,000	542,000	
		{ 210,000	210,000	
Flygfältsarbeten	1,000,000	{ 895,000	895,000	
		{ 35,000	35,000	
Monteringshallar ovan jord	975,000	550,000	550,000	
” insprängda				
Verkstäder inklusive ledningar och inredningar, helt insprängda	1,400,000	4,260,000	4,260,000	
Bergförråd, insprängda	570,000			
Förrådslokaler, insprängda	270,000			
Värmecentraler inklusive pannanläggningar, transformatorrum, huvudstälverk m. m.	450,000			
Garagebyggnader	65,000	96,000	96,000	
Administrationsbyggnader jämte ritkontor	350,000	380,000	380,000	
Luftskyddscentral och arkiv		30,000	30,000	
Övriga byggnader, omfattande markenteneri, brandstation, vaktbyggnad med bostad och läkaremottagning, materialprovning, förråd för ammunition och pyroteknisk materiel m. m.	670,000			
ovan jord		370,000	370,000	
insprängda		160,000	160,000	
Provbocksanläggningar	300,000	490,000	490,000	
Reservkraftanläggning	150,000	150,000	150,000	
Vattenverk	175,000	100,000	100,000	
Yttre värmeledningskulvertar och ledningar av olika slag	450,000	259,000	259,000	
Planerings- och vägarbeten	135,000	140,000	140,000	
Inskjutningsbana för kulsprutor och automatkanoner	90,000	50,000	50,000	
Drivmedelsförråd	40,000	40,000	40,000	
Devieringsbana	10,000	6,000	6,000	
Åskledaranläggning	50,000	15,000	15,000	
Stängsel omkring området	90,000	70,000	70,000	
Alarmeringsanläggningar	90,000	67,000	67,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	491,000	535,000	535,000	
II Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Betonginklädnad av verkstäder och förråd i berg	—	720,000	—	720,000
Utökning av finmekanisk och radioverkstad	—	140,000	—	140,000
Hundgård för 8 hundar	—	10,000	—	10,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	52,000	—	52,000
Summa kronor	8,671,000	10,372,000¹⁾	9,450,000	922,000

¹⁾ Under I angivna kostnader beräknade med utgångspunkt från prisläget den 1 april 1942. Enligt prisläget den 1 juli 1941 ha totalkostnaderna beräknats till 9,507,000 kronor.

För bostäder ha medel icke beräknats inom försvarsbeslutets kostnadsram.

Centrala flygverkstaden å Malmen (CVM) jämte förrådscentralen (Fc).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Ombyggnad av administrationsbyggnad och ritkontor	180,000	180,000	180,000	
Ombyggnad av motorverkstad	50,000	50,000	50,000	
Om- och tillbyggnad för materialprovningsavdelningen	130,000	140,000	140,000	
Rivning av vattentorn	25,000	25,000	25,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	155,000	155,000	155,000	
Ny administrationsbyggnad	430,000	451,000	451,000	
Finmekanisk verkstad	280,000	230,000	230,000	
Ny motorverkstad	550,000	516,000	516,000	
Planeringsarbeten m. m.	155,000	155,000	155,000	
Markförvärv för försökscentralen ..	45,000			
Komplettering av bombförråd vid försökscentralen	13,000	238,000	238,000	
Komplettering av stängsel omkring försökscentralen	25,000			
Anläggande av permanentbanor till försökscentralen	135,000			
Flygplansskjul vid försökscentralen ..	20,000			
Luftskyddscentral	70,000	70,000	70,000	
Reningsanläggning för avloppsvatten, gemensam för centrala flygverkstaden och försökscentralen ..	85,000	85,000	85,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum ..	60,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	144,000	138,000	138,000	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>a) Godkända av 1943 års riksdag. (Statsverksprop. kapitalbudg.: bil. 2).</i>				
Devieringsbana	6,000	6,000	6,000	
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Yttre elektriska ledningar, ställverk, transformatorer	—	164,000	—	164,000
Ytterligare åskledareanläggning	—	19,000	—	19,000
Utökning av automatisk brandalarm ..	—	43,000	—	43,000
Åskledareanläggning för försökscentralen	—	8,000	—	8,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	14,000	—	14,000
Summa kronor	2,558,000	2,692,000	2,444,000	248,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 953,000 kronor.

Centrala flygverkstaden i Västerås (CVV).

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944-45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Utökning av ritkontor	25,000	25,000	25,000	
Iståndsättning av sjöhangarer.....	50,000	50,000	50,000	
Ändringsarbeten för transport av flygplan mellan huvudverkstaden och filialen å Hässlö	20,000	20,000	20,000	
Utökning av värmecentral, yttre värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar	130,000	130,000	130,000	
Nytt garage	105,000	105,000	105,000	
Radio- och instrumentverkstäder ..	300,000	200,000	200,000	
Sprutmålningsverkstad	140,000	140,000	140,000	
Centralförråd vid filialen å Hässlö..	250,000	250,000	250,000	
Skrotbod, garage, inventarieförråd m. m. för filialen å Hässlö	37,000	37,000	37,000	
Luftskyddscentral	70,000	70,000	70,000	
Planerings- och ytbeläggingsarbeten	48,000	48,000	48,000	
Bostäder enligt särskild utredning..	49,500	49,500	49,500	
Skrotbod vid huvudverkstaden	—	15,000	15,000	
Devieringsbana	—	8,000	8,000	
Breddning av vägar mellan huvudverkstaden och filialen å Hässlö..	—	110,000	110,000	
Sopförbränningsanläggning	—	5,000	5,000	
Komplettering av normalskyddsrum	60,000	—	—	
Inskjutningsbana för kulspruta	80,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	82,000	75,500	75,500	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Utbyggnad av mekaniska verkstaden	—	75,000	—	75,000
Ombyggnad av sjöhangar.....	—	195,000	50,000	145,000
Skjul för gigger	—	55,000	—	55,000
Slangtoru och förläggingsutrymmen för brandberedskap	—	25,000	—	—
Komplettering av vägar och planering vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö	—	74,000	—	74,000
Brandbod med skjul för gengasbränsle	—	18,000	—	18,000
Skyddsrum	—	40,000	—	40,000
Ytterligare åskledareanläggning....	—	23,000	—	23,000
Utökning av automatisk brandalarm	—	16,000	—	16,000
Tillbyggnad av sprutmålningsverkstad vid filialen vid Hässlö	—	35,000	—	35,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	33,000	3,000	29,000
Summa kronor	1,446,000	1,927,000	1,391,000	510,000

Av flygförvaltningen för bostäder beräknade men icke disponerade belopp uppgå till, inberäknat administrationskostnader m. m., cirka 1,081,000 kronor.

Centralförråd för flyg- och vapenmateriel.

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Vid ny central flygverkstad (Arboga):				
Förråd	{ 500,000 120,000 150,000 }	—	—	
Bergförråd	110,000	1,572,000	1,572,000	
Vid Malmen:				
Förråd	{ 450,000 120,000 70,000 }	51,500	51,500	
Tillbyggnad av förråd	10,000	27,500	27,500	
I Västerås:				
Förråd	120,000	—	—	
Bergförråd	110,000	—	—	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	106,000	105,000	105,000	
II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.				
<i>b) Ytterligare byggnadsbehov.</i>				
Betonginklädnad av bergförråd vid Arboga	—	360,000	—	360,000
Administration m. m. (cirka 6 procent)	—	22,000	—	22,000
Summa kronor	1,866,000	2,248,000	1,866,000	382,000

Centralförråd för intendenturmateriel.

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Omändringsarbeten:				
Inredning och tillbyggnad av befintliga byggnader	80,000	80,000	—	80,000
Summa kronor	80,000	80,000	—	80,000

Flygvapnets övningsplatser.

Byggnadsobjekt	Enligt 1941 års försvarsutredning med i försvarsbeslutet angivna jämkningar	Enligt flygförvaltningens senaste kostnadsberäkningar	Att enligt flygförvaltningen bestridas inom belopp som beräknats för tiden intill den 1 juli 1944	Av departementschefen beräknade kostnader för budgetåret 1944/45
I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.				
Övningsplatsen i Boden				
Markförvärv	23,000	23,000	23,000	
Flygfältsarbeten	336,000	336,000	336,000	
Förrådsbyggnad och garage	150,000	50,000	—	50,000
Övningsplatsen i Kiruna				
Byggnadsarbeten	402,000	402,000	402,000	
Övningsplatsen i Neder-Kalix				
Markförvärv	75,000	75,000	75,000	
Flygfältsarbeten	227,000	227,000	227,000	
Elektrifieringsarbeten	—	25,000	—	—
Övningsplatsen vid Roma				
Flygfältsarbeten	54,000	54,000	54,000	
Övningsplatsen på Öland				
Flygfältsarbeten	75,000	75,000	75,000	
Övningsplatsen vid Ripa				
Byggnadsarbeten	105,000	93,500	93,500	
Övningsplatsen vid Sövdeborg				
Byggnadsarbeten	105,000	47,300	47,300	
Fårösund sjöflygstation				
Iståndsättningsarbeten	—	53,000	53,000	
Administration och oförutsedda utgifter (cirka 6 procent)	92,000	88,200	83,200	3,000
Summa kronor	1,644,000	1,549,000	1,469,000	53,000

*Bilaga 3.***Kapitalinvesteringar.***Socialdepartementet.*

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, och statsrådet Rubbestad anmäla följande under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar för budgetåret 1944/45, därvid departementschefen anmäler de under punkterna 1—3 och 5—7 upptagna frågorna och statsrådet Rubbestad de under punkterna 4, 8 och 9 upptagna frågorna.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus.** I skrivelse den 31 augusti 1943 har medicinalstyrelsen framlagt ett program för utbyggnads- och moderniseringsarbeten inom den statliga sinnessjukvården, avsett att komma till utförande under de närmaste åren. Vissa av dessa arbeten äro av den natur, att medel därför lämpligen kunna anvisas å beredskapsstat. Andra arbeten åter äro av den angelägenhetsgrad, att medel för desamma böra äskas i förevarande sammanhang. Beträffande en del av sistnämnda arbeten har utredningen ännu icke slutförts. Med hänsyn härtill torde medel för denna grupp arbeten böra tills vidare allenast preliminärt beräknas, därvid anslagsbehovet torde kunna uppskattas till i runt tal 500,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av .. kronor 500,000.

[2.] Uppförande av vaktmästarbostad vid statens institut för folkhälsan.

I skrivelse den 27 augusti 1943 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för uppförande av ett bostadshus, avsett för en vaktmästare vid statens institut för folkhälsan.

Byggnadsstyrelsen hänvisar till att styrelsen för institutet i skrivelse till byggnadsstyrelsen framhållit, att enligt organisationsplanen för institutet en vaktmästarbefattning, för vilkens innehavare bostad skulle anordnas å det av institutet disponerade området, varit avsedd att inrättas redan från institutets första verksamhetsår. Emellertid hade den avsedda bostaden ännu icke kommit till utförande, vilket medfört kännbara olägenheter ur arbets-synpunkt. Bristen på en inom området boende vaktmästare innebure vidare påtagliga vådor för institutets egendom på grund av faran för brand och annan skadegörelse. I detta hänseende borde uppmärksammas ej blott att institutets byggnader och inventarier representerade betydande värden utan även att institutet hade ett isolerat läge. Då det icke i längden syntes försvarligt, att området nattetid stode obebott, hade institutets styrelse hemställt, att medel anvisades för nästa budgetår för uppförande av en vaktmästarbostad vid institutet.

Byggnadsstyrelsen har funnit de från institutets sida sålunda anförda synpunkterna beaktansvärda. Byggnadsstyrelsen uppger, att vaktmästarbostad tidigare planerats i ett bostadshus för två befattningshavare vid områdets entré från Tomtebodavägen. Den nu ifrågasatta nybyggnaden borde förläggas å samma plats men endast avses för en befattningshavare. Kostnaden för uppförandet av en dylik byggnad, omfattande två rum och kök jämte nödiga biutrummen, hade i huvudsaklig överensstämmelse med en skrivelsen bilagd förslagsritning beräknats till 25,000 kronor, om byggnaden uppfördes av trä och 27,500 kronor, om den uppfördes av tegel. En tegelbyggnad vore enligt byggnadsstyrelsens åsikt i detta fall att förorda.

*Departements-
chefen.*

På de skäl, som i framställningen anförts, synes det mig angeläget, att bostad för en vaktmästare uppföres inom institutets område. Mot byggnadsstyrelsens förslag till lösning av denna fråga har jag intet att erinra, liksom ej heller mot de beräknade kostnaderna för ändamålet. Då jag i likhet med byggnadsstyrelsen anser en byggnad av tegel vara att föredraga, skulle för ändamålet erfordras 27,500 kronor. Detta belopp torde böra anvisas å kapitalbudgeten för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av vaktmästarbostad vid statens institut för folkhälsan* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 27,500.

Statens utlåningsfonder.

*Departements-
chefen.*

[3.] Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer. Under åberopande av vad jag denna dag anført i samband med

äskande av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 21) får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 30,000,000.

[4.] **Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** Under återopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden (V. punkt 22) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Före-
draganden.*

att till *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2,700,000.

[5.] **Statens bosättningslånefond.** Enligt kungörelse den 30 september 1937 (nr 809; ändr. 204/1938, 94/1939, 281/1941, 312/1942 och 588/1943) beviljas bosättningslån ur statens bosättningslånefond med syfte att lämna trolovade och i vissa fall äkta makar medel till inköp av möbler eller andra bosättningsföremål, vilkas anskaffande föranledes av äktenskapet. Lån utgår från och med ingången av löpande budgetår med ett belopp av högst 1,250 kronor mot tidigare högst 1,000 kronor och förräntas efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot. Amortering skall erläggas i sådan ordning, att lånet är återbetalt senast fem år efter utlämnandet. Ansökan om lån prövas av riksbanken, som ock utbetalar beviljade lån och uppbär förfallen ränta och amortering.

Från och med budgetåret 1937/38 till och med budgetåret 1943/44 ha å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till statens bosättningslånefond anvisats reservationsanslag å tillhopa 31,000,000 kronor, varav för löpande budgetår 5,000,000 kronor.

I skrivelse den 4 november 1943 ha *fullmäktige i riksbanken* framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår. Det erforderliga investeringsanslaget har därvid beräknats till 5.5 miljoner kronor med följande motivering.

Utlåningen från statens bosättningslånefond uppgick vid utgången av budgetåret 1942/43 till ett sammanlagt belopp av 24,720,177 kronor. Då de till fonden anvisade medlen utgjorde sammanlagt 26,000,000 kronor, kvarstod alltså vid budgetårets slut ett belopp av 1,279,823 kronor outnyttjat.

Under nämnda budgetår uppgick antalet nya lån till omkring 14,000. Tillräcklig anledning att utgå från att detta antal kommer att nämnvärt ändras under innevarande budgetår synes icke föreligga. Visserligen skulle det vara rimligt antaga, att kännedomen om fonden skulle bli mera spridd och att till följd därav en förhållandevis större del av dem, som ingå äktenskap, skulle utnyttja denna lånemöjlighet. Men å andra sidan har under det senaste året lånens antal visat en viss om ock obetydlig minskning i förhållande till föregående budgetår. Lånens genomsnittliga belopp ha successivt ökats, särskilt

sedan lånemaximum från och med den 1 juli 1943 höjts från 1,000 till 1,250 kronor. För de lån, som utlämnades under oktober 1943, utgjorde sålunda medelbeloppet omkring 980 kronor mot 855 kronor för de lån, som utbetalades i oktober 1942. Om man utgår från att det genomsnittliga lånebeloppet under innevarande budgetår kommer att uppgå till 980 kronor, skulle man hava att räkna med en sammanlagd ny utlåning under budgetåret av $(14,000 \times 980)$ 13.72 miljoner kronor. Förutsätter man vidare, att under budgetåret i amorteringar kommer att inflyta ett sammanlagt belopp av 8 miljoner kronor, skulle vid budgetårets utgång den sammanlagda utlåningen utgöra $(24,720,000 + 13,720,000 - 8,000,000)$ 30.5 miljoner kronor. Eftersom anvisade anslagsmedel uppgå till 31 miljoner kronor, skulle alltså vid budgetårets slut återstå en reservation av 0.5 miljoner kronor.

Med hänsyn till de många i nuvarande läge synnerligen ovissa faktorer, som påverka utlåningen från bosättningslånefonden, måste dessa beräkningar självfallet bli ganska osäkra. Detta gäller i än högre grad i fråga om verksamheten under nästkommande budgetår. Man synes böra utgå från att de nytillkomna lånens antal kommer att bli i stort sett oförändrat under budgetåret, eller omkring 14,000. Förutsätter man vidare, att lånens medelbelopp kommer att höjas till omkring 1,000 kronor, skulle det sammanlagda beloppet av nya lån uppgå till omkring 14 miljoner kronor. Om man slutligen räknar med att ett belopp av 8,5 miljoner kronor kommer att inflyta till fonden i form av amorteringar å utlämnade lån, skulle den sammanlagda utlåningen från fonden vid budgetårets utgång utgöra $(30,500,000 + 14,000,000 - 8,500,000)$ 36 miljoner kronor. För att möjliggöra denna utlåning skulle i så fall förutsättas, att fonden tillföres ett belopp av $(36,000,000 - 31,000,000)$ 5 miljoner kronor. För-siktigheten synes emellertid bjuda, att investeringsanslaget till fonden för nästa budgetår bestämmas till 5.5 miljoner kronor under förutsättning av i huvudsak oförändrade bestämmelser angående utlåningen från fonden.

Departements-
chefen.

Med utgångspunkt från att man i nuvarande läge icke bör inskränka lånemöjligheterna för personer, som önska ingå äktenskap och bilda eget hem men sakna erforderliga medel för bosättningen, kan jag ansluta mig till bankofullmäktiges beräkning av investeringsbehovet för bosättningslånefonden under nästa budgetår och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 5,500,000.

Fonden för låneunderstöd.

Departements-
chefen.

[6.] **Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 21) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget till Lån för stödjande av bostadsproduktionen i vissa orter må disponeras enligt de grunder, som gälla för dis-

positionen av tertiärlånemedel samt att förefintlig reservation å nämnda anslag må överföras till tertiärlåneanslaget;

dels ock till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 80,000,000.

[7.] **Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer (V. punkt 21) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 42,000,000.

[8.] **Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden (V. punkt 22) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Före-
draganden.*

att till *Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 500,000.

[9.] **Lån för bostadsförbättringsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden (V. punkt 22) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Före-
draganden.*

att till *Lån för bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2,700,000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Jan-Erik Stenius.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler de under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 och anför därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

Innan jag ingår på generalpoststyrelsens framställningar om anslag å kapitalbudgeten, torde jag i enlighet med uttalande av 1937 års riksdag i skrivelse, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparverksamhet bland skolungdomen få erinra om att Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av postverkets driftkostnadsstat för år 1944 bemyndigat generalpoststyrelsen att under nämnda år av det i driftkostnadsstaten under titeln Skolsparverksamhet upptagna beloppet å 110,000 kronor använda högst 50,000 kronor för utdelning enligt gällande grunder till skolungdom i riket av mindre penningbelopp samt högst 1,000 kronor för åtgärder, som till sitt syfte nära sammanfalla med berörda skolsparverksamhet.

1. Inköp av inventarier för postverkets behov.

[1.] Anslaget till inköp av inventarier för postverkets behov har för budgetåren 1938/39—1943/44 anvisats med följande belopp, nämligen

Budgetår	Kronor
1938/39	975,000
1939/40	1,250,000
1940/41	700,000
1941/42	500,000
1942/43	700,000
1943/44	1,400,000.

Vid beräkningen av anslagen för budgetåren 1941/42 och 1942/43 räknades med att vid ingången av budgetåren anslagsreservationer skulle föreligga å 100,000 kronor respektive 300,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 med förslag till vissa kapitalinvesteringar för postverket för budgetåret 1944/45 har *generalpoststyrelsen* hemställt om anvisande av anslag till inventarieanskaffningar för nämnda budgetår.

Styrelsen har till en början upplyst, att en behållning å inventarieanslaget för budgetåret 1942/43 av 365,000 kronor kunnat överföras till innevarande budgetår på grund av att beräknad anskaffning av vissa inventarier för postverkets industriella drift och för postgirokontoret icke kommit till stånd. Anskaffningen komme emellertid av allt att döma att bliva till största delen verkställd under detta budgetår. Däremot syntes, anför styrelsen, en under budgetåret beräknad utökningsanskaffning av automobiler, uppskattad till en kostnad av 485,000 kronor, icke komma att i sin helhet kunna genomföras. På grund härav beräknade *generalpoststyrelsen*, att en viss reservation komme att förefinnas även vid innevarande budgetårs utgång. Denna reservation uppskattade styrelsen till omkring 250,000 kronor.

Styrelsen framhåller, att styrelsen vid beräkningen av det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet alltjämt sökt hålla inventarieanskaffningen nere vid det oundgängligen nödvändiga. Vissa inköp av inventarier vore emellertid ofrånkomliga. Härom anför styrelsen.

Posttrafikens fortgående stegring gör nyinredning av postlokaler och en viss ökning särskilt av de maskinella hjälpmedlen vid postanstalterna ofrånkomliga. Sålunda måste enbart för Stockholms bangårdspostkontor räknas med en utökning av inventariestocken i samband med fullbordandet av första byggnadsetappen. För ändamålet erfordras ett belopp av omkring 200,000 kronor. Anskaffningen hänför sig huvudsakligen till rembanor och sorteringsanordningar, till vilka motsvarighet icke finnes i nuvarande bangårdspostkontor. För postverkets industriella verksamhet erfordras därjämte även under nästa budgetår i viss mån ny utrustning — till en del upptagen redan i den ursprungliga anskaffningsplanen men uppskjuten till förmån för annan, av rörelsens ökning betingad maskinuppsättning — och kostnaderna härför beräknas till 235,000 kronor. Den fortsatta utökningen av verkets automobilpark, vilken som nämnts endast delvis beräknas kunna genomföras under nu löpande budgetår, torde vidare komma att kräva ett belopp av 125,000 kronor. Dessutom behöver anskaffning ske av ett antal elektriska plattforms-

vagnar, för vilka kostnaden uppskattas till 60,000 kronor. Slutligen beräknas ett belopp av ej mindre än 515,000 kronor bliva behöfligt för inköp av specialinventarier för postgirokontoret. Genom postgirorelsens enorma utveckling har uppsättningen av bokförings- och andra kontorsmaskiner å postgirokontoret blivit otillräcklig. Erforderlig anskaffning har på grund av import- och leveranssvårigheter kunnat ske endast i mycket begränsad omfattning. Nu har emellertid beställning skett bland annat av ett större antal bokföringsmaskiner av svensk tillverkning, av vilka huvudparten hinner bliva leveransfärdig först under budgetåret 1944/45. Enbart den på budgetåret belöpande kostnaden för dessa maskiner uppgår till cirka 365,000 kronor.

I anslutning till det anförda har styrelsen lämnat följande sammanställning av de belopp, som beräknats erforderliga för de olika inventariegrupperna.

	Kronor
För central upphandling av i poströrelsen allmänt förekommande inventarier, däri inbegripen den vid postverkets verkstad bedrivna tillverkningen av vissa specialinventarier, såsom brevlådor, frimärksautomater, postboxanläggningar och stålmöbler	410,000
För anskaffning huvudsakligen genom postverkets distrikts- och lokalförvaltningar av vissa för postlokalernas inredning erforderliga möbler, vilka icke lämpligen kunna hållas i lager	275,000
För anskaffning av transportanordningar och andra inventarier för Stockholms bangårdspostkontor	200,000
För anskaffning av maskinuppsättning för postverkets industriella företag	235,000
För inköp av vissa specialinventarier för postgirokontoret och postgiroavdelningarna i Göteborg, Malmö, Boden och Visby	515,000
För inköp av biljettmaskiner för postdiligersrörelsen	30,000
För inköp av andra motorfordon än postdiligerser (automobiler och elektriska plattformsvagnar)	185,000
Summa kronor	1,850,000.

Under erinran om att, såsom förut nämnts, en behållning å anslaget av omkring 250,000 kronor beräknas föreligga vid utgången av detta budgetår hemställer generalpoststyrelsen, att anslaget för nästa budgetår måtte anvisas med ett belopp av 1,600,000 kronor.

Det av generalpoststyrelsen framlagda anslagsäskandet innebär i förhållande till anslaget för innevarande budgetår en ökning med 200,000 kronor. Denna ökning sammanhänger bland annat med tillkomsten av det nya bangårdspostkontoret i Stockholm samt med den pågående mycket kraftiga ökningen av postgirorelsen.

Under åren från krigsutbrottet fram till nu löpande budgetår hava inventarieanskaffningarna av besparingsskäl i stor utsträckning skjutits på framtiden. Det är nu icke längre möjligt att utan olägenhet hålla tillbaka anskaffningen av åtskilliga för postverkets rationella drift erforderliga inventarier. Jag anser mig därför böra biträda generalpoststyrelsens förslag.

*Departementets
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,600,000.

2. Nytt bangårdspostkontor i Stockholm.

[2.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1941 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, punkten 2) gjorda framställning anvisade riksdagen till nytt bangårdspostkontor i Stockholm för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 1,250,000 kronor. Kostnaden för den föreslagna byggnaden beräknades vid tidpunkten för propositionens framläggande till 4,400,000 kronor. Av detta belopp avsågos 674,000 kronor, motsvarande det bokförda värdet av det nuvarande bangårdspostkontoret, skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Sedan ritningarna till byggnaden och de på grundval därav gjorda kostnadsberäkningarna granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som därvid föreslog vissa förenklingar i byggnadens utförande, uppdrog Kungl. Maj:t den 9 maj 1941 åt byggnadsstyrelsen att i samarbete med generalpoststyrelsen låta för en kostnad av högst 4,016,000 kronor uppföra det nya bangårdspostkontoret.

I enlighet med i 1942 års statsverksproposition framlagt förslag (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 2) anvisade därefter riksdagen för budgetåret 1942/43 ytterligare 1,500,000 kronor till byggnadsföretaget.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 augusti 1942 med anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 meddelade generalpoststyrelsen, att enligt en av byggnadsstyrelsen uppgjord promemoria byggnadskostnaderna med ledning av de under sommaren 1942 gällande priserna kunde beräknas komma att uppgå till 5,250,000 kronor. Med utgångspunkt från att byggnadsföretaget — som dittills icke ansetts böra förklaras såsom företrädesberättigat byggnadsarbete — skulle påbörjas hösten 1942 och vara slutfört under budgetåret 1944/45 hemställde styrelsen om anvisande för budgetåret 1943/44 av ett anslag å 592,000 kronor för företaget.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 4 januari 1943 anförde jag till statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 2), att på grund av läget å arbetsmarknaden arbetena å det nya bangårdspostkontoret ännu icke påbörjats och att det under rådande förhållanden vore ovisst, om arbetena kunde igångsättas eller i varje fall till någon mera betydande del utföras före utgången av budgetåret 1942/43. Ytterligare medel för arbetsföretaget syntes därför icke för det dåvarande behöva anvisas, utan frågan härom kunde anstå till år 1944. Beträffande de ökade kostnaderna för företaget framhöll jag, att dessa icke borde föranleda, att statsmakterna frånginge sitt förut fattade beslut om uppförande av nybyggnaden för bangårdspostkontoret i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget. Ytterligare begränsning eller förenkling av byggnadsprogrammet syntes nämligen icke kunna ske utan äventyrande av postkontorets funktionsduglighet, och efter min uppfattning vore det ofrånkomligt, att nybyggnaden inom en nära framtid komme till utförande. Därest

riksdagen icke funne anledning uttala annan mening, borde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt medgiva, att byggnadsarbetena finge påbörjas utan hinder av de ökade kostnaderna.

Mot vad sålunda anförts framfördes ingen erinran från riksdagens sida.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *generalpoststyrelsen* meddelat, att arbetet med uppförande av det nya bangårdspostkontoret, sedan detsamma förklarats äga företrädesrätt till arbetskraft, igångsatts i januari 1943 och nu fortskridit så långt, att grunden färdigställts och murningsarbetet påbörjats. Tillstånd till arbetets fortsättande hade även lämnats.

Enligt av byggnadsstyrelsen på generalpoststyrelsens hemställd verkställd utredning rörande anslagsbehovet beräknades totalkostnaden för byggnadsföretaget numera till 5,650,000 kronor, varav på första byggnadsetappen, som avsåges kunna färdigställas senast till den 1 oktober 1944, 4,000,000 kronor och på andra etappen 1,650,000 kronor. Under förutsättning att det belopp av 674,000 kronor, som avsåges skola bestridas av förnyelsefondsmedel, kunde disponeras för byggnadsföretaget under innevarande budgetår, erfordrades icke någon ytterligare medelsanvisning under budgetåret. Det för budgetåret 1944/45 erforderliga beloppet hade av byggnadsstyrelsen angivits till 1,726,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att för de fortsatta arbetena under nästkommande budgetår med uppförande av nytt bangårdspostkontor i Stockholm måtte anvisas ett investeringsanslag av 1,726,000 kronor.

I skrivelse till generalpoststyrelsen den 25 februari 1943 ifrågasatte *luftskyddsinspektionen* vissa ändringar i förslaget till nybyggnad för bangårdspostkontoret, vilka ansetts motiverade ur luftskyddssynpunkt. Med anledning härav framhöll generalpoststyrelsen, efter att hava inhämtat byggnadsstyrelsens yttrande i ärendet, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 juni 1943 att generalpoststyrelsen intet hade att erinra mot att, på sätt luftskyddsinspektionen föreslagit, ett fullträffsäkert skyddsrum anordnades på planen framför bangårdspostkontoret. Generalpoststyrelsen ansåg sig emellertid böra med bestämdhet hävda, att kostnaderna för anordnande av ett dylikt skyddsrum, vilka beräknades till 300,000 kronor, icke borde belasta anslaget till uppförande av posthusbyggnaden. Beträffande övriga av luftskyddsinspektionen föreslagna ändringar i byggnadsplanen — utbyte av två planerade normalskyddsrum i byggnaden mot ett antal mindre sådana skyddsrum ävensom utförande av själva byggnaden med en helt bärande konstruktion av betong i stället för föreslagen inre stomme av betong samt bärande ytterväggar av tegel — fann generalpoststyrelsen på anförda skäl dessa icke böra föranleda någon åtgärd.

Vad luftskyddsinspektionen föreslagit har icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida med avseende å planen för bangårdspostkontorets uppförande.

Departements-
chefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att kostnaderna för det nya bangårdspostkontoret beräknas komma att ytterligare stegras till ett totalbelopp av 5,650,000 kronor. Stegningen hänför sig, enligt vad byggnadsstyrelsen meddelat, till prishöjningar företrädesvis å material.

För byggnadsföretagets utförande hava hittills anvisats å riksstaten 2,750,000 kronor samt av förnyelsefondsmedel 674,000 kronor. Det ytterligare medelsbehovet skulle alltså utgöra 2,226,000 kronor. Generalpoststyrelsen hemställer, att 1,726,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1944/45. Återstoden eller 500,000 kronor beräknas bliva erforderlig under budgetåret 1945/46.

Vad generalpoststyrelsen sålunda föreslagit anser jag mig böra biträda.

Såsom förut nämnts har luftskyddsinspektionens efter statsmakternas ställningstagande till byggnadsplanen framställda förslag i fråga om uppdelning av normalskyddsrum inom byggnaden samt om förändring av själva byggnadskonstruktionen ansetts icke böra föranleda någon åtgärd. Icke heller anser jag det av inspektionen föreslagna fullträffsäkra skyddsrummet på platsen framför postkontoret böra för närvarande komma till utförande. Jag har emellertid ansett mig böra bringa vad i dessa hänseenden förekommit till riksdagens kännedom.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nytt bangårdspostkontor i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 1,726,000.

3. Posthusbyggnad i Borås.

[3.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 27 februari 1942, nr 90, därom framställda förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1942/43 till posthusbyggnad i Borås ett reservationsanslag av 965,000 kronor. Genom beslut den 12 juni 1942 uppdrog Kungl. Maj:t därefter åt byggnadsstyrelsen att i samarbete med generalpoststyrelsen låta vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordrades för uppförande för en sammanlagd kostnad av 2,150,000 kronor av ifrågavarande posthusbyggnad, samt bemyndigade generalpoststyrelsen att för bestridande av kostnaderna för de förberedande åtgärderna taga i anspråk erforderligt belopp av det av riksdagen anvisade reservationsanslaget. Kungl. Maj:t förklarade sig jämväl vilja framdeles — efter anmälan av byggnadsstyrelsen om de förberedande åtgärdernas avslutande — meddela beslut om byggnadsarbetenas igångsättande.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *generalpoststyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för uppförande av nämnda byggnad.

Styrelsen har till en början erinrat om att styrelsen i sin skrivelse den 28 augusti 1942 med anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 hemställt om anvisande för sistnämnda budgetår av för byggnadsföretagets fullbordande erforderligt ytterligare anslag av 1,185,000 kronor i avsikt att — sedan beslut om byggnadsarbetenas igångsättande meddelats och dessa påbörjats

— kunna utan dröjsmål fortsätta och slutföra arbetena. Posthuset hade nämligen beräknats kunna färdigställas till mitten av år 1944. Generalpoststyrelsens framställning hade emellertid icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Vidare har styrelsen framhållit den alltmer framträdande nödvändigheten av att det nya posthuset snarast komme till utförande. Styrelsen har härvid hänvisat till innehållet i sin skrivelse den 17 januari 1939, vilken legat till grund för propositionen 1939: 93 angående inköp av tomt för posthusbyggnad i Borås, och i skrivelse den 31 oktober 1941, vilken föranlett förenämnda proposition 1942: 90. Dessa skrivelser hade innefattat närmare redogörelser för de vid postkontoret rådande otillfredsställande lokalförhållandena. De rådande lokalsvårigheterna hade, anför styrelsen, under den tid, som förflutit sedan dessa skrivelser avlätos, ytterligare förvärrats på grund av poströrelsens fortsatta snabba ökning vid postkontoret. Vidare vore telegrafverket för utbyggnad av telefonstationen i Borås i behov av postkontorets nuvarande lokaler. Telegrafstyrelsen hade ånyo framhållit behovet av att postkontorslokalerna snarast möjligt ställdes till telegrafverkets förfogande.

Enligt under senare delen av år 1941 gjorda kostnadsberäkningar skulle totalkostnaden för posthusbyggnaden komma att uppgå till 2,150,000 kronor. Då emellertid under den tid, som förflutit sedan beräkningarna gjordes, priserna på byggnadsmarknaden stigit, hade, anför styrelsen, byggnadsstyrelsen på anmodan verkställt ny beräkning av kostnaderna och därvid funnit dessa böra upptagas till 2,375,000 kronor eller 225,000 kronor högre än vad tidigare antagits.

Generalpoststyrelsen framhåller att, därest byggnadsarbetena finge påbörjas under år 1943, byggnadsföretaget kunde beräknas bliva färdigt omkring mitten av år 1945. För budgetåret 1944/45 skulle sålunda behöva anvisas hela det för arbetenas fortsättande och slutförande erforderliga beloppet av (2,375,000 — 965,000) 1,410,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att till uppförande av posthusbyggnad i Borås måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 1,410,000 kronor.

Rådande förhållanden å arbetsmarknaden hava tidigare medfört, att med påbörjande av den nya posthusbyggnaden i Borås måst tillsvidare anstå. Med hänsyn till det alltmer trängande behovet av ökade och förbättrade lokaler för postkontoret har Kungl. Maj:t emellertid den 5 november 1943 lämnat tillstånd till byggnadsföretagets igångsättande samt ställt det hittills beviljade anslagsbeloppet till förfogande. *Departements-
chefen.*

För byggnadsarbetenas fortsatta bedrivande och avslutande erfordras i enlighet med de föreliggande beräkningarna ytterligare 1,410,000 kronor. Då arbetena icke torde hinna helt fullbordas under budgetåret 1944/45, torde ett investeringsanslag av 1,250,000 kronor vara tillfyllest för nämnda budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Borås* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,250,000.

4. Posthusbyggnad i Göteborg.

[4.] I skrivelsen den 31 augusti 1943 har generalpoststyrelsen hemställt om anvisande av medel för uppförande av en ny posthusbyggnad i Göteborg.

Innan jag ingår på styrelsens framställning, torde jag få lämna följande redogörelse för de postala förhållandena i Göteborg. Fram till år 1939 var brevbäringen centraliserad såvitt angår stadens fastlandsdel till det i posthuset vid Drottningtorget inrymda postkontoret Göteborg 1 samt vad beträffar Hisingen till postkontoret Göteborg 8. Då den ökade bebyggelsen i staden, vilken medförde en förstoring av lokalbrevbäringsområdet, och den starka stegringen av poströrelsen efter hand föranledde en ökad belastning å brevbärravdelningen vid postkontoret Göteborg 1 samt någon utvidgning av avdelningen icke visade sig möjlig, förlades år 1939 den tidigare från kontoret Göteborg 1 utgående brevbäringen inom postområdet för postkontoret Göteborg 5 (stadsdelarna Johanneberg och Örgryte samt trakten kring Mölndalsvägen) till sistnämnda postkontor. Sedan emellertid även därefter arbetet vid brevbärravdelningen vid postkontoret Göteborg 1 företett en fortsatt ökning, vilken alltmer försvårade en rationell ledning och organisation av arbetet vid postkontoret, fann generalpoststyrelsen erforderligt att vidtaga förberedande åtgärder för en ytterligare decentralisering av lokalbrevbäringen inom stadens fastlandsdel. I sådant syfte hemställde styrelsen den 19 december 1940 om anvisande av medel till inköp av mark för uppförande därå sedermera av en för brevbärrarpostkontor avsedd byggnad.

Genom beslut den 20 december 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att för postverkets räkning inköpa fastigheten stadsågan nr 7589 i Göteborgs stad samt att för inköpet taga i anspråk ett belopp av 35,000 kronor av reservationsanslaget till inköp för postverkets räkning av fastigheter. Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 14 februari 1941, nr 65, har riksdagen därefter till inköp för postverkets räkning av tomtområde i Göteborg för budgetåret 1941/42 anvisat ett reservationsanslag av 55,000 kronor. De för ifrågavarande medel förvärvade fastigheterna, vilka numera sammanlagts till en tomt, äro belägna i 41 kvarteret Jaegerdorff vid Jaegerdorffsplatsen i stadsdelen Majorna.

Generalpoststyrelsen har i sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 till en början erinrat om att styrelsen i framställningen den 19 december 1940 utförligt redogjort för behovet av ett nytt brevbärrarpostkontor för det västliga ytterområdet i Göteborg (propositionen 1941:65, sid. 2). Under tiden efter nämnda skrivelser ingivande hade, anför styrelsen, lokalförhållandena vid postkontoret Göteborg 1 ytterligare försämrats.

Antalet brevbärare vid postkontoret, som år 1940 utgjort 239, hade sålunda under år 1943 stigit till 255 och syntes komma att stiga ytterligare under året på grund av nödvändigheten att inrätta nya brevbärrardistrikt. Samtidigt hade antalet vanliga postförsändelser, som utdelades genom postkontoret Göteborg 1, företett en mycket kraftig stegring eller från 29,749,915

år 1940 till 39,991,179 år 1942, vilket innebure en ökning med icke mindre än 34 procent.

En bidragande orsak till de nu rådande lokalsvårigheterna vore, framhåller styrelsen, att vissa till brevbärarexpeditionen tidigare hörande utrymmen måst ställas till förfogande för en nyinrättad kontrollavdelning, som framtvingsats av den alltjämt fortgående starka stegringen av penningrörelsen vid postkontoret.

Beträffande posttrafikens sannolika fortsatta utveckling samt dennas inverkan på postverkets lokalförhållanden i Göteborg anför styrelsen.

Efter krigets slut, då den nu tidvis stagnerade bostadsproduktionen åter torde komma i gång i full utsträckning, blir det säkerligen nödvändigt att relativt snabbt öka brevbäraryrkyrkan med därav följande behov av större brevbäraryrkyrken. De lokala förhållandena vid postkontoret Göteborg 1 medgiva emellertid icke någon utökning av brevbäraryrkyrken. Enär numera icke heller några sådana uthyrda lokaler återstå inom huset, vilka skulle kunna användas av postkontoret, är det på grund av stegringen av kontorets rörelse tvärtom nödvändigt, att ytterligare vissa utrymmen, som nu disponeras av brevbäraryrkyrken, inom en snar framtid ställas till förfogande för andra viktiga ändamål. Kan detta icke ske, föreligger allvarlig fara för att en ökning av rörelsen skall omöjliggöra en rationell ledning och organisation av arbetet vid postkontoret.

Såsom exempel på nytillkommande bestyr, som torde medföra krav på utrymmen inom centralposthuset, må nämnas väntad omläggning av skattebetalningen i Göteborg hösten 1944, varvid särskilt huvudpostkontoret med dess postgiroavdelning skulle medverka.

De områden, som skulle komma att betjänas av det planerade brevbäraryrkyrket, äro till övervägande del att hänföra till bostadsområden. Betydande delar av dessa äro ännu obebyggda men kunna förväntas bli föremål för en livlig byggnadsverksamhet, när bostadsproduktionen kommer i gång. Härmed följer behov av ytterligare postanordningar. Vidare må framhållas, att utredning för närvarande pågår inom kammarkollegium angående inkorporering med Göteborgs stad av Västra Frölunda kommun, som gränssar intill ifrågavarande del av staden. Om inkorporeringen kommer till stånd, torde detta föra med sig en hel del postala spörsmål. Tillkomsten av ett postkontor vid Jaegerdorffsplatsen, vilket bleve en stödjepunkt i brevbäringshänseende inom denna del av staden, skulle möjliggöra ett rationellt ordnande av de postala förhållandena därstädes och dessutom underlätta genomförandet av önskvärda förbättringar i postutdelningen inom Nya Varvet med dess viktiga militära institutioner och Långedrag.

Det är vidare att märka, att rörelsen vid postexpeditionen Göteborg 15, som är belägen omkring 700 meter från platsen för det tilltänkta nya posthuset, under de senaste åren företett en betydande ökning. Härigenom har postexpeditionens redan länge trånga lokal blivit alldeles otillräcklig. Ytterligare lokalutvidgning kan ej vinnas, där postexpeditionen nu är förlagd. I avvaktan på tillkomsten av det planerade postkontoret, som väntas komma att draga till sig en del av postexpeditionens rörelse, har det emellertid icke ansetts lämpligt att söka skaffa större och kostsammare lokal. Någon längre tid kan dock postexpeditionen icke kvarbliva i de nuvarande lokalerna.

Med hänsyn till det anförda anser generalpoststyrelsen det vara synnerligen angeläget, att det planerade posthuset vid Jaegerdorffsplatsen i Göteborg snarast kommer till utförande.

På styrelsens uppdrag har arkitekten Lars-Erik Lallerstedt utarbetat förslagsritningar till en posthusbyggnad å den för ändamålet förvärfvade tomtmarken. Enligt vad som framgår av ritningarna, vilka bilagts styrelsens framställning, är posthuset avsett att uppföras i tre våningars höjd. Till fasadbeklädnad skulle på grund av de klimatiska förhållandena i Göteborg användas fasadtegel. Byggnaden skulle utefter Slottsskogsgatan erhålla en längd av 39 meter samt utefter Jaegerdorffsplatsen en längd av 29 meter.

I övrigt skulle byggnaden disponeras på följande sätt.

Bottenvåningen är avsedd att inrymma kassaexpedition för allmänhetens betjänande, avdelning för ankommande och avgående post, tjänsterum för postmästare, erforderliga kassavalv, kapp-, toalett- och lunchrum för i denna våning tjänstgörande personal samt lunchrum för brevbärrarpersonalen. Det sistnämnda lunchrummet har tilltagits så stort, att det även skall kunna användas som elevrum. Dessutom är avsett att i boitenvåningen inreda två affärs- eller kontorslokaler om sammanlagt cirka 190 kvadratmeter golvyta, så anordnade att de framdeles vid behov kunna utan större omändringsarbeten införlivas med postkontorslokalen.

Utrymmena en trappa upp skulle till större delen tagas i anspråk för brevbärrarexpeditionen jämte kapp- och toalettrum för brevbärrarpersonalen. Dessutom skulle även i denna våning avskiljas ett utrymme, c:a 100 kvadratmeter, vilket skulle tills vidare uthyras. Vid behov av utökade brevbärrarlokalerna skulle detta utrymme kunna förenas med brevbärrarexpeditionen, varigenom denna, som enligt ritningen är avsedd för 82 man, skulle kunna utan större kostnad utökas med plats för ytterligare upp till 40 man.

I *våningen två trappor upp* skulle anordnas en bostadslägenhet om två rum och kök, avsedd att uthyras till fastighetens gårdskarlar och värmeskötare. I övrigt skulle hela våningen inredas till kontorslokaler för uthyrning.

I *källaren* skulle, förutom pann- och bränslerum samt skyddsrum, inrymmas arkiv- och förrådsrum för postkontorets räkning.

Inom en mindre byggnad å gården skulle anordnas *garage* med plats för 5 automobiler samt ett cykelförvaringsrum.

Kostnaderna för byggnadsföretaget — posthus och garage — hava beräknats till 850,000 kronor.

Inräknas köpeskillingen för tomtmarken, 90,000 kronor, skulle totalkostnaden sålunda uppgå till 940,000 kronor.

Hyresvärdena för lokalerna i det planerade posthuset har generalpoststyrelsen med stöd av på platsen inhämtade upplysningar beräknat till följande årliga belopp, varvid beträffande hyran för postkontorslokalen räknats med samma hyra per kvadratmeter golvyta som medelhyran för samtliga i Göteborg förhyrda postkontors- och postexpeditionslokaler.

Postkontorets lokaler:		Kronor
i bottenvåningen och våningen 1 tr upp	960 kvadratmeter à 38: 50 kr.	36,960
i källaren (arkiv, förråd och skyddsrum)	440 » » 10: — »	4,400
För uthyrning avsedda kontorslokaler....	860 » » 25: — »	21,500
Gårdskarlens lägenhet.....	60 » » 20: — »	1,200
Garageutrymmet.....	118 » » 15: — »	1,770

Summa kronor 65,830.

Detta hyresvärde motsvarar 7 procent av det i byggnaden investerade kapitalet, 940,000 kronor, vilket resultat enligt styrelsens uppfattning finge anses tillfredsställande.

Under åberopande av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av ett posthus å tomten nr 12 i 41 kvarteret Jaegerdorff i Majornas första rote i Göteborg för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 850,000 kronor.

1940 års civila byggnadsutredning har den 29 oktober 1943 avgivit infordrat utlåtande i ärendet. Utredningen har därvid anført, att den granskning, som utredningen ägnat förslaget, givit vid handen, att detta i stort sett vore planlagt med nödig ekonomisk omsorg beträffande såväl rumsytor som våningshöjder. Utredningen ville endast erinra om att postmästarens arbetsrum givits en yta av 18 kvadratmeter, vilket måste betecknas som alltför spatiöst, så mycket mer som en till detta rum ansluten, dagsbelyst förrådslokal anordnats. Ehuru en minskning av ifrågavarande rum i det föreliggande fallet icke kunde föranleda en omedelbar besparing, hade utredningen icke velat lämna förhållandet oanmärkt.

Beträffande den byggnadstekniska standarden har utredningen ansett vissa erinringar kunna göras. Sålunda måste fönstren betecknas såsom onödigt komplicerade och kostnadskrävande. En icke oväsentlig besparing kunde enligt utredningens mening uppnås genom att fönster av gängse typ anordnades. Takrännan borde utbytas mot den ur konstruktiv synpunkt lämpligare och ekonomiskt fördelaktigare anordningen med hängränna och vanligt taksprång. Slutligen borde de i fasaderna angivna smidesjärnsgallren utgå samt viss del av sockeln mot gården utföras av betong.

Vad kostnadsberäkningen angår, har byggnadsutredningen funnit denna icke erbjuda några hållpunkter för ett närmare bedömande. De av utredningen föreslagna besparingsåtgärderna kunde emellertid uppskattas medföra en kostnadsminskning av 10,000 kronor.

Av vad generalpoststyrelsen anført torde framgå, att ett nytt brevbärrar-*Departement/s-
chejen.* postkontor är av behovet påkallat i stadsdelen Majorna i Göteborg. Erforderligt tomtområde har redan tidigare förvärvat vid Jaegerdorffsplatsen. På detta område bör för ändamålet uppföras en posthusbyggnad, så snart förhållandena det möjliggöra. Anslag till byggnadsföretaget synes böra äskas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Enligt vad jag under hand erfarit, kommer i och med färdigställandet av den föreslagna posthusbyggnaden den närbelägna postexpeditionen Göteborg 15, för vilken lokaler förhyras, att bliva överflödig och kunna nedläggas eller utbytas mot en poststation.

Det av generalpoststyrelsen framlagda byggnadsförslaget har granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som därvid funnit förslaget i stort sett vara planlagt med nödig ekonomisk omsorg. I fråga om den byggnadstekniska standarden har emellertid utredningen gjort vissa erinringar. Dessa synas

mig böra beaktas, dock att avgörande i fråga om material för byggnadens sockel torde få träffas efter vad som finnes lämpligast med hänsyn till materialläget vid tidpunkten för byggnadens utförande.

Generalpoststyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 850,000 kronor. Då emellertid en viss kostnadsbesparing torde kunna ernås genom förenklingar i den byggnadstekniska standarden, lärer beloppet kunna enligt civila byggnadsutredningens förslag jämkas nedåt till 840,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Göteborg* för budgetåret 1944/45
anvisa ett investeringsanslag av kronor 840,000.

5. Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå.

[5.] Till om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå anvisade 1939 års lagtima riksdag för budgetåret 1939/40 (skrivelse nr 296) ett reservationsanslag av 327,500 kronor. Sedan Kungl. Maj:t bemyndigat generalpoststyrelsen att låta utföra arbetena, förordnade emellertid Kungl. Maj:t den 30 december 1939 — i anslutning till vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, till 1939 års urtima riksdag angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m. — att arbetena icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar samt att då icke disponerade eller bundna medel av det för ändamålet anvisade anslaget finge tagas i anspråk endast för bestridande av kostnaderna för nämnda ritningar och entreprenadhandlingar. Sedermera anvisades till samma ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 187,500 kronor. Med sisinämnda belopp avsågs att bestrida dels de på grund av pristegringen ökade kostnader, som beräknades uppkomma, därest arbetena skulle fullföljas, och dels kostnader sammanhängande med en utvidgning av den ursprungliga arbetsplanen. Genom beslut den 12 december 1941 medgav därefter Kungl. Maj:t, att arbetena finge fullföljas, samt bemyndigade generalpoststyrelsen att taga i anspråk de för ändamålet anvisade, förut icke disponerade medlen. På grund av den sedermera inträffade bristen å arbetskraft och material hava emellertid arbetena ännu ej påbörjats.

Genom beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t förklarat, att generalpoststyrelsen skulle äga att under budgetåret 1942/43 disponera förenämnda reservationsanslag å 327,500 kronor.

Vidare må erinras, att 1943 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 5) gjorda framställning medgivit, att återstående del av det för budgetåret 1939/40 till ifrågavarande byggnadsföretag anvisade reservationsanslaget finge disponeras under budgetåret 1943/44. Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 26 mars 1943 bemyndigat generalpoststyrelsen att förfoga över anslaget under angivna tid. Beträffande det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 för ifrågavarande ändamål anvisade reservationsanslaget har Kungl. Maj:t den

17 juni 1943 förklarar, att anslaget finge efter beslut av Kungl. Maj:t disponeras jämväl under budgetåret 1943/44.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *generalpoststyrelsen* framhållit, att de skäl, som styrelsen tidigare anfört för fullföljande av arbetena för om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå, alltjämt ägde sin fulla giltighet. Behovet av ombyggda och utökade lokaler för postkontoret hade med varje år ytterligare markerats, vilket även framginge av följande sifferuppgifter, avseende rörelsen vid postkontoret.

År	Antal avgångna försändelser av alla slag	Antal ankomna försändelser av alla slag	Antal insättningar och uttagningar i postsparbanken
1939	9,560,550	4,264,147	26,298
1940	10,949,299	4,553,004	30,371
1941	11,321,931	5,279,987	34,410
1942	13,274,034	7,303,864	39,819

Det vore, anför styrelsen, icke möjligt att under längre tid på tillfredsställande sätt avveckla trafiken vid postkontoret, om detta icke erhöle förbättrade lokaler. De beslutade byggnadsarbetena, som på grund av den fortsatta bristen på arbetskraft ännu ej kunnat påbörjas, borde därför enligt styrelsens bestämda uppfattning snarast igångsättas. Då det emellertid knappast syntes möjligt att få arbetena avslutade under innevarande budgetår, borde för ändamålet uppföras ett nytt anslag, motsvarande vad som återstode av de redan anvisade medlen. Styrelsen har meddelat, att detta belopp utgjorde 491,000 kronor. Enligt vad byggnadsstyrelsen upplyst finge emellertid kostnaderna för byggnadsföretaget på grund av de prisstegringar, som ägt rum efter den senaste medelsanvisningen, numera beräknas till 610,000 kronor mot tidigare 515,000 kronor. För ombyggnadsföretagets genomförande erfordrades alltså ytterligare 95,000 kronor. Det nya anslaget borde sålunda bestämmas till sammanlagt (491,000 + 95,000) 586,000 kronor.

I anslutning till det anförda hemställer *generalpoststyrelsen*, att för om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå målte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 586,000 kronor.

Då behovet av förbättrade lokaler för postkontoret i Umeå blivit alltmera framträdande, anser jag medel böra hållas disponibla för att möjliggöra erforderlig om- och tillbyggnad av posthuset under nästa budgetår, om byggnadstillstånd kan meddelas. De för ändamålet anvisade anslagen komma efter utgången av innevarande budgetår icke längre att stå till förfogande, därest riksdagen ej medger fortsatt disposition även under nästa budgetår. Det å tilläggsstat för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget har vidare karaktär av B-anslag och må sålunda tagas i anspråk endast om så påkallas för att motverka arbetslöshet. Ett nytt investeringsanslag bör därför upptagas för ändamålet.

Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar komma kostnaderna för företaget på grund av de prisstegringar, som inträtt sedan år 1940, att uppgå till 95,000

*Departements-
chefen.*

kronor mer än vad ursprungligen beräknats. För bestämmande av det nya investeringsanslagets belopp bör till denna merkostnadssiffra läggas vad av hittills beviljade anslag återstår efter de förberedande arbetenas avslutande eller 491,000 kronor. Det nya anslaget bör alltså upptagas med 586,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 586,000.

6. Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå.

[6.] I skrivelse den 22 oktober 1943 har generalpoststyrelsen hemställt om anvisande av medel för uppförande av en garagebyggnad för postdiligenser i Umeå.

Innan jag ingår på styrelsens framställning torde jag få erinra om att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag för budgetåret 1942/43 anvisat ett reservationsanslag av 23,600 kronor för inköp för postverkets räkning av den utefter Nygatan i Umeå belägna tomten nr 1 i kvarteret Fabriken. Denna tomt samt den därtill angränsande, postverket redan tidigare tillhöriga tomten nr 2 — varå posthuset samt ett garage för postverkets i Umeå stationerade diligenser äro uppförda — hava numera sammanlagts till en tomt med jordregisterbeteckningen tomten nr 7 i kvarteret Fabriken.

Generalpoststyrelsen har till en början framhållit, att tomtförvärvet nära sammanhänge med den om- och tillbyggnad av det å tomten nr 2 uppförda posthuset, vartill — på sätt under nästföregående punkt erinrats — medel till ett sammanlagt belopp av 515,000 kronor anvisats av 1939 och 1941 års riksdagar.

Posthuset är, anför styrelsen, uppfört dels i två våningar i tomtens hela längd mot Rådhusplanaden, dels ock med en flygel i en våning, upptagande endast en del av tomtens sträckning mot Nygatan. Enligt det fastställda ombyggnadsförslaget vore det emellertid avsett, att den utefter Nygatan uppförda flygeln skulle utbyggas i tomtområdet hela längd, vilket komme att medföra en avsevärd minskning av det tillgängliga gårdsutrymmet. Förvärvet av tomten nr 1 i kvarteret Fabriken hade skett under särskilt hänsynstagande till de svårartade gårdsförhållanden, som efter posthusets om- och tillbyggnad kunde beräknas komma att uppstå inom fastigheten. Styrelsen ville i detta avseende erinra om vad styrelsen härom anført i sin skrivelse den 5 september 1941 (1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 7). De i nämnda skrivelse anförda skälen för åstadkommande av bättre gårdsförhållanden kvarstode fortfarande. Visserligen hade en minskning av antalet under postkontoret i Umeå lydande diligenslinjer inträtt, men samtidigt hade en avsevärd intensifiering av trafiken på de återstående linjerna ägt rum. Detta framginge bland annat av

det förhållandet, att antalet befordrade passagerare samt beloppet av erlagda passageraravgifter på dessa linjer ökats från 91,070 respektive 180,661 kronor år 1940 till 105,442 respektive 225,632 kronor år 1942. Även i fråga om godsbefordringen hade en liknande ökning kunnat konstateras. Denna intensifiering av trafiken hade å sin sida medfört, att de tidigare använda mindre postdiligenserna i ökad omfattning måst utbytas mot större sådana. För att bereda plats åt dessa större vagnar hade ytterligare breddning av garagebyggnaden måst företagas, varigenom det redan förut otillräckliga gårdsutrymmet blivit än mera beskuret.

Det vore uppenbart, framhåller styrelsen vidare, att särskilt garageringen av postdiligenserna komme att förorsaka avsevärda svårigheter, så snart arbetena med om- och tillbyggnaden av posthuset påbörjats. Då avståndet mellan den nya flygelbyggnaden och det på gården befintliga garaget på vissa ställen komme att uppgå till endast 13 meter och gårdsutrymmet under byggnadstiden därjämte i stor utsträckning komme att upptagas av byggnadsställningar och andra för byggnadsarbetet erforderliga attiraljer, torde man kunna utgå från, att det bleve praktiskt taget omöjligt att då manövrera de 12 meter långa fordonen från och till garageplatserna. Det hade under sådana förhållanden syntts styrelsen ofrånkomligt, att det planerade uppförandet å den senast förvärvade tomten av en tillräckligt rymlig och med hänsyn till de dyrbara postdiligensernas rätta vård lämpligt utrustad garagebyggnad genomfördes *innan* arbetena med posthusets om- och tillbyggnad igångsattes.

På styrelsens uppdrag har arkitekten Lars-Erik Lallerstedt uppgjort förslagsritningar till en garagebyggnad å ifrågavarande tomt. Enligt ritningarna, som bilagts styrelsens framställning, skulle garaget förläggas längs tomtområdets norra gräns i omedelbar anslutning till det å tomten nr 2 befintliga garaget. Byggnaden skulle uppföras av betong med isolering av gasbetong samt med tak av siporexplattor och järnbalkar, vilande på betongomgjutna järnpelare. Den skulle erhålla en längd av 36 meter, en bredd av 12 meter och en högsta höjd av 5.7 meter. Inom byggnaden skulle plats beredas för 9 postdiligenser, varjämte en s. k. billyftare skulle inmonteras i byggnadens östligast belägna del.

Efter det nya garagets färdigställande vore avsett att icke vidare använda den nuvarande garagebyggnaden som garage. Inom densamma komme i stället att inredas en sedan länge behövlig verkstadsavdelning ävensom nödiga förrådslokaler samt utrymmen för postkontorets elektriska plattformsvagn jämte en för dennas drift erforderlig likriktaranläggning.

Vid en förläggning på angivna sätt av den planerade nya garagebyggnaden komme, anför styrelsen, en å de fastställda ritningarna till posthusets om- och tillbyggnad upptagen genomfart, förlagd till flygelbyggnaden utmed Nygatan, att bliva överflödig. Generalpoststyrelsen hade på grund härav låtit arkitekten Lallerstedt uppgöra förslag till omdisposition av ifrågavarande utrymme. Förslaget innebure, att utrymmet ifråga huvudsakligen skulle användas för ett bättre tillgodoseende av behovet av väntrum för diligenspassagerare och förvaringsplats för diligensgods.

Kostnaderna för byggnadsföretaget — såväl nybyggnaden som ombyggnaden av det nuvarande garaget — hava av arkitekten Lallerstedt beräknats komma att uppgå till 134,000 kronor, varav 8,000 kronor falla på ombyggnaden.

Under återopande av det anförda hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av en garagebyggnad för postdiligenser å tomten nr 7 i kvarteret Fabriken i Umeå å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 134,000 kronor.

Departements-
chefen.

Av vad generalpoststyrelsen anfört framgår, att gårdsutrymmet å den hittillsvarande posthustomten i Umeå efter genomförandet av det om- och tillbyggnadsföretag, vartill anslag äskats under nästföregående punkt, icke kommer att bli tillräckligt för diligenstrafikens bedrivande. Då Umeå är en viktig knutpunkt för postverkets diligensrörelse i Västerbotten, är det önskvärt att tillfredsställande uppställnings- och garageringsmöjligheter beredas. Sådana torde endast kunna erhållas genom uppförande av en ny garagebyggnad på det för detta ändamål år 1942 förvärvade tomtområdet. Mot vad generalpoststyrelsen i detta avseende föreslagit har jag intet att erinra. Jag tillstyrker alltså, att för ändamålet äskas ett investeringsanslag av 134,000 kronor.

De föreliggande ritningsförslagen beträffande såväl här avsedda nybyggnadsföretag som under nästföregående punkt berörda om- och tillbyggnadsarbeten torde böra underkastas granskning inom civila byggnadsutredningen. På Kungl. Maj:t får sedermera ankomma att avgöra frågan om byggnadernas slutliga utformning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 134,000.

7. Posthusbyggnad i Kalmar.

[7.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 3) gjorda framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 till posthusbyggnad i Kalmar ett reservationsanslag av 775,000 kronor. Posthuset avsågs skola uppföras å en inom kvarteret Floras kulle belägen tomt, som staten med anlitan av ett för budgetåret 1938/39 anvisat anslag å 61,800 kronor inköpt av Kalmar stad.

I anslutning till vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, till 1939 års urtima riksdag angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m. förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att arbetena för posthusbyggnaden i Kalmar icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar samt att då icke disponerade

eller bundna medel av det för ändamålet anvisade anslaget finge tagas i anspråk endast för bestridande av kostnaderna för nämnda ritningar och entreprenadhandlingar.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1941 års riksdag (bil. 17, punkten 5) uttalades, att de för posthusbygget anvisade medlen borde ställas till generalpoststyrelsens förfogande, därest läget å arbetsmarknaden skulle motivera företagets igångsättande. För att kompensera den stegring av byggnadskostnaderna, som inträffat under tiden efter anvisandet av byggnadsanslaget, anvisades därjämte å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 100,000 kronor. På grund av rådande förhållanden å arbetsmarknaden samt beträffande materialtillgången hava arbetena å posthusbygget ännu icke påbörjats.

Genom beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t förklarat, att generalpoststyrelsen skulle äga att under budgetåret 1942/43 disponera förenämnda, för budgetåret 1939/40 anvisade reservationsanslag.

Sedan fråga uppkommit om utbyte mellan generalpoststyrelsen och Kalmar stad av den av postverket av staden förvärvade tomten mot ett annat för posthusbygge lämpligt tomtområde, har 1943 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 4) gjorda framställning bemyndigat Kungl. Maj:t att godkänna den överenskommelse, som kunde komma att träffas härutinnan. Därjämte har riksdagen medgivit, att återstående del, 755,000 kronor, av det för budgetåret 1939/40 till posthusbyggnaden anvisade reservationsanslaget finge disponeras under budgetåret 1943/44.

Genom beslut den 26 mars 1943 har Kungl. Maj:t medgivit, att generalpoststyrelsen finge under budgetåret 1943/44 disponera sistnämnda anslag. Vidare har Kungl. Maj:t den 17 juni 1943 förklarat, att det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget å 100,000 kronor finge efter Kungl. Maj:ts beslut disponeras jämväl under budgetåret 1943/44.

I sin förberörda skrivelse den 31 augusti 1943 har *generalpoststyrelsen* anmält, att preliminär överenskommelse träffats om det ifrågasatta tomtutbytet. Enligt överenskommelsen skulle styrelsen den 1 januari 1944 till staden återlämna det tidigare förvärvade tomtområdet, vars areal vore 2,045 kvadratmeter, och som ersättning erhålla ett område om 1,800 kvadratmeter i västra delen av den öppna platsen Sveaplan inom staden. I mellangift skulle staden erlägga ett belopp av 7,000 kronor, varigenom priset per kvadratmeter tomtmark bleve ungefär lika för båda tomterna.

Styrelsen erinrar om att styrelsen i tidigare skrivelser i ärendet utförligt motiverat behovet av ett posthus i Kalmar. Genom den stegring av poströrelsen, som de senaste åren haft att uppvisa och som alltjämt fortginge, hade emellertid, anför styrelsen, behovet blivit allt starkare framträdande. Generalpoststyrelsen hade därför uppdragit åt arkitekten Lars-Erik Lallerstedt att, då på grund av tomtutbytet det redan uppgjorda förslaget till postbyggnad icke kunde komma till utförande, utarbete förslagsritningar och kostnadsbe-

räkning, avseende posthus å tomtområdet vid Sveaplan. Arbetet härmed hade ännu icke hunnit slutföras. Så snart dessa handlingar färdigställts, hade generalpoststyrelsen för avsikt att inkomma med fullständigt förslag till bebyggande av tomtområdet i fråga.

Enär generalpoststyrelsen alltså i ärendets nuvarande läge icke vore i tillfälle angiva kostnaden för ett posthus med den nya belägenheten i staden, hade styrelsen ansett sig böra tills vidare upptaga denna kostnad till belopp motsvarande vad som återstode av de tidigare för bebyggande av tomten inom kvarteret Floras kulle disponibla anslagen. Då dessa såsom nämnts stode till förfogande endast intill utgången av innevarande budgetår, syntes det nödvändigt, att erforderliga medel ånyo anvisades för ändamålet.

Styrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av ifrågavarande posthusbyggnad för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 855,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har riksdagen för uppförande av nytt posthus i Kalmar anvisat två anslag å tillhopa 875,000 kronor, av vilka det ena har karaktär av B-anslag och sålunda må tagas i anspråk endast om så finnes påkallat för motverkande av arbetslöshet. På grund av arbetsmarknads- och materialläget samt med hänsyn till uppkommen fråga om byte av tomt för posthusbyggnaden har emellertid byggnadsföretaget hittills icke satts i gång. De anvisade medlen hava därför tagits i anspråk endast för bestridande av kostnader för upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar. Återstående medel, tillhopa 855,000 kronor, komma icke längre att stå till förfogande efter utgången av innevarande budgetår.

Tomtfrågan har numera vunnit sin lösning, i det att Kungl. Maj:t genom beslut den 1 oktober 1943 godkänt det förut omnämnda, av generalpoststyrelsen med Kalmar stad träffade avtalet om tombyte.

Vid sådant förhållande och då enligt vad generalpoststyrelsen framhållit ett starkt behov föreligger av ett nytt posthus i staden, synas medel böra göras tillgängliga för byggnadsföretagets utförande så snart läget å arbetsmarknaden samt tillgången till material det tillåta. Av liknande skäl som anförts under punkten 5 synes detta böra ske på sådant sätt, att för ändamålet ett nytt investeringsanslag uppföres i stället för de tidigare beviljade reservationsanslagen. I avbidan på slutförandet av nu pågående arbete med förslagsritningar och kostnadsberäkningar för posthuset med dess nya förläggning synes det nya anslaget enligt generalpoststyrelsens förslag böra upptagas till belopp motsvarande vad som vid ingången av nu löpande budgetår återstod av de båda tidigare anslagen.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan ritningsförslag till posthusbyggnaden med dess nya förläggning utarbetats och granskats, fastställa plan för byggnadsföretaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthusbyggnad i Kalmar* för budgetåret 1944/45
anvisa ett investeringsanslag av kronor 855,000.

8. Om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla.

[8.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 2 till 1941 års riksdag (bil. 17, punkten 4) gjorda framställning anvisade riksdagen till om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 190,000 kronor. Jämlikt beslut den 14 mars 1941 skall dispositionen av anslaget bero på särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

Av generalpoststyrelsen i skrivelse den 5 september 1941 gjord hemställan att få taga de anvisade medlen i anspråk för avsett ändamål har icke för- anlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom beslut den 17 juni 1943 har Kungl. Maj:t förklarat, att det anvisade anslaget finge efter Kungl. Maj:ts beslut disponeras jämväl under budget- året 1943/44.

Sedermera har Kungl. Maj:t, efter av generalpoststyrelsen gjord fram- ställning, genom beslut den 12 november 1943 medgivit, att av anslaget finge tagas i anspråk erforderligt belopp för uppgörande av byggnadsritningar och övriga entreprenadhandlingar till det avsedda om- och tillbyggnadsföreta- get.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *generalpoststyrelsen* i fråga om be- hovet av om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla hänvisat till sin skri- velse den 17 november 1939 med hemställan om upptagande å beredskaps- staten för budgetåret 1940/41 av anslag för ändamålet. Under tiden därefter hade, anför styrelsen, rörelsen vid postkontoret oavbrutet ökat i omfatt- ning. Såsom exempel härpå ville styrelsen nämna, att enbart under tiden från år 1941 till år 1942 hela antalet avgående försändelser ökat från 6,506,468 till 7,276,600 eller med 11.8 procent, antalet ankomna försändelser från 3,164,769 till 3,973,998 eller med 25.6 procent samt antalet omsättningar i postsparbanken från 34,782 till 42,046 eller med 20.9 procent. Postkonto- rets lokalsvårigheter hade till följd av trafikstegringen blivit allt mera fram- trädande, varför generalpoststyrelsen ansåge det vara ofrånkomligt att den föreslagna om- och tillbyggnaden snarast påbörjades. Då det emellertid icke syntes antagligt, att arbetena härmed kunde hinna helt utföras under bud- getåret 1943/44, vore det enligt styrelsens mening med hänsyn till gällande bestämmelser angående äldre reservationsanslag nödvändigt, att erforder- ligt anslag ånyo anvisades av riksdagen. Anslaget borde dock nu på grund av rådande allmänna prisläge och materialförhållanden upptagas till ett högre belopp, vilket av byggnadsstyrelsen beräknats till 225,000 kronor.

Om anvisande av detta belopp gör generalpoststyrelsen hemställan.

Då om- och tillbyggnadsarbetena å posthuset i Uddevalla behöva igång- sättas så snart förhållandena det medgiva, böra erforderliga medel för före- taget göras disponibla. Det å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget kan emellertid med hänsyn till sin karaktär anlitas endast om så på-

*Departements-
chefen.*

Kapitalbudgeten: bil. 4.

kallas på grund av arbetslöshet och kommer dessutom icke utan särskilt medgivande av riksdagen att stå till förfogande efter utgången av innevarande budgetår. Ett nytt investeringsanslag bör därför anvisas i stället för det tidigare beviljade reservationsanslaget. På grund av inträdda prisstegringar måste medelsbehovet nu beräknas till 225,000 kronor eller 35,000 kronor mera än som tidigare beviljats.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 225,000.

9. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

[9.] I anslutning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordar beträffande kapitalbudgetens omläggning bör under rubriken Statens affärsverksfonder för ett vart av de affärsdrivande verken upptagas ett särskilt investeringsanslag till Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Det är för närvarande icke möjligt att bestämma de belopp, som för ändamålet bliva erforderliga, utan frågan härom torde få upptagas i särskild proposition i samband med avgivande av förslag i fråga om rörelsekrediter till de statliga affärsdrivande verken.

I avvaktan härpå synas ifrågavarande anslag böra i statsbudgetsförslaget allenast preliminärt beräknas, därvid anslagen torde kunna upptagas med följande belopp:

Postverket	3,000,000
Telegrafverket	12,000,000
Statens järnvägar	25,000,000
Statens vattenfallsverk	2,000,000

Beträffande beräkningen av anslagen till ersättningsanskaffningar m. m. för telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk gör jag framställning i det följande.

Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att föreläggas riksdagen, till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 3,000,000.

Telegrafverket.

1. Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm.

[10.] I proposition nr 39 till 1943 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till uppförande av en telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 900,000 kronor. Hela kostnaden för ifrågavarande byggnadsföretag hade beräknats till 1,300,000 kronor. I propositionen förutsattes, att det erforderliga anslagsbeloppet skulle fördelas på två budgetperioder med 900,000 kronor å budgetåret 1943/44 och återstoden å därpå följande budgetår. Kungl. Maj:ts framställning i ämnet bifölls av riksdagen.

I skrivelse den 10 november 1943, innefattande anslagsäskanden i fråga om vissa byggnadsföretag och fastighetsförvärv, har *telegrafstyrelsen* hemställt, att ett belopp av 400,000 kronor, motsvarande den beräknade återstående kostnaden för byggnadens färdigställande, måtte anvisas för nästa budgetår.

Telegrafstyrelsens framställning föranleder icke någon erinran från min *Departements-*
sida. *chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 400,000.

2. Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås.

[11.] I sin förenämnda skrivelse den 10 november 1943 har *telegrafstyrelsen* framlagt förslag om uppförande av en tillbyggnad till telegrafverkets stationsfastighet i Borås.

Styrelsen meddelar, att kapaciteten vid telegrafverkets automatiska lokalstation i Borås beräknades vara helt tagen i anspråk i slutet av år 1945, därest abonnentökningen under de närmaste åren bleve lika stor som medeltalet för de sistförflutna fem åren. Enligt tidigare beräkningar skulle, fortsätter styrelsen, plats för utökning av stationen beredas genom ianspråktagande av postverkets nuvarande lokaler i fastigheten. Emellertid kunde sistnämnda lokaler icke beräknas vara utrymda förrän tidigast på nyåret 1945. För ändring och reparation av postlokalerna behövdes en tid av minst sex månader, och montage av ny stationsutrustning beräknades därefter taga i anspråk ytterligare ett år, varför telegrafverkets nya stationsutrustning endast i gynn-

sammaste fall skulle kunna vara driftfärdig vid mitten av år 1946. Med anledning härav hade styrelsen låtit arkitekten Yngve Ahlbom i Stockholm upprätta ritningar för en mindre tillbyggnad av stationshuset, kostnadsberäknad till 110,000 kronor. Tillbyggnaden vore föreslagen att utföras såsom överbyggnad av en intill automatstationen belägen gård. Härigenom skulle de nya lokalerna — i motsats till postlokalerna — komma att ligga i samma våningsplan och få direkt anslutning till den nuvarande stationslokalen, vilket medförde billigt stationsarbete och rationell drift.

Byggnadsstyrelsen hade, upplyser telegrafstyrelsen vidare, i skrivelse till telegrafstyrelsen meddelat, att byggnadsstyrelsen för sin del icke hade något att erinra mot ritningarna eller de beräknade byggnadskostnaderna.

Beträffande användningen av de nuvarande postlokalerna vid den tid, då dessa bleve lediga, upplyser telegrafstyrelsen, att lokalerna komme att tagas i anspråk för telegrafverkets kontor, telegrafstation och kassaexpedition, vilka vore i behov av utvidgning.

Under återopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 110,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag tidigare denna dag meddelat, har Kungl. Maj:t den 5 november 1943 lämnat tillstånd till igångsättande av arbetena på en ny posthusbyggnad i Borås. Under förutsättning att erforderliga medel beviljas kan posthusbyggnaden beräknas vara färdig under hösten 1945, då sålunda postverkets nuvarande lokaler i telegrafverkets stationsbyggnad skulle kunna frigöras för ombyggnad för telegrafverkets räkning. Om lokalerna skola tagas i anspråk för utökning av den automatiska lokalstationen, kan den nya stationsutrustningen knappast vara driftfärdig före ingången av år 1947.

Av telegrafstyrelsens föreliggande framställning framgår, att telegrafverkets automatiska lokalstation i Borås, som beräknas vara helt tagen i anspråk i slutet av år 1945, är i behov av skyndsamt utvidgning. På grund av posthusbyggets försening kunna postverkets nuvarande lokaler icke längre ifrågakomma för den planerade utvidgningen av automatstationen. Telegrafstyrelsen föreslår i stället, att den nya stationsutrustningen skall inrymmas i en planerad tillbyggnad till fastigheten.

De nuvarande postlokalerna komma, vid den tid då de bliva lediga, att erfordras för telegrafverkets kontor, telegrafstation och kassaexpedition, vilka likaledes äro i behov av ökade utrymmen. Enligt vad jag under hand inhämtat från telegrafstyrelsen, kommer även en utökning av riksstationen så småningom att bliva nödvändig. Med hänsyn till nu angivna omständigheter och då den planerade tillbyggnaden ur driftsekonomisk synpunkt torde medföra vissa fördelar i jämförelse med det tidigare övervägda alternativet för utökning av stationsutrymmet, vill jag tillstyrka, att tillbyggnaden kommer till stånd.

Mot den beräknade kostnaden för tillbyggnaden, 110,000 kronor, har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 110,000.

3. Telefonstationsbyggnad i Lidköping.

[12.] I sin skrivelse den 10 november 1943 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för nästa budgetår för uppförande av en telefonstationsbyggnad i Lidköping.

Styrelsen har till en början erinrat därom, att Kungl. Maj:t den 30 april 1943 bemyndigat styrelsen att inköpa tomten nr 1 i kvarteret Guldsmeden i Lidköping. I skrivelse den 13 april 1943 med framställning om tomtförväret hade styrelsen framhållit, att telegrafverkets hyreskontrakt med drättselkammaren uppsagts till upphörande från och med den 1 oktober 1946 på grund av att det hus, vari telegrafverkets station vore inrymd, skulle rivras för uppförande av en nybyggnad, vari bland annat enligt träffad överenskommelse skulle upplåtas lokaler för postkontor.

Telefonstationens nuvarande utrustning vore, meddelar styrelsen, gammal och försliten samt dessutom oekonomisk för en station av denna storleksordning, varför stationen borde automatiseras. För att en ny automatstation skulle hinna sättas i trafik före den 1 oktober 1946, då den nuvarande stationslokalen måste vara utrymd, måste arbetena å den nya stationsbyggnaden igångsättas under sommaren 1944. Med anledning därav hade telegrafstyrelsen uppdragit åt arkitekten Yngve Ahlbom att uppgöra ritningar för ny telefonstationsbyggnad i Lidköping.

Över telegrafstyrelsens förslag, vilket preliminärt kostnadsberäknats till 460,000 kronor, hade byggnadsstyrelsen avgivit yttrande. Däri hade byggnadsstyrelsen funnit den beräknade kostnaden böra höjas till 500,000 kronor. I övrigt hade byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra mot förslaget. Byggnadsstyrelsen hade emellertid påpekat, att en mindre ändring av gällande stadsplanebestämmelser erfordrades och att en garagebyggnad lämpligen borde flyttas. Telegrafstyrelsen komme vid uppgörande av slutgiltiga ritningar att beakta anmärkningen mot garagebyggnadens placering. Vad anginge stadsplaneändringen hade telegrafstyrelsen under hand från byggnadsnämnden i Lidköping inhämtat, att nämnden komme att understödja en framställning om erforderlig ändring i stadsplanen.

Under hänvisning till det anförda har telegrafstyrelsen hemställt, att för telefonstationsbyggnad i Lidköping måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 500,000 kronor.

Såsom av det anförda framgår planerar telegrafstyrelsen att automatisera telegrafstationen i Lidköping. I likhet med vad som skett på andra platser, där automatisering genomförts, bör automatstationen i Lidköping förläggas

*Departements-
chefen.*

till en telegrafverket tillhörig byggnad. För en sådan byggnad har telegrafstyrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande förvärvat erforderlig tomtmark. Härtill kommer, att telegrafverkets nuvarande lokaler böra vara utrymda till den 1 oktober 1946. För att den planerade automatstationen skall hinna sättas i trafik före nämnda tidpunkt, måste arbetena på stationsbyggnaden igångsättas sommaren 1944.

Det av telegrafstyrelsen framlagda förslaget till ny stationsbyggnad har icke givit mig anledning till särskild erinran. Jag förutsätter emellertid att, innan huvudritningar uppgöras, förslaget underställes 1940 års civila byggnadsutredning för granskning och att det därefter skall ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra frågan om byggnadens slutliga utformning.

Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar skulle kostnaderna för byggnadsföretaget belöpa sig till 500,000 kronor. Mot anvisande å riksstaten för nästa budgetår av det äskade beloppet har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnad i Lidköping* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 500,000.

4. Nybyggnad för post- och telegrafverken i Sveg.

[13.] *Telegrafstyrelsen* har i sin skrivelse den 10 november 1943 hemställt om anvisande av anslag för nästa budgetår för uppförande av en för post- och telegrafverken gemensam byggnad i Sveg.

Frågan om uppförande av en dylik byggnad hade, erinrar styrelsen, tidigare framförts i skrivelse den 2 september 1919, däri telegrafstyrelsen gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål. Medel hade delvis beviljats, och avsikten hade varit att uppföra byggnaden å tomten nr 61 vid Härjedalsvägen i Sveg, vilken tomt skänkts till telegrafverket av Svegs kommun genom gåvobrev den 6 juni 1918. Byggnaden hade emellertid av olika anledningar icke kommit till utförande.

Den nuvarande telefonstationen i Sveg vore, upplyser styrelsen, inrymd i förhyrda lokaler. Alla tillgängliga utrymmen hade måst tagas i anspråk för stationsutrustningen med påföljd att övriga lokaler vore otillfredsställande. Allmänhetens och kommissariens rum vore för trånga, kapp- och lunchrum för personalen samt förrådsrum saknades helt. Utökning av lokalerna inom nuvarande fastighet vore utesluten.

Enär även postverket vore i stort behov av nya lokaler syntes, anför styrelsen vidare, den för telegrafverket nödvändiga nya stationsbyggnaden böra uppföras med lokaler jämväl för postverkets räkning. Generalpoststyrelsen hade härom yttrat, att postkontoret i Sveg alltsedan år 1913 varit inrymt i en förhyrd lokal, vilken sedan åtskilliga år tillbaka vore otillräcklig och i flera avseenden olämplig för sitt ändamål. Vidare hade generalpoststyrelsen med-

delat, att styrelsen, som sedan länge uppmärksammat frågan om anskaffande av ny lokal för postkontoret men hittills icke lyckats bringa frågan till en för postverket gynnsam lösning, för närvarande icke hade möjlighet att inom samhället förhyra en för postkontorets nuvarande behov godtagbar lokal. Under framhållande av angelägenheten att postkontorets lokalfråga löstes så snart som möjligt hade generalpoststyrelsen anhållit, att i det planerade nybygget för telegrafverkets räkning även måtte inredas lokaler för postkontoret.

Med anledning av vad sålunda förekommit hade telegrafstyrelsen uppdragit åt arkitekten Carl Åkerblad i Stockholm att upprätta ritningar till en för post- och telegrafverken gemensam byggnad, avsedd att uppföras å den till telegrafverket skänkta tomten nr 61 vid Härjedalsvägen. Kostnaderna för uppförande av en byggnad enligt dessa ritningar hade beräknats till 300,000 kronor.

Generalpoststyrelsen hade godkänt planen för postverkets lokaler.

Byggnadsstyrelsen, som granskat förslaget, hade i skriveise till telegrafstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot vare sig ritningarna eller de beräknade byggnadskostnaderna.

Slutligen meddelar telegrafstyrelsen, att vederbörande kommunala myndigheter i Sveg visat sig synnerligen angelägna om, att nybyggnaden komme till stånd å ifrågavarande tomt, vilken vore centralt belägen i köpingen.

Under hänvisning till det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för uppförande av en för post- och telegrafverken gemensam byggnad i Sveg för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 300,000 kronor.

Såväl telegrafstationen som postkontoret i Sveg, vilka för närvarande äro inrymda i förhyrda lokaler, äro enligt vad tidigare upplysts otillräckliga. Sedan år 1918 äger telegrafverket i köpingen en tomt, avsedd för en gemensam post- och telegrafanstalt. *Departements-
chefen.*

Telegrafstyrelsens av generalpoststyrelsen biträdda förslag att för en beräknad kostnad av 300,000 kronor låta uppföra en för post- och telegrafverken gemensam stationsbyggnad å ifrågavarande tomt föranleder icke någon erinran från min sida. Jag förutsätter emellertid, att ritningarna till stationsbyggnaden komma att underställas 1940 års civila byggnadsutredning för granskning, innan huvudritningar till byggnadsföretaget utarbetas, och att det därefter skall ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra frågan om byggnadens slutliga utformning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för post- och telegrafverken i Sveg* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 300,000.

5. Förrådsbyggnad i Nynäshamn.

[14.] I skrivelse den 4 december 1943 har *telegrafstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för nästa budgetår för uppförande av en förrådsbyggnad i Nynäshamn.

De nuvarande lagerutrymmena vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn hade, anför styrelsen, sedan en följd av år varit mycket knappa och vore nu otillräckliga. Detta sammanhänge dels med att verkstadens tillverkningsvolym ökats, vilket i och för sig medfört större anspråk på lagerutrymmen, dels ock därmed att tillverkningsobjekten i betydande utsträckning ändrats till ur lagersynpunkt mera skrymmande materiel. Huvudtillverkningen vore nu automatiska telefonväxlar, vilka krävde större utrymmen än lättare telefonmateriel. Nya tillverkningar hade också successivt upptagits utan att lagerutrymmen för äldre tillverkningar kunnat i motsvarande grad frigöras. De nämnda förhållandena hade medfört, att arbetet i förrådet fördrjats genom att förrådslokalerna blivit överbelagda och genom att avsides belägna och svåråtkomliga utrymmen fått tagas i anspråk för lagring av materiel, som ofta användes, varjämte ömtålig materiel utsattes för risk att skadas till följd av trängsel och täta omflyttningar.

Enligt telegrafstyrelsens mening borde en ny förrådsbyggnad lämpligen uppföras inom kvarteret Telegrafan å mark, som inginge i den nuvarande verkstadstomten. Till en sådan byggnad hade arkitekten Yngve Ahlbom i Stockholm uppgjort ritningar. Enligt förslaget skulle byggnaden utföras i två våningar av betong och gasbetongplattor och uteslutande användas för förrådsändamål.

Kostnaden för byggnaden hade av telegrafstyrelsen tidigare preliminärt beräknats till 290,000 kronor, men byggnadsstyrelsen hade vid granskning av förslaget ansett, att byggnaden borde kunna uppföras för 260,000 kronor. I övrigt hade byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra mot den föreslagna förrådsbyggnaden.

Under åberopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för uppförande av en förrådsbyggnad i Nynäshamn måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 260,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Mot telegrafstyrelsens förslag att för en beräknad kostnad av 260,000 kronor låta uppföra en ny förrådsbyggnad i Nynäshamn har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förrådsbyggnad i Nynäshamn* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 260,000.

6. Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.

[15.] Jämlikt bemyndigande av 1943 års riksdag äger Kungl. Maj:t att inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel utan riksdagens hörande meddela beslut i fråga om förvärv för telegrafverkets räkning av fastigheter

i fall, där köpeskillingen uppgår till högst 100,000 kronor. Kungl. Maj:t har bemyndigat telegrafstyrelsen att själv — inom angivna ram — besluta i ärenden rörande markinköp, då köpeskillingen håller sig inom ett belopp av högst 5,000 kronor.

Nu förevarande anslag är avsett för ifrågavarande fastighetsförvärv. Anslaget tages dessutom, jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1939 angående inköp för telegrafverkets räkning av vissa fastigheter i kvarteret Jericho i Stockholm m. m., i anspråk för inlösen av nämnda fastigheter åvillande inteckningsskulder, vilka förfalla till betalning efter utgången av budgetåret 1939/40.

För budgetåret 1943/44 anvisades till inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter ett formellt anslagsbelopp av 100 kronor för att möjliggöra disposition under nämnda budgetår av förefintlig reservation å tidigare beviljade anslag för samma ändamål.

Under budgetåret 1942/43 hava jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden fastigheter å följande orter inköpts med anlåtande av förevarande anslag.

Kungl. Maj:ts beslut		Köpeskilling, kronor
⁷ / ₈ 1942	Vimmerby	10,000: —
¹¹ / ₉ »	Arboga	30,000: —
³⁰ / ₄ 1943	Lilla Edet	8,160: —
» »	Lidköping	50,000: —
» »	Vaxholm	15,360: —
Summa kronor		113,520: —.

Vidare hava under sagda budgetår använts 60,851 kronor 15 öre till inlösen av inteckningsskulder å nyssnämnda fastigheter i kvarteret Jericho i Stockholm.

Under tiden den 1 juli—den 10 november 1943 hava vidare, jämlikt medgivanden av Kungl. Maj:t, inköpts fastigheter å följande orter.

Kungl. Maj:ts beslut		Köpeskilling, kronor
³⁰ / ₇ 1943	Krylbo	22,000: —
¹⁷ / ₉ »	Katrineholm	75,000: —
²⁹ / ₁₀ »	Skara	87,500: —
Summa kronor		184,500: —.

I sin skrivelse den 10 november 1943 har *telegrafstyrelsen* meddelat, att styrelsen, med stöd av bemyndigandet att själv besluta i ärenden rörande förvärv av mark till pris av högst 5,000 kronor, inköpt tomter å följande orter till här angivna belopp.

Uder budgetåret 1942/43.	Köpeskilling, kronor
Askersund	5,000: —
Asklanda	345: 60
Bollebygd	2,616: —

Kapitalbudgeten: bil. 4.

	Köpeskilling, kronor
Eggby	444: —
Gustafs	943: —
Götlunda	435: 12
Hällestadby	960: 26
Leksand	441: 90
Lerum	717: 50
Lomma	2,264: —
Nolby	1,584: —
Stäket	1,748: 70
Tillberga	1,180: —
Torslanda	1,280: —
Tullinge	3,150: —
Tyresö	5,000: —
Töre	541: 50
Vändelsö	3,180: —
Överkalix	1,000: —

Summa kronor 32,831: 58.

Under budgetåret 1943/44 (intill den ¹⁰/₁₁ 1943).

Henån	1,200: —
Hässelby	21: —
Ljungskile	3,159: 75
Mjölby	57: —
Munkedal	2,302: —
Skelleftehamn	240: —
Säve	1,078: 80
Östra Fågelvik	340: —

Summa kronor 8,398: 55.

Av anslaget till inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter återstode därefter, meddelar styrelsen, ett icke disponerat belopp av 110,252 kronor 63 öre.

Av det anförda framginge, fortsätter telegrafstyrelsen, att för inköp av tomter under budgetåret 1942/43 tagits i anspråk ett sammanlagt belopp av något över 200,000 kronor — däri inbegripet ett belopp av nära 61,000 kronor, avseende betalning av in-tecknad gäld — och att under innevarande budgetår redan inköpts tomter för ett belopp av omkring 193,000 kronor. Styrelsen beräknar med ledning härav, att tillgängliga anslagsmedel icke skola visa sig tillräckliga även för budgetåret 1944/45, samt hemställer, att nytt anslag måtte anvisas för sagda budgetår. Anslagets storlek finner styrelsen lämpligen böra bestämmas till 500,000 kronor.

Under budgetåren 1940/41—1942/43 hava för inköp av fastigheter följande belopp använts av anslaget, nämligen 12,170 kronor, 37,542 kronor 70 öre

och 146,351 kronor 58 öre. För innevarande budgetår hava intill den 10 november 1943 förbrukats 192,898 kronor 55 öre för tomtinköp, varefter återstår ett icke disponerat belopp av 110,252 kronor 63 öre. En av anledningarna till ökningen från och med budgetåret 1943/44 är, att dessförinnan anslag för fastighetsförvärv i allmänhet anvisades av riksdagen i varje särskilt fall, då köpeskillingen översteg 5,000 kronor. Någon behållning å hittills beviljade anslag torde icke med säkerhet kunna beräknas kvarstå till nästa budgetår.

Ny medelsanvisning för ändamålet torde därför böra ske. Med hänsyn till att anslaget kan tagas i anspråk för fastighetsförvärv utan riksdagens hörande endast för det fall att köpeskillingen uppgår till högst 100,000 kronor synes emellertid högre anslag än 300,000 kronor icke vara erforderligt för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 300,000.

7. Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

[16.] Anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende har för de senaste fem budgetåren anvisats med följande belopp:

Budgetår	Kronor
1939/40	32,200,000
1940/41	15,000,000
1941/42	26,000,000
1942/43	25,000,000
1943/44	28,000,000

Dessutom hava å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisats 4,395,000 kronor, avsedda för en av militära skäl förestavad komplettering av det permanenta trådtelegrafnätet samt för visst rikskabelarbete. Det må här vidare erinras, att den förhållandevis låga medelsanvisningen för budgetåret 1940/41 berodde därpå, att enligt särskilt beslut av Kungl. Maj:t ett belopp av 10,000,000 kronor av anslaget för budgetåret 1939/40 icke fick disponeras under budgetåret utan förutsattes skola få tagas i anspråk först under budgetåret 1940/41.

I skrivelse den 16 november 1942 har *telegrafstyrelsen* anmält sitt anslagsbehov för nästa budgetår till här ifrågavarande ändamål.

Styrelsen meddelar därvid inledningsvis, att av de till och med budgetåret 1942/43 beviljade medlen för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende vid 1942 års utgång återstått ett icke använt belopp av cirka 7,000,000 kronor. Av 1943 års riksdag hade för samma ändamål för budgetåret 1943/44 anvisats ett reservationsanslag av 28,000,000 kronor. För ti-

den intill den 1 juli 1944 stode sålunda till telegrafstyrelsens förfogande ett sammanlagt belopp av omkring 35,000,000 kronor. Härav vore cirka 32,000,000 kronor använda eller beräknade att användas för redan beordrade arbeten, varför till täckande av nya behov under första halvåret 1944 skulle återstå omkring 3,000,000 kronor.

Styrelsen framhåller härefter, att för bedömning av behovet av kapitalinvesteringsmedel för budgetåret 1944/45 hänsyn måste tagas till de siffror, som visade de senaste årens utveckling och som funnes intagna i efterföljande tabeller:

Å r	Antal riks-samtal mot särskild avgift	Samtals-avgifter Kronor	Ökning under året			Antal telefon-apparater vid årets slut	Under året influtna inträdes- och abonnemangs-avgifter Kronor
			av antal riks-samtal %	av samtalsavgifter			
				Kronor	%		
1938.....	59,918,951	47,523,278	6.7	3,529,055	8.0	787,411	71,873,589
1939.....	64,176,268	51,898,510	7.1	4,375,232	9.2	845,206	77,305,740
1940.....	65,377,755	53,878,057	1.9	1,979,547	3.8	889,833	82,350,767
1941.....	69,010,716	57,793,817	7.3	3,915,760	7.3	960,328	87,556,947
1942.....	74,916,776	76,172,435	8.6	18,378,618 ¹	31.8	1,015,277	99,041,049
1943.....	79,500,000	81,950,000	6.1	5,778,000	7.6	1,075,000	106,750,000

Å r	Ökning under året				Antal taxerade telegram	Telegram-avgifter Kronor	Ökning under året			
	av antal telefon-apparater		av inträdes- och abonnemangs-avgifter				av antalet telegram	av telegram-avgifter		
	Antal	%	Kronor	%				%	Kronor	%
1938...	62,816	8.7	4,074,628 ²	6.0	5,347,758	7,354,084	— 0.7	— 18,712	— 0.3	
1939...	57,795	7.3	5,432,151	7.6	5,912,695	8,818,871	10.6	1,464,787	19.9	
1940...	44,627	5.3	5,045,027	6.5	5,391,471	10,022,336	— 8.8	1,203,465	13.6	
1941...	70,495	7.9	5,206,180	6.3	5,151,339	10,118,662	— 4.5	96,326	1.0	
1942...	54,949	5.7	11,484,102 ³	13.1	5,437,665	13,421,562	5.6	3,302,900 ¹	32.6	
1943...	60,000	5.9	7,709,000	7.8	5,900,000	15,000,000	8.5	1,578,000	11.8	

¹ Inländska samtals- och telegramavgifter höjdes från och med den 1 januari 1942.

² Vissa abonnemangsavgifter nedsattes från och med den 1 januari 1938.

³ Inträdesavgifterna höjdes den 1 januari 1942 och åter den 6 augusti 1942.

I anslutning till tabellerna framhåller styrelsen, att abonnentökningen under år 1941, som något överstigit 70,000, varit den största ökning, som någonsin förekommit. Då den starka abonnentökningen ingivit betänkligheter med hänsyn till rådande brist på material och arbetskraft, hade från och med den 1 januari 1942 en höjning av inträdesavgifterna för telefonabonne-

mang genomförts. Denna taxehöjning hade emellertid medfört endast en övergående minskning i tillströmningen av nya abonnenter. I anledning härav hade i början av augusti månad 1942 genomförts en ny höjning av inträdesavgifterna. Till följd av de sålunda vidtagna höjningarna hade abonnentökningen under år 1942 sjunkit till ungefär 55,000 apparater. Under år 1943 hade abonnenttillströmningen emellertid åter stigit, varför man för detta år hade att räkna med en ökning av ungefär 60,000 apparater i stället för de 40,000 à 45,000 apparater, som telegrafstyrelsen räknat med i sin framställning om anslag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1943/44.

I sistnämnda framställning hade, fortsätter styrelsen, det för nya abonnenter behövlige beloppet uppskattats till 13,000,000 kronor, medan den verkliga kostnaden under år 1943 nu beräknades komma att uppgå till 18,000,000 kronor, beroende på att abonnentökningen blivit avsevärt större än styrelsen föregående år ansett sig böra räkna med. I anledning härav bleve det nödvändigt att anvisa ett tilläggsanslag för löpande budgetår, vilket anslag emellertid enligt telegrafstyrelsens beräkningar kunde begränsas till 4,000,000 kronor.

För år 1944 har styrelsen ansett sig böra räkna med en abonnentökning av ungefär samma storlek som under år 1943.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 anför styrelsen.

Till följd av den av 1943 års riksdag beslutade elektrifieringen av järnvägslinjen Östersund—Storlien måste telegrafverkets blanka ledningar utmed järnvägen borttagas. Enligt uppgjord plan skola därvid telegrafverkets ledningar mellan Östersund och Järpen förläggas i en av telegrafverket utlagd rikskabel, medan verkets ledningar mellan Järpen och Storlien skola intagas i en av järnvägen utlagd kabel. Kortare ledningar, som ej kunna förläggas i någon av dessa kablar, skola bibehållas blanka men undanflyttas. För ifrågavarande arbeten kan den totala kostnaden för telegrafverket beräknas komma att uppgå till omkring 3,590,000 kronor. Härav har ett belopp av 2,890,000 kronor inräknats i det anslag, som av riksdagen anvisats å kapitalbudgeten för statens järnvägar. Det har därvid förutsatts, att viss del av detta belopp sedermera skall överflyttas från statens järnvägars till telegrafverkets kapitalfond. Av den resterande kostnaden för arbetena eller 700,000 kronor böra 400,000 kronor anses såsom kapitalökning, medan återstående belopp eller 300,000 kronor bör belasta telegrafverkets förnyelsefond.

Enligt uppgjord plan skola under år 1944 dessutom utläggas kablar för riksledningar dels mellan Uppsala och Enköping, dels mellan Karlstad och Filipstad, vilken sistnämnda kabel är avsedd att sedermera fortsättas till Riddarhyttans överdragsstation å rikskabeln Krylbo—Örebro. Dessa båda kabelanläggningar äro motiverade dels av trafikskäl, dels och framför allt av önskemålet att skapa tvärförbindelser mellan olika redan existerande rikskablar för att säkerställa samtalsförbindelserna mellan olika delar av landet. Den sammanlagda kostnaden för ifrågavarande båda kablar har beräknats till 3,850,000 kronor, varav 1,800,000 kronor äro att anse såsom kapitalökning och 2,050,000 kronor böra belasta förnyelsefonden.

För nya blanka riksledningar beräknas ett belopp av 600,000 kronor bliva erforderligt och för utökning av ledningsantalet i befintliga riks-

kablar genom pupinisering och bärvågstelefonutrustningar samt utvidgning av överdragsstationer ett belopp av 850,000 kronor.

För utvidgning av lokalnätet har styrelsen beräknat det behövliga beloppet till 31,950,000 kronor, varav för nya abonnenter 18,000,000 kronor, för nya blanka landsledningar 1,000,000 kronor, för landskablar 800,000 kronor, för nätarbeten och stationsutvidgningar 9,250,000 kronor samt för nya växelstationer och oförutsedda arbeten 2,900,000 kronor.

Styrelsen har slutligen beräknat ett belopp av 2,400,000 kronor för uppförande av en ny rundradiostation vid Göteborg. Styrelsen förutsätter, att Kungl. Maj:ts tillstånd skall inhämtas, innan den ifrågavarande radiostationen får anläggas.

Sammanlagt skulle alltså erfordras (400,000 + 1,800,000 + 600,000 + 850,000 + 31,950,000 + 2,400,000) 38,000,000 kronor.

Det sålunda för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende behövliga anslaget av 38,000,000 kronor överstege, fortsätter styrelsen, med 10,000,000 kronor motsvarande anslag för budgetåret 1943/44. Sistnämnda anslag hade emellertid, såsom förut framhållits, visat sig otillräckligt, varför styrelsen nu måste begära ett tilläggsanslag för budgetåret 1943/44 med 4,000,000 kronor. Den verkliga ökningen av anslaget från budgetåret 1943/44 till budgetåret 1944/45 skulle alltså stanna vid 6,000,000 kronor. Av detta belopp fölle 2,400,000 kronor på den planerade nya rundradiostationen vid Göteborg och resten eller 3,600,000 kronor på arbeten inom telefonnätet. Vad anginge sistnämnda kostnadsstegring ville telegrafstyrelsen erinra därom, att styrelsen på grund av rådande krisförhållanden under en följd av år sökt på allt sätt begränsa omfattningen av anläggningsarbetena, vilket förhållande på grund av den alltjämt fortgående abonnent- och trafikökningen lett till sådan minskning av befintliga reserver i ledningar och stationer, att en ökning av arbetenas omfattning nu blivit ofrånkomlig, om telegrafverket även i fortsättningen skulle kunna taga emot ny trafik och nya abonnenter.

Under återopande av det anförda hemställer telegrafstyrelsen, att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende måtte anvisas dels å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av 4,000,000 kronor, dels å riksstaten för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 38,000,000 kronor.

Statens industrikommission har den 8 december 1943 avgivit utlåtande över telegrafstyrelsens förevarande framställning. Kommissionen har därvid meddelat följande uppgifter rörande det beräknade behovet av metaller och gummi för de i framställningen avsedda arbetena.

Material	Kvantitet, ton
Koppar	1,500
Järn av olika slag	9,000
Bly	3,115
Tenn	7
Zink	500
Gummi	2.5

I fråga om koppar hade, upplyser industrikommissionen, överenskommelse under hand träffats mellan kommissionen och telegrafstyrelsen, att kommissionen skulle tillhandahålla erforderliga 1,500 ton under förutsättning, att styrelsen till kommissionens förfogande ställde motsvarande kvantitet begagnad 3 mm blank koppartråd. Av den uppgivna blykvantiteten hade styrelsen redan anskaffat en del genom inköp från statens reservförrådsnämnd. Återstående kvantitet syntes kunna tillgodoses, därest blyproduktionen inom landet komme i gång i beräknad omfattning. I fråga om övriga metaller samt beträffande gummi gällde, att de av styrelsen uppgivna behoven syntes kunna tillgodoses, därest försörjningsläget icke försämrades.

Med hänsyn till att betydande ändringar lätt kunde inträffa i försörjningsläget och att därför någon planering för hela den tid framställningen åsyftade nu icke kunde äga rum, syntes det kommissionen önskvärt att styrelsen, innan arbetet med mera materialkrävande anläggningar påbörjades, i varje särskilt fall i god tid samrådde med kommissionen angående materialanskaffningen.

I skrivelse den 18 december 1943 har *telegrafstyrelsen* sedermera framlagt en närmare motivering för förslaget om uppförande av en ny rundradiostation vid Göteborg. Beträffande skrivelsens innehåll hänvisar jag till handlingarna i ärendet.

Vid avvägningen av anslaget för innevarande budgetår till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende utgick man bland annat från att den höjning av inträdesavgifterna för telefonabonnemang, som beslutats i början av augusti 1942, skulle medföra, att antalet nya telefonabonnenter för år 1943 icke skulle nå upp till 1942 års siffra — nära 55,000 nya abonnenter — utan stanna vid 40,000 à 45,000. *Departements-
chefen.*

Under år 1943 har emellertid abonnenttillströmningen — som efter taxehöjningen till en början nedgått — ånyo stigit. Telegrafstyrelsen räknar nu med en ökning av ungefär 60,000 apparater för år 1943. Kostnaden för nya abonnenter kommer härigenom att ökas från ursprungligen beräknade 13,000,000 kronor till 18,000,000 kronor. Det tilläggsanslag, som erfordras för innevarande budgetår, kan emellertid enligt styrelsens beräkningar begränsas till 4,000,000 kronor.

Jag har för egen del intet att erinra mot dessa beräkningar och anmäler i annat sammanhang denna dag förslag om anvisande av det erforderliga beloppet å tilläggsstat för nu löpande budgetår.

Vad angår abonnentökningen under år 1944, saknas anledning att jäva telegrafstyrelsens antagande, att antalet nya abonnenter kommer att bli lika stort som under år 1943. Med denna utgångspunkt torde det — såvitt man ej vill tillgripa restriktioner i avseende å rätten att teckna nya telefonabonnemang eller i övrigt beträffande telefontrafiken — bli nödvändigt att för kabelarbeten, blanka riksledningar och utvidgning av lokalnäten anvisa medel av ungefär den storleksordning, som telegrafstyrelsen beräknat.

För uppförande av en ny rundradiostation i Göteborg äskar styrelsen ett belopp av 2,400,000 kronor. Önskemålet om denna radiostation har föranletts

av mottagningsssvårigheter inom området ifråga. Jag har icke något att erinra mot storleken av det äskade beloppet i och för sig och biträder därför styrelsens förslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande meddela beslut i fråga om arbetenas igångsättande.

Av vad här anförts följer, att jag ansett mig icke böra framställa erinran mot telegrafstyrelsens anslagsäskande å 38,000,000 kronor.

I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde emellertid i förevarande anslag böra inräknas det belopp, som av telegrafstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Enligt vad jag under hand inhämtat har styrelsen avsett, att telegrafverkets förnyelsefond skulle belastas med 2,050,000 kronor till kablar för riksledningar mellan Uppsala och Enköping samt mellan Karlstad och Filipstad. Det belopp om 300,000 kronor, vilket ansetts böra tagas i anspråk av förnyelsefondsmedel för kabelarbeten i samband med borttagandet av telegrafverkets blanka ledningar utmed järnvägslinjen Östersund—Storlien, har däremot redan år 1943 ställts till telegrafstyrelsens förfogande.

I enlighet med vad sålunda anförts bör det av telegrafstyrelsen äskade beloppet ökas med 2,050,000 kronor och anslaget sålunda upptagas med 40,050,000 kronor.

Huruvida det tillstyrkta arbetsprogrammet till fullo kan komma till utförande blir i sista hand beroende på försörjningslägets utveckling i vad avser vissa metaller samt på arbetsmarknadsförhållandena. Jag förutsätter, att telegrafstyrelsen, i enlighet med vad industrikommissionen anført, inhämtar fortlöpande yttranden från kommissionen rörande materialförsörjningen, innan arbeten av här ifrågavarande slag igångsätts.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsande* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 40,050,000.

8. Markradiostation för Karlstads flygplats.

[17.] I skrivelse den 12 november 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort hemställan om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 av ett anslag till markradiostation för Karlstads flygplats.

Styrelsen upplyser till en början, att Karlstads flygplats stode inför sin fullbordan, samt framhåller, att det inom den närmaste framtiden syntes bliva aktuellt att taga densamma i bruk. För trafiken på flygplatsen vore en markradiostation nödvändig. Flygplanen och flygledaren måste nämligen genom radio ständigt kunna nå förbindelse med varandra, varjämte pejling måste kunna lämnas från flygplatsen.

Oberoende av om Karlstads flygplats komme att tagas i bruk vore emellertid, fortsätter styrelsen, anläggandet av denna markradiostation nödvän-

dig för lufttrafiken i västra delarna av mellersta Sverige, då det genom nu befintliga markradiostationer vore ytterst svårt att erhålla förbindelse med flygplan, som befunde sig inom detta område. Tillkomsten av en markradiostation vid Karlstad bleve även av stort värde för pejlingar inom bland annat ett område Karlstad—Göteborg—Jönköping, inom vilket område de navigatoriska hjälpmedlen för civila flygplan behövde förbättras. Kostnaderna för en dylik station hade av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 195,000 kronor. Då det vore synnerligen angeläget, att anläggningen komme till utförande snarast möjligt, syntes anslag härför böra finnas tillgängligt redan innevarande budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till markradiostation vid Karlstads flygplats å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 195,000 kronor.

De skäl, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförts för anläggning av en markradiostation vid Karlstads flygplats synas mig beaktansvärda. Såsom jag vid behandlingen längre fram av frågan om anslag till belysningsanläggningar för luftfarten närmare utvecklar, kan det visserligen icke för närvarande avgöras, huruvida Karlstads flygplats inom den närmaste framtiden behöver tagas i bruk under förhållanden, som nödvändiggöra en fullständig utrustning av flygplatsen. Oavsett detta lärer det emellertid vara av betydelse, att orienteringsmöjligheterna i luften över västra Sverige förbättras. Jag anser mig på grund härav böra tillstyrka, att medel beräknas för en markradiostation vid Karlstads flygplats. Jag finner dock förhållandena icke nödvändiggöra medelsanvisning redan under innevarande budgetår.

De av telegrafstyrelsen beräknade kostnaderna hava icke givit mig anledning till erinran. Enligt tillämpad praxis torde medelsanvisning för ändamålet böra ske i form av kapitalinvestering i telegrafverkets fond under statens affärsverksfonder.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Markradiostation för Karlstads flygplats* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 195,000.

9. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

[18.] Under åberopande av vad jag under punkten 9 anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att föreläggas riksdagen, till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 12,000,000.

Statens järnvägar.

I skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om de anslag för statens järnvägar, som borde anvisas för budgetåret 1944/45. Det äskade beloppet uppgår sammanlagt till 49,030,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 21 juni 1922 åligger det järnvägsstyrelsen att i samband med sina anslagsäskanden lämna redogörelse för den omfattning, i vilken överskott å anslag tillhörande huvudgruppen »Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar» blivit under sistförflutna kalenderår tagna i anspråk för täckande av uppkomna brister å andra anslag under samma huvudgrupp. I sin skrivelse har styrelsen meddelat, att brist uppkommit å anslagen för följande under år 1942 avslutade arbeten.

Utvidgning av spårsystemet vid Hagalund övre (1939/40 års riksstat Kb I C 1)	Kronor
	692: 62
Gångbroar och gångtunnlar (1939/40 års riksstat Kb I C 3)	1,111: 71
Skenfria vägkorsningar m. m. (1939/40 års riksstat Kb I C 8) ..	28,230: 11

Summa brist kronor 30,034: 44.

Bristen hade täckts med överskottsmedel från anslaget för budgetåret 1939/40 (Kb I C 2) å 125,000 kronor till utvidgning av spårsystemet vid Göteborgs centralstation. Efter denna reglering hade å sistnämnda anslag kvarstått en behållning av 3,648 kronor 86 öre.

Över järnvägsstyrelsens framställning, i vad densamma mera väsentligt berör landets råvaruförsörjning, har *statens industrikommission* avgivit utlåtande den 20 oktober 1943.

Enligt av kommissionen från järnvägsstyrelsen inhämtade upplysningar beräknas behovet av järn och stål m. fl. metaller för de i styrelsens skrivelse upptagna arbetena bliva följande.

	Ton		Ton
Järn och stål	41,769	Röd- och gulmetall samt mäs-	
Koppar	651.7	sing	22.6
Nickel och nysilver	0.903	Tenn	0.263
Aluminium	0.015	Bly	315.25
Silver	0.034	Zink	9.72

I de angivna kvantiteterna ingå, enligt vad kommissionen inhämtat, erforderliga mängder för sådana arbeten, som i järnvägsstyrelsens skrivelse angivas skola utföras av förnyelsefondsmedel.

Enligt vad kommissionen upplyser erfordras emellertid för utförande av

en i styrelsens skrivelse icke redovisad anskaffning för förnyelsefondsmedel ytterligare kvantiteter järn och stål. Inklusive sistnämnda anskaffning beräknar kommissionen statens järnvägars totala behov av järn och stål under budgetåret 1944/45 till omkring 50,000 ton eller möjligen något däröver. Kommissionen framhåller, att under nuvarande försörjningsläge vissa svårigheter kunde förväntas uppstå att tillhandahålla ett eller annat av de material, som inginge i den nämnda kvantiteten järn och stål och att, om importen av dessa varuslag skulle komma att ytterligare nedgå, svårigheterna givetvis skulle bli än större. Kommissionen har dock funnit, att statens järnvägars behov av järn och stål borde kunna tillgodoses, om försörjningsläget icke försämrades.

De angivna kvantiteterna av andra metaller än järn och stål syntes kommissionen, så vitt nu kunde bedömas, kunna ställas till förfogande. Kommissionen har särskilt framhållit, att järnvägsstyrelsen, enligt vad kommissionen erfarit, hade för avsikt att förse nytillverkade lok, vagnar och rälsbussar med rullager av stål i stället för tidigare brukade vitmetallager. Detta medförde en avsevärd besparing av tenn, beträffande vilken metall landets försörjning vore synnerligen knapp. Kommissionen upplyser att, för den händelse ytterligare anskaffningar för förnyelsefondsmedel komme till stånd, totala kvantiteter metaller motsvarande dem, som beräknats för budgetåret 1943/44, syntes kunna tillhandahållas.

Med hänsyn till att avsevärda förskjutningar lätteligen kunna inträffa i försörjningsläget och att någon planering på längre sikt därför icke kan äga rum har industrikommissionen funnit påkallat, att järnvägsstyrelsen, innan arbeten med mera materialkrävande objekt påbörjas, i varje särskilt fall i god tid samråder med kommissionen rörande materialanskaffningar.

Vad angår de anspråk, som ifrågasatta nybeställningar av rullande samt viss annan materiel kunna antagas ställa på verkstadsindustrien, förklarar industrikommissionen sig anse, att de verkstäder, som böra kunna komma ifråga, under nu rådande förhållanden besitta härför erforderlig produktionskapacitet. Kommissionen framhåller slutligen önskvärdheten av att beställningarna i fråga om den rullande materielen fördelas över hela anskaffningsperioden för att därigenom verkstädernas kapacitet måtte kunna utnyttjas på lämpligaste sätt.

Såsom av industrikommissionens utlåtande framgår råder fortfarande knapphet på flertalet av de för ifrågavarande arbeten erforderliga metallerna. Kommissionen har dock — under förutsättning att försörjningsläget icke försämrats genom ytterligare nedgång av importen — funnit möjligt att under budgetåret 1944/45 tillhandahålla samma kvantiteter, som beräknats åtgå under budgetåret 1943/44. I stort sett innebära de nu anmälda behoven en minskning i förhållande till sistnämnda budgetår. Beträffande den särskilt svåråtkomliga metallen tenn har minskningen ansetts kunna uppnås genom övergång från lager av vitmetall till rullager av stål, en åtgärd som även ur andra synpunkter torde kunna anses ändamålsenlig. Då jag funnit de av

*Departements-
chefen.*

järnvägsstyrelsen föreslagna arbetena i allmänhet vara av behovet påkallade, kommer jag i det följande att i huvudsak förordna bifall till styrelsens framställning. I vad mån de planerade arbetena kunna komma till utförande blir i främsta rummet beroende av tillgången på arbetskraft och material. Då svårighet alltjämt föreligger att för en längre tid framåt överblicka möjligheten att tillhandahålla de erforderliga råvarukvantiteterna, förutsätter jag, att järnvägsstyrelsen även under nästa budgetår, innan de avsedda arbetena påbörjas, fortlöpande inhämtar kommissionens yttranden rörande materialanskaffningen. Beträffande fördelning av industribeställningar på olika delar av året vill jag understryka vad industrikommissionen anfört.

Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

Bangårdar.

1. Gångbroar och gångtunnlar.

[19.] För budgetåret 1943/44 har för gångbroar och gångtunnlar anvisats ett anslag av 200,000 kronor. Anslaget ersatte reservationer å ungefär samma belopp, vilka på grund av gällande bestämmelser om disposition av äldre reservationsanslag reglerats såsom besparing inom riksgäldsfonden.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för ändamålet för budgetåret 1944/45.

Styrelsen framhåller, att gångbroar och gångtunnlar utgöra ett viktigt medel att trygga trafiksäkerheten genom att befria de resande från den särskilt å stationer med livlig persontrafik stora risken att på väg till och från tågen korsa spåren i plan. Ifrågavarande broar och tunnlar vore, fortsätter styrelsen, dessutom ofta påkallade av behovet att med varandra förbinda på ömse sidor av bangård belägna delar av ett samhälle. Där så ansåges motiverat, påfordrade styrelsen i sistnämnda fall att samhället bidroge till kostnaderna.

Styrelsen beräknar, att en viss reservation kommer att uppstå å det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget. Reservationen beräknas dock icke bli av den storleksordning, att den kan förslå till täckande av de på budgetåret 1944/45 belöpande utgifterna för vissa mycket önskvärda, till utförande ifrågasatta anläggningar.

I anslutning härtill hemställer järnvägsstyrelsen om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett anslag av förslagsvis 150,000 kronor till gångbroar och gångtunnlar.

Departements-
chefen.

I likhet med järnvägsstyrelsen finner jag önskvärt, att den vid ingången av budgetåret 1944/45 beräknliga reservationen å anslaget till gångbroar och gångtunnlar förstärkes. Mot storleken av det äskade anslaget, 150,000 kronor, har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gångbroar och gångtunnlar* för budgetåret 1944/45
anvisa ett investeringsanslag av kronor 150,000.

Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

2. Fortsatt anläggning av dubbelspår.

[20.] Till dubbelspårsarbeten vid statens järnvägar hava hittills medel anvisats enligt följande sammanställning:

Budgetår	Kronor
1937/38	1,300,000
1938/39	1,500,000
1939/40	2,500,000
1940/41	7,250,000
1941/42	4,500,000
1942/43	10,000,000
1943/44	5,000,000

Summa kronor 32,050,000.

Såsom närmare framgår av 1937 års statsverksproposition anvisades anslaget för budgetåret 1937/38 för att bereda arbetstillfällen åt vissa av de arbetare, som i och med slutförande av arbetet med Inlandsbanan hotades av arbetslöshet. Nämda anslag liksom anslagen för det följande budgetåret avsåg förberedande arbeten för dubbelspårsanläggning mellan Järna och Katrineholm. Från och med budgetåret 1939/40 har anslagets karaktär av arbetslöshetsanslag såtillvida ändrats, att de arbetspolitiska synpunkterna icke varit helt avgörande vid bedömandet av frågan om anvisande av nya medel för dessa arbeten. Såsom framgår av 1939 års statsverksproposition framlade nämligen järnvägsstyrelsen hösten 1938 en på längre sikt lagd plan för bedrivande av dubbelspårsbyggnader å statens järnvägars huvudlinjer. Denna plan omfattade dels fortsatt dubbelspårsbyggnad å linjen Järna—Katrineholm jämte vissa andra arbeten, dels ock påbörjande av arbeten för ett successivt utbyggande av linjerna Stockholm—Göteborg och Malmö—Norrköping—Katrineholm till genomgående dubbelspår. De för utbyggnad avsedda sträckorna omfattade sammanlagt 570 kilometer. Dubbelspårsbyggnaderna skulle utföras under en tidrymd av omkring 20 år samt beräknades vid tiden för planens framläggande draga en approximativt uppskattad kostnad av 125 miljoner kronor. Den genomsnittliga investeringen per år skulle sålunda bliva 6 å 7 miljoner kronor. Anslagsbeloppen förutsattes emellertid skola variera med konjunkturläget på så sätt, att arbetena till väsentlig del skulle utföras under tider med arbetslöshet.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel till fortsättande av de pågående dubbelspårsarbetena.

Styrelsen meddelar, att dubbelspårsarbetena under budgetåret 1942/43 bedrivits i huvudsak å linjedelarna Katrineholm—Skebokvarn, Pålsboda—Hallsberg, Laxå—Gårdsjö, Skövde—Falköping och Hässleholm—Ballingslöv. Under nämnda budgetår hade linjedelarna Flen—Katrineholm, Laxå—Gårdsjö och Hässleholm—Ballingslöv öppnats för dubbelspårstrafik. Delsträckan Flen—Skebokvarn och vissa delar av sträckan Skövde—Falköping beräknades bliva färdigställda för dubbelspårstrafik under budgetåret 1943/44.

Arbetsstyrkan vid dubbelspårsarbetena, som tidigare uppgått till 1 300 man, hade, erinrar styrelsen, på grund av de på arbetsmarknaden rådande förhållandena måst reduceras först till 600 man samt från och med år 1943 till 450 man. Denna reduktion av arbetsstyrkan hade ur statens järnvägars intressesynpunkter varit synnerligen beklaglig. Varje delsträcka, som kunde göras dubbelspårig, medförde nämligen ökade möjligheter att smidigt avveckla trafiken och vore ägnad att befrämja en god tågföring. Betydelsen härav kunde enligt styrelsens förmenande icke nog kraftigt framhållas med tanke på de krav, som för närvarande ställdes och även efter inträdda ändrade tidsförhållanden syntes komma att ställas på statens järnvägar. Styrelsen vidhölle och ville ytterligare understryka vad styrelsen tidigare framhållit, nämligen att dubbelspårsarbetena i jämförelse med andra byggnadsföretag borde givas hög angelägenhetsgrad även under tider, då särskilda åtgärder vore nödvändiga för reglering av förhållandena på arbetsmarknaden.

Styrelsen framhåller härefter, att styrelsen på grund av den starka reduktionen av arbetarantalet nu i första hand måste inrikta sig på att söka utnyttja arbetsstyrkan för att färdigställa dubbelspår på de sträckor, där terrasseringsarbetena vore relativt långt framskridna. Anslagsbehovet kunde därför icke minskas i samma grad som arbetsstyrkan nedgått, enär de mera dyrbara arbetena med spåröverbyggnad och elektrifiering m. m. nu måste komma till utförande för att nyttiggöra tidigare nedlagda kostnader på terrasserings m. m.

På grund av nu angivna förhållanden beräknar styrelsen anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 till 10,000,000 kronor eller samma belopp, som stod till styrelsens förfogande för budgetåret 1942/43. De arbeten, som därvid enligt upprättad arbetsplan vore avsedda att i första hand utföras, vore färdigställande av linjedelarna Skövde—Falköping samt Pålsboda—Hallsberg.

Styrelsen förklarar sig vid beräkning av anslagsbeloppet av 10,000,000 kronor hava utgått ifrån att, därest förhållandena å arbetsmarknaden under budgetåret 1944/45 skulle så förändras, att fråga bleve om att söka få fram arbetsobjekt lämpliga för beredande av arbetstillfällen, ytterligare medel komme att ställas till styrelsens förfogande. Styrelsen, som i sina uppgifter till investeringsutredningen medtagit dubbelspårsarbeten i stor omfattning, ville i detta sammanhang understryka, vad styrelsen tidigare vid flera tillfällen framhållit, nämligen dubbelspårsarbetenas lämplighet, då det gällde att bereda arbetstillfällen.

Under återopande av det anförda hemställer järnvägsstyrelsen, att till fortsatt anläggning av dubbelspår för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition framhöll jag, att de motiv, som varit bestämmande för anvisandet av medel till dubbelspårsarbeten, under senare år undergått en successiv förskjutning. Sålunda hade under de sistförflutna åren svårigheterna att avveckla trafiken blivit avgörande, medan tidigare de arbetspolitiska synpunkterna varit dominerande vid bedömandet av frågan om medelsanvisning. Departements-
chefen.

Vid förordande av anslag för ändamålet för budgetåret 1943/44 underströk jag, att de trafiktekniska fördelarna av dubbelspårsanläggningarna finge anses så vägande, att en under rådande förhållanden i och för sig önskvärd inskränkning av arbetenas omfattning om möjligt borde undvikas och i stället en viss ökning av arbetsstyrkan ske, om utvecklingen på arbetsmarknaden det medgäve. De synpunkter, som jag sålunda anlade, synas mig alltjämt äga oförminskat berättigande.

För budgetåret 1943/44 står till järnvägsstyrelsens förfogande för dubbelspårsarbeten dels ett investeringsanslag av 5,000,000 kronor och dels en reservation från budgetåret 1942/43 av omkring 3,000,000 kronor eller tillhoppa omkring 8,000,000 kronor. För bedrivande av arbetena under budgetåret 1944/45 erfordras enligt järnvägsstyrelsens beräkning ett anslag av 10,000,000 kronor. Ökningen beror enligt styrelsens uppgift därpå, att mera kostnadskrävande arbeten såsom spåröverbyggnad och elektrifiering nu böra utföras i större omfattning än förut till fullföljande av tidigare terrasseringsarbeten. Det av järnvägsstyrelsen föreslagna anslagsbeloppet är således icke avsett att lämna utrymme för någon mera avsevärd ökning av arbetsstyrkan. Jag utgår emellertid från att medel å allmän beredskapsstat komma att beredas för utförande av dubbelspårsarbeten för det fall att arbetsmarknadsförhållandena skulle påkalla en ansvällning av sådana arbeten.

Med biträdande av järnvägsstyrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt anläggning av dubbelspår* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av . . kronor 10,000,000.

3. Ny godstågsförbindelse i Göteborg.

[21.] Godstrafiken mellan å ena sidan hamnanläggningarna på norra stranden av Göta älv i Göteborg — Sannegårdshamnen, Ryahamnen, Lindholmshamnen och Frihamnen — samt å andra sidan rangerbangården vid Sävenäs framföres för närvarande över Bohusbanans huvudlinje till Olskrokens station och därifrån till rangerbangården.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för anordnande av en direkt förbindelse mellan

Bohusbanans huvudlinje till förbindelsespåren mellan Olskroken och Sävenäs, varigenom godstågen icke skulle behöva beröra Olskrokens station. En dylik förbindelse skulle enligt järnvägsstyrelsens mening medföra stora fördelar och öka möjligheterna att utan större störningar avveckla järnvägs-transporterna till och från hamnanläggningarna, vilka transporter karakteriseras av ofta förekommande toppbelastningar.

Järnvägsstyrelsen erinrar, att styrelsen i skrivelse den 24 oktober 1941 med anslagsäskanden för budgetåret 1942/43 framhållit, att under de senare åren stora utvidgningsarbeten verkstälts i Göteborgs hamn, varigenom denna blivit rustad för att kunna ombesörja en väsentligt större trafik än tidigare.

Styrelsen bringade i sistnämnda skrivelse i erinran, hurusom statens trafikkommission uttalat, att åtgärderna för att trygga en kommande påfrestning på hamnarna i landet borde avse framför allt att trygga transporterna till och från redan befintliga hamnar. Kommissionen, som ansett sig böra inskränka sig till att föreslå att de mest trängande behoven i detta avseende tillgodosåges, hade kommit till den uppfattningen, att de bangårdar, som avvecklade trafiken till och från Göteborgs hamn, borde i första hand förbättras, därvid förbättringarna närmast borde avse tillskapande av nu ifrågasvarande förbindelse.

I sin nyssnämnda skrivelse den 24 oktober 1941, vilken icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd, hemställde styrelsen om anvisande av ett anslag om 1,200,000 kronor för ändamålet men framhöll, att med utförandet borde tills vidare anstå med hänsyn till att sjötrafiken då var starkt beskuren samt att knapphet rådde på för bygget — huvudsakligen en viadukt — erforderligt material.

Styrelsen har nu återkommit till denna fråga och därvid framhållit, att det numera måste framstå som än mer sannolikt, att trafiken över Göteborgs hamn efter inträdda fredliga förhållanden komme att bli av väsentligt större omfattning än hittills. Styrelsen har funnit anordnandet av den direkta förbindelsen nödvändig för att kunna avveckla denna för landet så betydelsefulla trafik på ett nöjaktigt sätt.

I detta sammanhang har styrelsen vidare erinrat om att statens järnvägars överrevisorer i sin berättelse för år 1940 framhållit betydelsen av att samtliga transportmedel i Göteborgs hamn besutte en hög grad av effektivitet. Göteborgs stad hade, meddelar styrelsen, framhållit vikten av förbindelsens snara tillkomst samt påpekat, att frånvaron av förbindelsen, enligt erfarenhet, kunde komma att vålla så stora hinder för trafiken, att sjöfarten och hamnrörelsen allvarligt berördes därav och de dyrbara hamnanläggningarna icke kunde utnyttjas till sin fulla kapacitet.

I belysning av dessa förhållanden och uttalanden samt med anledning av det i viss mån ändrade tidsläget har styrelsen förklarat sig finna förverkligandet av den ifrågasatta förbindelsen Bohusbanan—Sävenäs icke längre böra uppskjutas. Styrelsen fäster i detta sammanhang uppmärksamheten därpå, att viaduktbygget under nuvarande förhållanden måste beräknas taga

i anspråk en tid av omkring ett och ett halvt år, varför spårförbindelsen icke kunde tagas i bruk förrän i slutet av år 1945, även om arbetet igångsattes våren 1944.

Styrelsen framhåller, att knappheten på byggnadsmaterial visserligen icke lättat men att åtgången av valsat stål, beträffande vilket material knappheten syntes vara mest kännbar, icke vore större än omkring 500 ton. Styrelsen ansåge därför, att hänsynen till stålnappheten numera borde stå tillbaka för den växande betydelsen av spårförbindelsens snara tillkomst. Materialbehovet för erforderlig grundläggning och för spårförbindelsen i övrigt ansåge styrelsen kunna fyllas utan större svårigheter.

Med hänsyn till angelägenheten av att arbetet kommé till utförande så snart som möjligt och under åberopande av vad sålunda anförts hemställer styrelsen om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett investeringsanslag av 1,200,000 kronor till ny godstågsförbindelse mellan Sävenäs och Bohusbanan.

Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att föranstalta om en utredning rörande hamnbyggnadspolitiken efter kriget. Oberoende av det resultat, var- Departements-
chefen.
till denna utredning må leda, står det enligt min mening klart, att det för landet i dess helhet måste vara av stor betydelse att transportförbindelserna till och från Göteborgs hamn göras i möjligaste mån effektiva. Den nuvarande ordningen, enligt vilken godsvagnarna till och från hamnanläggningarna på Göta älvs norra strand på sin väg till rangerbangården vid Sävenäs måste passera Olskrokens station, medför vissa svårigheter att avveckla trafiken, vilka vid toppbelastningar kunna bliva till verkligt hinder. Vikten av att lastning och lossning i hamnen kan ske utan försening till följd av järnvägstekniska svårigheter att framföra godsvagnarna ligger i öppen dag. Jag finner det därför angeläget, att medel ställas till förfogande så att arbetena må kunna påbörjas, så snart tillgången till material och arbetskraft kan medgiva beviljande av arbetstillstånd. Investeringsanslag för ändamålet torde därför böra uppföras för nästkommande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ny godstågsförbindelse i Göteborg* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av . . . kronor 1,200,000.

Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

4. Rålsutbyten m. m.

[22.] För tillgodoseende av de successivt ökade kraven på statens järnvägar beträffande driftsäkerhet, tåghastighet, möjlighet att använda tyngre rullande materiel ävensom fordonens jämna gång har lättare spårmateriel i betydande omfattning utbytts mot tyngre. Utbytet har plägat ske, då på grund av förslitning behov av ersättning samtidigt förelegat.

Kapitalbudgeteten: bil. 4.

Till rälsutbyten m. m. ha under de senare åren anvisats följande anslagsbelopp, nämligen

	å riksstaten	av förnyelsefondsmedel	Summa
1937/38 resp. 1937.....	3,800,000	2,600,000	6,400,000
1938/39 » 1938.....	4,200,000	1,500,000	5,700,000
1939/40 » 1939.....	4,200,000	1,500,000	5,700,000
1940/41 » 1940.....	3,200,000	2,400,000	5,600,000
1941/42 » 1941.....	4,400,000	2,600,000	7,000,000
1942/43 » 1942.....	3,700,000	6,300,000	10,000,000
1943/44 » 1943.....	3,000,000	7,000,000	10,000,000

Den under förstnämnda fem år tillämpade fördelningen mellan riksstats- och förnyelsefondsanslag har i viss mån påverkats därav, att förnyelsefonden under åren fram till år 1932 belastats även med den merkostnad, som vid verkställda rälsutbyten uppkommit genom användning av tyngre spårmaterial, som ökade banans kapacitet, och att nämnda, till något över 7 miljoner kronor beräknade merkostnad under en femårsperiod, räknat från budgetåret 1937/38 respektive år 1937, ansetts bära omföras från förnyelsefondsmedel till riksstatsmedel. De angivna medelsanvisningarna hava på grund härav i vad gäller förnyelsefondsmedel varit 1.4 miljoner kronor lägre och i fråga om anslagen å riksstaten lika mycket högre per år än de eljest skulle ha varit.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för nästa budgetår till rälsutbyten m. m.

Styrelsen framhåller, att någon större minskning i trafikintensiteten icke syntes vara att emotse under den närmaste tiden. Med hänsyn härtill och då tid efter annan nya bandelar alltjämt tillfördes statsbanenätet, vore det önskvärt, att ifrågakvarande arbeten kunde fortsättningsvis få bedrivas i samma omfattning som för närvarande. Då emellertid svårighet att anskaffa erforderlig material och arbetskraft för rälsutbytena gjort sig gällande under det senaste året, beräknade styrelsen, att det för budgetåret 1943/44 beviljade anslaget icke komme att helt disponeras under budgetåret utan att en viss behållning komme att kvarstå vid budgetårets utgång. Styrelsen ansåge sig på grund härav kunna räkna med, att anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 kunde minskas till sammanlagt 8,000,000 kronor, varav å riksstaten borde anvisas 2,500,000 kronor.

I anslutning härtill och med förmälan, att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 5,500,000 kronor, hemställer styrelsen, att till rälsutbyten m. m. för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 2,500,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Den rådande högtrafiken å statens järnvägar med därav följande snabba förslitning av räler ävensom statsbanenätets sannolika utvidgning även under nästa budgetår genom förvärv av enskilda järnvägar motiverar i och för

sig en medelsanvisning för ifrågavarande ändamål av samma storlek som för innevarande budgetår.

På grund av svårigheter att anskaffa material och arbetskraft beräknas emellertid rälsutbytena under innevarande budgetår komma att bedrivas i något mindre omfattning än som ursprungligen planerats, varför viss behållning å anslaget torde komma att föreligga vid ingången av budgetåret 1944/45. Med hänsyn härtill och till önskvärldheten av att även under sistnämnda budgetår begränsa materialåtgången biträder jag järnvägsstyrelsens förslag.

I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde i förevarande anslag böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 8,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rälsutbyten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 8,000,000.

5. Diverse åtgärder för spår förstärkning.

[23.] I sin skrivelse hösten 1938 angående äskande av anslag för budgetåret 1939/40 framlade järnvägsstyrelsen en plan rörande utförande av spår förstärknings- och kompletteringsarbeten, avseende huvudsakligen inläggning av makadamballast å vissa huvudlinjer (1939 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 34). Programmet åsyftade att möjliggöra användningen av en avsevärt snabbare loktyp, beträffande vilken utredningar då pågingo inom järnvägsstyrelsen. Genomförandet av de åsyftade åtgärderna skulle vid dåvarande prisnivå draga en kostnad av inemot 24,000,000 kronor. I denna kostnad ingick emellertid ett belopp av 6,000,000 kronor till vissa förstärknings- och kompletteringsarbeten å huvudlinjernas banvall, ballast m. m., vilket belopp 1938 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts efter järnvägsstyrelsens hemställan framlagda förslag medgav skulle få avföras som driftutgifter, ehuru de avsedda arbetena till större delen representerade en värdeökning. Kostnaderna i övrigt för programmets realiserande, eller i runt tal 18,000,000 kronor, hava däremot förutsatts skola i vanlig ordning anvisas å riksstaten såsom räntepliktigt kapital.

Till de här berörda åtgärderna för spår förstärkningen hava hittills anvisats *dels* å statens järnvägars driftkostnadsstater för år 1938 1,200,000 kronor, för vart och ett av åren 1939—1941 1,100,000 kronor och för vardera av åren 1942 och 1943 1,300,000 kronor eller sammanlagt 7,100,000 kronor, *dels ock* å kapitalbudgeten för vardera av budgetåren 1939/40 och 1940/41 500,000 kronor, för budgetåret 1941/42 1,000,000 kronor samt för vardera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 500,000 kronor. Tillhoppa ha alltså anvisats 10,100,000 kronor.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att viss behållning vid utgången av innevarande budgetår torde komma att kvarstå å de hittills under förevarande rubrik anvisade medlen. För fortsatt bedrivande av ifrågavarande arbeten i planerad omfattning vore emellertid ytterligare medel erforderliga. Styrelsen beräknade, att ett anslag å 200,000 kronor skulle vara tillräckligt för ändamålet.

Under förmälan, att styrelsen avsåge att — liksom under de senare åren skett — i förslaget till driftkostnadsstat för år 1944 upptaga visst belopp för ändamålet, hemställer styrelsen, att ett anslag å 200,000 kronor måtte för nästa budgetår anvisas till diverse åtgärder för spår förstärkning.

Departements-
chefen.

De åtgärder för spår förstärkning, till vilka järnvägsstyrelsen nu äskar medel, avse ett fortsättande av det program, som styrelsen framlade år 1938. Anslaget, som för innevarande budgetår anvisats med 500,000 kronor, anses nu med hänsyn till viss beräknad behållning vid budgetårets utgång kunna begränsas till 200,000 kronor. Häremot har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Diverse åtgärder för spår förstärkning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 200,000.

6. Skenfria vägkorsningar m. m.

[24.] Under denna rubrik anvisade anslag äro i huvudsak avsedda att användas för bidrag till utförande av vägportar, vägbroar och dylikt eller av parallellvägar såsom ersättning för befintliga vägkorsningar i järnvägens plan. Bidraget plägar regelmässigt i varje särskilt fall sättas till belopp, som motsvarar värdet av de fördelar, vilka genom anordningarnas vidtagande uppstå för statens järnvägar.

För ändamålet har riksdagen för vart och ett av budgetåren 1937/38, 1938/39 och 1939/40 beviljat 200,000 kronor. För budgetåren 1940/41, 1941/42 och 1942/43 har något anslag icke anvisats. För innevarande budgetår har ånyo upptagits ett investeringsanslag av 200,000 kronor.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* — med förmälan att någon nämnvärd behållning å det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget icke vore att förutse vid utgången av budgetåret — hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 200,000 kronor för anordnande av skenfria vägkorsningar m. m.

Departements-
chefen.

Medel för här avsedda ändamål synas böra stå till järnvägsstyrelsens förfogande även under nästkommande budgetår. Mot storleken av det av styrelsen föreslagna anslagsbeloppet har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skenfria vägkorsningar m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 200,000.

7. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

[25.] Till växel- och signalsäkerhetsanläggningar har riksdagen anvisat för budgetåret 1939/40 500,000 kronor, för budgetåret 1942/43 2,000,000 kronor samt för budgetåret 1943/44 3,200,000 kronor. Av sistnämnda belopp motsvara emellertid 1,200,000 kronor vid utgången av budgetåret 1941/42 inom riksgäldsfonden reglerad besparing å för ändamålet tidigare anvisade anslag.

Å förnyelsefondsstaten hava därjämte anvisats för år 1942 2,000,000 kronor och för år 1943 1,000,000 kronor.

För budgetåren 1940/41 och 1941/42 behövde några anslag till ändamålet icke anvisas, enär en förskjutning uppkommit i fråga om tidpunkten för utförandet av vissa tidigare planerade arbeten och på grund härav behållning kvarstått å anslag från föregående år.

I sin skrivelse hösten 1941 om anslag för budgetåret 1942/43 framlade järnvägsstyrelsen ett förslag till arbetsprogram för växel- och signalsäkerhetsanläggningar. Enligt detta program skulle dylika anläggningar utföras på ett flertal större stationer, som saknade sådana, och automatisk linjeblockering anordnas å vissa starkt trafikerade linjesträckor för att möjliggöra en tätare tågföljd å dessa, varjämte ombyggnad skulle ske av vissa större säkerhetsanläggningar, som vore i behov av modernisering.

Kostnaden för programmets genomförande beräknades av järnvägsstyrelsen till 9,450,000 kronor och avsågs skola bestridas dels med anslag å riksstatens kapitalbudget, dels med förnyelsefondsmedel. Enligt uppgjort tidschema skulle programmet slutföras under budgetåret 1945/46 och utgifterna sålunda fördelas på 4 år med ett anslagsbehov av omkring 2,500,000 kronor per år.

I sin skrivelse den 18 september 1943 framhåller *järnvägsstyrelsen*, att storleken av de av styrelsen för budgetåren 1942/43 och 1943/44 äskade anslagen, 2,000,000 kronor, grundat sig på nyssnämnda inom styrelsen uppgjorda arbetsprogram. Behovet av nya växel- och signalsäkerhetsanläggningar vore, anför styrelsen, alltjämt stort, varför fortsatt utbyggnad av anläggningar enligt det uppgjorda programmet finge anses väl motiverad.

För budgetåret 1944/45 beräknar styrelsen anslagsbehovet i enlighet med programmet till 2,500,000 kronor, varav 1,500,000 kronor ansetts böra anvisas å riksstaten och 1,000,000 kronor av förnyelsefondsmedel. Dessutom beräknar styrelsen för utförande av smärre nyanläggningar utöver nämnda belopp ytterligare 500,000 kronor bliva erforderliga.

I anslutning till vad sålunda anförts och med förmälan att järnvägsstyrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor, hemställer styrelsen, att anslaget å riksstaten för nästa budgetår måtte anvisas med 2,000,000 kronor.

Departements-
chefen.

Järnvägsstyrelsens förevarande framställning avser att möjliggöra ett fullföljande av styrelsens år 1941 framlagda fyraårsplan för komplettering och modernisering av statens järnvägars växel- och signalsäkerhetsanläggningar samt utförande därutöver av vissa smärre nyanläggningar. Nämda plan syftar till att åstadkomma ökad trafiksäkerhet samt snabbare och tätare tågförbindelser. Kraven härpå ha icke minst på grund av de senaste årens trafikstegring alltmer skärpts. Då härtill kommer att, enligt vad järnvägsstyrelsen i samband med planens framläggande meddelat, anläggningarna i regel medföra sådana lättnader i trafikarbetet, att det nedlagda kapitalet erhåller god förräntning genom besparingar i de löpande driftutgifterna, vill jag tillstyrka bifall till styrelsens förslag.

I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 3,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Växel- och signalsäkerhetsanläggningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 3,000,000.

8. Telefonanläggningar och kabelarbeten.

[26.] För fortsatt utbyggnad och modernisering av statens järnvägars telefontätthet har riksdagen under en följd av år anvisat medel. För budgetåren 1939/40—1943/44 har anslaget anvisats med respektive 300,000, 220,000, 700,000, 1,500,000 och 1,500,000 kronor.

Därjämte har riksdagen å tilläggsstat I för budgetåret 1941/42 under rubriken Telefonanläggningar m. m. anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor för utförande av särskilda skyddsrum för vissa telefonväxlar och förstärkaranläggningar. Kostnaden för dessa skyddsrum skulle enligt uppgjord plan belöpa sig till 1,200,000 kronor. Återstoden av de erforderliga medlen ha inräknats i nyssnämnda, för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 1,500,000 kronor.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av 2,265,000 kronor till telefonanläggningar.

Styrelsen framhåller därvid till en början, att telefonväsendet vid statens järnvägar icke hållit jämna steg med trafikens utveckling och järnvägsnätets tillväxt. På grund härav hade styrelsen år 1940 för utredning av hithörande frågor tillsatt en särskild kommitté bestående av fyra representanter för statens järnvägars telefon- och drifttjänst samt tre utanför verket stående experter.

Styrelsen meddelar nu, att denna kommitté i mars 1943 avgivit sitt betän-

kande, innefattande ett detaljerat förslag till utbyggnad och rationalisering av statens järnvägars telefontät.

I avbidan på resultatet av utredningen hade styrelsen under de senaste åren inskränkt sig till att beträffande telefonanläggningar begära anslag blott för sådana arbeten, som kunde anses helt oundgängliga och som icke kunde tänkas föregripa utredningens resultat. Sedan detta numera föreläge, ansågo sig styrelsen böra såvitt möjligt följa de av kommittén uppdragna riktlinjerna.

Om den av kommittén föreslagna rationaliseringen skulle kunna genomföras inom någorlunda rimlig tid, innebure detta — framhåller styrelsen — att ej oväsentligt högre anslag för telefonanläggningar under de närmaste åren måste anvisas än vad fallet varit under de senaste budgetåren.

Beträffande de arbeten och anskaffningar, för vilka styrelsen funnit anslag erforderliga för budgetåret 1944/45, anföres i skrivelsen.

Av det för innevarande budgetår under ifrågavarande rubrik anvisade anslaget, 1,500,000 kronor, avser ett belopp av 260,000 kronor arbeten för komplettering och modernisering av telefonväsendet på förstatligade järnvägar inom sjätte distriktet samt för åstadkommande av direkta förbindelser mellan distriktets huvudort, Borås, och de förstatligade banornas huvudorter. Såsom styrelsen i sin skrivelse den 2 september 1942 framhöll, är det för distriktets sammanhållande och dess interna förbindelser liksom för förbindelserna med statsbanenätet i övrigt nödvändigt, att telefonanläggningarna å de förstatligade banorna utbyggas, varvid nuvarande telegrafanordningar kunna slopas. Ett fortsatt utbyggande av telefontätet å de införlivade järnvägarna i Skåne och Småland beräknas för nästa budgetår draga en kostnad av cirka 200,000 kronor.

I det för innevarande budgetår anvisade anslaget ingår vidare ett belopp av 200,000 kronor för fullgörande av förskottslikvid för ett antal automattväxlar, avsedda att placeras i Göteborg, Hälsingborg, Ystad m. fl. orter. Den totala kostnaden för dessa automatväxlar har beräknats till 735,000 kronor, varav 570,000 kronor ansetts böra täckas med å riksstaten anvisade medel. För slutlikvidering av den del av dessa växlar, som kan antagas bli levererad under nästa budgetår, erfordras 200,000 kronor.

Utöver ovannämnda automatväxlar föreligger behov av dylika växlar även för Norrköping, Borås, Växjö och Kalmar. Dessa beräknas betinga en sammanlagd kostnad av 350,000 kronor, varav 220,000 kronor torde böra täckas av anslag å riksstaten och 130,000 kronor med förnyelsefondsmedel. För fullgörande av förskottslikvid för sistnämnda växlar erfordras för nästa budgetår ett belopp av 150,000 kronor.

I det för budgetåret 1941/42 till telefonanläggningar anvisade anslaget å 700,000 kronor ingår ett belopp av 100,000 kronor till utbyggnad av telefonväxeln vid Stockholms central. Utbyggnaden beräknades komma att kosta cirka 300,000 kronor, varav dock $\frac{2}{3}$ avsågos skola bestridas med medel ur förnyelsefonden. Till följd av opåräknad stegring av antalet anknulna apparater har utbyggnaden emellertid måst göras större än från början beräknats. I anledning av telefonkommitténs utredning har det vidare ansetts lämpligt att i detta samband genomföra vissa kompletteringar av anordningarna. På grund härav ävensom en av militära skäl förestavad ändrad placering av växeln hava kostnaderna för densamma visat sig komma att överstiga de ursprungligen beräknade med cirka 195,000 kronor, varav 65,000 kronor torde böra täckas

med anslag å riksstaten och återstoden med förnyelsefondsmedel. Allt som allt erfordras således till automatväxlar för nästa budgetår ett belopp av $200,000 + 150,000 + 65,000 = 415,000$ kronor.

Till ytterligare anskaffning av högtalarna anläggningar har för innevarande budgetår förutsetts ett anslagsbehov av 370,000 kronor. Dylika för arbetet å såväl person- som godsbangårdar i hög grad betydelsefulla anordningar synas böra komma till utförande å ytterligare ett antal stationer med större trafik, för vilket ändamål för nästa budgetår räknas med en kostnad av 220,000 kronor.

De nuvarande telefonkablarna utmed linjerna Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg ha på grund av utvecklingen blivit alltmer otillräckliga, varför ett stort behov föreligger av telefonförbindelsernas ökning å nämnda sträckor. I nuvarande tidsläge kan en sådan ökning dock knappast åstadkommas genom en genomgående dubbling av kablarna, då härför skulle krävas alltför stor mängd nu svårtillgänglig materiel. Järnvägsstyrelsen har därför undersökt möjligheten att på annat sätt åstadkomma en ökad kapacitet. Därvid har det visat sig, att det angelägnaste behovet tillgodoses genom s. k. bärfrekvensanläggningar (innebärande att flera samtal kunna expedieras samtidigt å en och samma ledning), en om 16 kanaler för linjen Stockholm—Malmö och en om 8 kanaler för linjen Stockholm—Göteborg. En dylik anläggning rekommenderas även av telefonkommittén, som framhåller, att härigenom en annars inom en snar framtid nödvändig dubbling av kablarna till Göteborg respektive Malmö kan för åtskilliga år framåt begränsas till en dubbling å sträckan Falköping—Göteborg. Dessa bärfrekvensanläggningar beräknas draga en kostnad av 1,500,000 kronor, varav på nästa budgetår torde belöpa sig 500,000 kronor.

För anordnande av skyddsrum för vissa ömtaliga och svårersättliga telefonanordningar har å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats 300,000 kronor, varjämte i det för budgetåret 1942/43 till telefonanläggningar anvisade anslaget å 1,500,000 kronor ingår ett belopp av 900,000 kronor till samma ändamål. Till följd av dels militära erfarenheter, enligt vilka ett kraftigare utförande än som ursprungligen förutsattes ansetts erforderligt, dels ock oförutsedda dräneringsarbeten ha ifrågavarande arbeten emellertid fördyrats. För arbetenas fullföljande erfordras därför ett tilläggsanslag för nästa budgetår om 200,000 kronor. Dessutom har befunnits erforderligt att anordna dylika skyddsrum å ytterligare 4 platser, för vilka arbetskostnaderna beräknas till 200,000 kronor. Slutligen erfordras för anordnande av förvaringsrum för vissa detaljer, avsedda för telefonberedskapen, samt för vissa beredskapsåtgärder i samband med nya telefoninstallationer i Stockholm 150,000 respektive 80,000 kronor. Sammanlagt erfordras sålunda för här ovan angivna beredskapsåtgärder $200,000 + 200,000 + 150,000 + 80,000 = 630,000$ kronor.

Av detta belopp torde, i likhet med vad fallet var beträffande de tidigare för dylika skyddsanordningar beviljade medlen, en viss del böra omedelbart avskrivas genom särskilt anslag å driftbudgeten. Sålunda torde av det för de 4 nya skyddsrummen upptagna beloppet, 200,000 kronor, den del, som avser anordningar för splitter- och brandskydd, beräknad till 125,000 kronor, böra avskrivas. Likaså torde hela de för förvaringsrum respektive för vissa åtgärder i samband med nya telefoninstallationer i Stockholm upptagna beloppen eller 150,000 respektive 80,000 kronor, såsom avseende helt av militära skäl betingade åtgärder, böra avskrivas. Det sammanlagda belopp, som synes böra avskrivas, utgör således 355,000 kronor.

För diverse telefonanläggningar m. m. såsom för införande av selektorsystem å ett flertal linjer, för anskaffning av elektriska impulsuran-

läggningar samt för automatiska brandalarmanläggningar erfordras dessutom för nästa budgetår ett belopp av 300,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen beräknar sålunda, att för telefonanläggningar för budgetåret 1944/45 erfordras ett anslag av (200,000 + 415,000 + 220,000 + 500,000 + 630,000 + 300,000) 2,265,000 kronor. Styrelsen hemställer, att detta belopp måtte anvisas såsom investeringsanslag samt att å driftbudgeten måtte anvisas ett anslag av 355,000 kronor till avskrivning å investeringen.

Det ligger i sakens natur att, om det pågående förstatligandet av enskilda järnvägar skall medföra avsedda fördelar, en samordning måste ske av järnvägsnätets olika delar till en enhetligt ledd trafikapparat. Att järnvägarnas telefonväsen — vilket enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat sedan flera år varit behäftat med kännbara brister — kan motsvara de anspråk, vilka numera måste ställas, framstår ur denna synpunkt såsom betydelsefullt. Då sålunda en omdaning och förnyelse av resurserna på telefonområdet kunnat förutses bli nödvändig, har det enligt min mening varit välbetänkt att, på sätt skett, låta i ett sammanhang utreda alla hithörande spörsmål och att i avbidan på utredningens färdigställande begränsa åtgärderna till det med hänsyn till trafiksäkerheten oundgängliga.

Sedan utredningens resultat numera föreligga, böra under de närmaste åren större anslag än tidigare anvisas för att genomföra den avsedda rationaliseringen.

Ett belopp av 200,000 kronor av det nu begärda anslaget avser utbyggande av telefonnätet å de med statsbanenätet införlivade järnvägarna i Skåne och Småland, vilket enligt järnvägsstyrelsen är av särskild vikt för sammanhållande av det nya sjätte distriktets olika delar inbördes och med dess huvudort Borås.

Huruvida Borås, som är beläget i utkanten av sjätte distriktet. även i framtiden bör vara förläggningssort för distriktsförvaltningen, är en fråga, som enligt min mening bör hållas öppen för prövning i samband med den revision av distriktsindelningen vid statens järnvägar, som i ett sammanhang torde böra verkställas, sedan förstatligandet av enskilda järnvägar väsentligen slutförts. Det är därför angeläget, att telefonanläggningarna i möjligaste mån så anordnas, att de icke försvåra en eventuell framtida förflyttning av sjätte distriktets förvaltning från Borås till annan ort.

Mot järnvägsstyrelsens förslag beträffande här ifrågakommande tekniska åtgärder har jag i övrigt ingen erinran att göra. Jag tillstyrker, att anslag för ändamålet anvisas med av järnvägsstyrelsen föreslaget belopp. Av det av järnvägsstyrelsen äskade beloppet utgöra emellertid 355,000 kronor kostnader för åtgärder, som betingats uteslutande av militära skäl och vilka därför enligt tillämpad praxis böra helt avskrivas, nämligen 125,000 kronor till splitter- och brandskydd för fyra nya skyddsrum, 150,000 kronor till förvaringsrum för vissa detaljer avsedda för telefonberedskapen samt 80,000 kronor till vissa beredskapsåtgärder i samband med nya telefonin-

stallationer i Stockholm. Ifrågavarande belopp om 355,000 kronor synes mig lämpligen böra anvisas under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar, vartill jag längre fram återkommer.

I anslutning till de av chefen för finansdepartementet förordade ändrade grunderna för kapitalbudgetens uppställning torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Detta belopp utgör 130,000 kronor. Anslaget bör sålunda upptagas med (2,265,000 + 130,000 — 355,000) 2,040,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonanläggningar och kabelarbeten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 2,040,000.

9. Elektriska belysningsanläggningar.

[27.] Under ett flertal år har riksdagen anvisat anslag för utförande vid statens järnvägar av sådana elektriska belysningsanläggningar, som ansetts betingade av rådande lokala förhållanden. Sålunda har riksdagen för ändamålet anvisat för budgetåret 1940/41 50,000 kronor samt för vardera av budgetåren 1941/42 och 1942/43 150,000 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 100,000 kronor.

I skrivelsen den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om beviljande för budgetåret 1944/45 av ett anslag för ändamålet av 150,000 kronor. Den ökning å 50,000 kronor, som detta äskande innebär i förhållande till anslaget för innevarande budgetår, hänför sig enligt styrelsen till anslutningen av kraft- och belysningsnätet i Borås till statens järnvägars egen nya omformarstation i Sjömarken vid Borås, genom vilken anslutning strömkostnaderna skulle kunna minskas. Arbetet beräknas draga en kostnad av 100,000 kronor, varav dock blott hälften antages komma att belöpa sig på nästa budgetår.

*Departements-
chefen.*

Då genom den planerade anslutningen i Sjömarken viss besparing av strömkostnaderna kan påräknas, vill jag icke motsätta mig den av järnvägsstyrelsen begärda ökningen av ifrågavarande anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Elektriska belysningsanläggningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 150,000.

10. Anläggningar för elektrisk tågdrift.⁵

[28.] Till nya anläggningar för elektrisk tågdrift, vilka i huvudsak betingats av teknikens utveckling samt den fortgående ökningen av belastningen å ledningsnät och apparatutrustning vid de elektrifierade järnvägarna, hava anvisats för budgetåret 1942/43 2,135,000 kronor samt för budgetåret 1943/44 2,700,000 kronor.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av ytterligare medel för utförande av vissa närmare angivna anläggningar för den elektriska tågdriften. Styrelsen anför i huvudsak.

På grund av den ökade trafiken är en utvidgning av den nuvarande omformarstationen i Krylbo av behovet påkallad. Ifrågavarande omformarstation är för närvarande inrymd i lokstallet därstädes. Denna placering måste emellertid betraktas som en mera provisorisk och dessutom ur brandfarosynpunkt otillfredsställande anordning. Risken för brandskada i omformarstationer har nämligen visat sig vara ganska stor, i det att allvarliga eldsolyckor inträffat i andra betydligt bättre byggda sådana. Då den nuvarande omformarstationen i Krylbo, som nyss nämnts, nu under alla förhållanden behöver utvidgas, har styrelsen därför ansett mest ändamålsenligt, att densamma ersättes med en helt ny, större och helst i berg förlagd omformarstation. Kostnaderna härför beräknas uppgå till 950,000 kronor, varav hälften anses böra bestridas av medel ur förnyelsefonden.

Å riksstaten skulle sålunda för detta ändamål behöva anvisas ett anslag av 475,000 kronor. Den merkostnad, beräknad till 150,000 kronor, som uppstår genom att stationen förlägges i berg, har såsom avseende en ren försvarsberedskapsåtgärd upptagits bland de för sådan beredskap anmälda anslagsbehoven. I detta sammanhang medräknas således återstoden eller 325,000 kronor.

I det för innevarande budgetår under här ifrågavarande rubrik anvisade anslaget, 2,700,000 kronor, ingår bland annat ett belopp å 650,000 kronor för anskaffande av två transportabla omformare av större effekt. Såsom styrelsen i sitt förslag till anslagsäskande för innevarande budgetår meddelade, beräknas den totala kostnaden för dessa båda omformare till 1,250,000 kronor. För fullgörande av slutlikvid för ifrågavarande omformare erfordras alltså för nästa budgetår ytterligare 600,000 kronor. Utöver nyssnämnda tvenne omformare erfordras ytterligare en dylik av samma typ, vilken beräknas kosta 600,000 kronor. På nästa budgetår beräknas belöpa sig hälften härav eller 300,000 kronor. För transportabla omformare upptagas alltså tillhoppa 900,000 kronor.

Vid uppkommande fel å omformarstationer samt vid anordnande av tillfälliga sådana stationer erfordras som reserv s. k. ställverksvagnar (strömbrytarvagnar). I anslaget för innevarande budgetår ingår ett belopp av 240,000 kronor för tvenne dylika vagnar. Ytterligare ett antal (förslagsvis 4) sådana äro emellertid behövliga bland annat som ersättning för en del tidigare anskaffade, mera provisoriska strömbrytarvagnar. Kostnaderna för dessa 4 ställverksvagnar, vilka äro avsedda att beställas och likvideras under nästkommande budgetår, beräknas till 700,000 kronor.

För att åstadkomma samdrift mellan olika omformarstationer samt möjlighet att vid feltillfällen automatiskt urkoppla vissa linjer är det önskvärt att vid gränserna mellan skilda matningsområden samt vid avgreningspunkterna till grenlinjer erhålla automatiska strömbrytare. I de för föregående och innevarande budgetår under här ifrågavarande rubrik anvisade anslagen ingå 150,000 respektive 100,000 kronor för dylika strömbrytare. För fortsatt utbyggnad av dessa parallellkopplingsanordningar erfordras för nästa budgetår ett belopp av 180,000 kronor.

Vid gränspunkterna mellan olika omformarstationers matningsområden finnes å kontaktledningen en s. k. skyddssektion, i allmänhet av 180 meters längd, vilken i vissa fall är spänningslös och över vilken tågen då rulla av farten. Dessa skyddssektioner ligga i regel i närheten av bangårdarna. Då

tåg, som göra uppehåll å stationerna, vid sin ankomst och avgång ha hastigheten nedsatt, är det av stor vikt, om lokföraren genom särskilda signalanordningar kan varskos om skyddssektionen är spänningslös eller icke, så att han kan rätta sig härefter. Styrelsen anser därför lämpligt att å 130 platser uppsätta dylika signaler, vilka beräknas betinga en kostnad av sammanlagt 300,000 kronor.

I det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 2,700,000 kronor under denna rubrik ingår ett belopp av 250,000 kronor för anordnande av s. k. fjärrstyrningsanläggningar vid Nässjö och Hallsbergs omformarstationer. Såsom framgår av styrelsens skrivelse den 2 september 1942 betinga nyssnämnda anordningar en totalkostnad av 700,000 kronor. Av den återstående delen av denna kostnad, eller 450,000 kronor, erfordras för nästa budgetår 250,000 kronor. Dylika fjärrstyrningsanordningar äro av mycket stort värde för att på kortast möjliga tid kunna lokalisera fel på kontaktledningarna och därmed förkorta störningstiden och tågförseningarna. Det är därför av stor betydelse, att sådana anordningar komma till stånd på ytterligare ett antal platser. För de nu närmast planerade arbetena beräknas totalkostnaden uppgå till 600,000 kronor, varav för nästa budgetår erfordras 200,000 kronor. Till fjärrstyrningsanläggningar beräknas alltså tillhoppa 450,000 kronor.

Slutligen erfordras för diverse kompletteringsarbeten, såsom anordnande av nya matarledningar och skyddssektioner på kontaktledningen, kompletteringar å ledningsanläggningarna i Storvik och Gävle för samdrift med den nu under elektrifiering varande enskilda järnvägen Gävle—Dala, utökning av tåguppvärmningsanläggningar, utökning av förrådslokaler för ledningsanläggningar m. m. ett belopp av 370,000 kronor.

För ifrågavarande ändamål skulle alltså erfordras (325,000 + 900,000 + 700,000 + 180,000 + 300,000 + 450,000 + 370,000) 3,225,000 kronor, vartill under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar kommer en till 150,000 kronor beräknad merkostnad för förläggande i berg av en omformarstation vid Krylbo. Härutöver skulle för omformarstationen i Krylbo erfordras 475,000 kronor av förnyelsefondsmedel.

Departements-
chefen.

Av skäl som järnvägsstyrelsen anfört torde det vara lämpligt att ersätta den nuvarande omformarstationen i Krylbo med en ny och större anläggning. Med hänsyn till omformarstationens militära betydelse finner jag önskvärt, att den förlägges i berg. Medel till bestridande av merkostnaden härför, 150,000 kronor, torde böra anvisas under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar och i sin helhet omedelbart avskrivnas. Under nu förevarande anslagstitel uppgår medelsbehovet för omformarstationen i Krylbo för budgetåret 1944/45 till 325,000 kronor, vartill kommer 475,000 kronor av förnyelsefondsmedel. För ytterligare omformare samt reservanordningar till sådana beräknas anslagsbehovet till 1,600,000 kronor. Till diverse kompletteringsarbeten har järnvägsstyrelsen beräknat ett sammanlagt belopp av 370,000 kronor. Återstoden av det äskade anslaget eller 930,000 kronor avses till anordnande av automatiska strömbrytare, signaler för utmärkande av strömlösa skyddssektioner å kontaktledningarna samt fjärrstyrningsanläggningar för omformarstationer. Samtliga de ifrågasatta anläggningarna äro av betydelse för effek-

tivisering av den elektriska driftsformen samt ägnade att minska störningar och tågförseningar.

I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 3,700,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anläggningar för elektrisk tågdrift* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 3,700,000.

Anläggningar vid huvudverkstäder.

11. Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro.

[29.] Sedan år 1936 har underhållsarbetet å statens järnvägars med förbränningsmotorer försedda fordon — i huvudsak rälsgående — varit förlagt till två skepp i plåtslageriverkstaden vid huvudverkstaden i Örebro. I den mån utrymmet tillåtit hava till samma verkstad förlagts även storrevisioner av landsvägsgående motorfordon. Till samma byggnad äro huvudverkstadens ångpanne- och spårväxelverkstäder förlagda.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel dels för utvidgning av verkstadsbyggnaden med i huvudsak ett traversskepp, dels för vissa åtgärder, avsedda att möjliggöra omläggning av ångpanneverkstadens drift till ett modifierat flytande system.

Beträffande tillbyggnaden framhåller styrelsen, att därmed avses att möjliggöra utförande av bland annat 50 storrevisioner av landsvägsfordon årligen och därigenom bereda tillfälle till en centralisering av dessa underhållsarbeten.

Styrelsen påpekar, att övergången till gengasdrift visat sig medföra ökat behov av utrymme, samt upplyser, att styrelsen beräknar det årliga behovet av storrevisioner å landsvägsfordon till omkring 400 efter återgång till mera normala förhållanden och såsom följd av ett eventuellt fortsatt övertagande av privata billinjer, bland annat i samband med förvärv av enskilda järnvägar. Styrelsen framhåller, att för storrevisioner i denna omfattning skulle krävas helt andra anordningar än som för närvarande vore behövliga eller ens lämpliga att åvägabringa. Av denna anledning har styrelsen särskilt betonat, att den föreslagna utvidgningen vore ett för närvarande nödvändigt provisorium och därför avsåges skola erhålla en sådan utformning, att utrymmena med fördel kunde användas även för andra ändamål än underhållet av motorfordon.

Rörande omläggningen av driften vid ångpanneverkstaden till modifierat flytande system omnämner styrelsen, att verkställda ingående undersökning-

ar visat, att härigenom skulle kunna vinnas ganska avsevärda besparingar av såväl arbetskostnad som verkstadstid. För omläggningen erforderliga anordningar äro, meddelar styrelsen, i huvudsak anläggning av ett särskilt spår-system med överföringsanordningar samt uppförande av en vägg mot spår-växelverkstaden.

Styrelsen beräknar kostnaderna för de föreslagna åtgärderna till sammanlagt 330,000 kronor, varav 150,000 kronor avse sådana ändringsarbeten att kostnaderna därför — liksom för erforderliga arbetsmaskiner — anses böra bestridas av förnyelsefondsmedel, medan återstoden eller 180,000 kronor föreslås skola täckas med anslag å riksstaten.

Styrelsen hemställer om anvisande för ändamålet för budgetåret 1944/45 av ett investeringsanslag av 180,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Huruvida antalet landsvägsgående fordon vid statens järnvägar kan komma att ökas i sådan grad, att de årliga storrevisionerna av sådana fordon i framtiden måste få den stora omfattning, som av järnvägsstyrelsen antagits, lärer icke i detta sammanhang kunna bedömas. Oberoende härav synes det mig lämpligt, att huvudverkstaden nu erhåller en tillbyggnad, som kan möjliggöra en viss centralisering dit av storrevisionerna å dylika fordon. Åt tillbyggnaden bör dock, såsom styrelsen förutsatt, givas en sådan utformning, att utrymmena i en framtid med fördel kunna användas även för andra ändamål.

Då omändring till s. k. flytande drift visat sig ägnad att medföra besparingar i verkstadsrörelsen, tillstyrker jag även, att medel anvisas för härför erforderlig ändring av ångpanneanläggningen vid huvudverkstaden i Örebro.

I anslutning till de förutsatta ändrade grunderna för kapitalbudgetens uppställning bör även i förevarande anslag inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 330,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 330,000.

12. Elektrifiering av linjen Östersund—Storlien.

[30.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 195 framlagda förslag har 1943 års riksdag fattat beslut om elektrifiering av linjen Östersund—Storlien samt för detta elektrifieringsföretag för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 6,000,000 kronor. Totalkostnaderna för företaget ha beräknats till 17,900,000 kronor, varav 3,100,000 kronor skulle bestridas av förnyelsefondsmedel och 14,800,000 kronor med å riksstaten anvisade medel. Medelsanvisningen skulle fördelas å budgetåren 1943/44—1946/47.

I sin nu förevarande skrivelse hemställer *järnvägsstyrelsen* om anvisande å riksstaten för nästa budgetår av ett anslag av 8,500,000 kronor för arbetenas fortsatta bedrivande. Styrelsen meddelar, att några medel ur förnyelsefonden icke torde behöva anvisas förrän för år 1945.

Järnvägsstyrelsens här förevarande framställning har icke givit mig anledning till erinran. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-
chefen.*

att till *Elektrifiering av linjen Östersund—Storlien* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 8,500,000.

13. Försvarsberedskap vid statens järnvägar.

[31.] För slutförande av den ursprungliga, i propositionen nr 54 till 1938 års riksdag framlagda planen för försvarsberedskap vid statens järnvägar beräknade järnvägsstyrelsen hösten 1942 ett belopp av 641,000 kronor, avseende kostnader för reparation av beredskapslokomotiv, vara erforderligt.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att på grund av högtrafiken svårigheter uppstått att frigöra ånglokomotiv för beredskapsreserven samt att styrelsen på grund härav icke ansett erforderligt, att något anslag för ändamålet anvisades för budgetåret 1944/45.

Däremot hemställer styrelsen om anslag dels för täckande av viss för skyddsrummet vid Stockholms centralstation uppkommen merkostnad, dels för slutlig reglering av kostnaderna för vissa såsom förberedelse för en eventuell mobilisering successivt utförda arbeten.

Vad angår skyddsrumsanläggningen vid Stockholms centralstation framhåller styrelsen, att behovet av anläggningen på sin tid ansetts synnerligen trängande, varför arbetet måst igångsättas, innan det ännu var avgjort, huru de elektriska ledningarna i skyddsrummet skulle slutgiltigt utformas. Sedermera hade det visat sig nödvändigt att utföra en särskild transformatoranläggning för 150,000 kronor. Denna hade föranlett ökade kostnader även i fråga om själva byggnadsarbetena. De totala kostnaderna för berörda skyddsrum inklusive nyssnämnda transformatoranläggning hade av dessa orsaker kommit att uppgå till 970,000 kronor, medan av de till skyddsrum hittills beviljade medlen för ändamålet reserverats endast 600,000 kronor. Å anslaget till skyddsrum förelåge på grund härav en brist å 370,000 kronor, för vars täckande ett motsvarande tilläggsanslag vore erforderligt.

Beträffande övriga i statens järnvägars räkenskaper nu balanserade utgifter för försvarsberedskapen erinrar styrelsen om att styrelsen i skrivelse den 4 september 1939 angående medel för genomförande av den genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 september 1939 anbefallda förstärkta försvarsberedskapen meddelat, att avsevärda arbeten vore under utförande såsom förberedelse för en eventuell mobilisering, men att kostnaderna för dessa arbeten icke ens överslagsvis då kunde angivas.

Ifrågavarande arbeten — innefattande bland annat anordningar för skyddsbevakning såsom stängsel, signalledningar och vaktkurar m. m., ävensom upplagsplatser och splitterskydd, reparationsberedskap, anbringande av mörkläggingsmateriel samt montering av reservtelefonväxel i Stockholm m. m. — hade i huvudsak avslutats i september 1942, då de bokförda kostnaderna för desamma uppgått till 2,380,000 kronor. De obetydliga kostnader, som därefter uppkommit, hade bestritts med driftmedel. För täckande av nyssnämnda i statens järnvägars räkenskaper balanserade kostnader erfordrades alltså ett anslag å 2,380,000 kronor.

Slutligen meddelar styrelsen, att från försvarsstabens samt luftskyddsinspektörens och bevakningsinspektörens sida framförts önskemål om ytterligare åtgärder i olika hänseenden i syfte att stärka statens järnvägars försvarsberedskap men att styrelsen funnit dessa frågor kräva närmare utredningar ur tekniska och ekonomiska synpunkter.

Med förmålan att styrelsen, sedan dessa utredningar hunnit slutföras, komme att ingiva särskild framställning om ytterligare medel till försvarsberedskap hemställer styrelsen, att till försvarsberedskap vid statens järnvägar för budgetåret 1944/45 måtte anvisas dels å kapitalbudgeten ett investeringsanslag å 2,750,000 kronor, dels å driftbudgeten ett lika stort anslag för avskrivning av denna kapitalinvestering.

*Departements-
chefen.*

Mot de av järnvägsstyrelsen nu framlagda äskandena om anslag å 370,000 kronor till täckande av viss för skyddsrummet vid Stockholms centralstation uppkommen merkostnad samt å 2,380,000 kronor till slutlig reglering av kostnaderna för vissa såsom förberedelse för en eventuell mobilisering successivt utförda arbeten har jag icke något att erinra.

Såsom jag tidigare vid behandlingen av järnvägsstyrelsens äskanden om anslag för telefonanläggningar och kabelarbeten anfört, torde under förevarande anslag jämväl böra upptagas ett belopp av 355,000 kronor, utgörande kostnader för åtgärder, som betingas uteslutande av militära skäl.

I avbidan på den av järnvägsstyrelsen bebådade framställningen om ytterligare medel till åtgärder för försvarsberedskap torde under ifrågavarande anslagsrubrik tills vidare böra beräknas ett belopp av (370.000 + 2,380.000 + 355,000) 3,105,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan bli riksdagen förelagd, till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* beräkna ett investeringsanslag av kronor 3.105.000.

14. Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.

[32.] Under en följd av år hava anslag under förevarande rubrik använts till att bestrida utgifter för dels sådana arbeten, vilkas utförande påkallas av angelägna oförutsedda krav, dels ock sådana mindre arbeten, vil-

ka beräknas draga en kostnad understigande 50,000 kronor. För ändamålet har riksdagen anvisat för vart och ett av budgetåren 1939/40—1941/42 1,000,000 kronor, för budgetåret 1942/43 1,200,000 kronor samt för budgetåret 1943/44 1,500,000 kronor.

I sin förevarande skrivelse har *järnvägsstyrelsen* i fråga om behovet av detta anslag upprepat vad styrelsen i samband med äskande av anslag för ändamålet tidigare anfört, nämligen att det vore av stor vikt, att erforderliga medel funnes tillgängliga för utförande av den mängd mindre arbeten och anordningar av skilda slag, som för trafikens rationella avveckling alltid påfordrades vid ett så stort trafikföretag som statens järnvägar eller som med teknikens utveckling eljest vore motiverade eller önskvärda ur drifts-ekonomisk synpunkt.

I fråga om behovet av medel för ändamålet under nästa budgetår uttalar styrelsen, att styrelsen ansåge ett oförändrat anslagsbelopp av 1,500,000 kronor vara erforderligt. Styrelsen hemställer om anvisande av detta belopp.

Då medel för arbeten av ifrågavarande art böra finnas tillgängliga även under nästkommande budgetår och jag icke funnit anledning till erinran mot storleken av det av järnvägsstyrelsen äskade anslagsbeloppet 1,500,000 kronor, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-
chefen.*

att såsom *Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,500,000.

Rullande materiel.

15. Elektriska lokomotiv.

[33.] Auskaffningen av elektriska lok vid statens järnvägar har i regel skett i samband med företagna elektrifieringar av olika banlinjer, varvid kostnaderna belastat de för elektrifieringarna anvisade anslagen.

I den mån den ökade trafiken och en därav betingad utökning av tågplanen nödvändiggjort inköp av ytterligare lok utöver de i de olika elektrifieringsprogrammen upptagna hava emellertid även särskilda anslag för detta ändamål anvisats. Sålunda ha från och med budgetåret 1936/37 anvisats följande anslag:

Budgetår	Kronor
1936/37	1,650,000
1938/39	1,800,000
1940/41	1,500,000
1941/42	2,500,000
1942/43	8,500,000
1943/44	9,800,000

Därjämte har 1937 års riksdag medgivit, att av besparingar, uppkomna å vissa elektrifieringsföretag, ett belopp av 2,800,000 kronor finge tagas i anspråk för anskaffning av, bland annat, ytterligare lok.

Av det för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget å 8,500,000 kronor avse, såsom framgår av 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 28), 3,800,000 kronor förskotts betalning av en som erforderlig ansedd nyanskaffning av ytterligare 23 lok, för vilka den sammanlagda kostnaden beräknats till omkring 13,000,000 kronor.

Det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget avsåg slutlikvidering av nämnda 23 lok, vilka sålunda beräknades betinga en sammanlagd kostnad av (3,800,000 + 9,800,000) 13,600,000 kronor. Av detta belopp utgjorde 600,000 kronor en hösten 1942 beräknad merkostnad för då kontrakterade 11 person- och godstågslok. Resterande 12 lok hade då ännu icke kontrakterats, men såsom framgår av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 4, punkt 37) förutsågs, att kostnaderna för dessa på grund av fortgående prisstegring och i leveranskontrakten intagna klausuler om kompensation för under byggnadstiden inträdda löne- och materialprisstegringar komme att bli icke oväsentligt högre än förut beräknats. Merkostnadens storlek kunde för det dåvarande ej angivas.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har nu *järnvägsstyrelsen* meddelat, att nyssnämnda 12 lok kontrakterats och visat sig betinga ett pris av omkring 700,000 kronor per styck i stället för, såsom i den ursprungliga kostnadsuppgiften beräknats, 550,000 kronor per styck. Styrelsen har i anledning härav hemställt om anvisande av ytterligare 1,800,000 kronor.

I skrivelsen upplyser järnvägsstyrelsen vidare, att bristen på elektrolok alltjämt vore synnerligen stor. Sålunda måste, anför styrelsen, ånglok tagas i anspråk även å elektrifierade linjer dels som dragkraft i vissa godståg och dels för växling, vilket icke kunde anses ändamålsenligt. För att på ett någorlunda tillfredsställande sätt avveckla en trafik av nuvarande omfattning skulle erfordras ännu flera lok än som komme att stå till förfogande sedan de nu beställda levererats. Med hänsyn till nuvarande höga tillverkningspriser ävensom till en efter ett fredsslut ej osannolik nedgång i trafiken förklarar sig styrelsen emellertid trots förhandenvarande svårigheter böra se tiden an.

*Departements-
chefen.*

Såsom järnvägsstyrelsen framhållit är bristen på elektrolok för närvarande besvärande. Även sedan de nu beställda loken kunnat insättas i trafik, beräknas antalet elektrolok vara otillräckligt för att tillfredsställande avveckla en trafik av nuvarande storleksordning. Trots de uppenbara olägenheter, som äro förenade med knappheten på elektrolok, torde det emellertid, på av järnvägsstyrelsen anförda skäl, icke vara lämpligt att nu göra ytterligare beställningar.

Det nu föreliggande anslagsäskandet avser att bereda järnvägsstyrelsen möjlighet att täcka en å 12 F-lok av ny snälltågstyp uppkommen, delvis redan föregående år förutsedd merkostnad av sammanlagt 1,800,000 kronor.

Ehuru denna kostnadsstegring — från 550,000 till 700,000 kronor per lok — är mycket avsevärd, finner jag mig icke kunna motsätta mig, att medel för ändamålet anvisas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Elektriska lokomotiv* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,800,000.

16. Elektromotorvagnar.

[34.] I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av medel för anskaffning av elektromotorvagnar.

Styrelsen meddelar till en början, att lokaltrafiken närmast Malmö för närvarande i stor utsträckning ombesörjes med motorvagnsaggregat, vart och ett i regel bestående av tvenne elektriska motorvagnar jämte en mellan dessa placerad personboggivagn. Statens järnvägar ägde 10 dylika motorvagnar, vilka beställts år 1936 och levererats år 1939 samt bekostats med till elektrifiering av vissa banlinjer tidigare beviljade medel.

Styrelsen erinrar, att styrelsen i skrivelse den 13 augusti 1936 med uppgift på arbeten och beställningar, vilka kunde förutses böra komma till utförande under budgetåren 1937/38—1941/42, anmält behov av att under nämnda femårsperiod anskaffa ytterligare dylika motorvagnar, närmast avsedda för förortstrafiken vid Stockholm och Göteborg men att styrelsen i sin skrivelse den 29 september 1938 angående anslag för budgetåret 1939/40 meddelat, att den sålunda tänkta anordningen vid en närmare utredning visat sig mindre lämplig och att lokaltrafiken närmast Stockholm och Göteborg bättre betjänades med tåg bestående av — förutom lok — lokaltågsvagnar av lätt konstruktion och med stort antal sittplatser.

Järnvägsstyrelsen meddelar nu, att på sträckor, där trafiken icke vore fullt så stor som närmast Stockholm och Göteborg, motorvagnsaggregat av den typ, som nu användes för lokaltrafiken närmast Malmö, däremot visat sig synnerligen ändamålsenliga, enär de såväl i anskaffning som i drift ställde sig betydligt billigare än vanliga tåg och sålunda gjorde det möjligt att utan åsidosättande av ekonomiska synpunkter vid behov förbättra lokaltågsförbindelserna. Det vore därför önskvärt, att ytterligare 6 motorvagnar nu anskaffades för insättande på därför lämpliga linjesträckor. Anskaffningskostnaden för varje motorvagn beräknades till 310,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer styrelsen, att till elektromotorvagnar för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av ($6 \times 310,000$) 1,860,000 kronor.

Jag delar järnvägsstyrelsens uppfattning rörande önskvärldheten att för *Departements-* lokaltrafik anskaffa ett antal elektromotorvagnar av liknande typ som de, *chefen.* vilka sedan år 1939 använts för lokaltrafiken närmast Malmö. Styrelsens i

detta avseende framställda förslag föranleder icke någon erinran från min sida. För anskaffande av de av styrelsen föreslagna sex elektromotorvagnarna erfordras ett anslag å 1,860,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Elektromotorvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1,860,000.

17. Rälsbussar.

[35.] Till anskaffande av rälsbussar vid statens järnvägar hava medel å kapitalbudgeten tidigare anvisats vid tre tillfällen. Sålunda hava till förvärv av dylika fordon för bland annat vissa införlivade enskilda järnvägar anvisats, för budgetåret 1938/39 700,000 kronor, för budgetåret 1941/42 1,400,000 kronor samt för budgetåret 1942/43 1,500,000 kronor. Eljest hava kostnaderna för rälsbussanskaffningar belastat statens järnvägars förnyelsefond.

I sin förevarande skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att styrelsen med användande av de från och med budgetåret 1941/42 för ändamålet anvisade medlen beställt 41 rälsbussar och 24 släpvagnar. När samtliga dessa levererats, komme statens järnvägar att innehava sammanlagt 166 rälsbussar och 67 släpvagnar.

Då det enligt styrelsens åsikt vore synnerligen önskvärt, att denna billiga driftform vunne ökad utbredning särskilt å linjer med relativt svag trafik dels som ersättning för i drift väsentligt dyrare ångtåg och dels för att bereda viss förbättring av resemöjligheterna, borde medel ställas till förfogande för anskaffande under nästa år av ytterligare ett 25-tal rälsbussar jämte 5 släpvagnar.

Kostnaden för denna anskaffning hade beräknats till 2,000,000 kronor, varav hälften borde bestridas med förnyelsefondsmedel.

Under hänvisning till det anförda och under förmälan att järnvägsstyrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor hemställer styrelsen, att till rälsbussar för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 1,000,000 kronor.

Departement-
chefen.

Rälsbussdriften har visat sig vara ur företagsekonomisk synpunkt fördelaktig, särskilt å relativt svagt trafikerade järnvägslinjer. Å dylika linjer torde rälsbussarna vara det enda medlet att för överkomlig kostnad förbättra resemöjligheterna. Statens järnvägars överrevisorer hava i sin senast avgivna berättelse framlagt en redogörelse beträffande rälsbusstrafiken och i anslutning därtill påpekat de fördelar ur drift- och underhållskostnadssynpunkt, som denna trafikform visat sig erbjuda. Överrevisorerna hava framhållit, att med den rälsbusspolitik, som bedrivs inom statens järnvägar, stora förutsättningar synas föreligga att åt järnvägarna behålla och även i viss mån återförvärva en trafik, som väl utan tillgång till rälsbussar skulle om-

händerhafts av landsvägsbussar, ävensom att i ej ringa utsträckning skapa ny trafik.

Ur här antydda synpunkter anser jag i likhet med järnvägsstyrelsen påkallat, att ytterligare anskaffning av rälsbussar äger rum. På grund härav vill jag, under hänvisning i övrigt till vad styrelsen anfört, tillstyrka, att det äskade anslaget anvisas.

Med hänsyn till omläggningen av kapitalbudgetens uppställning torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 2,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rälsbussar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2,000,000.

18. Person- och resgodsvagnar.

[36.] Till person- och resgodsvagnar hava under de senare åren anvisats följande belopp nämligen

	å riksstaten	av förnyelsefondsmedel	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor
1937/38 resp. 1937	1,400,000	1,400,000	2,800,000
1938/39 » 1938	1,600,000	1,600,000	3,200,000
1939/40 » 1939	3,200,000	3,200,000	6,400,000
1940/41 » 1940	2,500,000	2,500,000	5,000,000
1941/42 » 1941	9,000,000	3,000,000	12,000,000
1942/43 » 1942	2,000,000	5,500,000	7,500,000
1943/44 » 1943	4,000,000	7,000,000	11,000,000

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för anskaffning av person- och resgodsvagnar.

Styrelsen meddelar därvid till en början att, trots den ökning i beståndet av personvagnar, som ägt rum under de senaste åren, en mycket kännbar brist alltjämt rådde på person- och resgodsvagnar. Bristen vore särskilt framträdande beträffande tredjeklass s i t t v a g n a r, ehuru de senaste årens nyanskaffningar nära nog uteslutande varit inriktade på sådana vagnar.

Till belysande av den rådande bristen på utrymme i tredje klass s i t t v a g n a r nämner styrelsen, bland annat, att ökningen från 1930 till 1942 utgjort av antalet s i t t p l a t s e r 77.9 procent, av antalet resor 143.0 procent och av antalet personkilometer 241.0 procent.

Enligt styrelsens mening funnes knappast anledning att befara sådan minskning av resandetraffiken vid återgång till fredsförhållanden, att jämvikt därigenom skulle erhållas mellan antalet s i t t p l a t s e r och antalet resande. Visserligen vore att förutse, att de militära resorna efter krigets slut komme att bliva av mindre omfattning än för närvarande. Styrelsen bedömer emellertid

som tämligen osannolikt, att dessa resor komma att ens tillnärmelsevis nedgå till förkrigsnivån, och förklarar sig därvid hava beaktat utökningen av den militära organisationen, den förlängda värnpliktstiden m. fl. omständigheter. Vad den civila trafiken angår, har styrelsen funnit de hittills vunna erfarenheterna snarast tala för att stegringen komme att fortsätta, om ock måhända med något kortare avbrott och i något saktare tempo än under de senaste åren. Den service, som statens järnvägar vore i stånd att erbjuda de resande, syntes härvid spela en ej oväsentlig roll.

I detta sammanhang omnämner styrelsen, att under åren närmast före kriget påbörjats en slopning i viss utsträckning av sådana äldre tvåaxliga person- och resgodsvagnar, som, då de inkommo till verkstad för större revisioner, befunnos vara i sådant skick, att det icke kunde anses ekonomiskt försvarbart att iståndsätta och underhålla dem. Denna slopning hade emellertid, påpekar styrelsen, måst upphöra redan år 1940 på grund av den starkt stegrade resandetrafik, som kriget medfört. Enligt styrelsens beräkningar funnes för närvarande icke mindre än 211 tvåaxliga tredjeklass vagnar, vilka borde utrangeras. Enbart som ersättning för dessa vagnar, vilka innehölle 11,530 sittplatser, erfordrades en nyanskaffning av 120—130 boggivagnar.

Behovet av resgodsvagnar vore, anför styrelsen, så stort, att för närvarande under långa tider av året ett stort antal av de modernaste godsvagnarna till förfång för godstrafiken måste användas som resgodsvagnar.

Vad slutligen angår sovvagnar hade, erinrar styrelsen, nyanskaffningen helt fått stå tillbaka för det under nuvarande förhållanden angelägnare behovet av sitt- och resgodsvagnar. Under de senaste tio åren hade sålunda endast 21 sovvagnar nybyggs, därav 14 för att insättas i trafiken Sverige/Norge—Tyskland. Den inhemska trafiken hade kunnat nödtorftigt tillgodoseas endast tack vare den omständigheten, att sistnämnda 14 vagnar kunnat tagas i anspråk härför. Vid återgång till fredsförhållanden komme emellertid dessa vagnar att åter erfordras för sina ursprungliga vagnskurser. Som ersättning för dessa vagnar, vilka vore av hel stålkonstruktion, funnes ej andra än omoderna vagnar av trä. Styrelsen — som framhåller, att en första nyanskaffning av sovvagnar beräknades taga en tid av minst två år — har funnit det icke tillrådligt att längre låta anstå med nybyggnad av sovvagnar.

Styrelsen framhåller såsom önskvärt att för anskaffning av personvagnar under budgetåret 1944/45 kunna disponera minst 12,000,000 kronor och stöder sig därvid såväl på den lämnade redogörelsen som på från försvarstabens sida gjorda uttalanden.

Med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget har styrelsen emellertid icke ansett sig böra överskrida det för budgetåret 1943/44 beviljade beloppet, 11,000,000 kronor. Styrelsen har därvid räknat med nybyggnad av 8 sovvagnar, 35 tredjeklass sittvagnar för närtrafik, 15 tredjeklass sittvagnar för fjärrtrafik samt 25 resgodsvagnar. Av nyssnämnda belopp å 11,000,000 kronor syntes den mot normal ersättningsanskaffning svarande delen, enligt verkställd utredning 7,000,000 kronor, böra bestridas av förnyelsefondsmedel, medan å riksstaten skulle behöva anvisas 4,000,000 kronor.

Med förmälan att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under denna rubrik upptaga ett belopp av 7,000,000 kronor, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till person- och resgodsvagnar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 4,000,000 kronor.

För vardera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 begärde järnvägsstyrelsen till anskaffning av person- och resgodsvagnar anvisande av samma belopp, som styrelsen nu förklarar sig finna önskvärt för budgetperioden 1944/45 eller 12,000,000 kronor. Anslagen nedsattes emellertid till 7,500,000 kronor för budgetåret 1942/43 och till 11,000,000 kronor för budgetåret 1943/44. Såsom skäl till denna nedskärning anfördes, förutom skärpta krav på inskränkning av statliga investeringar, att det syntes antagligt, att trafiken efter en återgång till fredsförhållanden skulle komma att avsevärt nedgå. Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition underströk jag särskilt, att de olägenheter för allmänheten, som en något minskad vagnanskaffning komme att medföra, enligt min uppfattning i dåvarande läge icke borde tillmätas alltför stor betydelse. För en viss begränsning av anskaffningsprogrammet talade vidare den inverkan, som tillkomsten från och med den 1 juli 1942 av trafikskatten kunde väntas få på trafikens omfattning.

Någon trafikminskande inverkan av trafikskattens införande har emellertid icke framträtt. Persontrafiken å järnvägarna har tvärtom fortsatt att öka.

Att bedöma storleken av den persontrafik, som statens järnvägar efter ett fredsslut komma att få avveckla, är givetvis vanskligt. Även om det, såsom järnvägsstyrelsen antagit, förefaller sannolikt, att den civila trafiken kommer att åtminstone så småningom ytterligare ökas, torde dock den sammanlagda persontrafiken, i varje fall under en viss övergångsperiod, kunna väntas bli mindre än för närvarande, då de militära transportererna i hög grad bidraga till dess rekordartade omfattning.

Jag har tidigare givit uttryck för den meningen, att de nuvarande besvärigheter, vilka sammanhånga bland annat med bristen på moderna personvagnar, måste tagas med jämnmod i dagens läge. Med hänsyn till de svårigheter, med vilka exempelvis busstrafiken har att kämpa, har den skedda begränsningen i vagnanskaffningen uppenbarligen icke medfört någon minskning av järnvägarnas konkurrenskraft. Efter återgång till fredsförhållanden kommer dock saken i ett annat läge. Järnvägarna torde efter kriget få vidkännas en hårdare konkurrens från andra trafikmedels sida, och ökad möjlighet måste då beredas dem att upptaga tävlan med andra trafikmedel, bland annat genom att erbjuda större bekvämlighet. Härför erfordras, jämte andra åtgärder, en fortgående modernisering och förbättring av vagnbeståndet. En ökad anskaffning av moderna sittvagnar är därför att betrakta såsom ett led i en önskvärd fredsberedskap för järnvägarna.

I nuvarande läge kan det icke undvikas att vagnar, som ur strängt företagsekonomisk synpunkt borde slopas, enär de draga för höga underhålls-

kostnader, behållas i trafik. Vid återgång till normala förhållanden blir läget även i detta hänseende ett annat, vilket i sin tur bidrager till att nödvändig-göra avsevärda nyanskaffningar för ersättande av vagnar, vilka komma att uttrangeras.

Ur här antydda synpunkter finner jag i likhet med järnvägsstyrelsen i och för sig önskvärt att avsevärt öka nyanskaffningen av personvagnar. Det stats-finansiella läget och materialsvårigheterna påkalla dock alltjämt en begränsning av medelsanvisningen, vartill även järnvägsstyrelsen tagit hänsyn. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att för ändamålet äskas det av styrelsen begärda beloppet.

Med hänsyn till omläggningen av kapitalbudgetens uppställning torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 11,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Person- och resgodsvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 11,000,000.

19. Godsvagnar.

[37.] Till anskaffning av nya godsvagnar hava under senare år beviljats betydande anslag å riksstaten samt av förnyelsefondsmedel. För budgetåret 1943/44 hava anvisats 11,350,000 kronor, därav 6,700,000 kronor av förnyelsefondsmedel och 4,650,000 kronor såsom anslag å riksstaten.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om beredande av ytterligare medel för anskaffning av godsvagnar.

Styrelsen upplyser till en början, att statens järnvägars normalspåriga godsvagnspark, inberäknat under leverans varande vagnar, utgjordes av i runt tal 8,400 slutna och 16,300 öppna vagnar mot 6,500 slutna och 10,600 öppna närmast före kriget. Ökningen utgjorde 30 respektive 54 procent. Under samma tid hade tontalet gods stigit med 98 procent och antalet tonkilometer med 174 procent, inräknat den relativt obetydliga trafiken på de tillkomna smalspåriga banorna. Styrelsen erinrar om att ingen ökning av antalet godsvagnar ägt rum under en följd av år fram till 1939 trots den fortgående stegringen av godstrafiken, varför tillgången på godsvagnar redan sistnämnda år varit för knapp. På grund av detta ogynnsamma utgångsläge och den sedan krigsutbrottet så våldsamt ökade godstrafiken vore vagnparken för närvarande än mera otillräcklig. Till belysning av knappheten på godsvagnar under tiden januari—juli 1943 meddelar styrelsen följande uppgifter rörande överskott (+) och brist (—) på vagnar i medeltal per dag under angivna månader.

1943	Slutna vagnar	Öppna vagnar	1943	Slutna vagnar	Öppna vagnar
Januari.....	— 760	+ 101	Maj.....	— 474	— 1,224
Februari.....	— 1,028	— 884	Juni.....	— 375	— 1,527
Mars.....	— 1,041	— 1,889	Juli.....	— 848	— 2,233
April.....	— 903	— 1,688			

Till ytterligare belysning av utvecklingstendensen nämner styrelsen, att godstrafiken, mätt i tontal, under första halvåret 1943 ökats med 13 procent i förhållande till samma tid 1942, att antalet lastade styckegodsvagnar under samma tid ökats med 8.5 procent samt att hela antalet vid statens järnvägars stationer lastade vagnar stigit med 13.8 procent.

Man kunde, framhåller styrelsen, knappast emotse något minskat behov av godsvagnar så länge kriget varade. Däremot finge man räkna med, att de av krisläget föranledda särskilda transporterna komme att bortfalla, om icke förr så efter krigets slut, samt att omfattningen av godstrafiken kunde komma att ogynnsamt påverkas av lågkonjunktur och konkurrens från andra transportföretag. Det vore därför synnerligen svårt att bedöma, huruvida och i vilken grad en ytterligare ökning av godsvagnsparken kunde vara av behovet påkallad och affärsmässigt försvarlig.

Styrelsen framhåller även, att någon omedelbar lättnad i den nuvarande svåra bristen på godsvagnar icke kunde åstadkommas genom nybeställning av sådana, enär leverans med tämligen stor sannolikhet icke kunde ske förrän i slutet av år 1944.

Styrelsen drager av de angivna omständigheterna den slutsatsen, att behovet av en fortsatt anskaffning av godsvagnar borde bedömas med en viss försiktighet trots de för dagen såväl för statens järnvägar som för trafikanterna synnerligen kännbara olägenheterna av den otillräckliga vagnparken. Å andra sidan vore det emellertid angeläget och för en god kundtjänst betydelsefullt, att tillgången på godsvagnar bringades i bättre överensstämmelse med behovet än för närvarande vore fallet. Det borde vidare beaktas, att omkring 700 slutna och 2,000 öppna godsvagnar vore äldre och småbäriga dylika, vilka vore så förslitna samt dyra i underhåll och drift, att de borde undanställas så snart förhållandena det medgåve. Man finge även räkna med en oundviklig årlig slopning av godsvagnar på grund av förslitning och olyckshändelser. Styrelsen upplyser i detta sammanhang, att under år 1942 av dessa anledningar icke mindre än 80 slutna och 255 öppna vagnar utrangerats.

Med hänsyn till nu berörda omständigheter har styrelsen, oaktat de mer än vanligt ovissa framtidsutsikterna, ansett sig böra hemställa om medel för anskaffning under budgetåret 1944/45 av 300 slutna och 300 öppna godsvagnar avsedda såsom ersättning i första hand för redan nedskrotade vagnar och i andra hand för sådana mindervärdiga vagnar, vilka borde avställas så snart trafiksituationen det medgåve. Kostnaderna för de till anskaffning föreslagna 600 vagnarna hava av styrelsen beräknats till sammanlagt 8,800,000 kronor.

Även beträffande smalspårsvagnar har styrelsen funnit en viss förnyelse erforderlig. Denna måste dock, framhåller styrelsen, bedömas med än större försiktighet på grund av svårigheterna att nu överblicka smalspårsbanornas trafikuppgifter efter ett fredsslut. Då likväl en ersättningsanskaffning av 30 slutna vagnar av 0.891 meters spårvidd syntes icke kunna uppskjutas, har styrelsen för detta ändamål upptagit härför erforderligt belopp, 400,000 kronor.

Slutligen har styrelsen funnit ett belopp av 200,000 kronor erforderligt för anskaffning av 10 s. k. överföringsvagnar avsedda att användas för transport av normalspåriga vagnar å smalspåriga linjer.

Det för godsvagnsansskaffning under budgetåret 1944/45 erforderliga beloppet skulle sålunda enligt styrelsens beräkningar utgöra (8,800,000 + 400,000 + 200,000) 9,400,000 kronor, varav styrelsen funnit 7,000,000 kronor böra bestridas med förnyelsefondsmedel och återstoden med anslag å riksstaten.

Under återopande av det anförda och med förmålan att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 för nu ifrågasvarande ändamål medtaga ett belopp av 7,000,000 kronor, hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till godsvagnar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2,400,000 kronor.

*Departement-
chefen.*

De under krisen successivt ökade kraven på statens järnvägars godstransportkapacitet hava, såsom framgår av de av järnvägsstyrelsen lämnade uppgifterna, under första halvåret 1943 varit så stora att transportbehovet ej kunnat tillgodoses på det sätt som varit önskvärt, trots de åtgärder, som vidtagits för att utnyttja de befintliga godsvagnarna så effektivt som möjligt, och trots att ej mindre än 2,700 vagnar hållits i trafik ehuru de på grund av förslitning om möjligt bort undanställas. De åtgärder för minskning av godstransporterna på landsväg, vilka närmast på grund av bristen på bilgummi blivit ofrånkomliga, äro givetvis ägnade att ytterligare öka anspråken på statens järnvägar. I detta läge kunde det vara motiverat att bortse från den risk för en överdimensionering av trafikapparaten, som uppenbarligen är förenad med en ytterligare ökning av godsvagnsparken, om blott tillverkningskapaciteten medgäve en skyndsam sådan ökning. Enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst, är det emellertid icke möjligt att genom nyanskaffning åstadkomma någon omedelbar lättnad i den nuvarande svåra bristen på normalspåriga godsvagnar. Vid sådant förhållande finner jag mig böra inskränka mig till att förorda bifall till järnvägsstyrelsens förslag, som innebär anskaffning av 600 vagnar, vilket antal beräknas förslå allenast till ersättning för redan nedskrotade vagnar samt för en mindre del av sådana vagnar, som böra avställas så snart förhållandena det medgiva.

När det gäller anskaffning av smalspåriga vagnar och s. k. överföringsvagnar bör uppenbarligen stor försiktighet iakttagas med hänsyn till att frågan om vissa smalspåriga banors eventuella ombyggnad till normalspåriga är föremål för utredning och att svårigheten att överblicka de framtida trafikuppgifterna är ännu större i fråga om smalspårsbanorna än be-

träffande normalspåriga järnvägar. Jag vill icke motsätta mig bifall till järnvägsstyrelsens starkt begränsade förslag i denna del.

Jämväl i detta anslag torde, i anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 9,400,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Godsvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 9,400,000.

Automobiltrafik.

20. Anläggningar och förlag för automobiltrafik.

[38.] För detta ändamål hava tidigare anvisats följande anslagsbelopp.

Budgetår	Kronor
1935/36	2,000,000
1936/37	2,000,000
1937/38	2,300,000
1938/39	2,400,000
1939/40	2,900,000
1940/41	800,000
1941/42	400,000

Av anslagen för budgetåren 1935/40 hava för varje budgetår 2,000,000 kronor tagits i anspråk till förvärv — efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall godkänt köpeavtal — av förefintliga, statens järnvägars intressen berörande omnibusföretag, medan återstoden använts till nyanskaffning av rullande materiel m. m. Anslagen för budgetåren 1940/41 och 1941/42 hava avsetts för anskaffning av garage och verkstadsbyggnader m. m.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om anvisande för budgetåret 1944/45 av anslag för anläggningar och förlag för biltrafik.

Under erinran att styrelsen med hänsyn till rådande förhållanden icke begärt anslag till billinjeförvärv för budgetåren 1940/44, meddelar järnvägsstyrelsen nu, att det — närmast såsom en följd av det i samband med övertagandet av enskilda järnvägars biltrafik ej oväsentligt utökade billinjenätet — vid upprepade tillfällen, särskilt under senare tid, visat sig angeläget att äga tillgång till medel för förvärv av enskilda biltrafikföretag, varigenom vissa för statens järnvägar betydelsefulla förvärv måhända kunnat genomföras. Det framstode för styrelsen som nödvändigt, att visst anslag ånyo ställdes till förfogande för ifrågavarande ändamål, om det skulle bli möjligt för statens järnvägar både att skydda sig för en ur allmän synpunkt skadlig konkurrens och att genomföra en från samhällelig synpunkt önskvärd trafik-

rationalisering. Anslagssumman syntes styrelsen lämpligen kunna bestämmas till samma belopp som tidigare eller till 2,000,000 kronor.

Styrelsen meddelar vidare, att behov förelåge även av bättre och tidsenligare garage- och verkstadsbyggnader, varigenom bland annat kostnaderna för vagnunderhållet skulle kunna nedbringas. Då av medel, som tidigare anvisats för sistnämnda ändamål ännu kvarstode viss behållning, som beräknades täcka de mest angelägna behoven av sådana byggnader, har styrelsen emellertid under rådande förhållanden ansett sig icke böra ifrågasätta anvisande av ytterligare medel för garage- och verkstadsbyggnader.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anläggningar och förslag för biltrafik för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2,000,000 kronor.

Järnvägsfullmäktigen Albin Johansson har vid behandlingen inom styrelsen av ifrågavarande anslagsäskande uttalat, att ett till anläggningar och förslag för biltrafik anvisat anslag enligt hans mening endast borde komma till användning för att förvärva tillförsellinjer till statens järnvägar men däremot icke med statens järnvägar jämnlöpande billinjer.

*Departements-
chefen.*

Enligt vad jag inhämtat, är det järnvägsstyrelsens avsikt att använda en del av det begärda anslaget till inköp av vissa omnibusföretag, som bedriva trafik å kortare sträckor, belägna mellan omnibuslinjer vilka redan nu trafikeras av statens järnvägar. Härigenom skulle en del i statens järnvägars hand befintliga, från varandra åtskilda linjer kunna sammanföras till större nät. Detta skulle underlätta ett bättre utnyttjande av personal och materiel samt över huvud bidra till rationalisering av driften. Ett genomförande av dylika planer — vilka icke sällan motiveras av ett trafikläge, som uppstått i samband med statsförvärv av till enskilda järnvägar anknuten omnibusrörelse — synes mig vara lämpligt.

Däremot anser jag mig icke böra tillstyrka, att medel nu anvisas till förvärv i större utsträckning av med järnvägsdriften konkurrerande bilföretag i fall, då omständigheter av nyss angiven art icke föreligga. Jag finner därför en väsentlig begränsning av det begärda anslagsbeloppet böra ske och förordar, att anslaget bestämmas till 500,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anläggningar och förslag för automobiltrafik* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 500,000.

21. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

[39.] Under återopande av vad jag under punkten 9 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att föreläggas riksdagen, till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 25,000,000.

Statens vattenfallsverk.

Kraftverken.

Å riksstaten för budgetåret 1943/44 hava till kraftstationsföretag, vattenregleringar och distributionsanläggningar anvisats anslag om tillhopa 44,075,000 kronor.

I skrivelse den 30 september 1943 har vattenfallsstyrelsen hemställt om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 av vissa anslag till kraftstationsbyggnader och vattenregleringsföretag till ett sammanlagt belopp av 5,600,000 kronor, vartill jag återkommer senare i dag. Det sammanlagda anslagsbehovet för kraftverken för budgetåret 1943/44 uppgår sålunda till 49,675,000 kronor.

För budgetåret 1944/45 har vattenfallsstyrelsen för motsvarande ändamål i nyssnämnda skrivelse samt i särskilda skrivelser den 14 och den 23 september 1943 ifrågasatt äskande av anslag å 35,200,000 kronor.

Under budgetåren 1935/36—1942/43 ha anslag för ifrågavarande ändamål utgått med följande belopp.

Budgetår	Kronor
1935/36	10,280,000
1936/37	15,750,000
1937/38	25,680,000
1938/39	27,175,000
1939/40	36,761,000
1940/41	30,246,500
1941/42	30,000,000
1942/43	54,525,000

I skrivelse den 30 september 1943 om anslag till fortsatt utbyggnad av kraftstations- och vattenregleringsföretag har *vattenfallsstyrelsen* i enlighet med vad som skett tidigare år redogjort för utvecklingen av belastningen vid statsblocket och därvid inledningsvis lämnat följande sammanställning rörande energiförbrukningen i miljoner kilowattimmar (MkWh) under budgetåren 1935/36—1942/43.

Kapitalbudgeten: bil. 4.

Budgetår	Total förbrukning		Ökning från föregående år	
	exkl. ånggenereringskraft	inkl. ånggenereringskraft	exkl. ånggenereringskraft	inkl. ånggenereringskraft
MkWh				
1935/36	2,246	2,268	205	200
1936/37	2,450	2,476	204	208
1937/38	2,736	2,781	256	305
1938/39	2,782	2,838	46	57
1939/40	3,100	3,139	318	301
1940/41	3,144	3,306	44	167
1941/42	3,599	3,650	455	344
1942/43	3,984	4,094	385	444

Av tabellen framginge, anför styrelsen, att förbrukningen, bortsett från ånggenereringskraft, under den ifrågavarande åttaårsperioden ökat med i medeltal 248 MkWh per budgetår. Under de fyra krigsåren hade ökningen uppgått till i genomsnitt 300 MkWh per år. Om efter krigets början igångsatta kraftleveranser till Sydsvenska kraftaktiebolaget undantoges, skulle ökningen bliva 254 MkWh per år.

Under tiden juli—oktober 1942 hade, fortsätter styrelsen, vattentillgången med omkring 15 procent understigit den normala. Vattenmagasinen hade därvid måst tagas relativt hårt i anspråk. I oktober 1942 hade det ansetts nödvändigt att från och med den 1 november samma år ransonera den elektriska kraften till industrien. Sedan vid månadsskiftet oktober—november 1942 riklig nederbörd fallit, hade ransoneringskunnat upphävas redan några dagar efter det den trätt i kraft. Fortsatt relativt riklig nederbörd i förening med en mild vinter hade möjliggjort, att även vissa i september 1942 införda restriktioner i fråga om elektrisk uppvärmning av bostäder samt skyltfönster-, reklam- och gatubelysning kunnat upphävas från och med julhelgen 1942. Under första halvåret 1943 hade vattentillgången varit inemot 10 procent större än normalt, vilket möjliggjort vissa leveranser av ånggenereringskraft, varjämte vattenmagasinen kunnat fyllas i relativt god omfattning. I sin helhet betraktat kunde budgetåret 1942/43 anses såsom ett normalt vattenår. Behovet av tillskottskraft från ångkraftverket i Västerås hade kunnat begränsas till 25 MkWh. Från främmande verk hade under året inköpts 980 MkWh, varav 520 MkWh från Hissmofors aktiebolag och aktiebolaget Kattstrupeforsen. Med hjälp av kraftinköpen hade Vänerns vattenmagasin kunnat fyllas till 65 procent.

Nettoökningen i kraftförbrukningen — exklusive ånggenereringskraft — från budgetåret 1941/42 till budgetåret 1942/43 fördelar sig enligt styrelsen på olika avsättningsområden på följande sätt.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (-)
Allmän distribution	+ 188
Reservkraft	— 22
Andelskraft	+ 51
Statens järnvägar utom malmbanan	+ 15
Malmbanan och malmfälten	+ 11
Trä- och pappersindustrien	+ 45
Elektrokemisk industri	+ 97
	<hr/>
	Summa + 385

Till jämförelse må nämnas, att ökningen av den allmänna kraftdistributionen från budgetåret 1940/41 till budgetåret 1941/42 utgjorde 307 MkWh, under det att under samma tid den elektrokemiska industriens förbrukning av kraft från statsblocket till följd av ringa krafttillgång måst nedbringas med 96 MkWh.

Vattenfallsstyrelsen anför i sin skrivelse den 30 september 1943 vidare, att ökningen av kraftförbrukningen inom trä- och pappersindustrien sannolikt blivit avsevärt större än 45 MkWh, därest icke under våren 1942 den s. k. lejdboatrafiken varit avbruten. Andelskraftens tillväxt hade berott på leveranser till Sydsvenska kraftaktiebolaget. Den elektrokemiska industrien hade tillgodogjort sig den bättre krafttillgången. Om hänsyn icke toges till denna industris kraftförbrukning — vilken kunde i viss mån regleras efter tillgången på kraft — hade ökningen från 1940/41 till 1941/42 varit ungefär dubbelt så stor som ökningen från 1941/42 till 1942/43.

Styrelsen upplyser härefter, att tillväxten i belastningen icke varit regelbunden, samt hänvisar för belysning härav till följande tabell över de årsvärden, som konsumtionen — oberäknat ånggenereringskraft — motsvarat under de angivna kvartalen.

	MkWh per år
Första kvartalet 1942	3,600
Andra kvartalet 1942	3,770
Tredje kvartalet 1942	4,100
Fjärde kvartalet 1942	3,870
Första kvartalet 1943	3,850
Andra kvartalet 1943	4,200
Tredje kvartalet 1943	4,300

Styrelsen framhåller, att det icke kunde med säkerhet avgöras, om den kraftiga belastningsökningen under andra och tredje kvartalen 1943 komme att bestå. Till följd av igångsättningen av Norrbottens järnverk i Luleå kunde emellertid förutses en belastningsökning under hösten 1943.

Styrelsen förklarar sig finna det svårt att med ledning av den hittillsvarande oregelbundna utvecklingen uppställa en säker prognos för framtiden. Härtill bidroge även den osäkerhet, som föreläge i fråga om belastningens

utvecklingstendens vid återgång till fredsförhållanden. Det förefölle styrelsen sannolikt att vissa industrier, bland andra sådana som för närvarande framställde försvarsmateriel och ersättningsvaror, då komme att minska sin kraftförbrukning. Vidare kunde krafttåtgången för de nu elektrifierade järnvägarna beräknas komma att nedgå. Å andra sidan hade styrelsen att från och med den 1 juli 1945 övertaga matningen av vissa omformarstationer, som för närvarande finge sin kraft från Krångede aktiebolag, och vidare tillkomme viss nyelektrifiering. Det kunde även förväntas, att exportindustrierna, framförallt cellulosaindustrierna, skulle komma att öka sin kraftuttagning sedan exportvägarna åter öppnats.

Styrelsen drager av sina övertväganden rörande den sannolika utvecklingen av kraftbehovet efter övergång till fredsförhållanden den slutsatsen, att det förefölle riktigt att räkna med en fortsatt ökning av kraftförbrukningen, även om belastningen kunde komma att nedgå under någon kortare tid efter krigets slut. Styrelsen funne det lämpligt, att kraftproduktionsapparaten tills vidare utbyggdes för en belastningsökning av 200 MkWh per år. Till jämförelse meddelas, att den genomsnittliga belastningsökningen under den senaste tioårsperioden utgjort 230 MkWh per år.

Med utgångspunkt från den angivna belastningsstegringen syntes, fortsätter styrelsen, krafttillgången — sedan nu pågående utbyggnader färdigställt — bliva tillräcklig fram till hösten 1946. Vid denna tid borde sålunda en ny kraftstation vara färdigställd. Styrelsen hade därvid i främsta rummet räknat med utbyggnad av Nämforsen i Ångermanälven. Anläggningarna därstädes kunde sannolikt färdigställas till hösten 1946, om de påbörjades i mitten av år 1944.

Så länge vattenföringen i Ångermanälven ännu vore oreglerad komme emellertid, enligt vad styrelsen upplyser, energitillskottet från Nämforsen att stanna vid omkring 200 MkWh per år, varför ytterligare krafttillskott erfordrades redan till år 1947. Enligt styrelsens mening borde Forsmoforsen i Ångermanälven ifrågakomma för utbyggnad närmast efter Nämforsen. Från Forsmoforsen kunde omkring 250 MkWh per år erhållas. Byggnadstiden för en kraftstation vid Forsmoforsen kunde beräknas till $2\frac{1}{2}$ à 3 år. För att anläggningen skulle kunna färdigställas till slutet av år 1947 borde arbetena påbörjas redan under första hälften av år 1945.

Styrelsen upplyser, att tilläggsanslag erfordras för vissa under avslutande varande kraftstationer och regleringsarbeten på grund av en del kristiden åtföljande, försvårande och fördyrande faktorer. Knappheten på produktionsmedel hade väsentligt skärpts, och vid uppgörande av de kostnadsberäkningar, som legat till grund för styrelsens under hösten 1942 angivna anslagsäskanden, hade det icke varit möjligt att överblicka läget.

Beträffande de allmänna fördyringsorsakerna anför styrelsen bland annat, att bristen på arbetskraft i förening med inkallelser till militärtjänstgöring vållat rubbningar på arbetsplatserna. Arbetskapaciteten hade nedgått genom att det vållat svårigheter eller ej lyckats att anskaffa ersättningsdelar

eller nya maskiner i stället för förslitna arbetsmaskiner och transportmedel. Alla transporter hade fördyrats i särskilt hög grad, såväl till följd av direkt ökning av driftkostnaderna som på grund av den kapacitetsminskning hos lastautomobiler och andra fordon, som förslitningen samt bristen på högkvalificerat bränsle medfört. De nämnda omständigheterna hade inverkat så, att styrelsen ibland måst frångå rationella och från början planerade arbetsmetoder och i stället tillgripa arbetssätt, vilka varit möjliga att använda men som medfört ökade kostnader.

En ytterligare faktor som verkade fördyrande på anläggningskostnaderna vore, meddelar styrelsen vidare, att Norrbygdens vattendomstol varit starkt överbelastad med försening av domsluten till följd. Styrelsen hade därför varit tvungen att vid överdämning av mark och vid skada på byggnader i övervägande grad träffa frivilliga uppgörelser, vilket i sin tur medfört, att vissa arbeten icke hunnit utföras under den lämpligaste årstiden.

Beräffande pågående arbeten och närmast föreliggande arbetsplaner meddelar styrelsen följande upplysningar.

Hojumstationen i Trollhättan är praktiskt taget färdigställd. Kraftanläggningen i *Torpshammar* är tagen i drift; de kompletteringsarbeten, som ytterligare erfordras, bliva klara under innevarande budgetår. I *Leringsforsen* väntas kraftstationen bliva färdigställd under hösten 1944. *Regleringen av Holmsjön och Leringen* har redan tagits i bruk, och de för denna erforderliga anläggningsarbetena äro i stort sett klara. I *Suorva* har dammen påbyggt i enlighet med fastställd plan, och de sista reparations- och förnyelsearbetena där avslutas under början av 1944. I *Porjus* pågå vissa mindre tillbyggnads-, förnyelse- och reparationsarbeten, men även de skola enligt planläggningen färdigställas under innevarande budgetår. Utbyggnadsarbetena i *Midskog* pågå med full fart.

Under budgetåret 1944/45 erfordras sålunda byggnadsarbeten vid *Midskog*, *Leringsforsen*, *Nämforsen* och *Forsmoforsen*, varjämte det är möjligt, att vissa regleringsarbeten i *Ångermanälven* och dess bifloder böra påbörjas.

Med hänsyn till kraftbalansen i *Norrboten* krävs det icke några nybyggnader i *Lule älv*. Den normala kraftproduktionen i *Porjus* beräknas för framtiden bli 800 MkWh per år. Därav komma ungefär 600 MkWh att tills vidare avsättas inom *Norrboten*, varav för *Norrbotens järnverk* cirka 150 MkWh. Ungefär 200 MkWh per år kunna då överföras till sydligare län. Ökade behov inom *Norrboten* kunna tillgodoses från nyssnämnda kvantitet, i samma mån som de sydligare konsumtionsområdena bliva tillgodosedda med kraft genom nya utbyggnader i *Indalsälven* och *Ångermanälven*.

Med hänsyn till förhållandena i *Porjus* samhälle har det tidigare ansetts önskvärt att undvika koncentrerade utbyggnader samt att få jämn sysselsättning för en mindre stamtrupp av byggnadsarbetare. Ur den synpunkten har vattenfallsstyrelsen granskat lämpligheten av att påbörja något nytt arbete inom *Porjus*-området. Det har därvid konstaterats, att någon ny reglering icke bör ifrågakomma. Visserligen kommer en gång framdeles tillflödet från *Satisjaure*-området till *Lule älv* att regleras, men vattnet kan tills vidare icke innehållas under sommaren annat än i begränsad omfattning utan väsentligt försvårande av flottningen. Kostnaden för den möjliga regleringen torde därför bliva så hög, att den bör anstå, tills även annan vattenkraft än *Porjus* utbyggt i *Lule älv*.

Någon utbyggnad av *Harsprånget* bör heller icke ske tills vidare. Med hänsyn till industrien i Norrbotten föreligger det icke något behov av de väldiga kraftbelopp, som erhållas ur *Harsprånget*. Skall kraften överföras söderut, fördyras den i så hög grad genom överföringen, att det blir bättre att utnyttja mera välbelägna vattenfall i Ångermanälvs- och Indalsälvsområdena.

Däremot kan det eventuellt visa sig lämpligt att under budgetåret 1944/45 påbörja arbeten med ytterligare utvidgning av Porjusstationen. Vattenfallsstyrelsen återkommer härtill nedan.

Kraftanläggningen vid Nämforsen bör påbörjas under våren eller försommaren 1944 för att bli färdig till år 1946. Planerna och kostnadsberäkningarna för anläggningen äro ännu icke så färdigställda, att de kunna framläggas. Vattenfallsstyrelsen avser att återkomma härtill inom de närmaste månaderna. För budgetåret 1944/45 beräknas ett medelsbehov av 7,000,000 kronor. Därest förslaget om utbyggnaden vinner statsmakternas bifall, böra vissa förberedelsearbeten igångsättas redan före utgången av innevarande budgetår, men kostnaderna kunna därvid tills vidare täckas med medel ur anslaget till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m., såsom förutsetts i föreskrifterna för nämnda anslag.

Kraftanläggningen vid Forsmoforsen bör påbörjas mot slutet av budgetåret 1944/45, såvida kraftförbrukningen utvecklas på det förutsedda sättet. Icke heller beträffande denna anläggning äro planer och kostnadsberäkningar så färdiga, att de nu kunna framläggas. Styrelsen avser att lämna erforderliga uppgifter för bedömning av utbyggnaden samtidigt med motsvarande för kraftstationen vid Nämforsen. Medelsbehovet för budgetåret 1944/45 beräknas till 2,000,000 kronor. Även vid denna anläggning torde vissa förberedelsearbeten — såsom uppförande av de permanenta bostadshusen, vilka under byggnadstiden behövas för byggnadstjänstemännen — böra påbörjas före utgången av innevarande budgetår med anlåtande av anslaget till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m.

Samtidigt med planeringarna för utbyggnaden av Nämforsen och Forsmoforsen jämte andra styrelsens fall i Ångermanälven och dess bivattendrag ha möjligheterna att förbättra vattentillgången medelst *sjöregleringar* undersökts. Somliga regleringar i Fjällsjö älv torde kunna åstadkommas relativt enkelt, under det att andra bliva rätt kostnadskrävande. Innan några arbeten kunna igångsättas, krävas emellertid omfattande utredningar och i regel långvarig domstolsbehandling. Det är därför ovisst, huruvida några arbeten hinna igångsättas under budgetåret 1944/45, men vattenfallsstyrelsen anser det önskvärt, att ett anslag om åtminstone 1,000,000 kronor står till förfogande för ändamålet.

I *Porjus* kommer det att vid ytterligare utveckling av anläggningarna installeras ett nionde maskinaggregat. I samband med detta erfordras det ett tredje *tunnelsystem* — tilllopps- och avloppstunnel — ty de båda tunnlarna, som finnas, äro i knappaste laget för de stora effektblopp, som nu kunna uttagas ur stationen med hänsyn till maskininstallationen. I själva verket skulle det på grund av den minskning av fallförlusten, som kan ernås medelst ett tredje tunnelsystem, löna sig att utföra detta även utan insättning av ett nionde maskinaggregat. På grund av kavitationen på turbinhjulens genom den relativt stora sughöjden vid aggregaten nr 1—7 kan dock den nya avloppstunneln, som skulle ytterligare öka sughöjden, ej begagnas, förrän vattentappningen ökas genom tillkomsten av ett nytt aggregat.

Om man oberoende av den närmare tidpunkten för installationen av det

nionde aggregatet förutsätter, att detta förr eller senare kommer till, kan det vara motiverat att redan under budgetåret 1944/45 påbörja ett nytt tunnelsystem eller åtminstone tilloppstunneln, ifall ett sådant arbete är önskvärt ur sociala synpunkter och om den allmänna tillgången på arbetskraft blivit så riklig, att det är berättigat att i Porjus påbörja ett arbete, ehuru detta icke är omedelbart nödvändigt och därvid blir dyrare än om man avaktade den sänkning av prisnivån, som sannolikt kommer att inträda senare.

Styrelsen har anmält tunnelsprängningen i Porjus till investeringsutredningen såsom ett lämpligt investeringsobjekt vid arbetsmarknadskriser, men anser det önskvärt, att därjämte ett anslag på 1,000,000 kronor står till förfogande för ändamålet, så att den kan påbörjas, även om särskilda investeringsarbeten icke komma till stånd. Även rörande ifrågavarande arbeten i Porjus avser styrelsen att lämna fullständigare uppgifter under de närmaste månaderna. Anslaget utnyttjande kan, om så anses lämpligt, göras beroende av särskilt beslut av Kungl. Maj:t efter av vattenfallsstyrelsen framlagd motivering rörande lämpligheten att igångsätta arbetet.

I detta sammanhang torde jämväl få beröras frågan om medel till förvärv av vattenfall och fastigheter m. m.

För inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för en ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen vid olika tillfällen beviljat anslag. För budgetåret 1940/41 anvisades anslaget med 500,000 kronor. På grund av att å riksstaten sedan budgetåret 1938/39 upptagits ett särskilt anslag till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar, vilket anslag från och med budgetåret 1941/42 avsetts jämväl för mindre vattenregleringsföretag, har från och med sistnämnda budgetår rubriceringen av förstnämnda anslag ändrats till Inköp av vattenfall och fastigheter. Anslaget har för vart och ett av budgetåren 1941/42, 1942/43 och 1943/44 anvisats med 500,000 kronor.

Från och med budgetåret 1941/42 gäller därjämte den ändringen i fråga om grunderna för anslaget användning, att detsamma må disponeras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medgivande även i fall, då särskilt riksdagsbeslut utan synnerlig olägenhet kan avbidas. Köpeskillingen för ett ifrågasatt förvärv får emellertid i dessa fall icke överstiga 100,000 kronor.

Vid framläggandet av 1943 års statsverksproposition förefanns å anslaget odisponerat ett belopp av 954,117 kronor 81 öre. Därefter hava intill tidpunkten för avlåtande av vattenfallsstyrelsens i det följande omförmälda skrivelse den 14 september 1943 för inköp av vattenfall och fastigheter tagits i anspråk följande belopp.

	Kronor
För förvärv av vattenrätt i Fjällsjöälven enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1943	1,000
» förvärv av vattenrätt i Stora Lule älv enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1943	14,380
» förvärv av vattenrätt m. m. i Vindelälven enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1943	28,020

För förvärv av viss vattenrätt i Skellefte älv enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943	50,000
» förvärv av vattenrätt i Skellefte älv enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 juli 1943	26,000
	Summa kronor 119,400.

Då, såsom förut nämnts, för nu löpande budgetår anvisats 500,000 kronor, återstår för närvarande odisponerat ett belopp av 1,334,717 kronor 81 öre.

Att behållningen på anslaget blivit så stor beror på att vid den senare tidens större inköp ersättningen i stor utsträckning fastställts att utgå medelst kraftleverans eller — åtminstone temporärt — medelst årliga avgifter.

Vid nyssnämnda förvärv enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943 utgår utöver det kontanta beloppet även ersättning medelst kraftleverans.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1943 har förvärvats vattenrätt i Skärhällsforsen i Indalsälven, varvid ersättningen utgår antingen medelst kraftleverans eller med ett kontant belopp av 360,000 kronor. Säljarna hava emellertid rätt att dröja med valet mellan de båda ersättningsformerna i 10 år, under vilken tid de skola erhålla ränta på det kontanta ersättningsbeloppet. Vattenfallsstyrelsen har bemyndigats att utbetala ränteersättningen medelst driftmedel och att, därest det kontanta ersättningsbeloppet skall erläggas och anslaget icke räcker till, förskottera ersättningen till erforderlig del med anlåtande av till förfogande stående likvida medel.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 juli 1943 har slutligen förvärvats vattenrätt i Skellefte älv med ersättning uteslutande i form av kraftleverans till ett beräknat värde av 230,000 kronor.

Då det sistnämnda inköpet icke underställts riksdagen, bör, så länge så icke skett och för att den av riksdagen fastställda kostnadsramen för fallinköpen icke skall överskridas, av anslaget icke mera tagas i anspråk än att minst det angivna kraftvärdet 230,000 kronor kvarstår som behållning.

Genom sistnämnda förvärv har kronans tidigare till omkring 87,000 niomånaders hästkrafter uppgående vattenkraftsinnehav i Skellefte älv kompletterats med omkring 8,000 niomånaders hästkrafter.

Vattenkraften i Skellefteälven är särskilt värdefull med hänsyn till de goda regleringsmöjligheter, som föreligga.

Den till 230,000 kronor värderade kraftleverans, som utgör vederlag för sistnämnda förvärv, skall utgöras av 250 kilowatt under 30 år. Om hänsyn tages till tidsbegränsningen, motsvarar detta omkring 1.5 procent av det förvärvade kraftbeloppet.

I skrivelse den 14 september 1943 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att styrelsen för den närmaste tiden planerar åtskilliga vattenfallsförvärv för lämplig komplettering av statens vattenfallsinnehav. Vid en del av inköpen torde det, enligt vad styrelsen upplyser, bliva fråga om ersättning medelst kraft eller årliga avgälder. Styrelsen anser det å anslaget till inköp av vattenfall och

fastigheter disponibla beloppet 1,334,771 kronor 81 öre tillräckligt även för budgetåret 1944/45 under förutsättning att hela beloppet utan inskränkning kan disponeras och nyssnämnda belopp av 230,000 kronor alltså icke längre behöver hållas reserverat.

Såsom jag vid anmälan av 1943 års statsverksproposition framhöll, hava alltsedan krigsutbrottet avsevärt stegrade anspråk ställts på landets kraftproduktion. Belastningsökningen har väsentligt överstigit den tidigare beräknade. Tack vare en forcerad fortsatt utbyggnad hava emellertid anspråken på kraft kunnat någorlunda tillgodoses, vilket varit av utomordentlig betydelse för landets näringsliv. De ogynnsamma förhållanden med avseende å tillgång till transportmedel, material och arbetskraft, under vilka forceringen genomförts och vilka i allt väsentligt fortfarande äro för handen, hava dock medfört, att kostnaderna för utbyggnaden kommit att ej oväsentligt överstiga vad som ursprungligen beräknats. Att så skulle bliva fallet har i viss mån förutsetts och torde hava varit ofrånkomligt. Jag kommer att i det följande understödja vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden för täckande av dessa merkostnader.

Det är enligt min mening av vikt, att en höjning av krafttaxorna till följd av onormalt höga anläggningskostnader undvikas. Här må erinras, att Kungl. Maj:t på min hemställan medgivit vattenfallsstyrelsen rätt att med anlitande av extraordinära vinstmedel verkställa extra avsättning till förnyelsefond.

Att nu ställa någon prognos för det framtida kraftbehovet är synnerligen vanskligt. Jag delar emellertid vattenfallsstyrelsens mening, att man — eventuellt efter en tillfällig nedgång efter kriget — har anledning räkna med en fortsatt stegring av kraftbehovet. Vissa omständigheter kunna — även bortsett från det fall, att tillgången på importerat fossilt bränsle skulle under en kris i samband med krigets avslutande för en tid minskas eller bortfalla — i själva verket tala för möjligheten av att kraftbehovet kan komma att ökas med mer än de 200 MkWh per år, med vilka vattenfallsstyrelsen räknat. Den tendens till ökad användning av elektrisk kraft inom industrien, som framträtt under kriget, torde vid gynnsam prisutveckling komma att bestå i betydande utsträckning och måhända ytterligare stegras. Om knappheten på arbetskraft inom jordbruket skulle fortfara, kan detta — sedan tillgången på högklassigt ledningsmaterial ökats — antagas komma att leda till en fortsatt rationalisering av arbetsmetoderna bland annat genom ökad användning av elektrisk kraft. Förbrukningen av kraft för allmän distribution läser ännu icke hava nått gränsen för vad som är önskvärt och uppnåeligt. En viss fortsatt elektrifiering av järnvägar är ock att förutse.

Tillgång på elektrisk kraft till skäligen fasta taxor torde vara en av de viktigaste förutsättningarna för en konkurrensduglig industri liksom en mäktig hävstång för den samhällseliga utvecklingen i allmänhet. Ett fortsatt utbyggande av statens vattenfall, i den mån så erfordras för att kunna helt tillgodose efterfrågan på kraft, är därför ett allmänt intresse. Å andra sidan är det enligt min mening ur företagsekonomisk synpunkt riktigt att nu intaga en avvaktande hållning med avseende på den fortsatta utbyggnaden.

*Departements-
chefen.*

Redan ovissheten om utvecklingen av kraftbehovet under de närmaste åren manar till en viss försiktighet. Härtill kommer önskvärdheten av att avvakta gynnsammare förutsättningar att verkställa fortsatta utbyggnader med mindre kostnad och sålunda ernå större möjlighet att hålla krafttaxorna nere än vad en fortsatt forcering skulle medföra. Med dessa utgångspunkter synes ett utbyggnadsprogram, som tager sikte på en ökning av krafttillgången från statliga kraftverk med 200 MkWh per år under 1945 och 1946, vara väl avvägt. I betraktande av vad nyss anförts om möjligheten av en större stegring i kraftbehovet synes det emellertid välbetänkt att i god tid vidtaga förberedelser för skyndsamma ytterligare utbyggnader, därest sådana skulle befinnas påkallade. Frågan om planläggning av kraftverksbyggnader att utföras såsom led i arbetsmarknadspolitiska åtgärder till mötande av en efterkrigskris är för närvarande under behandling inom investeringsutredningen. Det blir i detta sammanhang anledning att överväga olika möjligheter att förbättra de företagsekonomiska förutsättningarna för ytterligare utbyggnad av vattenkraft i syfte bland annat att underlätta ökade enskilda investeringar i industri.

Såsom av vattenfallsstyrelsens redogörelse framgår, har styrelsen föreslagit påbörjande av nya kraftanläggningar i Nämforsen och Forsmoforsen, vilka båda äro belägna inom Ångermanälvens flodområde. Eventuellt har viss ytterligare utvidgning av kraftstationen i Porjus ansetts böra komma till stånd. Härjämte har ifrågasatts påbörjande av regleringsåtgärder inom Ångermanälvens flodområde. För dessa ändamål har preliminärt beräknats ett anslagsbehov under nästa budgetår av tillhoppa 11,000,000 kronor.

Innan närmare utredning föreligger, kan jag icke taga ställning till frågorna, huruvida Nämforsen och Forsmoforsen äro de lämpligaste fallen att nu utbygga eller om Porjusverket bör utvidgas. Då emellertid ett belopp av 11,000,000 kronor torde erfordras för fortsatt utbyggnad av vattenfall samt för nya vattenregleringar under nästa budgetår, kommer jag i det följande att föreslå att för nämnda ändamål i avbidan på vidare utredning beräknas ett investeringsanslag å 11,000,000 kronor.

Beträffande det av vattenfallsstyrelsen berörda spørsmålet om utbyggnad av Harsprånget får jag hänvisa till den redogörelse härutinnan, som lämnades i samband med framläggandet av 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, sid. 62—68).

Jag övergår härefter till behandlingen av de särskilda anslagsäskandena. Därvid kommer jag, med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört beträffande behovet av medel till inköp av vattenfall och fastigheter, icke att föreslå Kungl. Maj:t att äska något anslag för budgetåret 1944/45 för detta ändamål. Jag utgår från att, därest riksdagen icke häremot framställer någon erinran, hela det å nämnda anslag disponibla beloppet skall få tagas i anspråk för därmed avsedda ändamål oavsett att, såsom förut erinrats, Kungl. Maj:t genom visst beslut godkänt ett vattenkraftsförvärv, för vilket vederlaget bestämts att utgå enbart i form av kraftleverans till ett beräknat värde av

230,000 kronor. Jag förutsätter också att, därest framdeles på liknande sätt uppgörelser om förvärv av vattenrätt träffas mot vederlag av kraftleveranser, detta icke skall medföra någon inskränkning i rätten till disposition av anslaget för de fall, där vederlag utgår i form av kontant ersättning. Härmed avses självfallet icke att göra någon ändring i den nuvarande regel, enligt vilken förvärv av vattenrätt till ett värde överstigande 100,000 kronor under tid, då riksdagen är samlad, icke må ske utan riksdagens hörande, vare sig ersättningen utgår kontant eller helt eller delvis i form av kraftleverans.

Norrländska kraftverken.

1. Kraftstation i Midskogsforsen.

[40.] Till ny kraftstation i Midskogsforsen i Indalsälven har riksdagen anvisat 35,000,000 kronor, därav 6,000,000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42, 12,000,000 kronor å riksstaten för budgetåret 1942/43 samt 17,000,000 kronor å riksstaten för budgetåret 1943/44.

En närmare redogörelse för de planerade arbetena å anläggningen återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition den 17 oktober 1941, nr 305 (bil. 12, punkten 10), till vilken jag hänvisar. Här må erinras, att kraftstationen enligt planen skall utbyggas för utnyttjande av en fallhöjd av 29 meter och en vattenmängd av omkring 350 kubikmeter per sekund. Den avses skola utrustas med två maskinaggregat. Bruttoenergimängden är beräknad till 600 MkWh per år.

Kostnaderna för anläggningen beräknades av vattenfallsstyrelsen hösten 1941 till 32,500,000 kronor och hösten 1942 till 37,000,000 kronor enligt det vid tiden för beräkningarna rådande prisläget. Den ökade kostnaden angavs av vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 24 september 1942 bero på den allmänna prisstegringen och i väsentlig grad på de höjda kostnaderna för alla biltransporter.

I skrivelsen den 30 september 1943 har *vattenfallsstyrelsen* anmält, att den totala anläggningskostnaden för kraftstationen enligt dåvarande prisläge beräknades till 43,500,000 kronor, samt hemställt om anvisande av medel för arbetenas fortsättande.

Rörande anläggningsarbetena meddelar styrelsen till en början, att dessa fortskridit i snabb takt. Dammbyggnaden vore utbyggd till mer än hälften och beräknades i huvudsak bliva färdigställd till årsskiftet 1943/44. Kraftstationen och intaget vore till stor del uppbyggda, och montaget av den första turbinen hade redan hunnit långt. Avloppskanalen hade till största delen färdigställts. Styrelsen hölle för sannolikt, att det första maskinaggregatet i enlighet med beräkningarna skulle kunna igångsättas vid början av sommaren 1944 och det andra aggregatet på hösten samma år.

Beträffande orsakerna till kostnadsstegringarna har styrelsen anfört.

Vid Midskogsbygget gör sig framför allt transporternas fördyring märkbar. Omfattande motorfordonstransporter erfordras såväl från Östersund till ar-

betsplatsen som inom denna för omflyttning av sten- och jordmassor. För sistnämnda ändamål har vattenfallsstyrelsen sökt övervinna svårigheterna genom att låta inom landet framställa traktordrivna kedjevagnar med en lastförmåga av icke mindre än 15 ton. Behovet av bilar och bilgummi kommer därigenom att minskas. Även den inom hela Jämtland rådande knappheten på arbetskraft har inverkat ogynnsamt på arbetena. På grund av dessa omständigheter och allmän fördyring beräknas kostnaderna öka med omkring 3,000,000 kronor.

Vid den första planeringen var det ännu icke fullt klart, hur långt man borde gå med uppremsningen nedanför Midskog. Sedan nu projekt utarbetats för de båda fallsträckorna mellan Midskog och Gesundsjön och den lämpliga fallhöjden fastställts för de kommande anläggningarna vid Näverede och Stugun, har det befunnits, att man lämpligen bör i Midskog intaga cirka 2 meter av fallhöjden ovanför Näveredefallen. Rensningen blir därvid mera omfattande än vad tidigare avsetts, och anläggningskostnaden ökas på den grund med cirka 1,000,000 kronor. Stationens fallhöjd blir cirka 0.5 meter större.

Erättningarna för dämningsskadorna ovanför kraftstationen hava, såsom en nu slutförd undersökning visar, tidigare underskattats, delvis beroende på en allmän stegring av jord- och skogsvärden. Kostnadsökningen i detta hänseende beräknas till 1,200,000 kronor. För flottningsanordningar får nu förutses en med 400,000 kronor ökad kostnad.

På vissa håll hava inom anläggningen yppat sig oförutsedda svårigheter med avseende på grunden. Berget i kraftstationsläget har visat sig vara sprickigt och har måst utlagas i större omfattning än beräknat samt ersättas med betong. Ävenså har berget under intagsmurarna visat sig opålitligt och måst utsprängas, varigenom betongmassorna i intagningsmurarna ökats. Berget under högra jorddammen har befunnits ligga betydligt lägre än vad de tidigare undersökningarna visade. Slutligen ha opåräknade kostnader åsamkats för påbyggnad av fångdammar och vidtagande av skyddsåtgärder till följd av den rekordartat höga vårfloden under 1943. På det hela taget kan dock anläggningen utföras i enlighet med den först uppgjorda planen, men den fördyras av angivna omständigheter med ungefär 900,000 kronor.

Då hittills för anläggningen anvisats sammanlagt 35,000,000 kronor, skulle, anför styrelsen slutligen, behöva anvisas ytterligare 8,500,000 kronor. Då fördyringarna redan gjort sig märkbara, erfordrades härav 2,000,000 kronor redan under budgetåret 1943/44, medan återstoden eller 6,500,000 kronor borde anvisas för budgetåret 1944/45.

*Departements-
chefen.*

Utöver det belopp av 2,000,000 kronor, som enligt tidigare beräkningar skulle återstå att anvisa för kraftstationen vid Midskogsforsen, erfordras enligt vattenfallsstyrelsens nu föreliggande utredning ytterligare 6,500,000 kronor. Delvis hänför sig kostnadsstegringen till att det i samband med planering för ytterligare kraftstationer i Indalsälven befunnits ändamålsenligt att vid Midskogsstationen uttaga en ytterligare fallhöjd av omkring 0.5 meter. Kostnaden härför har beräknats till 1,000,000 kronor. I övrigt hänför sig kostnadsstegringen dels till vissa oförutsedda förhållanden, vilka sammanhånga med berggrundens beskaffenhet och en under bygnadsarbetenas bedrivande inträffad osedvanligt hög vårflod, och dels till fördyringar som betingats av de nuvarande extraordinära förhållandena, kännetecknade bland annat av stora transportsvårigheter.

Jag anser det vara av vikt att den pågående utbyggnaden utan uppskov fullföljes. Härigenom skulle landets kraftförsörjning inom en relativt nära framtid erhålla ett mycket väsentligt tillskott. Jag tillstyrker därför, att de begärda beloppen anvisas. I annat sammanhang gör jag framställning om anvisande av ett belopp av 2,000,000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1943/44. För budgetåret 1944/45 torde böra anvisas återstoden eller 6,500,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation i Midskogsforsen* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 6,500,000.

2. Kraftstation vid Leringsforsen.

[41.] Till byggande av en mindre kraftstation vid Leringsforsen i Gimån har riksdagen åren 1942 och 1943 anvisat anslag om tillhoppa 3,150,000 kronor. Avsikten med kraftverksbygget är att för en relativt ringa kostnad utnyttja den uppdämning av sjöarna Leringen och Holmsjön i Ljungans vattensystem, som företagits närmast i syfte att öka kraftutvinningen vid Torps-hammars kraftstation. Beträffande stationens utförande torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnades i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 36) och i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 42).

I skrivelsen den 30 september 1943 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att arbetena med schaktning för kraftstationsgrunden avslutats och betonggjutningarna i grunden påbörjats. Arbetena med avloppskanalens utgrävning påginge. Stationen beräknades bliva färdigställd under hösten 1944.

Styrelsen förklarar sig med hänsyn till den senaste tidens erfarenheter från andra arbetsplatser tvungen att räkna med fördyring för de återstående arbetena. Den slutliga kostnaden kunde ännu icke angivas fullt exakt. Styrelsen beräknar ett anslag av 700,000 kronor erforderligt för budgetåret 1944/45 och hemställer om anvisande av detta belopp.

Kraftstationen i Leringsforsen, som ursprungligen planerades för en generator-effekt vid högsta fallhöjd av 7,000 kW, beräknades hösten 1941 kosta 2,750,000 kronor. Hösten 1942 beräknades kostnaden till 3,150,000 kronor. Av kostnadsökningen hänförde sig 200,000 kronor till prisfördyringar och 200,000 kronor till en ökning av generator-effekten till 8,000 kW, vilken ansetts lämplig med hänsyn till framtida ökning av regleringsmöjligheterna i Gimån. Beräknade ytterligare fördyringar ha föranlett vattenfallsstyrelsen att äska ytterligare 700,000 kronor, vilket belopp icke med säkerhet kan angivas såsom tillräckligt.

Den merkostnad, som nu beräknas uppkomma, är procentuellt sett högst

Departements-
chefen.

betydande. Jag anser mig dock böra tillstyrka vattenfallsstyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation vid Leringsforsen* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 700,000.

3. Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde.

[42.] Till reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde har riksdagen beviljat sammanlagt 4,010,540 kronor, däri inräknat ett belopp av 29,140 kronor, som tagits i anspråk från anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter m. m. Av totalsumman belöpa 2,210,540 kronor på äldre regleringar, nämligen å insatser i Indalsälvens regleringsförening samt å kapitalandelar för Stadsforsen i Torröns, Anjans, Juvelns, Kallsjöns, Näcktens och Storsjöns regleringar ävensom Hårkans första reglering. Återstoden av anslagen eller 1,800,000 kronor utgör kapitalandelar i Indalsälvens regleringsförening för såväl Stadsforsen som Midskogsforsen, avseende Långans första och Hårkans andra reglering, med hälften eller 900,000 kronor för vardera företaget.

Kostnaderna för regleringarna av Indalsälven fördelas på samtliga delägare i regleringsföreningen. I den mån nya kraftstationer färdigställas, hava ägarna till dessa att inbetala sina andelar i de redan företagna regleringarna. Dessa komma därmed de tidigare delägarna till godo.

I skrivelse den 16 september 1942 meddelade vattenfallsstyrelsen, att styrelsen i samband med färdigsställandet av Midskogs kraftstation komme att få utbetala andel för denna kraftstation i kostnaderna för de äldre regleringarna. Fallhöjden vore vid Midskog nära nog densamma som vid Stadsforsen, men med hänsyn till att Stadsforsens andel samtidigt minskades bleve det erforderliga anslaget något lägre än vad som utbetalats för Stadsforsen för de äldre regleringarna.

I skrivelse den 14 september 1943 har nu *vattenfallsstyrelsen* erinrat att styrelsen hade att under budgetåret 1944/45 utbetala andelen för Midskogsforsen å de äldre regleringarna. Insatserna i regleringsföreningen skulle ökas med omkring 35,000 kronor och kapitalandelarna med ungefär 1,600,000 kronor, utgörande skillnaden mellan andelarna för Midskogsforsen och den återbetalning, som samtidigt erhöles för Stadsforsen. Hänsyn vore vidare tagen till de återbetalningar, som komme att erhållas i samband med att vissa vattenkraftutbyggnader, tillhörande enskilda företag, bleve färdiga före eller samtidigt med Midskogsforsen. Enär det för undersökningsförskott disponerade beloppet borde något ökas, erfordrades för de äldre regleringarna ett anslag av sammanlagt 1,700,000 kronor.

Beträffande de senare regleringarna, nämligen Långans första och Hårkans andra reglering, anmäler styrelsen ett anslagsbehov för budgetåret 1944/45 av 300,000 kronor.

Styrelsen meddelar i samband därmed, att Långans första reglering utvidgats något utöver vad tidigare planerats, vilket medfört motsvarande ökning av den genom företaget vunna energin. Allmän fördyring samt svårigheter med arbetskraft, arbetsmaskiner och transporter hade härjämte ökat kostnaderna. De tidigare till 900,000 kronor angivna kostnaderna beräknades nu till 1,575,000 kronor. Ehuru kostnadsökningen motsvarade 20 till 25 procent per vunnen kilowattimme, vore regleringen ekonomiskt fördelaktig.

Styrelsen omnämner härefter, att arbetena med Hårkans andra reglering på grund av uppträdande svårigheter uppskjutits tills vidare, men att de beräknades bli genomförda under den närmaste tiden i sådan utsträckning, att styrelsens andel före utgången av budgetåret 1944/45 kunde uppgå till 500,000 kronor. Då de sammanlagda kapitalandelarna intill den 1 juli 1945 för de nyare regleringarna sålunda kunde beräknas till (1,575,000 + 500,000) omkring 2,100,000 kronor, erfordrades utöver hittills anvisade belopp av 1,800,000 kronor ett anslag av 300,000 kronor för budgetåret 1944/45.

Vattenfallsstyrelsen upplyser slutligen, att några nya regleringsföretag för närvarande icke avsåges skola påbörjas av Indalsälvens regleringsförening före utgången av budgetåret 1944/45, samt hemställer i ånslutning till det anförda, att för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av (1,700,000 + 300,000) 2,000,000 kronor.

I samband med att kraftstationen i Midskogsforsen under budgetåret 1944/45 tages i bruk, har vattenfallsstyrelsen, i enlighet med gjorda åtaganden, att till Indalsälvens regleringsförening utbetala de å kraftstationen belöpande kapitalandelarna för de äldre regleringarna i Indalsälvens vatten-system. Inberäknat viss ökning av undersökningsförskottet blir — sedan hänsyn tagits till de återbetalningar för Stadsforsens kraftstation och av enskilda kraftföretag, som beräknas ske samtidigt med eller före inbetalningen för Midskogsforsen — för ändamålet erforderligt ett belopp av 1,700,000 kronor.

*Departement-
chefen.*

För de senare regleringarna, Långans första och Hårkans andra reglering, har tidigare beräknats ett belopp av sammanlagt 1,500,000 kronor enligt prisläget i februari månad 1942, därav 900,000 kronor för Långans och 600,000 kronor för Hårkans reglering. Då dessa belopp uppskattades, befunno sig planerna på ett förberedande stadium och vattenfallsstyrelsen meddelade, att undersökningar rörande ytterligare regleringsåtgärder än de i februari 1942 förutsedda påginge. Sedan närmare beräkningar rörande omfattningen av Hårkans andra reglering framlagts, uppskattades kostnaden för detta företag till och med utgången av budgetåret 1943/44 till 900,000 kronor, varför ytterligare 300,000 kronor anvisades. Sammanlagt står sålunda till förfogande för Hårkans andra reglering ett belopp av 900,000 kronor. Vattenfallsstyrelsen har nu anmält, att arbetena ifråga på grund av inträdande svårigheter uppskjutits, varför medelsbehovet intill utgången av budget-

året 1944/45 icke uppgår till mer än 500,000 kronor. Å andra sidan har Långans reglering något utvidgats, varjämte kostnaderna visat sig komma att avsevärt överstiga vad som tidigare beräknats. Behovet av ytterligare medel för Långans reglering uppgår till icke mindre än i runt tal 700,000 kronor. Trots kostnadsstegringen anses regleringarna ifråga vara för statsverket ekonomiskt fördelaktiga. Genom att med stöd av riksdagens år 1942 givna bemyndigande tillsvidare taga i anspråk det belopp av 400,000 kronor för Hårkans reglering, som ej erfordras före den 1 juli 1945, kan anslagsbehovet för de senare regleringarna för budgetåret 1944/45 begränsas till 300,000 kronor.

Sammanlagt skulle sålunda för regleringsföretagen inom Indalsälvens flodområde erfordras 2,000,000 kronor under budgetåret 1944/45.

Jag finner mig böra tillstyrka, att detta belopp anvisas, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2,000,000.

4. Vissa nya kraftstationer m. m.

[43.] Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli-
va riksdagen förelagd, till *Vissa nya kraftstationer m. m.* för
budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 11,000,000.

5. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.

[44.] Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk har riksdagen för budgetåren 1938/39—1943/44 anvisat anslag med följande belopp.

Budgetår.	Kronor.
1938/39	9,000,000
1939/40	10,700,000
1940/41	12,500,000
1941/42	10,000,000
1942/43	21,000,000
1943/44	22,000,000

I skrivelse den 23 september 1943 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande för samma ändamål av 15,000,000 kronor för nästa budgetår.

Vattenfallsstyrelsen erinrar i sin skrivelse till en början om att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för tiden intill den 1 juli 1943 såsom investeringsanslag av lånemedel beviljats ett sammanlagt belopp av 203,515,000 kronor. Däri vore icke de belopp medräknade, som beviljats under förutsättning av indirekt avskrivning. Den 30 juni 1943 hade förbrukats 202,393,400 kronor, varför en behållning av 1,121,600 kronor förelegat vid denna tidpunkt. För budgetåret 1943/44 hade beviljats ett anslag av 22,000,000 kronor. Inalles stode sålunda 23,121,600 kronor till förfogande för innevarande budgetår. Enligt styrelsens beräkningar överstege medelsbehovet intill den 1 juli 1944 något sistnämnda belopp, men förmodligen komme en del förseningar att uppstå.

Nedgången av det för budgetåret 1944/45 erforderliga anslaget i jämförelse med de föregående budgetåren berodde, fortsätter vattenfallsstyrelsen, på att arbetena med de stora stamlinjerna finge minskad omfattning, sedan de pågående linjebyggnaderna i stort sett blivit färdigställda under innevarande budgetår. För övriga delar av distributionsnätet föreläge fortfarande stora behov av förstärkningar, vilket sammanhängde med den allttjämt fortgående stegringen av kraftavsättningen. Vissa kompletteringar av stamlinje- och primärnät måste göras. För järnvägslektrifiering erfordrades en del nya anläggningar. Även inom bygdenäten krävdes utbyggnader och förstärkningar, som icke längre kunde anstå. Ortsnäten för detaljdistribution syntes fortfarande komma att utökas, om ock i mindre utsträckning än tidigare.

Det av vattenfallsstyrelsen för budgetåret 1944/45 beräknade anslagsbehovet angives i en av styrelsen meddelad sammanställning, vilken har följande utseende.

Stamlinje för 220 kV Hammarforsen—Stadsforsen—TorpsHAMMAR—Ljusdal jämte tillhörande linjeställverk i Stadsforsen, TorpsHAMMAR och Ljusdal. Totalkostnad inklusive fördyring av ledningsmaterial enligt föregående beräkning 8,470,000 kronor och enligt senaste beräkning 9,160,000 kronor, varav tidigare beviljats 8,110,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras återstoden	1,050,000 kronor
Stamlinje för 220 kV Ljusdal—Hallsberg. Totalkostnad inklusive förbindelseledning vid Ljusdal och fördyring av ledningsmaterial enligt föregående beräkning 13,700,000 kronor och enligt senaste beräkning 14,000,000 kronor, varav tidigare beviljats 13,000,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras	800,000
Anläggningar för elektrifiering av inre Västerbotten. Tidigare hava för överföring till Lycksele beviljats 700,000 kronor och i statsbidrag ur anslaget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering erhållits 300,000 kronor. För anläggningar väster om Lycksele erfordras under förutsättning av ytterligare statsbidrag med minst 700,000 kronor ett anslagsbelopp av.....	750,000
Ny stamlinje för 220 kV Nämforsen—Stadsforsen. Totalkostnad 2,200,000 kronor, varav för budgetåret 1944/45 erfordras	500,000

Ny primärledning för 77 kV Södertälje—Björknäs jämte sekundärstation för 77/22 kV i Björknäs. Totalkostnad 1,250,000 kronor, varav för budgetåret 1944/45 erfordras	500,000 kronor
Stamlinje för 132 kV Hallsberg—Malfors. Totalkostnad liksom enligt föregående beräkning 1,400,000 kronor, varav tidigare beviljats 1,250,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras återstoden	150,000 »
Stamlinje för 132 kV Malfors—Eksund. Totalkostnad enligt beräkning år 1940 600,000 kronor och enligt senaste beräkning 790,000 kronor, varav tidigare beviljats 480,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras återstoden	310,000 »
Åtgärder för ökning av transformatoreffekten för 132/44/6 kV i Hallsberg	400,000 »
Omläggning av primärledningerna Malfors—Mjölby—Nässjö—Jönköping från 77 till 132 kV jämte tillhörande ändringar av sekundärstationerna i Mjölby och Nässjö	500,000 »
Stamlinje för 132 kV Hallsberg—Kil jämte ställverk i Hallsberg och Kil. Totalkostnad enligt föregående beräkning 2,000,000 kronor och enligt senaste beräkning 2,800,000 kronor, varav tidigare beviljats 1,500,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras återstoden	1,300,000 »
Ny primärledning för 55 kV Uddevalla—Brodalen och sekundärstation för 55/22 kV i Brodalen	600,000 »
Stamlinje för 132 kV Alingsås—Sjömarken jämte ställverk i Alingsås och transformatoranläggning för 132 kV i Sjömarken. Totalkostnad enligt planering och beräkning år 1941 850,000 kronor och enligt nuvarande planer 1,400,000 kronor, varav tidigare beviljats 850,000 kronor. För budgetåret 1944/45 erfordras återstoden	550,000 »
Anläggningar för järnvägselektrifiering	2,000,000 »
Faskompenseringskondensatorer	300,000 »
Diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen	1,600,000 »
Bygde- och ortsanläggningar	1,400,000 »
Oförutsett och diverse	2,290,000 »

Summa 15,000,000 kronor.

Till sammanställningen lämnar styrelsen följande kommentar.

Som av sammanställningen framgår, hava för anläggningar, vilkas kostnader tidigare uppgivits, medräknats de fördyringar, vilka nu inträtt eller beräknas inträda. I den mån särskilda förklaringar till fördyringarna icke angivas nedan, äro de beroende på den allmänna kostnadsstegringen efter föregående beräkningstillfälle.

För 220 kV linjerna Hammarforsen—Stadsforsen—Torpshammar—Ljusdal och Ljusdal—Hallsberg, av vilka den förstnämnda är färdigställd, upptagas fortsättningsanslag, avseende återstående kostnader så när som på vissa belopp för jordägarersättningar, vilka beräknas bliva utbetalade senare.

För de i styrelsens skrivelse den 30 september 1942 avhandlade linjeställverken i Ljusdal, Hallsberg och Midskog upptages icke något ytterligare anslag, därför att den planerade anläggningen vid Ljusdal för sammankopp-

ling med Krängedesystemet blivit uppskjuten. Det härför tidigare beviljade beloppet räcker för fullbordandet av de övriga anläggningarna.

Den föregående år upptagna överföringen till Lycksele för elektrifiering av inre Västerbottens län är numera under utförande, sedan vattenfallsstyrelsen erhållit bidrag ur anslaget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 februari 1943. Sedermera hava från ortsintressena krav framkommit på att ledningar skulle utdragas även väster om Lycksele, det vill säga till Vilhelmina och Storuman. I yttrande den 31 mars 1943 över en framställning med nämnda syfte har vattenfallsstyrelsen utfäst sig att verkställa utredning i frågan. Det uttalades, att de erforderliga ledningsbyggena icke kunde medkomma i programmet för innevarande år utan tidigast nästa år. Vidare framhölls, att det ekonomiska underlaget för anläggningarna bleve så svagt, att ett räntefritt statsbidrag av storleksordningen 700,000 kronor måste förutsättas, varjämte även knappheten på material och arbetskraft måste beaktas. Ehuru det sålunda är långt ifrån säkert, att anläggningarna komma till utförande, har bland anslagsbehoven medtagits ett belopp för täckning av vad som skulle belasta vattenfallsstyrelsens anläggningskostnader.

För överföring av kraften från den nya kraftstation i Nämforsen, vars utbyggnad vattenfallsstyrelsen föreslår i annat sammanhang, bör byggas en stamlinje för 220 kV från Nämforsen till Stadsforsen. Enbart för Nämforsen skulle det räcka med en linje för lägre spänning, men nära Nämforsen torde inom en rätt snar framtid komma att utbyggas en kraftstation för utnyttjning av de nedersta fallen i Fjällsjö älv. Därför bör linjen utföras för 220 kV. Då linjen torde få påbörjas under budgetåret 1944/45 för att bli klar samtidigt med kraftstationen, upptages kostnaden för förberedande arbeten bland anslagsbehoven.

För tillgodoseende av de starkt växande kraftbehoven i Stockholms omgivning är de båda befintliga sekundärstationerna i Norrviken och Södertälje otillräckliga. Den erforderliga förstärkningen åstadkommes lämpligast genom att en ny sekundärstation för 77/22 kV bygges vid Björknäs på Värmdön. Stationen bör medelst 77 kV primärledningar förbindas med såväl Södertälje som Norrviken, varvid ledningen från Södertälje bör byggas först.

För stamlinjerna Hallsberg—Malfors och Malfors—Eksund, vilka äro färdigställda, upptagas slutanslag, avseende förutom jordägarersättningar viss inträdd fördyring.

På grund av särskilt järnvägsbelastningens tillväxt erfordras i Hallsberg en ny transformator för 132/44/6 kV eller eventuellt ombyggnad av de befintliga transformatorerna.

Sedan linjen Hallsberg—Malfors utförts och ställverket i Malfors kompletterats för 132 kV, bör den redan från början planerade omläggningen av linjesystemet Malfors—Mjölby—Nässjö—Jönköping från 77 till 132 kV genomföras.

För linjen Hallsberg—Kil upptages slutanslag. Kostnaden beräknas nu till högre belopp än föregående år, beroende huvudsakligen på att linjen avses bli utförd redan från början med 120 mm² koppararea i stället för med blandade koppar-järn-linor med cirka 55 mm² koppararea och 80 mm² järnarea. Vidare har det befunnits lämpligast att icke såsom förut planerades nedtaga ledningen mellan Trollhättan och Mellerud, varför kostnaden för Hallsberg—Kil nu icke gottskrivits värdet av materiel från den förra ledningen.

För tillgodoseende av de ökade kraftbehoven i norra Bohuslän bör en 55

kV primärlinje utdragas från Uddevalla till en i Brodalen placerad sekundärstation för 55/22 kV.

Behovet av en ny stamlinje för 132 kV mellan Alingsås och Sjömarken jämte utvidgning av Alingsås- och Sjömarkenstationerna omnämndes i vattenfallsstyrelsens petitaskrivelse den 30 september 1941. Arbetena med dessa anläggningar hava till följd av den stora arbetsbelastningen i övrigt fått uppskjutas något i förhållande till vad som ursprungligen planerades men måste nu genomföras. Kostnaderna beräknas till rätt väsentligt högre belopp än tidigare, vilket beror på — förutom allmän kostnadsstegring under de två senaste åren — dels att det visat sig lämpligast att åtminstone för någon tid icke nedtaga den befintliga 55 kV linjen utan bibehålla den jämsides med den nya linjen, dels att transformatoranläggningen i Sjömarken måst ökas i omfattning med hänsyn till redan inträdd och ytterligare väntad ökning av kraftleveransen för elektrisk bandrift.

För anläggningar för järnvägslektrifiering har medtagits ett gemensamt belopp av 2,000,000 kronor. Däri ingår med 750,000 kronor kostnaden för de anläggningar, som skola tillgodose kraftbehovet för banan Östersund—Storlien. Kraften kommer att transiteras från kraftstationen i Midskogsforsen över aktiebolaget Svarthålsforsens ledning till Järpströmmen, där den dels nedtransformeras till generatorspänning i bolagets transformatorer, dels upptransformeras i en av vattenfallsstyrelsen bekostad upptransformeringsanläggning. Från Järpströmmen bygges en 77 kV linje till Duved, och i Duved placeras erforderlig transformatorstation för nedtransformering till 6 kV. I övrigt föreligger icke beslut om några ytterligare banellektrifieringar, men planering pågår för såväl statliga som enskilda banor, och behov av nya överföringsanläggningar för nämnda ändamål kunna uppkomma före utgången av budgetåret 1944/45. Vattenfallsstyrelsen har därför i anslagsbehovet inräknat ett belopp för sådana anläggningar.

Såsom i styrelsens petitaskrivelse den 30 september 1942 angivits, är det lämpligt att kompensera den reaktiva kraftuttagningens ökning medelst faskompenseringskondensatorer. Även under budgetåret 1944/45 böra sådana inköpas.

De för diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen samt för bygge- och ortsanläggningar upptagna beloppen äro av samma storleksordning som för de senaste budgetåren. Beloppet för oförutsett och diverse har tagits till relativt rikligt på grund av ovissheten rörande utvecklingen under den tid, som anslagsbehovet avser. Därest nuvarande knapphet på arbetskraft och material samt den höga kostnadsnivån består eller om kraftavsättningens ökning avstannar, får byggnadsverksamheten liksom under de senaste åren rätt kraftigt begränsas. Men om lättnader inträda i nyssnämnda hänseenden och kraftbehoven fortsätta att öka, torde det visa sig önskvärt att genomföra åtskilliga förstärkningar av distributionssystemet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 15,000,000 kronor.

Över vattenfallsstyrelsens framställning har *statens industrikommission* den 27 oktober 1943 avgivit infortrat utlåtande. Kommissionen meddelar, att enligt uppgifter, som kommissionen införskaffat från vattenfallsstyrelsen, behovet av järn, koppar, aluminium m. m. för de i styrelsens framställning upptagna arbetena beräknades bliva följande.

Järn av olika slag	1,850	ton
Koppar	1,500	»
Aluminium	10	»
Bly	30	»
Tenn	1	»
Zink	200	»
Cement	600	»
Gummi	0.5	»

Vattenfallsstyrelsen hade vidare, anför kommissionen, under hand meddelat att av kopparkvantiteten omkring 750 ton beräknades åtgå för omläggning av linjen Hallsberg—Västerås till 220 kV men att möjlighet funnes att för den ifrågasatta anläggningen använda stål-aluminiumlina i stället för kopparlina. Härigenom skulle kopparbehovet kunna minskas med nyssnämnda kvantitet under det att aluminiumbehovet i stället skulle öka med 400 ton och järnbehovet med 150 ton. Med hänsyn till den inom landet starkt begränsade koppartillgången och till det alltjämt befintliga stora behovet av koppar för nödvändiga ändamål av skilda slag borde för den planerade spänningsomläggningen på linjen Hallsberg—Västerås stål-aluminiumlina komma till användning i stället för kopparlina.

Under denna förutsättning skulle vattenfallsstyrelsens behov av järn, koppar och aluminium bli följande.

Järn av olika slag	2,000	ton
Koppar	800	»
Aluminium	410	»

Därest försörjningsläget icke försämrades, borde enligt kommissionens mening vattenfallsstyrelsens behov av sistnämnda kvantiteter järn, koppar och aluminium liksom ock behovet av övriga specificerade metaller kunna tillgodoses. De uppgivna behoven av cement och gummi vore icke heller av den storleksordning att, såvitt nu kunde bedömas, hinder syntes möta för deras tillgodoseende. Med hänsyn till att betydande ändringar lätt kunde inträffa i försörjningsläget och att därför någon planering för den tid, framställningen åsyftade, nu icke kunde äga rum, syntes det kommissionen önskvärt, att vattenfallsstyrelsen, innan arbetet med mera materialkrävande anläggningar påbörjades, i varje särskilt fall i god tid samrådde med kommissionen angående materialanskaffningen.

Enligt vad vattenfallsstyrelsen under hand meddelat, hava planerna rörande krafttillförseln till omformarstationen i Duved numera ändrats så tillvida, att styrelsen i stället för transitering räknar med utförande av en direkt ledning för 132 kV från vattenfallsverkets transformatorstation vid Hissmofors. Anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 torde därvid ökas något men lär fortfarande kunna rymmas inom det i styrelsens sammanställning upptagna beloppet till anläggningar för järnvägslektrifiering. Vidare anses omläggning av linjesträckan Hallsberg—Västerås från 132 till 220 kV nu-

Departement-
chefen.

mera vara erforderlig under budgetåret 1944/45. Anslagsbehovet härför rymmes inom det i styrelsens sammanställning upptagna beloppet för oförutsett och diverse.

Vattenfallsstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk föranleder icke någon erinran från min sida. Huruvida det framlagda anläggningsprogrammet kan i sin helhet genomföras, blir i sista hand beroende på ytterligare prövning med hänsyn till materialläget och arbetsmarknadsförhållandena.

Jag förutsätter emellertid att styrelsen, innan mera materialkrävande anläggningar påbörjas, samråder med statens industrikommission angående materialanskaffningen.

Enligt vad jag inhämtat, har vattenfallsstyrelsen vid sin anslagsberäkning förutsatt, att visst belopp för här avsedda ändamål skulle bestridas av förnyelsefondsmedel. I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde emellertid nämnda belopp böra inräknas i anslaget. I anledning härav bör enligt införskaffade uppgifter en uppräknig av anslaget ske till 17,000,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 17,000,000.

Gemensamt anslag.

6. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

[45.] Under åberopande av vad jag under punkten 9 anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att föreläggas riksdagen, till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 2,000,000.

Luftfartsfonden.

1. Mark till landningsfält för flygplan.

[46.] Till mark till landningsfält för flygplan har för budgetåret 1943/44 anvisats ett investeringsanslag av 100,000 kronor. Vid ingången av budgetåret förefanns från tidigare för ändamålet anvisade reservationsanslag en behållning av 122,391 kronor 15 öre, varför vid nämnda tidpunkt till Kungl. Maj:ts förfogande stod ett belopp av 222,391 kronor 15 öre.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av medel till inköp av mark för landningsfält för flygplan. Styrelsen meddelar, att behov fortfarande föreläge av utvidgningar av redan befintliga flygplatser, varjämte förvärv av mark komme att bli erforderliga vid vissa av de under utbyggnad varande nya flygplatserna. Bland andra måste flygplatsen vid Bulltofta utvidgas, så att densamma kunde användas av de tyngre och snabbare flygplan, vilka komme att sättas i trafik efter ett fredsslut. För att möjliggöra denna utvidgning av flygplatsen bleve det nödvändigt att förvärva vissa öster om flygplatsen belägna områden. Då flygplatsens utvidgningsmöjligheter vore synnerligen begränsade på grund av den omgivande bebyggelsen, syntes det vara synnerligen angeläget att hålla förefintliga möjligheter öppna för en inom en snar framtid nödvändig utvidgning av flygplatsen. Preliminära förhandlingar med ägarna till de av utvidgningen berörda områdena hade givit vid handen, att kostnaderna för markförvärven kunde uppskattas till ett belopp av omkring 500,000 kronor.

Styrelsen hemställer under återopande av det anförda, att till mark till landningsfält för flygplan måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 350,000 kronor.

Ehuru jag givetvis icke utan närmare utredning kan taga ställning till det ifrågasatta, jämförelsevis betydande markförvärvet för Bulltofta flygplats, synes det mig emellertid angeläget att möjlighet hålles öppen att utvidga fältet genom förvärv av ännu obebyggd mark. Ett mindre belopp bör därjämte stå till förfogande för oförutsedda ändamål. Med hänsyn till vad nu anförts tillstyrker jag, att anslaget i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag anvisas med 350,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mark till landningsfält för flygplan* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 350,000.

fatta bland annat utförandet av en ny transformatorstation samt anordnandet av inflygningsljus. Vid Bromma flygplats, där sådana ljus anordnats i landningsbanornas förlängning, hava ljusen visat sig vara synnerligen lämpliga för underlättandet av flygplanens inflygning till flygplatsen under den mörka delen av dygnet. Kostnaderna för arbetena å Bulltofta flygplats hava beräknats till 100,000 kronor. Kompletteringsarbetena å belysningsanordningarna vid vissa andra flygfält torde jämväl bliva nödvändiga, och styrelsen beräknar, att för detta ändamål erfordras ett belopp av 55,000 kronor. Det har därjämte visat sig erforderligt att anskaffa ytterligare ett rörligt flodljus, för vilket kostnaderna beräknas uppgå till 45,000 kronor. Under nästkommande budgetår beräknas Karlstads flygplats vara färdigställd i sådan omfattning, att densamma kan öppnas för trafik. Flygplatsen blir en av de större inom landet och kommer att få stor betydelse såsom reträttflygplats för trafiken västerut samt såsom mellanlandningsplats å luftfartsleden Stockholm—Oslo. Under sådana förhållanden böra redan under nästa budgetår åtgärder vidtagas för att förse flygplatsen med erforderliga belysningsanordningar. Kostnaderna för arbetena hava beräknats till 175,000 kronor.

Sammanlagt skulle således för belysningsanläggningar för luftfartsleder för nästkommande budgetår erfordras 600,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer styrelsen att till belysningsanläggningar för luftfartsleder för budgetåret 1944/1945 måtte anvisas ett investeringsanslag av 600,000 kronor.

I särskilda skrivelser den 7 oktober och den 6 november 1943 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidare hemställt om anvisande av tillhoppa 350,000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 till vissa belysningsanläggningar å Sundsvall—Härnösands och Karlstads flygplatser.

Beträffande Sundsvall—Härnösands flygplats anför styrelsen.

Styrelsen kommer i dagarna att övertaga Sundsvall—Härnösands flygplats av statens arbetsmarknadskommission, som i huvudsak färdigställt densamma. Flygplatsen användes för närvarande av civila flygplan, vilka tagits i anspråk för målflygning. Framställning har gjorts om flygplatsens elektrifiering för att densamma skall kunna användas jämväl nattetid, vilken framställning emellertid icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. För att flygplatsen skall kunna godkännas för luftfart måste de belysningsledning, vilka förse de av styrelsen övertagna gårdarna med elektrisk kraft, delvis borttagas, och belysningsnätet kräver en fullständig omläggning. Gårdarna bebos dels av flygplatsens arrendator och dels av flygplatsvakterna samt äro delvis tagna i anspråk av den med målflygningen sysselsatta personalen samt av militär personal. Då svårigheter föreligga att skaffa annat än elektriskt lyse, anser styrelsen, att det är oundgängligen nödvändigt att bibehålla den elektriska belysningen. Då flygplatsen är av den storleksordning och den belägenhet, att den för framtiden bör förse med fullständig flygplatsbelysning, bör belysningsanläggningen anslutas till ortens belysningsnät på sådant sätt, att en framtida belysningsanläggning å själva flygplatsen underlättas och förberedes.

Kostnaderna för vid Sundsvall—Härnösands flygplats nu oundgängligen erforderliga arbeten beräknas till 50,000 kronor.

Beträffande behovet av belysningsanläggningar å Karlstads flygplats har styrelsen anført.

Karlstads flygplats står nu inför sin fullbordan, och det torde inom den närmaste tiden bliva aktuellt att taga densamma i bruk. Flygplatsen måste emellertid vara försedd med belysningsanordningar. Dessa hava tidigare för en första utbyggnad beräknats kosta 200,000 kronor, men denna summa har numera befunnits otillräcklig, då det visat sig, att vissa i närheten av flygplatsen befintliga, för trafiken hinderliga skorstenar m. m., redan nu måste förses med belysning. Kostnaderna beräknas på grund härav numera till 312,500 kronor.

Den fullständiga utbyggnaden av belysningsanordningarna torde kräva ganska avsevärd tid på grund av nuvarande långa leveranstider för belysningsmateriel. Då det emellertid är synnerligen angeläget, att samtliga ifrågavarande anordningar komma till utförande fortast möjligt, synes anslag härför böra finnas tillgängligt redan innevarande budgetår. På grund härav torde ifrågavarande belopp böra upptagas på tilläggsstat till innevarande års kapitalbudget. Därest emellertid svårigheter härutinnan skulle förefinnas, synes i allt fall ett belopp om 52,500 kronor böra finnas tillgängligt för arbetenas omedelbara påbörjande samt för vissa provisoriska åtgärders vidtagande. Härigenom skulle den absolut nödvändiga belysningen kunna ordnas relativt snabbt. Styrelsen har i särskild skrivelse denna dag hemställt om bemyndigande att igångsätta dessa sistnämnda arbeten omedelbart samt att härför få disponera kvarvarande behållning 12,500 kronor å anslaget till belysningsanläggningar för luftfartsleder. Resterande belopp (52,500 — 12,500) 40,000 kronor beräknas erforderligt senast i början av år 1944.

Utöver de till förfogande stående belopp å 12,500 kronor skulle sålunda för arbeten med belysningsanläggningar vid Karlstads flygplats enligt styrelsen erfordras 300,000 kronor.

Genom beslut den 26 november 1943 har Kungl. Maj:t för vissa smärre arbeten vid Karlstads flygplats ställt tillgängligt belopp av 12,500 kronor till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

Departements-
chefen.

De till belysningsanläggningar hittills anvisade medlen hava, såsom av det föregående framgår, genom olika beslut av Kungl. Maj:t i sin helhet disponerats. Ehuru jag icke i detta sammanhang kan taga slutlig ställning till de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda förslagen, synes det mig nödvändigt, att ett jämförelsevis stort anslag nu anvisas för ändamålet.

Av styrelsen i skrivelsen den 31 augusti 1943 beräknade belopp å tillhoppa 425,000 kronor för vissa anläggningar vid de redan i full drift varande flygplatserna vid Bromma, Torslanda och Bulltofta och för mindre anordningar vid vissa andra flygfält torde sålunda böra ställas till förfogande. Mera ovisst kan vara, om medel nu behöva beredas för belysningsanordningar av större omfattning vid Karlstads flygplats. Denna flygplats har helt nyligen kommit i det skick, att den kan användas för landning, och det kan ännu ej avgöras, huruvida flygplatsen behöver inom den närmaste framtiden tagas i anspråk för mera regelbunden flygtrafik. Jag vill i detta sammanhang erinra, att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 december 1943 tillkallat sakkunniga för utredning rörande behovet av civila flygplatser och därmed sammanhängande förhållanden. Utredningen avser närmast att planlägga de åtgärder, vilka kunna befinnas påkallade för den civila flygtrafik, som kan förväntas efter övergång till fredsförhållanden. Det är givetvis önskvärt att,

innan anläggningsarbeten av större omfattning igångsättas vid flygplatser som ännu ej tagits i bruk för lufttrafik, åtminstone preliminära resultat av denna utredning kunna avvaktas. Å andra sidan kan den möjligheten icke uteslutas, att särskilda omständigheter kunna påkalla ianspråktagande av Karlstads flygplats inom en relativt nära framtid under förhållanden, som nödvändiggöra mera omfattande belyningsanordningar. Jag anser därför lämpligt, att medel för dylika arbeten beräknas för att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att, om så erfordras, besluta om anordningarnas utförande under nästkommande budgetår. Att, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatt, anslag för ifrågavarande ändamål upptages å tilläggsstat för innevarande budgetår finner jag mig i nuvarande läge icke böra tillstyrka. Skulle förhållandena utveckla sig därhän, att ett igångsättande av arbeten med belyningsanläggningar vid Karlstads flygplats skulle befinnas påkallat redan före utgången av innevarande budgetår, torde Kungl. Maj:t få göra härav betingad särskild framställning till riksdagen.

Av vad här anförts framgår, att jag anser mig böra tillstyrka inräknande i nästkommande budgetårs anslag till belyningsanläggningar av ett belopp å 300,000 kronor för eventuellt erforderliga arbeten vid Karlstads flygplats.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag beträffande flygplatsen Sundsvall—Härnösand avser bland annat viss omläggning av belyningsledning, erforderlig för att flygplatsen skall kunna utan olägenhet användas för luftfart, varvid sådana åtgärder tillika skulle vidtagas, som underlätta ett eventuellt framtida anordnande av fullständig flygplatsbelysning. Jämväl för detta ändamål torde medel böra beräknas med föreslaget belopp 50,000 kronor. Av skäl, som nyss anförts, anser jag mig dock icke böra tillstyrka medelsanvisning å tilläggsstat. I fråga om här avsedda arbeten böra åtminstone preliminära resultat av den igångsatta flygplatsutredningen avvaktas, innan frågan om anläggningsarbetena avgöres.

På grund av det anförda förordar jag, att anslaget till belyningsanläggningar för nästkommande budgetår upptages med (425,000 + 300,000 + 50,000) 775,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Belysningsanläggningar för luftfartsleder* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 775,000.

3. Radiofyrrar för luftfarten.

[48.] Till radiofyrrar för luftfarten hava anvisats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1938/39	270,000
1939/40	175,000
1940/41	50,000

Budgetår	Kronor
1941/42	50,000
1942/43	50,000
1943/44	50,000

Summa kronor 645,000

De anvisade beloppen ha i huvudsak använts till anskaffning av dels två blindlandningsanläggningar och dels navigationsradiofyrrar, för vilket sistnämnda ändamål 245,000 kronor avsetts. Navigationsradiofyrrar hava uppsetts på tolv platser. Tre fyrrar äro under tillverkning och beräknas kunna levereras under budgetåret 1943/44.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare medel under förevarande rubrik. Till motivering härför anför styrelsen.

Erfarenheterna hava visat, att navigationsradiofyrrarna äga stor betydelse för trafiksäkerheten i luften särskilt under nu rådande förhållanden, då avvikelse från de fastlagda färdvägarna kan medföra risk för beskjutning. En fortsatt utbyggnad av radiofyrrarna är därför synnerligen angelägen. Den snabba utvecklingen inom det radiotekniska området har vidare gjort det möjligt att vidtaga förbättringar å radiofyrrarna för att öka deras användbarhet och driftsäkerhet. Under vissa tider på dygnet, främst vid soluppgång och skymning, kunna svårigheter uppstå vid användningen av radiofyrrarna, beroende på så kallad »natteffekt», varvid pejlingen blir diffus och osäker. För att förminska dessa olägenheter är det avsett att förse radiofyrrarna med självstrålande antennmaster, vilka för närvarande äro under konstruktion. Med hänsyn till att trafiken i stor utsträckning bedrivs nattetid är det angeläget, att radiofyrrarna kunna utrustas med dylika master. I syfte att förenkla betjäningen och höja driftsäkerheten böra vidare anordningar vidtagas för radiofyrrarnas fjärrmanövrering över telefonledningar samt vissa kontrollapparater anskaffas. En fortsatt anskaffning av ultrakortvågsmarkeringsfyrrar, avsedda att underlätta angöringen av flygplatser vid dålig sikt, är jämväl nödvändig. Enligt erfarenheter från de större trafikflygplatserna bör flygsäkerhetstjänsten snabbt kunna komma i förbindelse med den tekniska personalen inom flygplatserna. På större utländska flygplatser har förbindelsen ordnats genom användning av bärbara sändare för kortvågstelefont. Det är därför styrelsens avsikt att vid Bulltofta flygplats pröva ändamålsenligheten av dylika kortvågsförbindelser. För flygsäkerhetstjänstens dirigering av trafiken inom stationsområdet samt för ordergivning till personal, som icke kan nå på annat sätt, erfordras ett system av högtalare uppmonterade på stations- och hangarbyggnader. De flygplatser, som i första hand böra utrustas med sådana anläggningar, äro Bromma, Bulltofta och Torslanda. För budgetåret 1944/45 beräknar styrelsen det totala medelsbehovet för nu ifrågakvarande ändamål till 100,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer styrelsen, att till radiofyrrar för luftfarten för budgetåret 1944/45 ett reservationsanslag måtte anvisas av 100,000 kronor.

I särskild skrivelse den 25 oktober 1943 har styrelsen därjämte hemställt om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 av ett anslag av 200,000 kronor för en blindlandningsanläggning å Bromma flygplats.

Styrelsen anför härom.

För att möjliggöra utförande av blind- eller instrumentlandningar vid Bromma flygplats inköptes jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 augusti 1938 en blindlandningsanläggning för flygplatsen. Denna anläggning finnes uppmonterad i den vid nämnda tidpunkt längsta landningsbanan (1—2). Anläggningen har visat sig vara till god hjälp för flygplatsens angöring under svårare väderleksförhållanden och har varit flitigt anlitad av såväl svenska som utländska piloter. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 24 september 1943 anvisat vissa medel till påbörjande av ytterligare arbeten å Bromma flygplats, synes det sannolikt, att den i generalplanen ingående nya blindlandningsbanan (2—3) under nästkommande år kan komma att ernå en sådan utsträckning, att även den kan användas för landningar under svårare väderleksförhållanden. Härvid erfordras emellertid ytterligare en blindlandningsanläggning för underlättandet av navigationen vid inflygning. Svårigheter ha tidigare under kriget förefunnits att få köpa dylika anläggningar, varför styrelsen icke har ansett anledning föreligga att i sina ordinarie äskanden till nästa års riksdag upptaga medel härför. Förhållandena hava emellertid gjort, att styrelsen i dagarna lyckats upphandla en för Torslanda flygplats avsedd dylik anläggning, vartill medel anvisats genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 augusti 1939. Möjlighet torde föreligga att erhålla ytterligare en blindlandningsanläggning för tillgodoseende av behovet vid Bromma. Styrelsen beräknar för ändamålet erforderligt ett belopp av 200,000 kronor, vilket lämpligen bör anvisas såsom kapitalinvestering i luftfartsfonden, radiofyrrar för luftfarten. Med hänsyn till ärendets brådskande natur, synas medel om möjligt böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Slutligen har styrelsen i skrivelse den 12 november 1943 hemställt om anvisande av ett anslag å 195,000 kronor till markradiostation för Karlstads flygplats.

Vid anmälan av motsvarande anslagsfrågor i 1942 och 1943 års statsverkspropositioner framhöll jag, hurusom erfarenheterna visat, att de radiotekniska hjälpmedlen äga stor betydelse för att höja trafiksäkerheten i luften och att särskilt under rådande förhållanden, då den civila flygtrafiken av militära skäl är hänvisad till vissa föreskrivna flygvägar, dessa hjälpmedel äro till stor nytta. Samma skäl för medelsanvisning till förevarande ändamål äga alltjämt giltighet.

*Departements-
chefen.*

Enligt tilläpplad praxis torde medel till markradiostationer böra anvisas under telegrafverkets fond. Om anslag för den föreslagna markradioanläggningen vid Karlstads flygplats har jag i anslutning härtill gjort framställning under en föregående punkt.

Den ifrågasatta blindlandningsanläggningen för Bromma flygplats torde vara av sådan betydelse för att fullt nyttiggöra den utvidgning av flygplatsen, vartill medel av riksdagen anvisats å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, att jag anser mig böra tillstyrka medelsanvisning å tilläggsstat för löpande budgetår jämväl för denna anskaffning. Härom gör jag framställning senare i dag.

För nästa budgetår torde i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan böra till radiofyrrar för luftfarten anvisas ett belopp av 100,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Radiofyrrar för luftfarten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 100,000.

4. Byggnad och förbättring av flygplatser.

[49.] Till byggnad och förbättring av flygplatser hava hittills anvisats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1938/39	500,000
1939/40	3,500,000
1940/41	3,900,000
1941/42	2,000,000
1942/43	2,500,000
1943/44	1,150,000 ¹

Summa kronor 13,550,000

Beträffande ett belopp av 1,500,000 kronor av det för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget gäller, att beloppet må disponeras endast därest läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, dock att beloppet utan hinder härav må tagas i anspråk för att tillgodose möjligen uppkommande militära krav å flygfältsarbeten, vilka anses icke kunna uppskjutas och för vilkas utförande militära anslag befinnas icke böra disponeras. Beloppet har hittills icke till någon del tagits i anspråk.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 31 augusti 1943 erinrat om att av de hittills för byggnad och förbättring av flygplatser anvisade medlen å 12,900,000 kronor jämlikt särskilda, av Kungl. Maj:t intill tidpunkten för skrivelsens avlatande meddelade beslut för olika arbetsföretag disponerats sammanlagt 11,138,000 kronor. Bortsåges från det belopp å 1,500,000 kronor, vars disposition vore beroende av läget å arbetsmarknaden, återstode alltså ett belopp av 262,000 kronor. Detta belopp beräknades komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår för att bestrida kostnaderna för pågående eller planerade arbeten.

De under senare år bedrivna utbyggnads- och förbättringsarbetena å de civila flygplatserna borde enligt styrelsens mening fortsättas i oförminskad omfattning.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1944/45 anför styrelsen.

Utbyggnaden av *Torslanda flygplats* bedrivs enligt av gatu- och vattenbyggnadschefen Arthur Hultman i Göteborg den 1 september 1939 upprättad generalplan. Sedan de under innevarande budgetår bedrivna arbetena färdigställt, återstå av de i generalplanen ingående arbetena i huvudsak planering, dränering och besåning av de genom mudderyllning nytillkomna delarna av flygfältet samt utläggning av rullningsbanor inom dessa delar. Medel till arbetena i fråga hava hittills icke anvisats. Då *Torslanda flyg-*

¹ Därav å tilläggsstat I 650,000 kronor.

plats ånyo tagits i bruk för kommersiell trafik, är det vidare nödvändigt, att flygplatsen förses med en ny, tillräckligt stor hangar. Den nuvarande hangaren medger nämligen icke intagande av trafikflygplan av nu gängse typer. Uppförandet av personalbostäder är jämväl en angelägenhet, som blivit aktuell på grund av flygverksamhetens återupptagande. Personalen måste nämligen finnas tillgänglig å flygplatsen dygnet runt för att kunna mottaga landande flygplan. Härjämte återstå utförande av vattenledning samt vissa mindre fältarbeten. Kostnaderna för nu ifrågavarande arbeten hava beräknats uppgå till ett sammanlagt belopp av 2,000,000 kronor.

Vid **Bulltofta flygplats** råder för närvarande stor brist på lokaler såväl för flygplatsförvaltningens egen personal som för flygtrafikbolagen och flygklubbarna. Åtgärder måste vidtagas för att kunna bereda överliggningsutrymmen för ytterligare personal samt för anordnande av utrymmen i hangarer och verkstäder för flygbolag och flygklubbar. Restaurantförhållandena å flygplatsen behöva även förbättras.

Tillsammans med byggnadsstyrelsen pågår därför en utredning angående lämplig tillbyggnad av stationsbyggnaden på Bulltofta. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avser också att undersöka, i vad mån det skulle vara möjligt att övertaga byggnader från Skånska flygflottiljen, som väntas flytta till annan förläggningssort, och därigenom tillgodose det civila lokalbehovet vid flygplatsen. Undersökningarna äro icke slutförda, varför styrelsen framdeles torde få inkomma till Kungl. Maj:t med förslag till lämpliga åtgärder. För att täcka medelsbehovet under budgetåret 1944/45 beräknar styrelsen erforderligt ett belopp av 300,000 kronor.

Vid **Norrköpings flygplats** kommer flygfältet genom nu pågående utvidgningsarbeten att i sig inrymma tre start- och landningssträckor med 1,000 meters längd och en sträcka med 750 meters längd. De tillgängliga längderna äro emellertid icke tillräckliga för att under svåra väderleksförhållanden kunna taga emot trafikflygplan av nuvarande typer, vilka icke kunna landa å Bromma flygplats på grund av exempelvis lokal dimma. Med anledning härav böra i anslutning till nu pågående arbeten start- och landningssträckorna förlängas genom inläggande i fältet av ytterligare områden. De härför erforderliga fältarbetena hava beräknats draga en kostnad av 750,000 kronor.

Vid **Eslövs flygplats** hava under senare tid genomförts vissa markförvärv för flygplatsens utvidgning. De härigenom nytillkomna delarna böra snarast möjligt inläggas i flygfältet. Härmed förenade fältarbeten hava beräknats draga en kostnad av 300,000 kronor.

Härutöver böra medel beräknas för utförande av mindre förbättringsarbeten samt för utförande av förrådsbyggnader och garage. Kostnaderna hava uppskattats till ett belopp av 150,000 kronor.

För den centrala administrationen av byggnadsarbetena bör slutligen ett belopp av 150,000 kronor beräknas.

Sammanlagt skulle således för byggande och förbättring av flygplatser erfordras 3,650,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att till byggande och förbättring av flygplatser måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 3,650,000 kronor.

Såsom jag tidigare anført, hava särskilda sakkunniga jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats för utredning rörande behovet av civila flygplatser och därmed sammanhängande förhållanden. Innan resultatet av denna utredning föreligger, möter det svårigheter att bedöma, vilka flygplatser som

*Departement-
chefen.*

böra utbyggas och i vilken takt utbyggnaden bör ske. Uppenbart är emellertid, att ett avsevärt medelsbehov för byggande och förbättring av flygplatser kommer att föreligga under budgetåret 1944/45. Utan att i detta sammanhang taga slutlig ställning till de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda förslagen anser jag emellertid en nedsättning av det av styrelsen begärda beloppet till 2,500,000 kronor kunna ske utan större olägenheter. Där-est detta belopp anvisas, kunna medel ställas till förfogande för en del hangar-, förråds- och garagebyggnader m. m., vilka torde bli nödvändiga vid en fortsatt utveckling av flygtrafiken, samt för fortsättning i viss utsträckning av pågående utvidgningsarbeten vid statliga flygplatser, vilka redan tagits i bruk för reguljär flygtrafik och vilka äro i behov av utökade start- och landningssträckor. För det fall att en omsvängning av arbetsmarknads-läget i samband med krigets avslutande skulle påkalla utförande av flyg-fältsarbeten i större omfattning, torde medel härför komma att ställas till förfogande å allmän beredskapsstat.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut angående dispositionen av här ifrågavarande anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggande och förbättring av flygplatser* för budget-
året 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 2,500,000.

5. Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten.

[50.] Vid inrättandet av luftfartsfonden från och med den 30 juni 1938 förutsattes, att till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten beträffande de å fonden redovisade tillgångarna tillsvidare skulle för varje budgetår anvisas ett anslag av 200,000 kronor (proposition 1938: 264, sid. 4). I anslutning härtill anvisades för varterdera av budgetåren 1938/39 och 1939/40 ett reservationsanslag å nämnda belopp. Med hänsyn till det statsfinansiella läget ävensom till behållningen å anslaget anvisades detsamma emellertid för varterdera av budgetåren 1940/41 och 1941/42 med endast ett formellt belopp av 100 kronor. För varterdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 har anslaget åter upptagits med 200,000 kronor.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* meddelat, att behållningen å anslaget vid skrivelsens avlåtande uppginge till 283,200 kronor. Styrelsen framhåller, att behov av ersättningsanskaffning komme att uppstå under innevarande budgetår, då det i samband med utvidgningsarbetena å flygplatserna visat sig erforderligt att kassera en del nu befintlig materiel. Det kunde därför förväntas, att det disponibla beloppet komme att delvis bli taget i anspråk under innevarande budgetår. Erfarenheten hade jämväl visat, att oförutsedda händelser kunde inträffa, vilka nödvändiggjorde ett omedelbart anskaffande av ersättningsmaterial eller utförande av ersättningsarbeten. Med hänsyn härtill och då det måste

anses nödvändigt, att medel finnes disponibla för ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten å luftfartsfondens tillgångar, syntes medel böra beräknas för nästkommande budgetår till detta ändamål. Enligt styrelsens mening borde anslaget upptagas med ett belopp av 200,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 200,000 kronor.

Jag har intet att erinra mot att för nästa budgetår till ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten anvisas ett anslag av 200,000 kronor eller samma belopp som vid luftfartsfondens inrättande förutsattes skola tillsvidare årligen beviljas. *Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 200,000.

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Bestridandet av vissa merkostnader för byggnadsföretag.

[51.] Vid anmälan av anslagsfrågorna beträffande statens allmänna fastighetsfond i 1943 års statverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 54) erinrade jag, att den handläggning av ärenden rörande företrädesrätt vid tilldelning av arbetskraft för byggnadsföretag, som under senare halvåret 1942 ägt rum på grundval av meddelade föreskrifter om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. i åtskilliga fall lett till beslut, enligt vilka byggnadsföretag som förklarats företrädesberättigade uppdelats på särskilda etapper i syfte att helt eller till övervägande del förlägga arbetena till vintermånaderna. Denna uppdelning av byggnadsarbetena medförde merendels en viss ökning av kostnaderna för vederbörande byggnadsföretag. Då de för byggnadsföretagen anvisade medlen i allmänhet icke försloge att täcka merkostnaderna, syntes dessa — i den mån förstärknings- eller fortsättningsanslag av andra skäl ej behövde särskilt äskas — lämpligen få efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestridas från det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under rubriken Diverse kapitalfonder anvisade reservationsanslaget till oförutsedda utgifter för statens affärsverksfonder, statens allmänna fastighetsfond och fonden för förlag till statsverket. Enär detta anslag enligt gällande grunder vore avsett för att bestrida vid anslagsbeviljandet icke förutsedda, av krisförhållandena föranledda kostnadsstegringar å byggnadsföretag, skulle ett bifall till vad sålunda förordats innebära en viss utvidgning av anslagets användningsområde.

Jag framhöll i nämnda sammanhang vidare att, enligt de för dispositionen av reservationsanslag gällande reglerna, behållningen å nämnda å tilläggsstat för budgetåret 1939/40 anvisade anslag icke utan riksdagens medgivande stode till Kungl. Maj:ts förfogande för tid efter utgången av budgetåret 1942/43. Då reservationen å anslaget kunde behöva tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1943/44 såväl för kostnadsökningar av det slag jag särskilt berört som ock för ändamål, för vilka anslaget ursprungligen avsetts, förordade jag, att riksdagens medgivande till fortsatt anslagsdisposition måtte utverkas.

Med bifall till Kungl. Maj:ts härutinnan framlagda förslag medgav riksdagen disposition under budgetåret 1943/44 av nyssnämnda anslag till oförutsedda utgifter för av mig angivna ändamål.

Då en fortsatt disposition av ifrågavarande anslag för omförmälda ändamål även under budgetåret 1944/45 kan bliva behövlig, synes mig riksdagens medgivande härtill böra inhämtas.

Jag hemställer i sådant avseende, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten anvisade anslaget till oförutsedda utgifter för statens affärsverksfonder, statens allmänna fastighetsfond och fonden för förslag till statsverket må för av mig angivna ändamål disponeras under budgetåret 1944/45.

2. Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå.

[52.] Sedan länsstyrelsen i Norrbottens län i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 29 februari 1940 framhållit, att länsstyrelsen vore i stort behov av ökat lokalutrymme samt att detta lämpligen syntes böra anskaffas genom uppförande av en tillbyggnad till landsstatshuset i Luleå, bemyndigade Kungl. Maj:t den 21 juni 1940 styrelsen, på därom gjord framställning, att av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. taga i anspråk ett belopp av högst 2,000 kronor för verkställande av utredning i fråga om beredande av utökade lokaler för länsstyrelsen.

I skrivelse den 10 december 1942 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå.

I skrivelsen har styrelsen lämnat en redogörelse för de olika förslag, som framlagts för lösande av länsstyrelsens lokalfråga.

Med skrivelse den 28 juni 1942 hade, meddelar byggnadsstyrelsen sålunda, länsarkitekten framlagt ett av länsstyrelsen godkänt förslag till tillbyggnad av landsstatshuset samt till förändrad anordning av lokalerna inom den s. k. södra flygeln till länsresidenset, vilken byggnad inrymde lokaler åt vägvingenjörskontoret m. m. Beträffande förslaget närmare innebörd meddelar byggnadsstyrelsen.

Tillbyggnaden skulle så dimensioneras, att dess bottenvåning kunde erbjuda tillräckliga lokaler för den av riksdagen beslutade nya vägorganisationen, medan våningen 1 trappa upp skulle rymma lokaler för landsfogden och lappfogdarna samt ökade lokaler för landskansliet och våningen 2 trappor upp erbjuda ökat utrymme för landskontoret. Alternativt skulle emellertid bottenvåningen i tillbyggnaden utnyttjas för statspolisen samt länsarkitektkontoret, varvid södra residensflygeln i sin helhet skulle tagas i anspråk för vägorganisationen. Enligt båda alternativen skulle i det befintliga landsstatshuset göras vissa av tillbyggnadsarbetena betingade ändringar, bland annat avseende förflyttning av värmeledningscentralen till nybyggnaden och de nuvarande värmeledningsutrymmenas inredande till arkiv. Denna förflyttning av värmeledningscentralen betingades av dels att den nuvarande pannskorstenen befunde sig i ett icke tillfredsställande skick, dels att pannrummet icke utan dyrbara ändringar medgäve utökning av pannanläggningen. Genom

vägorganisationens förläggande till tillbyggnaden skulle södra residensflygeln bliva disponibel, och enligt förslaget skulle dit förläggas länsarkitektkontoret och bergmästarexpeditionen m. m.

Efter granskning av det av länsarkitekten framlagda förslaget hade byggnadsstyrelsen meddelat länsstyrelsen, att byggnadsstyrelsen funnit det möjligt att genomföra sådana beskrningar av utrymmena inom den föreslagna tillbyggnaden, att dennas längd kunde avsevärt minskas. Byggnadsstyrelsen hade därvid framhållit, att förutsättningen för dylika beskrningar vore, att vägorganisationen icke förlades till tillbyggnaden i bottenvåningen, då detta medförde att övriga våningar bleve onödigt stort tilltagna, utan att organisationen inrymdes i den södra residensflygeln. Vidare hade byggnadsstyrelsen föreslagit vissa förenklingar beträffande planlösningen av lokalerna i tillbyggnaden.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 31 oktober 1942 hade emellertid länsstyrelsen — under erinran om att dess behov av ökade lokaler vore synnerligen stort — framhållit, att länsstyrelsen icke kunde förorda någon inknappning av de föreslagna utrymmena. Länsarkitektens förenämnda förslag hade upprättats efter utredning verkställd i samråd med länsstyrelsen. Förslaget överensstämde också, i vad avsåge sättet för lösandet av byggnadsfrågan samt dispositionen av såväl de redan befintliga lokalerna som föreslagna nya utrymmen, i allt väsentligt med länsstyrelsens intentioner. Det alternativt angivna förslaget att inrymma statspolisen i landsstatshuset hade dock icke syntts länsstyrelsen lämpligt. — Vid skrivelsen hade länsstyrelsen fogat ett av länsarkitekten upprättat, den 23 oktober 1942 dagtecknat ritningsförslag. Länsstyrelsen hade beträffande detta förklarat sig i stort sett icke hava något att erinra. Länsstyrelsen hade slutligen anhållit, att byggnadsstyrelsen ville med det snaraste hos Kungl. Maj:t hemställa om anvisande av medel för budgetåret 1943/44 för om- och tillbyggnadsarbeten av landsstatshuset i enlighet med det av länsarkitekten senast upprättade förslaget.

Då icke heller i sistnämnda förslag alla möjligheter till besparingar enligt byggnadsstyrelsens mening iakttagits, hade, anför styrelsen, förslaget icke ansetts böra läggas till grund för framställning med äskande av anslag för ändamålet. I stället hade inom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå upprättats ett nytt förslag, innebärande beskrningar av länsarkitektens förslag samtidigt som dock nödiga anspråk på utrymmen m. m. iakttagits. Härom anför styrelsen.

Enligt förslaget, vari förutsattes att statspolisen på sätt länsstyrelsen förordat allt framgent erhåller lokaler utom landsstatshuset och att vägorganisationen förläggas till södra residensflygeln, skulle i tillbyggnadens bottenvåning inredas lokaler för landsfogden, lappfogdarna och länsarkitektkontoret, i våningen 1 trappa upp vissa rum för landskansliet, reservutrymme för landskontoret ävensom rum för försvarsassistenten samt i våningen 2 trappor upp lokaler för uppbörds- och taxeringsavdelningarna. Bergmästarexpeditionen lokalfråga skulle enligt förslaget icke lösas i detta sammanhang. Genom den sålunda avsedda omläggningen av byggnadsprogrammet och genom vissa beskrningar av en del utrymmen har tillbyggnadens längd kunnat minskas från 29 meter enligt länsarkitektens förslag till 22 meter, ehuru länsstyrelsens

lokalbehov enligt byggnadsstyrelsens förslag tillgodosetts i samma omfattning som enligt länsarkitektens förslag.

Kostnaderna för tillbyggnadens uppförande i enlighet med det inom byggnadsstyrelsen upprättade förslaget beräknades, anför styrelsen, till omkring 340,000 kronor mot omkring 420,000 kronor enligt länsarkitektens förslag. Till kostnaderna komme i båda fallen utgifter för vissa erforderliga ändringar inom det gamla landsstatshuset, vilka kunde beräknas till omkring 40,000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för beredande av ökade lokaler för länsstyrelsen och densamma närstående institutioner skulle alltså enligt byggnadsstyrelsens förslag uppgå till 380,000 kronor.

Över byggnadsstyrelsens förslag hade länsstyrelsen den 28 november 1942 avgivit utlåtande. Av detta framginge, anför byggnadsstyrelsen, att länsstyrelsen funnit byggnadsstyrelsens förslag innebära en sådan reducering av de av länsstyrelsen föreslagna reservutrymmena, att länsstyrelsen tämligen snart kunde befinna sig i den belägenheten, att anskaffande av ökade lokaler ånyo bleve aktuell. Beträffande förslaget hade länsstyrelsen anfört.

Det nu upprättade förslaget skiljer sig från vad länsstyrelsen i sin skrivelse den 31 oktober 1942 föreslagit i huvudsak därutinnan, att lokaler beredas vägväsendet i södra flygelbyggnaden vid länsresidenset i stället för i den planerade tillbyggnaden till landsstatshuset, att lappfogdarna och länsarkitekten erhålla arbetsrum i tillbyggnaden i stället för i södra flygelbyggnaden samt att för bergmästaren, som enligt länsstyrelsens förslag skulle erhålla expeditiionslokal i nämnda flygelbyggnad, icke beredes plats inom länsstyrelsens byggnadskomplex. Genom att inom tillbyggnaden icke upptaga några reservutrymmen och genom vissa andra anordningar har byggnadsstyrelsen kunnat förkorta flygelns byggnadskropp i förhållande till vad länsstyrelsens förslag innebär med 7 meter.

Länsstyrelsen, som tidigare angivit de reservutrymmen, som enligt länsstyrelsens förmenande böra finnas för att möta eventuellt snart inträffande behov av ytterligare lokaler för länsstyrelsens fasta personal, måste med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser en för långt driven reducering kan få ställa sig avvisande mot byggnadsstyrelsens nu framlagda förslag, i vad det avser inskränkning av de utav länsstyrelsen föreslagna reservutrymmena.

Då den nya vägorganisationen ännu icke erhållit fasta former, föreligger givetvis svårighet att bedöma, huruvida lokaler för dess tjänstemän kunna inrymmas i södra residensflygeln. Länsstyrelsen anser sig dock böra erinra om att ändring av husets exteriör för att erhålla de erforderliga lokalerna med hänsyn till dess kulturhistoriska värde icke torde kunna ifrågakomma. En sådan ändring skulle ock verka störande på residensbilden. Vägingenjören i länet, som lämnats tillfälle att yttra sig i frågan i vad avser lokaler för vägväsendet, har förklarat sig anse att huset icke lämnar för ifrågavarande ändamål nödiga lokaler med mindre källarutrymme iordningställes för arkivlokaler, gruslaboratorium och konferensrum.

Vid sin skrivelse hade länsstyrelsen fogat ett av länsarkitekten upprättat, den 27 november 1942 dagtecknat nytt ritningsförslag. Enligt detta skulle lokaler tilldelas vägorganisationen inom tillbyggnaden, vilken skulle erhålla större byggnadskropp än enligt byggnadsstyrelsens förslag. Landsfogdeexpeditionen, bergmästarexpeditionen, länsarkitektkontoret samt lappfogdarna hade förutsatts skola inrymmas i den södra residensflygeln. I en vid ritnings-

förslaget fogad promemoria hade länsarkitekten till stöd för förslaget bland annat anfört.

Tanken att inrymma vägorganisationen i södra flygeln har jag för min del förkastat på grunder som synt mig goda. Byggnadens planyta är visserligen betydande, men en stor del (c:a 50 kvm) av övre våningen kan på grund av för låg höjd icke utnyttjas och hindrar dessutom ett rationellt utnyttjande av de stora gavelrummen. Byggnadsstyrelsens skiss synes nu visa, att endast 17 av de behövliga 18 arbetsrummen kunna inrymmas (kontoristrummet på övre botten kan ej godtagas), och då måste man ändå våldföra sig på byggnadens exteriör (byggnadsminnesmärke enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935) och tvingas att slopa den riktigt orienterade entrén. Vidare synes det mig fortfarande klart, att källarlokaler för arkiv måste nybyggas, att organisationens lokalfråga under ombyggnadstiden kan bli svårlöst, eventuellt kostsam samt slutligen att byggnaden under inga omständigheter kan medgiva i framtiden möjligen behövliga utvidgningar. På grund härav har det synt mig som det enda rimliga, att länsstyrelsens och vägorganisationens till tid och rum sammanhörande lokalproblem lösas i en gemensam tillbyggnad samt att södra flygeln oförändrad utnyttjas för smärre enheter. Icke heller nu kan jag finna annat än att en dylik disposition vore riktigt ur såväl ekonomisk som praktisk synpunkt.

Enligt länsarkitektens beräkningar skulle ett genomförande av det av honom nu uppgjorda förslaget draga en kostnad av 435,000 kronor.

I anslutning till länsarkitektens sistnämnda förslag hade länsstyrelsen anfört, att detta förslag, som icke fordrade omfattande förändringar i södra flygelbyggnaden, synt länsstyrelsen ur ekonomisk synpunkt vara att föredraga framför byggnadsstyrelsens. Länsstyrelsen hade därför föreslagit att, därest länsstyrelsens tidigare förslag icke ansåges kunna ligga till grund för framställning om äskande av anslag till byggnadsföretaget, byggnadsfrågan skulle lösas i huvudsaklig överensstämmelse med det av länsarkitekten senast upprättade förslaget. I sista hand ville dock länsstyrelsen, därest hänsyn skulle tagas allenast till länsstyrelsens omedelbara lokalbehov, icke motsätta sig en lösning av lokalfrågan på sätt byggnadsstyrelsen föreslagit.

Med anledning av vad sålunda i ärendet förevarit har byggnadsstyrelsen i sin skrivelse för egen del framhållit, att reservutrymmena i tillbyggnaden enligt byggnadsstyrelsens förslag vore ungefär lika stora som enligt länsarkitektens senast framlagda förslag och syntes vara tillräckliga för mötande av den av länsstyrelsen motsedda utökningen av landskontorets personal. Vad förläggningen av vägförvaltningen beträffade, vore det icke erforderligt att denna förvaltning förlades i sammanhang med länsstyrelsens lokaler, vilket däremot måste anses vara ett önskemål beträffande landsfogdeexpeditionen och länsarkitektkontoret. Under sådana förhållanden funne byggnadsstyrelsen det naturligt, att sistnämnda lokaler förlades till tillbyggnaden till landsstatshuset, under det att vägförvaltningen inrymdes i den södra residensflygeln. Vad länsarkitekten anfört i motsatt riktning kunde byggnadsstyrelsen icke finna bärande, och styrelsen ville framhålla, att det icke vore uteslutet att även den av länsarkitekten föreslagna användningen av residensflygeln komme att medföra kostnader för ändringsarbeten.

Beträffande vad vägvingenjören i ämnet anfört har byggnadsstyrelsen framhållit, att utrymmet inom den södra residensflygeln finge anses vara tillräckligt för vägförvaltningen. Enligt en från 1942 års vägsakkunniga erhållna preliminär sammanställning rörande rumsbehovet vid vägförvaltningarna skulle för förvaltningen i Norrbottens län lokalbehovet kunna beräknas till 15 rum, varvid visserligen lokalfrågan förutsatts icke skola lösas definitivt men dock så pass tillfredsställande, att någon ändring icke skulle behöva ske inom de närmaste åren. Vidare har byggnadsstyrelsen anfört, att vägförvaltningens förläggning till residensflygeln icke komme att kräva vidtagandet av några störande ingrepp å denna kulturhistoriskt värdefulla byggnad.

Vad beträffar den av byggnadsstyrelsen föreslagna tillbyggnaden förklarar sig styrelsen icke hava förbisett, att möjlighet förefunnes att ytterligare beskära denna. Då emellertid en dylik beskärning ur ekonomisk synpunkt syntes mindre välbetäckt, hade styrelsen icke ansett sig böra förorda någon sådan. Härom anför byggnadsstyrelsen.

Den sydvästra delen av bottenvåningen i det befintliga landsstatshuset utnyttjas för närvarande såsom arkivlokal. Genom panncentralens förflyttning till den föreslagna tillbyggnaden skulle i landsstatshusets källarvåning erhållas utrymmen, som skulle kunna tagas i anspråk för arkivändamål, och alltså skulle den i bottenvåningen befintliga arkivlokalen kunna inredas till tjänsterum. På sådant sätt torde fem till sex tjänsterum kunna erhållas. Kostnaderna för inredningen av dessa rum torde uppskattningsvis kunna beräknas till omkring 15,000 kronor. Därest tillbyggnaden minskas med två rum per våning, eller sammanlagt sex rum, kan byggnadskostnaden reduceras med omkring 20,000 kronor. Sålunda skulle en nettobesparing av omkring 5,000 kronor förväntas uppkomma. Härigenom skulle man emellertid avhända sig varje möjlighet att inom nu befintlig eller planlagd byggnad till skapa nya tjänsterum för tillgodoseende av framtida ytterligare lokalbehov, varför man bleve nödsakad att även vid obetydliga krav på ytterligare utrymmen tillbygga den nu avsedda tillbyggnaden, vilket visserligen väl låter sig göra men skulle medföra kostnader, som säkerligen skulle bli väsentligt större än den besparing, som nu står att vinna. En så långt driven beskärning av tillbyggnaden torde därför komma att visa sig ur ren ekonomisk synpunkt mindre välbetäckt.

Byggnadsstyrelsen framhåller i detta sammanhang, att de reservutrymmen, som upptagits i styrelsens förslag till mötande av den av länsstyrelsen motsedda utökningen av landskontorets personal, skulle, därest utökningen icke komme till stånd, kunna utnyttjas för någon eller några av de statsinstitutioner i Luleå, för vilka lokaler för närvarande förhyrdes. Skulle i samband därmed annan lokaldisposition än den av byggnadsstyrelsen angivna bli önskvärd, kunde detta genomföras utan ökning av byggnadskostnaderna.

I anslutning till det anförda hemställer byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget anvisa ett reservationsanslag av 380.000 kronor.

Sedan 1943 års riksdag fattat beslut om vägväsendets förstattligande, hava lokaler för den enligt nämnda beslut tillkomna vägförvaltningen i Norrbot-

tens län inretts i residensflygeln. För att möjliggöra detta hava lappfogdarnas och landsfogdens expeditioner flyttats till förhyrda lokaler i staden.

I skrivelse den 9 oktober 1943 har *länsstyrelsen i Norrbottens län* framhållit, att länsstyrelsen vore av den bestämda uppfattningen att med utvidgning av arbetslokalerna i landsstatshuset icke vidare rimligen kunde anstå samt att ett dröjsmål härmed icke allenast synnerligen menligt inverkade på arbetsresultatet utan även ur ekonomisk synpunkt måste anses ha för statsverket mycket ofördelaktiga konsekvenser. Beträffande det av byggnadsstyrelsen uppgjorda förslaget till om- och tillbyggnad av landsstatshuset anför länsstyrelsen i samband härmed.

Beslutet att upplåta hela södra flygelbyggnaden åt den nya vägförvaltningen utan att tillbyggnad av landsstatshuset i samband därmed företages har tillkommit utan att länsstyrelsen beretts tillfälle yttra sig i saken. Det synes enligt länsstyrelsens förmenande ha varit lämpligare att placera en från länsstyrelsen fristående institution i förhyrda lokaler ute i Luleå stad än att för ändamålet taga i besittning en så betydande del av länsstyrelsens tjänstelokaler, varigenom ett stort antal tjänstemän vid länsstyrelsen och med denna intimt samarbetande befattningshavare måst beredas plats i förhyrda lägenheter å flera olika ställen i staden.

Lappfogdarna och landsfogdarna, som haft sina tjänsterum i flygelbyggnaden, ha nu i samband med vägförvaltningens besittningstagande av byggnaden erhållit nya arbetsrum i förhyrda lägenheter i staden. En ytterligare dylik decentralisation av tjänstemännens arbetsplatser har även måst vidtagas med avseende å tjänstemännen å länsarkitektkontoret, vilka i dagarna lämna sina lokaler i landsstatshuset för att bereda erforderliga utrymmen åt andra tjänstemän, som icke ansetts kunna förflyttas ut i staden. För närvarande förhyras i tre skilda fastigheter i Luleå stad följande lokaler:

1) För bensin- och oljeavdelningarna och omsättningsskatteavdelningarna: en utställningssal i läns museet för en årshyra av 1,620 kronor,

2) För lappfogdarna: en lägenhet om 3 rum för en årlig hyra av 1,500 kronor,

3) För landsfogdeexpeditionens och länsarkitektkontorets tjänstemän: en lägenhet om 7 rum (och kök) för en årlig hyra av 4,700 kronor.

Åtgärden att förflytta länsarkitektkontorets tjänstemän från landsstatshuset har närmast betingats av behovet att upprätta en särskild taxeringsavdelning, som länsstyrelsen helt saknat. Emellertid äro de utrymmen, som nu komma att tagas i anspråk för detta ändamål, ej tillräckliga för att kunna bereda plats åt hela den taxeringspersonal, som kan väntas komma att finnas anställd vid den föreslagna taxeringsorganisationens genomförande, varför ytterligare lokaler förmodligen snart bli erforderliga. Länsstyrelsen kan därför komma att inom den närmaste tiden ha sina tjänstemän placerade i ej mindre än fem olika, å spridda ställen i Luleå stad belägna fastigheter.

På grund av vad sålunda anförts hemställer länsstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville avlåta proposition till riksdagen om anvisande av medel till erforderliga om- och tillbyggnadsarbeten å landsstatshuset i Luleå å sådan tid, att arbetet kunde igångsättas våren 1944.

Efter remiss har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 4 november 1943 meddelat, att inrättandet av en taxeringsavdelning vid länsstyrelsen i Norrbottens

län i enlighet med det förslag härutinnan, som av Kungl. Maj:t förelagts 1943 års riksdag vid dess höstsession, icke föranledde någon ändring av det av styrelsen med skrivelsen den 10 december 1942 framlagda förslaget till om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå, då i detta förslag vederbörlig hänsyn tagits till taxeringsavdelningens lokalbehov. Icke heller i övrigt hade inträffat några omständigheter, som påkallade ändring av förslaget. Det i december 1942 till 380,000 kronor beräknade beloppet för byggnadsföretagets genomförande syntes byggnadsstyrelsen alltjämt förslå.

Länsstyrelsen i Norrbottens län är i behov av utvidgade lokaler för sin verksamhet. Detta behov har nu blivit särskilt framträdande till följd av de av statsmakterna fattade besluten om statlig vägorganisation samt om särskilda taxeringsavdelningar vid länsstyrelserna. Enligt min mening kunna åtgärder för utökning av länsstyrelsens tjänstelokaler icke längre uppskjutas.

Länsstyrelsen och byggnadsstyrelsen äro ense om att lokalbehovet bör tillgodoses genom en tillbyggnad till det nuvarande landsstatshuset. Däremot hava skiljaktiga meningar yppat sig beträffande storleken av tillbyggnaden samt i samband därmed om lokalernas disposition. Enligt länsstyrelsens förslag, som uppgjorts av länsarkitekten i länet, skulle tillbyggnaden göras något större än byggnadsstyrelsen avsett, och kostnaden för densamma skulle belöpa sig till 420,000 kronor, medan kostnaden enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle stanna vid 340,000 kronor. Enligt båda förslagen tillkomma kostnader för vissa ändringar inom det gamla landsstatshuset, beräknade till 40,000 kronor.

För egen del anser jag mig böra förorda, att byggnadsstyrelsens förslag kommer till utförande. Det vill förefalla som om detta förslag i tillräcklig grad tillgodoser det nuvarande utrymmesbehovet och jämväl lämnar tillfredsställande möjlighet till framtida utvidgning. I sistnämnda hänseende må bland annat beaktas den utväg som föreligger att, om så erfordras, för en kostnad av omkring 15,000 kronor inreda ett antal nya tjänsterum inom de lokaler i landsstatshusets bottenvåning, som för närvarande användas för arkivändamål men som beräknas kunna frigöras genom vissa omdispositioner i samband med tillbyggnaden.

De av byggnadsstyrelsen till 380,000 kronor beräknade totala kostnaderna för byggnadsföretaget hava icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 380,000.

Statens utlåningsfonder.

Luftfartslånefonden.

[53.] I skrivelse den 25 oktober 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* meddelat, att aktiebolaget Aerotransport, under hänvisning till att bolaget nu måste förbereda och avsluta stora materielinköp, i skrivelse till styrelsen anhållit, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av en höjning av det för lån ur luftfartslånefonden disponibla beloppet till 5,000,000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för sin del funnit önskvärt, att fonden kunde ökas till så stort belopp, att bolaget med lån ur fonden kunde inköpa den modernare flygplanmateriel och övriga utrustning, som komme att erfordras för lufttrafiken efter fredsslutet. Å luftfartslånefonden funnes disponibelt ett belopp av 2,010,000 kronor.

Sedermera har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 7 december 1943 meddelat, att bolaget efter anmodan till styrelsen inkommit med en plan för materielanskaffning. Häri hade bolaget angivit, att bolaget även efter den föreslagna ökningen av luftfartslånefonden eventuellt ämnade täcka ytterligare lånebehov genom banklån. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåge det emellertid lämpligare, att bolaget hade möjlighet att skaffa erforderliga medel genom lån ur luftfartslånefonden. För täckning av bolagets totala lånebehov ur luftfartslånefonden skulle enligt skrivelse från bolaget den 1 december 1943 erfordras en ökning av fonden till 7,000,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda förekommit hemställer styrelsen, att för lån ur luftfartslånefonden utöver för närvarande tillgängliga 2,010,000 kronor måtte anvisas ytterligare 5,000,000 kronor.

*Departement-
chefen.*

Förnyelse av aktiebolaget Aerotransports luftflotta har under de gångna krigsåren icke kunnat verkställas i erforderlig omfattning. Under år 1943 har bolaget därjämte drabbats av krigsförluster. På grund härav och med hänsyn till den väntade utvecklingen av civil flygtrafik efter kriget torde en ganska omfattande nyanskaffning av flygplan och annan flygmateriel vara nödvändig. Mot föreliggande beräkning av de lånebehov, som i anledning härav kunna uppkomma för bolaget, har jag icke något att erinra.

I likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser jag det lämpligast, att bolaget, som praktiskt taget helt äges av staten, icke hänvisas till den öppna marknaden för att tillgodose sitt kapitalbehov utan att möjlighet beredes bolaget att anskaffa erforderliga medel genom lån ur luftfartslånefonden. Kungl. Maj:t kommer givetvis att i varje särskilt fall pröva de låneanspråk, som kunna komma att framställas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Luftfartslånefonden* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 5,000,000.

Fonden för förlag till statsverket.

1. Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond.

[54.] Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 224 till 1943 års riksdag anvisade riksdagen (skrivelse nr 350, punkten 25), i samband med beslut om vägväsendets förstatligande från och med den 1 januari 1944, till förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor.

Med anslaget avsågs skola bestridas vissa i anledning av vägväsendets förstatligande uppkommande kostnader för inköp av förrådseffekter samt för komplettering av de förlagseffekter m. m., som staten beräknades få övertaga från vägdistrikten.

I propositionen förutsattes, att till väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond skulle överföras de tillgångar, som staten i samband med vägförstatligandet finge övertaga från vägdistrikten. Dessa tillgångar utgöras — bortsett från kontanter, banktillgodohavanden och fordringar — i huvudsak av vägmaskiner, grustag, förråd av väglagningsämnen, garage m. fl. byggnader samt förlagseffekter. Kontanter och banktillgodohavanden m. m. hava avsetts skola ingå såsom rörelsemedel i fonden.

Beträffande vägdistriktens skulder förutsattes i propositionen, att dessa skulle övertagas av riksgäldskontoret. Med anledning härav borde å kapitalbudgeten anvisas ett anslag motsvarande vägdistriktens vid tidpunkten för övertagandet föreliggande sammanlagda skulder. Då storleken av vägdistriktens tillgångar och skulder den 1 januari 1944 icke kunde närmare angivas vid tidpunkten för propositionens framläggande, förutsattes att med avgivande av förslag till budgetmässig reglering av hithörande förhållanden skulle få anstå till 1944 års riksdag.

Material för beräkning av vägdistriktens skulder föreligger ännu icke, varför förslag i ämnet torde få framläggas i särskild proposition senare under riksdagen.

Approximativt har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i en under hand överlämnad promemoria beräknat medelsbehovet till 40,000,000 kronor. Beloppet fördelar sig enligt promemorian med 34,000,000 kronor å vägdistriktens skulder, 2,000,000 kronor å investeringar i byggnader samt 4,000,000 kronor å maskiner m. m., som nu disponeras av styrelsens hamnbyrå samt järnvägs- och luftfartsbyrå men ansetts böra överföras till den gemensamma förrådsfonden.

I anslutning till styrelsens preliminära beräkning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till *Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond* för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 40,000,000.

2. Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner.

[55.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1936 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkten 55) gjorda framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1936/37 under rubriken Fonden för förlag till statsverket ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel, till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner. För samma ändamål hava anvisats för vardera av budgetåren 1937/38 och 1938/39 ett belopp av 300,000 kronor samt för budgetåret 1939/40 200,000 kronor. För budgetåret 1943/44 har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 50,000 kronor, till vilket anslag vid utgången av budgetåret 1942/43 förefintlig reservation å det tidigare reservationsanslaget överförts.

De byggnadsplaner, som med anslaget åsyftas, omhandlas i 60 § stadsplanelagen den 29 maj 1931. Där i stadgas att, om större byggnadsverksamhet är att förvänta inom område på landet, för vilket stadsplanelagens bestämmelser angående stad icke äga tillämpning, och förhållandena ej föranleda till förordnande om tillämpning av nämnda bestämmelser, det skall åligga länsstyrelse att, därest plan för byggnadsverksamheten erfordras, fastställa byggnadsplan för området. Kostnaderna för byggnadsplans uppgörande skola gäldas av markägarna efter den nytta de hava av planen, i den mån bidrag ej lämnas av kommunen. Det ankommer på länsstyrelsen att meddela beslut angående fördelningen av kostnaderna mellan markägarna.

Byggnadsstadgan den 20 november 1931 innehåller under 84—92 §§ närmare bestämmelser om byggnadsplan. Nämnda bestämmelser hava, såvitt här är av intresse, i huvudsak följande innehåll. Fråga om byggnadsplan upptages av länsstyrelse antingen efter ansökan av markägare, kommun eller annan eller ock, utan ansökan, då anledning därtill föreligger. Sedan länsstyrelsen föranstaltat om erforderlig utredning, bestämmer länsstyrelsen det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras. Där icke av sökanden ingivet eller eljest förefintligt förslag till byggnadsplan finnes kunna godtagas, skall länsstyrelsen besörja, att förslag till byggnadsplan upprättas, därvid länsstyrelsen äger att anlita sakkunnigt biträde.

Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag i 1936 års statsverksproposition var grundat på en av byggnadsstyrelsen i samråd med särskilda sakkunniga verkställd utredning, vilken framlagts i skrivelse den 22 december 1934. Såsom av nämnda statsverksproposition närmare framgår, avsågs med ifrågavarande anslag att bereda tillgång till medel för förskjutande, på sätt förutsatts vid tillkomsten av 1931 års stadsplanelag, av kostnaderna för uppgörande av förslag till sådana byggnadsplaner, om vilka nu är fråga. Tidigare hade läns-

styrelserna i viss utsträckning av tillgängliga medel förskjutit kostnader av förevarande slag.

Det förutsattes vid anslaget beviljande, att återbetalningar av förskjutna belopp skulle tillföras anslaget och ånyo få disponeras för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 25 augusti 1943 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av anslag till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner.

Styrelsen har till en början upplyst, att enligt uppgift den 19 augusti 1943 från riksgäldskontorets räkenskapsbyrå de av Kungl. Maj:t dittills från den för ändamålet tillgängliga sammanlagda anslagssumman å 1,050,000 kronor anvisade medlen uppginge till sammanlagt 776,940 kronor 48 öre, varav till och med den 19 i samma månad utbetalats 480,524 kronor 65 öre. Av Kungl. Maj:t icke anvisat belopp, inklusive 107,166 kronor 55 öre till riksgäldskontoret verkställda återbetalningar, utgjorde enligt samma uppgift 380,226 kronor 7 öre. På Kungl. Maj:ts prövning vore emellertid, upplyser styrelsen vidare, beroende ytterligare framställningar från länsstyrelser om förskott till ett sammanlagt belopp av 144,254 kronor. Styrelsen hade tillstyrkt utanordnande av sammanlagt 75,219 kronor härav samt ännu icke behandlat för yttrande remitterade framställningar om anvisande av inalles 27,548 kronor.

Styrelsen uppskattar det nuvarande årliga medelsbehovet till omkring 200,000 kronor samt beräknar, att vid utgången av innevarande budgetår skulle finnas ett odisponerat belopp av 75,000 kronor å anslaget, varför ett ytterligare anslag av 125,000 kronor skulle vara erforderligt.

Under hänvisning till det anförda hemställer styrelsen, att till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 125,000 kronor.

Den genomsnittliga årliga medelsanvisningen från förevarande anslag har *Departementa-* hittills uppgått till omkring 130,000 kronor. Med hänsyn till den allmänna *chefen.* prisstegringen samt den förmodade omfattningen av byggnadsverksamheten har anslaget för innevarande budgetår bestämts på sådant sätt, att medelstiltgången under budgetåret skulle utgöra 200,000 kronor.

Från samma utgångspunkt har byggnadsstyrelsen för budgetåret 1944/45 äskat ett anslag av 125,000 kronor.

Med stöd av erfarenheterna från den gångna delen av budgetåret 1943/44 har jag kommit till den uppfattningen, att ett belopp av 175,000 kronor bör förslå för ändamålet under nämnda budgetår. Då reservationen vid utgången av budgetåret 1943/44 med utgångspunkt härifrån kan beräknas bliva större än byggnadsstyrelsen antagit, synes det mig tillräckligt, att för nästa budgetår anvisas 75,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 75,000.

Kapitalbudgeten: bil. 4.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sigurd Lang.

Register

till

Kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45

för

till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

Sid.		Kronor
2	Inköp av inventarier för postverkets behov	1,600,000
4	Nytt bangårdspostkontor i Stockholm	1,726,000
6	Posthusbyggnad i Borås	1,250,000
8	Posthusbyggnad i Göteborg	840,000
12	Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå	586,000
14	Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå	134,000
16	Posthusbyggnad i Kalmar	855,000
19	Om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla	225,000
20	Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten	13,000,000
	Säger för postverket	10,216,000

Telegrafverket.

21	Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm	400,000
21	Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås	110,000
23	Telefonstationsbyggnad i Lidköping	500,000
24	Nybyggnad för post- och telegrafverken i Sveg	300,000
26	Förrådsbyggnad i Nynäshamn	260,000
26	Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter	300,000
29	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende ..	40,050,000
34	Markradiostation för Karlstads flygplats	195,000
35	Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten	12,000,000
	Säger för telegrafverket	54,115,000

¹ Beräknat belopp.

Kapitalbudgeten: bil. 4.**Statens järnvägar.****Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.**

Sid.		Kronor
	Bangårdar:	
38	Gångbroar och gångtunnlar.....	150,000
	Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:	
39	Fortsatt anläggning av dubbelspår.....	10,000,000
41	Ny godstågsförbindelse i Göteborg.....	1,200,000
	Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden:	
43	Rälsutbyten m. m.....	8,000,000
45	Diverse åtgärder för spår förstärkning.....	200,000
46	Skenfria vägkorsningar m. m.....	200,000
47	Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.....	3,000,000
48	Telefonanläggningar och kabelarbeten.....	2,040,000
52	Elektriska belysningsanläggningar.....	150,000
52	Anläggningar för elektrisk tågdrift.....	3,700,000
	Anläggningar vid huvudverkstäder:	
55	Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro.....	330,000
56	Elektrifiering av linjen Östersund—Storlien.....	8,500,000
57	Försvarsberedskap vid statens järnvägar.....	13,105,000
58	Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.....	1,500,000

Rullande materiel.

59	Elektriska lokomotiv.....	1,800,000
61	Elektromotorvagnar.....	1,860,000
62	Rälsbussar.....	2,000,000
63	Person- och resgodsvagnar.....	11,000,000
66	Godsvagnar.....	9,400,000

Automobiltrafik.

69	Anläggningar och förslag för automobiltrafik.....	500,000
----	---	---------

Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

70	Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.....	125,000,000
	Säger för statens järnvägar	93,635,000

Statens vattenfallsverk.**Kraftverken:****Norrländska kraftverken:**

81	Kraftstation i Midskogsforsen.....	6,500,000
83	Kraftstation vid Leringsforsen.....	700,000
84	Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde.....	2,000,000
86	Vissa nya kraftstationer m. m.....	11,000,000
86	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.....	17,000,000
	Gemensamt anslag:	
92	Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.....	12,000,000
	Säger för statens vattenfallsverk	39,200,000

¹ Beräknat belopp.

Luftfartsfonden.

Sid.		Kronor
93	Mark till landningsfält för flygplan.....	350,000
94	Belysningsanläggningar för luftfartsleder.....	775,000
97	Radiofyrrar för luftfarten.....	100,000
100	Byggande och förbättring av flygplatser.....	2,500,000
102	Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten.....	200,000
	Säger för luftfartsfonden	<u>3,925,000</u>

Statens allmänna fastighetsfond.

104	Bestridandet av vissa merkostnader för byggnadsföretag.....	—
105	Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå.....	380,000
	Säger för statens allmänna fastighetsfond	<u>380,000</u>

Statens utlåningsfonder.

112	Luftfartslånefonden.....	5,000,000
-----	--------------------------	-----------

Fonden för förlag till statsverket.

113	Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond.....	140,000,000
114	Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner....	75,000
	Säger för fonden för förlag till statsverket	<u>40,075,000</u>
	Summa	<u>246,546,000</u>

¹ Beräknat belopp.

*Bilaga 5.***Kapitalinvesteringar.***Finansdepartementet.*

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler följande, under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Byggnader vid tullstationen i Svinesund.** Till byggnader vid tullstationen i Svinesund anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Anslaget var avsett dels för uppförande av bostadshus för tullpersonalen i Svinesund samt av en tullstationsbyggnad därstädes, dels ock för anläggande av en bergväg mellan tullstationsbyggnaden och färjläget vid sundet. Behovet av dessa byggnader sammanhänger med tillkomsten av landsvägsbron mellan Sverige och Norge över Svinesund.

I skrivelse den 24 augusti 1943 hemställde *generaltullstyrelsen* att Kungl. Maj:t måtte medgiva att utgifter å anslaget finge avföras intill utgången av budgetåret 1944/45. Styrelsen anförde därvid i huvudsak följande:

Genom beslut den 28 februari 1941 hade Kungl. Maj:t bemyndigat generaltullstyrelsen att med anlitan av anslaget föranställa om den anskaffning av tomtmark samt de byggnads- och andra anläggningsarbeten, som avsåges med anslaget.

Med stöd av detta bemyndigande hade styrelsen låtit inköpa tomter för ifrågavarande byggnader ävensom vidtagit en del förberedande åtgärder

i övrigt för byggnadsföretagens verkställande. Kostnaderna härför hade uppgått till sammanlagt 5,138 kronor 10 öre.

Särskilda omständigheter hade föranlett att med ytterligare åtgöranden för byggnadsföretagens fullbordande funnits böra tills vidare anstå. Av överläggningar, som förts vid ett den 5 november 1942 hållet sammanträde i Svinesund mellan landshövdingen i Göteborgs och Bohus län, vederbörande militärmyndighet samt tullförvaltaren i Strömstad och länsarkitekten i länet, hade sålunda framgått, att av militära skäl icke någon byggnad kunde, så länge kriget påginge, få uppföras på den tomt, som styrelsen beslutit inköpa för tullverkets räkning, men att hinder icke mötte att därefter uppföra en tullstationsbyggnad på tomten, under förutsättning att viss detalj i avseende å byggnadens inredning iakttoges. Vidare hade de rådande förhållandena medfört, att arbetena med iordningställande av landsvägsbron över Svinesund bedrivits långsammare än tidigare beräknats kunna ske, vilket i sin tur gjort behovet av nybyggnader för tullverkets räkning för tillfället mindre trängande. Enligt uppgift låge arbetena med brobygget tillsvidare i huvudsak nere i avvaktan på beviljande av ytterligare medel för desamma, närmast avseende reparationer av skador å bron till följd av åkslag.

Det vore givetvis ovisst, när trafiken över bron kunde taga sin början. Icke förty syntes det tillrådligt att, så snart förändrade förhållanden gjorde det möjligt, återupptaga och utan vidare uppskov slutföra arbetena för tullbyggnadernas uppförande. De medel, som för sådant ändamål borde utan omgång stå till förfogande, syntes skäligen böra utgå av det redan anvisade reservationsanslaget till ifrågavarande byggnader.

Enär Kungl. Maj:t icke utan riksdagens bemyndigande kan disponera över ett reservationsanslag under längre tid än intill utgången av tredje budgetåret efter det för vilket anslaget sist blivit å riksstaten uppfört, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 3 september 1943 endast att anslaget finge disponeras intill utgången av budgetåret 1943/44.

*Departements-
chefen.*

Enär ifrågavarande byggnadsarbeten torde, såsom generaltullstyrelsen föreslagit, böra fullföljas så snart förhållandena det medgiva men det knappast är sannolikt att så kan ske redan under innevarande budgetår, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget till Byggnader vid tullstationen i Svinesund må disponeras jämväl under budgetåret 1944/45.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Mans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Rolf Arfwedson.

*Bilaga 6.***Kapitalinvesteringar.*****Ecklesiastikdepartementet.***

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anmäler nedan angivna, under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående **anslag å kapitalbudgeten** under budgetåret 1944/45 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Ändringsarbeten inom institutionen för systematisk botanik vid Uppsala universitet. *Kanslern för rikets universitet* har, under åberopande av en av *vederbörande universitetsmyndigheter i Uppsala* i ämnet gjord framställning, hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 64,000 kronor för omläggning av värmeanordningarna i institutionens för systematisk botanik byggnad. Det nuvarande uppvärmningssystemet anses vara brandfarligt samt medföra risker för rök- och vattensador, varjämte det kräver kostsamt underhåll och tidskrävande skötsel.

Institutionsföreståndaren, professorn Nannfeldt, har anfört:

Uppvärmningsanordningarna i institutionen för systematisk botanik (gamla botaniska institutionsbyggnaden), såväl i frigidariet som i botaniska museet, ha sedan länge givit anledningar till allvarliga anmärkningar. I frigidarieflygeln inträffade i februari 1936 ett elakartat eldsvådetillbud. Den stränga vintern 1939/40 fordrade forcerad eldning, vilket medförde upprepade skorstenseldar samt orsakat en total sönderbränning av ugnar och rökgångar. Genom drätselnämndens försorg upprättades då förslag till ny värmeledning av varmvattensystem för frigidarieflygeln. Av ekonomiska skäl kunde detta för-

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 1 saml. Nr 1. De 23. Bil. 6.

slag ej komma till utförande, utan sommaren 1940 ommurades och förstärktes den gamla varmluftsanläggningen, ett arbete som även detta drog högst betydande kostnader utan att dock kunna beräknas bli bestående för en längre följd av år. Under de två följande stränga vintrarna fungerade värmeanläggningen förhållandevis väl, men dessa vintrar inneburo också en stark påfrestning på anläggningen, och eldnings säsongen 1942/43 skulle ha blivit högst bekymmersam, om den icke varit så exceptionellt blid.

Vid en brandskyddsbesiktning, som utfördes den 30 november 1942, be-tecknades anläggningen som ur brandskyddssynpunkt mindre tillfredsstäl-lande och uttalades: »För att undvika ovannämnda brandrisker bör hela uppvärmningssystemet moderniseras, så att centralvärmning med varmvat-tensystem erhålles. Pannrummet till detta system bör då utföras i brand-säker konstruktion och brandsäkert avskilt från byggnadens övriga delar.»

Även museiflygelns uppvärmningssystem är långt ifrån invändningsfritt ur brandskyddssynpunkt. Pannrummet ligger nämligen här under stora musei-salen och enligt uttalande i nyssnämnda besiktningsrapport innebär skor-stenen därifrån »en väsentlig brandfara».

För museiflygeln tillkommer utöver eldfaran även faran för vattenskada. Ledningssystemet har nämligen under eldnings säsongen 1942/43 visat sig vara i synnerligen bristfälligt skick. Ej mindre än fem gånger ha sålunda radiatorer sprungit läck. Genom lyckliga omständigheter ha samtliga läckor upptäckts, innan några vattenskador uppstått och innan vattencirkulationen i systemet brutits på grund av avtappningen. Om en läcka emellertid upp-stode exempelvis en lördageftermiddag i översta våningen, skulle såväl de undre våningarna med däri inrymda samlingar kunna bli genomdränkta som värmepannan koka torrt, innan felet uppmärksammades.

Botaniska museet torde näst efter universitetsbiblioteket inrymma univer-sitetets ur vetenskaplig synpunkt dyrbaraste och mest oersättliga samlingar. Med hänsyn härtill kan jag icke taga på mitt ansvar att låta dessa samlingar förbli utsatta för de nuvarande riskerna att förstöras genom eld eller vatten. En fullständig ombyggnad av värmeanläggningen synes därför icke kunna uppskjutas. Med medel ur reservfonden har plan och kostnadsuppgift för om-läggning av uppvärmningen i hela byggnaden utarbetats av konsulterande ingenjör Ragnar Larsson, Stockholm. Detta förslag innebär i huvudsak an-ordnandet av värmecentral under frigidarieflygelns östra del för pumpvarm-vattensystem, indragandet av rör och uppsättandet av radiatorer såväl i fri-gidarieflygeln som i den för närvarande oppvärmda Linnésalen, framdra-gandet av kulvert till museiflygeln samt komplettering och justering av denna flygels värmeanläggning. Genom indragandet av värmeledning i Linnésalen skulle delta stora utrymme komma till vida större nytta än nu. Av utrym-mesbrist måste emellertid redan nu vissa mindre ömtåliga samlingar förvaras därstädes, men dessa ha tagit allvarlig skada av fukt.

Genom införandet av en för hela byggnaden gemensam värmecentral böra ej obetydliga besparingar i fråga om eldningskostnader vinnas. För närva-rande ställa sig dessa abnormt höga för frigidariet, då eldning försiggår på tre ställen och ugnarna hela bränntiden måste passas ungefär som en ka-kelugn.

Kostnaderna för värmeanläggningen ha uppskattats till 42,000 kronor, var-av 9,000 kronor belöpa på uppvärmningsanordningar för Linnésalen. Härtill komma kostnader för byggnadsarbeten, schaktning m. m. beräknade till sam-manlagt 22,000 kronor. Totalkostnaderna skulle alltså uppgå till (42,000 + 22.000 ==) 64.000 kronor.

Uppsala universitets drätselnämnd har framhållit den stora eldfaran såväl i växthusbyggnaden som även i botaniska museet och till belysning härav åberopat ett den 17 mars 1942 dagtecknat yttrande av byråingenjören i byggnadsstyrelsen J. A. Rydberg, vari anföres bland annat:

Frigidariet och palmrummet uppvärmas med i hög grad föråldrade uppvärmningssystem, bestående av långa horisontella av tegel murade kanaler, genom vilka ledas rökgaser från vedeldade och likaledes murade ugnar. Trots att dessa värmesystem grundligt reparerades för ett par år sedan äro de åter i ett otillfredsställande skick. När eldning pågår måste vakt ständigt vara närvarande för tillsyn av tegelkanalerna och tätning av uppkommande sprickor. Sprickbildning i kanalerna har enligt vid inspektionen lämnad uppgift förorsakat såväl eldsvådettillbud som inrökning. Inrökningen är i detta fall en allvarlig företeelse, då den delvis oersättliga växtsamlingen kan taga obotlig skada därav.

Med hänsyn till dels de allvarliga olägenheter och risker, som nuvarande system medför, och dels det kostsamma underhållet och den mycket tidskrävande skötseln föreslås, att värmesystemen i frigidariet och palmrummet utbytas mot varmvattensystem.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna omläggningen av värmeanordningarna inom flyglarna, vilka föråldrade anordningar vore synnerligen bristfälliga. Beträffande Linnésalen vore det givetvis önskvärt, om denna försåges med värmeledning, men det kunde ifrågasättas, huruvida några tvingande skäl förelåge att under nuvarande förhållanden verkställa detta arbete, utan syntes detsamma möjligen kunna uppskjutas till en senare tidpunkt, då tillgången på värmeledningsmateriel och bränsle bleve bättre än för närvarande. Kostnadsberäkningarna föranledde icke någon erinran från styrelsens sida.

Värmeanläggningen i institutionsbyggnaden för systematisk botanik synes vara delvis eldfarlig och även i andra hänseenden så bristfällig, att en omläggning om möjligt bör komma till stånd. Jag tillstyrker därför, att medel anvisas till ett nytt uppvärmningssystem. Dock anser jag mig med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört icke böra förorda, att anslag för närvarande anvisas för införande av värmeledning i den så kallade Linnésalen. På grund härav bör den för ifrågavarande anläggning beräknade kostnaden minskas med 9,000 kronor. Det erforderliga anslaget bör således uppföras med (64,000 — 9,000 =) 55,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer följaktligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ändringsarbeten inom institutionen för systematisk botanik vid Uppsala universitet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 55,000.

2. Utvidgning av värmecentralen vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala har hemställt om anslag till utvidgning av sjukhusets värmecentral. Utvidgningen betingas huvudsakligen av utförda eller planerade nybyggnader vid sjukhuset. Kostnaden beräknas till 260,000 kronor, varav staten anses böra stå för hälften eller 130,000 kronor, medan den andra hälften skulle gäldas av Uppsala läns landsting. Direktionen anför i skrivelse den 30 mars 1943:

Såsom följd av under senare år utförda nybyggnader för sjukhuset samt vissa andra omständigheter, som här nedan närmare angivas, beräknas värmecentralen under loppet av budgetåret 1943/44 ha nått gränsen för sin kapacitet och på grund härav en ny utbyggnad bli nödvändig.

Den senaste utvidgningen av värmecentralen skedde i samband med tillkomsten av centralsanatoriet, sjuksköterskehemsbyggnaden och kvinnoklinikens första etapp åren 1934—1936. Denna utvidgning dimensionerades då på sådant sätt, att den skulle bli i stånd att förse jämväl den planerade psykiatriska kliniken med erforderlig värme. Av medel, som statsmakterna anslagit för sistnämnda klinik, bekostades den del av utvidgningen, som beräknades bli för densamma behövlig, och sjukhuset är därför skyldigt att tillhandahålla värme för kliniken, då denna, såsom är att beräkna, under de närmaste åren blir färdig att tagas i bruk.

Enligt en under våren och sommaren 1942 verkställd utredning kommer emellertid värmecentralens nuvarande kapacitet på grund av omständigheter, som här närmare skola beröras, ej att bli tillräcklig för den nya kliniken.

Under kristiden har det blivit nödvändigt att elda pannorna med ved i stället för med kol, som vid den senaste utbyggnaden beräknats. Vid vedeldning kräves cirka 20 procent högre pannkapacitet än vid koleldning. Även om man bör hoppas på att inom en icke alltför avlägsen framtid kunna få återgå till koleldning, kräver dock försiktigheten, att värmecentralen erhåller en sådan kapacitet, att den även med vedeldning kan förse hela sjukhuset med erforderlig värme.

I utredningen framhålles, att vissa av de äldre pannorna numera äro i det skick, att de under alla förhållanden inom den närmaste tiden måste ersättas med nya. Den ökning av påfrestningen på de äldre pannorna, som inträder vintern 1943/44, då även kvinnoklinikens senaste utbyggnad tagits i bruk, kommer att innebära risk för en allvarlig överbelastning av dessa pannor eller rent av för allvarliga avbrott i ångleveransen till sjukhuset. Under tidigare perioder har sjukhuset drabbats av dylika avbrott, som krävt dyrbara extraordinära åtgärder, och direktionen vill framhålla, att det för sjukhusanläggningens normala drift är nödvändigt, att ångpanneanläggningen förfogar över en betryggande reserv för sådana oväntade avbrott, som även under normala eldningsförhållanden då och då inträda.

Samtidigt som den äldre delen av ångpanneanläggningen blivit mera opålitlig i fråga om driftsäkerhet, har under senare år sjukhuset kommit att ställa större krav på ångcentralens kapacitet. De enskilda ökningarna äro visserligen var för sig ganska små, men sammanlagda utgöra de dock en kvantitet, som är av betydelse.

Slutligen har den nu under byggnad varande andra etappen av kvinnokliniken gjorts betydligt större än som vid utbyggnaden av värmecentralen beräknats och kommer därför att kräva större kapacitet hos panncentralen än den varmed år 1933 kalkylerats.

Alla de här omförmälda omständigheterna komma att medföra, att värmecentralen i dess nuvarande skick efter det även kvinnokliniken i sin helhet ta-

gits i bruk ej kan beräknas bli i stånd att på ett betryggande sätt förse den psykiatriska kliniken med erforderlig värme, framför allt ej vid sådana tillfällen, då vid stark kyla den största pannan måste avställas för slagning eller av annan anledning.

Av anförda skäl fann direktionen det nödvändigt att låta verkställa en utredning, huru värmecentralens kapacitet på lämpligaste sätt skulle höjas. En förberedande undersökning visade, att den jämförelsevis måttliga ökning av ångcentralens kapacitet, som är omedelbart nödvändig, ej låter sig utföra genom smärre kompletteringsanordningar, enär utrymmet såväl inom det egentliga pannhuset som inom de för pumpar, motströmsapparater, varmvattenberedare m. m. avsedda rummen ej tillåter ytterligare inmonteringar. Den för det omedelbara behovets tillgodoseende nödvändiga utvidgningen skulle härigenom bli oproportionerligt dyrbar. Direktionen ansåg därför lämpligt, att utredningen finge omfatta, utom den utvidgning som syntes bli nödvändig för att förse sjukhusets nuvarande byggnader samt kvinnoklinikens andra etapp och psykiatriska kliniken med värme, jämväl de åtgärder, som det ur ekonomisk synpunkt vore klokt att i samband därmed vidtaga för sådana nybyggnader, som kunde beräknas komma till stånd under de närmaste åren.

Den verkställda utredningen rörande värmecentralens utvidgning upptager tre olika alternativ: *alternativ I*: panna om 150 kvm:s eldyta, förlagd inom nuvarande kolförråd, kapacitetsökning 50 %, kostnad 220,000 kronor; *alternativ II*: panna om 250 kvm:s eldyta, förlagd inom nuvarande pannhus (två gamla pannor slopas), kapacitetsökning 35 %, kostnad 272,000 kronor; och *alternativ III*: panna om 100 kvm:s eldyta, förlagd inom nuvarande kolförråd, kapacitetsökning 18 %, kostnad 167,000 kronor. I de angivna beloppen ingå byggnadskostnader. I samband med utökning av pannanläggningen måste omändring ske av apparatrum, varjämte översyn och reparation av vissa apparater blir erforderlig. Kostnaderna härför ha beräknats till sammanlagt 65,000 kronor.

Vid val mellan de föreslagna panntyperna måste det med tanke på reservmöjligheter för framtida behov anses ekonomiskt klokt att redan nu anskaffa en av de större pannorna och av dessa synes den enligt alternativ I vara att föredraga. Direktionen förordar därför alternativ I, vilket som nämnts beräknats draga en kostnad av $(220,000 + 65,000 =) 285,000$ kronor. Härav belöper dock ett belopp av 10,000 kronor på reparationsarbeten, som böra belasta sjukhusets reparationskonto. Vidare bör ett belopp av 15,000 kronor utgå från anslag till den nya kvinnokliniken, då denna kostnad orsakas av att kliniken fått större volym än som tidigare beräknats. Det för utförande av alternativ I erforderliga anslaget uppgår alltså till 260,000 kronor. Om byggnadskostnaderna för sådana framtida byggnader, som kunna förse med värme av den utökade panncentralen, på sätt under senare år skett i fråga om andra nybyggnader, skola delas lika mellan staten och Uppsala läns landsting, torde från envar av dessa böra utgå ett anslag av 130,000 kronor.

Det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala och kanslern för rikets universitet ha hemställt, att det av direktionen föreslagna anslaget måtte anvisas för nästa budgetår. *Byggnadsstyrelsen* har förklarat sig icke ha något att erinra beträffande de föreslagna arbetena eller de för desamma genomförande beräknade kostnaderna.

Jämsides med den fortgående utvidgningen av akademiska sjukhuset måste sjukhusets värmecentral stegvis utbyggas. Vid den senaste utbyggnaden

Departements-
chefen.

av värmecentralen togs hänsyn till framtida utvidgning av sjukhuset, men vedeldningen under krisåren och pannornas förslitning samt vissa oberäknade utökningar av sjukhuset synas medföra, att värmecentralen snart icke räcker till för att på ett betryggande sätt förse sjukhuset med värme. Den utökning av anläggningen, som därför torde vara nödvändig, bör på sätt i ärendet föreslagits ske under hänsynstagande till de nybyggnadsarbeten, som enligt vad nu kan beräknas torde komma att utföras vid sjukhuset. Såsom direktionen för sjukhuset förordat, bör utvidgningen av värmecentralen ske enligt det såsom alternativ I betecknade byggnadsförslaget, för vars genomförande erfordras ett belopp av 260,000 kronor. Jag tillstyrker direktionens hemställan, att av detta belopp hälften eller 130,000 kronor gäldas av staten. Anslaget bör utgå under förutsättning, att Uppsala läns landsting anslår motsvarande belopp för ändamålet på sätt som enligt vad i propositionen 1943: 275 (sid. 21) anförts bör tillämpas i fråga om dylika byggnadsföretag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av värmecentralen vid akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 130,000.

3. Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet. I propositionen 1937: 219 framlades ett omfattande program till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska institutet, vilket i huvudsak vann riksdagens bifall. Till utförande av förarbeten för byggnadsföretaget anvisades för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 100,000 kronor. För budgetåret 1938/39 beviljades ett reservationsanslag av 140,000 kronor för uppgörande av entreprenadhandlingar m. m. För utförande av vissa i byggnadsprogrammet ingående arbeten, vilka ansetts böra komma till utförande samtidigt med byggnadsarbetena för statens institut för folkhälsan, anvisades vidare för budgetåren 1939/41 sammanlagt 700,000 kronor. Anslag till byggnadsföretaget ha även varit uppförda på beredskapsstat för budgetåren 1938/41.

Kungl. Maj:t fastställde den 30 juni 1938 huvudritningar till ifrågavarande nybyggnad men anbefalldes den 17 maj 1940, med hänsyn till rådande förhållanden, byggnadsstyrelsen att i samråd med delegerade från institutet underkasta byggnadsplanerna granskning i besparingssyfte. I skrivelse den 21 januari 1941 har byggnadsstyrelsen föreslagit vissa förenklingar i byggnadsprogrammet. Den anslagssumma, som ytterligare skulle erfordras, har av byggnadsstyrelsen beräknats till 7,000,000 kronor. Ärendet har därefter blivit föremål för granskning av 1940 års civila byggnadsutredning, som den 25 februari 1942 framlagt en ny byggnadsplan, kostnadsberäknad till 5,695,000 kronor. Häröver ha yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, lärarkollegiet vid karolinska institutet och kanslern för rikets universitet.

På given anledning har byggnadsstyrelsen sedermera med skrivelse den

8 september 1943 inkommit med omarbetade ritningar, varjämte byggnadsstyrelsen i skrivelse den 15 oktober 1943 hemställt om anvisande av medel för byggnadsföretagets igångsättande.

Beredningen av förevarande ärende är ännu icke avslutad men torde kunna slutföras inom sådan tid, att förslag rörande anslag till byggnadsföretaget, vars utförande av olika skäl icke bör uppskjutas, torde inom propositionstiden kunna framläggas för 1944 års riksdag. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet* beräkna för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av kronor 2,200,000.

4. Ändringsarbeten i laboratoriet för järnets metallurgi vid tekniska högskolan i Stockholm. Under åttonde huvudtiteln av driftbudgeten har i denna statsverksproposition äskats anslag till utrustning vid tekniska högskolan i Stockholm, däribland för laboratoriet för järnets metallurgi inom den bergsvetenskapliga avdelningen. *Styrelsen för högskolan* har jämväl begärt anvisande av ett anslag av 19,000 kronor till vissa byggnadsarbeten i laboratoriet. Beträffande behovet härav torde få hänvisas till vad därom anförts i samband med äskandet av nämnda utrustningsanslag. Framställningen avser utförandet av följande byggnadsarbeten:

Rivning av vällugn	kronor	1,800
» » rökkanal för d:o	»	120
» » fundament för hammare (under förutsättning att fundamentet är oarmerat)	»	1,100
1 st. fundament av stålslipad betong	»	100
Igengjutning av bjälklagshål	»	300
Upphuggning av stålslipat cementgolv	»	225
Stålslipat golv	»	785
Järnkonstruktion för traversbana	»	1,600
Murning för d:o	»	500
Ventilation (2 st. fläktar)	»	3,000
» (Aerotemper)	»	4,000
Vatten och avlopp till gatan	»	1,000
Belysning, armatur och elektriska ledningar	»	1,470
Diverse inredningsarbeten	»	3,000

Summa kronor 19,000.

De angivna byggnadsarbetena synas mig böra komma till utförande. Kostnadsberäkningen giver mig icke anledning till erinran. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departement-
chefen.*

att till *Ändringsarbeten i laboratoriet för järnets metallurgi vid tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 19,000.

5. Inredningsarbeten för institutionen för vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm. *Styrelsen för tekniska högskolan i Stockholm* har hemställt, att ett belopp av 12,500 kronor måtte anvisas för inredning av ett förvaringsrum inom ett till väg- och vattenbyggnadsavdelningen hörande vindsutrymme, som nu icke disponeras för särskilt ändamål. För att plats inom institutionen för vattenbyggnad skall kunna beredas assistenter och det stora antalet examensarbetare, vilka nu hindras av trångboddhet, måste, framhålles det — förutom utförande av vissa reparationer — vissa skrymmande modeller flyttas från rummet innanför institutionens föreläsningssal. Plats för modellerna kunde lämpligen beredas i nämnda vindsutrymme, som i så fall skulle få disponeras icke blott av vattenbyggnadsinstitutionen utan även i lämplig utsträckning av övriga institutioner inom fackavdelningen.

*Departements-
chefen.*

Institutionen för vattenbyggnad synes lida av en betydande trångboddhet, vilken enligt det föreliggande förslaget skulle avhjälpas bland annat genom att skrymmande modeller flyttas till ett disponibelt vindsutrymme. För inredning av detta vindsutrymme har äskats ett anslag av 12,500 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat, ingå häri kostnader för utrustning till ett belopp av cirka 1,500 kronor. Medel för denna utrustning torde böra utgå ur det under åttonde huvudtiteln äskade reservationsanslaget till utrustning vid högskolan. För själva inredningsarbetet torde på kapitalbudgeten böra anvisas ett investeringsanslag av 11,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inredningsarbeten för institutionen för vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 11,000.

6. Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola. För uppförande av byggnad för skeppsbyggeriinstitutionen och statens skeppsprovsningsanstalt vid Chalmers tekniska högskola ha för nedannämnda budgetår anvisats följande reservationsanslag:

1936/37 kronor	370,000
1937/38 »	500,000
1938/39 »	200,000
1939/40 »	500,000
1941/42 »	30,000

Summa kronor 1,600,000.

Totalkostnaden för byggnaden beräknades ursprungligen (i augusti 1937) till 1,320,000 kronor. Vid 1939 års lagtima riksdag beslöts viss förlängning av den i nybyggnaden ingående provningsrännan, vilken förlängning på grundval av prisläget i september 1938 beräknas draga en kostnad av 300,000

kronor. Totalkostnaden för nybyggnaden skulle således utgöra 1,620,000 kronor. Med ledning av inkomna anbud beräknade emellertid högskolans styrelse hösten 1939, att byggnaden skulle kunna utföras för en något lägre kostnad eller 1,600,000 kronor.

Styrelsen för högskolan har nu anfört, att Chalmerska byggnadskommittén, som handhaft utförandet av byggnaden, meddelat, att de återstående arbetena för byggnadens färdigställande skulle slutföras under september 1943 och att totalkostnaden för byggnaden då beräknades uppgå till 1,625,000 kronor. Styrelsen, som uttalar sin tillfredsställelse med att kommittén lyckats slutföra byggnadsarbetet för en kostnad, som — med hänsynstagande till ovan nämnda utökning av byggnadsprogrammet — föga avviker från de år 1937 beräknade kostnaderna, hemställer om anvisande av ytterligare 25,000 kronor för byggnadsföretagets fullbordande.

Byggnadsstyrelsen har tillstyrkt bifall till framställningen.

Den sista medelsanvisningen för detta byggnadsföretag grundade sig på en kostnadsberäkning, som uppgjorts innan större delen av de under kristiden uppkomna prisstegringarna ännu inträtt. I betraktande härav finner jag icke anledning att motsätta mig, att ytterligare 25,000 kronor anvisas för byggnadsföretagets utförande. *Departements-
chefen.*

I detta sammanhang erinrar jag, att det ankommer på styrelsen för högskolan att, sedan byggnadsföretag för högskolans räkning, vartill medel anvisats såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond, färdigställts, redovisa desamma till byggnadsstyrelsen för övertagande av byggnadernas förvaltning och underhåll.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för jackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 25,000.

7. Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele. Seminariet i Lycksele har sedan länge ansetts vara i behov av till- och ombyggnad, vilket behov ytterligare skärpts genom det i fjol fattade beslutet om förändring av det dittills treåriga enkelseminariet till tvåårigt dubbelseminarium. Byggnadsstyrelsen har inkommit med ett till 408,000 kronor kostnadsberäknat förslag rörande erforderliga byggnadsarbeten. I avbidan på slutförandet av ärendets beredning torde ett anslag för ändamålet böra med beräknat belopp uppföras i statsbudgeten. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till *Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele* beräkna för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av kronor 408,000.

8. **Nybyggnader för nomadskolorna.** Till Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten anvisades för budgetåret 1939/40 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln ett reservationsanslag av 400,000 kronor (jfr propositionen 1939 L:102). Med hänsyn till rådande förhållanden förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 26 januari 1940, att förevarande byggnadsföretag icke finge påbörjas, förrän Kungl. Maj:t lämnat tillstånd, samt att, intill dess tillstånd lämnats, anslaget icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande användas till andra ändamål än bestridande av kostnader för det utredningsarbete och de förberedande åtgärder, som erfordrades för att byggnadsföretagen framdeles skulle kunna utan dröjsmål påbörjas, såsom för uppgörande av ritningar och entreprenadhandlingar (jfr bilaga 6 till propositionen nr 79 till 1939 års urtima riksdag samt riksdagens skrivelse nr 97).

1940 års lagtima riksdag förklarade (skrivelse nr 395) i anslutning till vissa i propositionen nr 285 gjorda uttalanden, att det icke vore tänkbart att under rådande förhållanden genomföra byggnadsplanerna i annan mån än att de nybyggnader, som befunnos oundgängligen erforderliga, skulle få komma till utförande, för så vitt omständigheterna möjliggjorde medelsanvisning. Behovet av nya lokaler hade emellertid blivit alltmera trängande. Riksdagen biföll därför ett i propositionen framlagt förslag om byggnadsarbetenas igångsättande medelst anlitan av förutnämnda anslag av 400,000 kronor. Med dessa medel skulle det bli möjligt att bestrida utgifterna för åtminstone ett av byggnadsföretagen, förutom utredningskostnaderna. En utförlig redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i omförmälda proposition, till vilken jag tillåter mig hänvisa.

Under erinran om de genom omförmälda beslut den 26 januari 1940 meddelade bestämmelserna förordnade Kungl. Maj:t den 16 augusti 1940, att nomadskolbyggnaderna i Tärna kyrkoby (Västerbottens län) samt i Karesuando, Lannavaara, Jukkasjärvi, Gällivare och Jokkmokk (Norrbottens län) skulle uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig i nämnda proposition tillstyrkts. Beträffande nomadskolorna i Jämtlands nomadskol-distrikt förordnades, att byggnader för sådana skolor skulle uppföras i Jämsmässholmen (Jämtland) och Storvallen (Härjedalen). Byggnadsföretagen fingo emellertid påbörjas först efter Kungl. Maj:ts tillstånd. Tillika anbefalldes länets nomadskolbyggnadskommitté att upptaga förhandlingar med svenska missionssällskapet i egenskap av ägare till de för nomadskolan i Ånge inom Undersåkers socken upplåtta lokalerna i syfte att få till stånd en överenskommelse om fortsatt utnyttjande av dessa lokaler för nomadskolans räkning.

Ifrågavarande anslag av 400,000 kronor användes huvudsakligen till påbörjande av skolbyggnader i Jukkasjärvi i Norrbottens län och för inköp av tomtmark för länets övriga nomadskolor.

Till förevarande ändamål anvisade vidare 1941 års riksdag för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 300,000 kronor, vilket disponerades för fullbordande av nomadskolanläggningen i Jukkasjärvi samt för påbör-

jande av nomadskolanläggningen i Gällivare. 1942 års riksdag beviljade ett reservationsanslag av 500,000 kronor, som användes till utförande av skolanläggningen i Jänsmässholmen, fullbordande av nomadskolanläggningen i Gällivare och påbörjande av nomadskolanläggningen i Jokkmokk. Av 1943 års riksdag har slutligen anvisats ett reservationsanslag av 600,000 kronor. Detta har disponerats till fullbordande av påbörjade anläggningar och till igångsättande av skolbyggena i Lannavaara och Tärna.

Byggnadsfrågans nuvarande läge torde framgå av följande sammanställning, som avser förhållandena den 1 november 1943:

Nomadskolanläggning	Beräknad totalkostnad
Norrbottens län	
<i>Jukkasjärvi</i> : i huvudsak färdig, tagen i bruk	kronor 425,000
<i>Gällivare</i> : » » » » » » »	500,000
<i>Jokkmokk</i> : » » » » » » »	325,000
<i>Lannavaara</i> : påbörjad	» 375,000
<i>Karesuando</i> : ritningar ej fastställda	» 350,000
<i>Arjeplog</i> : » » »	» 350,000
	<u>kronor 2,325,000</u>
Västerbottens län	
<i>Tärna</i> : skolhemmet påbörjat	» 350,000
Jämtlands län	
<i>Jänsmässholmen</i> : i det närmaste färdig...	kronor 175,000
<i>Storvallen</i> : ritningar fastställda	» 150,000
	<u>» 325,000</u>
	Summa kronor 3,000,000
Tillkommer	
Anskaffande av tomter i Karesuando, Gällivare och Jokkmokk	kronor 15,000
Kostnader för byggnadskommittéerna intill den 1 juli 1944	» 50,000
	<u>Summa kronor 3,065,000</u>
Hittills beviljade anslag	» 1,800,000
	<u>Ytterligare erfordras kronor 1,265,000;</u>

vartill komma kommittékostnader för tiden efter den 30 juni 1944.

Nomadskolbyggnadskommittén för Norrbottens län har anhållit om rätt att vidtaga anstalter för anskaffande av tomt för en ny nomadskolbyggnad i Arjeplog.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 850,000 kronor för fullbordande av de påbörjade nomadskolanläggningarna i Lannavaara och Tärna samt för påbörjande av de återstående byggnadsföretagen, nämligen anläggningarna i Arjeplog, Karesuando och Storvallen. Beträffande skolan i Arjeplog har överstyrelsen anfört, att med nybyggnad för denna tidigare ansetts kunna anstå men att den nuvarande skolbyggnaden av hälsovårdsnämnden förklarats vara hälsovådlig och

att uppförandet av en nybyggnad vore oundvikligt. Lämplig tomt för en nybyggnad hade tidigare erbjudits av Arjeplogs kommun mot att kommunen erhöle den nuvarande nomadskoltomten i utbyte.

Nomadskolbyggnadskommittén för Jämtlands län har anhållit, att medel under år 1944 måtte anvisas för uppförande av nya nomadskolbyggnader i Storvallen. Kommittén framhåller, att de nuvarande lokalerna äro så trånga, kalla och hälsovådliga, att det ej rimligen längre kan få vara på detta sätt. Ett flertal barn hade de sista åren ej kunnat mottagas i skolan.

Departements-
chefen.

Av de planerade nya nomadskolorna äro fyra uppförda och två under byggnad, medan tre återstå. Bland de sistnämnda har härvid medräknats nomadskolan i Arjeplog. Denna anläggning ingick i det för 1939 års lagtima riksdag framlagda programmet men förklarades i proposition i ämnet till 1940 års lagtima riksdag ej vara lika angelägen som de andra, varför den icke medtogs i byggnadsplanen. De nuvarande nomadskollokalerna i Arjeplog äro emellertid, enligt vad som upplysts, numera föga bättre än de övriga; de ha sålunda av hälsovårdsnämnden förklarats hälsovådliga. Jag anser därför, att uppförandet av skolan i Arjeplog bör hänföras till de nu aktuella byggnadsfrågorna.

Det oavvisliga behovet av nya nomadskolbyggnader har så ofta framhållits och torde vara så känt, att en förnyad redogörelse i ämnet icke torde erfordras. Jag anser mig böra föreslå, att anslag för nästa budgetår anvisas icke blott till fullbordande av redan påbörjade anläggningar utan även till påbörjande av de återstående tre byggnadsföretagen, nämligen i Karesuando, Arjeplog och Storvallen. Av dessa är bygget i Storvallen av mindre format och torde därför kunna göras färdigt relativt snart.

Det för nästa budgetår erforderliga anslaget har av skolöverstyrelsen angivits till 850,000 kronor. Häri ingå kostnader för inventarier och utrustning, vilka med hänsyn till att nomadskolorna numera principiellt redovisas på fastighetsfonden böra bestridas ur anslag på riksstaten. Övriga kostnader, som nu gäldas ur reservationsanslaget till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna, torde få utgå ur ett kapitalinvesteringsanslag med ovan angivna benämning. Såsom förutsatts i propositionen 1943: 71 (sid. 4) bör den vid utgången av budgetåret 1943/44 kvarstående behållningen på nämnda reservationsanslag till den del, behållningen icke är avsedd för inköp av inventarier, överflyttas till investeringsanslaget. Såsom kapitalinvestering torde för nästa budgetår böra anvisas ett anslag av 750,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för nomadskolorna* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av .. kronor 750,000.

9. Inköp av nomadskolanläggningen i Änge. Svenska missionssällskapet har i Änge i Undersåkers socken (Jämtlands län) uppfört en nomadskolanläggning, omfattande skolhus, skolhem och lärarbostadshus jämte uthus. Verksamheten vid skolanläggningen, som togs i bruk år 1932, har intill den 1 juli 1943 upprätthållits i samverkan med staten, i det att staten svarat för skolan och sällskapet för skolhemmet. Vid skolan undervisas barn både av nomadiserande och bofasta lappar. Staten skulle svara endast för nomadbarnen, medan sällskapet skulle omhänderha övriga barn. För nomadbarrens inackordering har staten erlagt viss avgift (senast 2 kronor) per barn och dag, medan staten icke erlagt någon ersättning för användandet av skolhuset utan i stället gratis undervisat de av sällskapet omhänderhavda barnen.

Sedan missionssällskapet tillkännagivit sin avsikt att använda anläggningen för annat ändamål, uppdrog Kungl. Maj:t den 16 augusti 1940 åt nomadskolbyggnadskommittén för Jämtlands län att upptaga förhandlingar med sällskapet i syfte att söka få till stånd en överenskommelse om fortsatt nyttjande av lokalerna för nomadskolans räkning (jfr propositionen 1940: 285).

Kommittén har i skrivelse den 12 juni 1942 förklarat sig anse det vara för staten förmånligast att inköpa nomadskolanläggningen för ett erbjudet pris av 200,000 kronor. Tillika har kommittén föreslagit, att för anskaffande av inventarier till skolhemmet och för utförande av vissa reparationer anvisas ett belopp av sammanlagt 55,000 kronor. Kommittén har anfört i huvudsak följande.

Hittills har det varit regel, att samtliga lappbarn i Jämtlands län undervisats i nomadskola. Denna princip har även godtagits vid 1940 års lagtima riksdag (propositionen nr 285, riksdagens skrivelse nr 395). Det är därför rimligt, att staten ensam åtager sig lappbarnens inackordering och skolgång. Därjämte bör framhållas, att det visat sig vara till men för skolan att den haft två herrar.

Fastigheten har värderats av en tremannanämnd, bestående av ett ombud för sällskapet och ett för kommittén samt en person, utsedd av ombuden. Sällskapets ombud har åsatt anläggningen ett försäljningspris av 210,000 kronor, medan de övriga ledamöterna värderat den till 190,000 kronor, dock utan inventarier. Sällskapet har (den 12 maj 1942) förklarat sig villigt att *antingen* hyra ut samtliga lokaler för en för budgetåret 1943/44 fastställd hyra av 8,000 kronor *eller* försälja anläggningen för 200,000 kronor under villkor, att staten övertog den av sällskapet anställda personalen samt betalade avstycknings- och lagfartskostnader.

Staten erlägger för närvarande för skolan en årlig hyra av 8,000 kronor, vartill komma 1,500 kronor för hyra av inventarier. Det bör observeras, att i hyran ej ingår fritt bränsle. Byggnaderna behöva underkastas reparationer men sällskapet är ej villigt företaga sådana. Enligt vad kommittén inhämtat av sällskapets ordförande nödgas sällskapet, om köp ej snarast kommer till stånd, att väsentligt höja hyressumman. Kommittén avstyrker därför fortsatt förhyrning. Kommittén har undersökt möjligheterna att uppföra nybyggnad för nomadskolan och beräknar kostnaderna härför till 5,000 kronor för tomt och 320,000 kronor för byggnader. Inköp av anläggningen skulle kosta 200,000 kronor, vartill skulle komma reparationer m. m. för cirka 35,000 kronor och inköp av inventarier till skolhemmet för 20,000 kronor, eller så-

lunda tillhopa 255,000 kronor. De nuvarande lokaliteterna äro synnerligen lämpliga för skoländamål, även om en del reparationer och moderniseringar nu och så småningom måste göras, då husen icke reparerats sedan sin tillkomst. Kommittén finner det mest ändamålsenligt och billigast för staten att köpa sällskapet anläggning. Härmed vinnes också den fördelen, att staten genast erhåller lokaler och slipper hyresutlägg för 3—4 år.

Kommittén förordar således, att staten inköper ifrågavarande fastighet, Nyland 1³¹ i Undersåkers socken, jämte åbyggnader med undantag av skogsskiftet, vilket staten icke kan ha något intresse av att äga, i enlighet med missionssällskapets ovannämnda anbud. Tillika hemställer kommittén, att för anskaffande av inventarier och för reparationer i enlighet med värderingsnämndens förslag anvisas respektive 20,000 och 35,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt bifall till kommitténs framställning.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig finna den föreslagna köpeskillingen av 200,000 kronor skälig och har icke heller funnit anledning till erinran mot de beräknade kostnaderna för erforderliga reparationsarbeten.

Statskontoret har icke funnit något att i och för sig erinra mot skäligheten av köpeskillingen. Ämbetsverket har fäst uppmärksamheten på behovet av utredning rörande den ekonomiska innebörden av vad missionssällskapet stipulerat i fråga om personalen. Med anledning härav har *kommittén* lämnat upplysningar rörande ifrågavarande personal, en föreståndarinna och en biträdande föreståndarinna.

*Departements-
chefen.*

Då svenska missionssällskapet icke längre önskar deltaga i upprätthållandet av skolan för lappbarn i Ånge, har statsverket för 9,500 kronor, varav 1,500 kronor avse viss utrustning och erforderliga inventarier, under innevarande budgetår förhyrt anläggningen. Ett dylikt förhyrande torde i längden av olika skäl vara ofördelaktigt för statsverket, särskilt som man måste räkna med att hyreskostnaden kommer att stiga. I valet mellan de två möjligheter, som då stå till buds, nämligen inköp av anläggningen eller uppförande av nybyggnad, anser jag liksom vederbörande nomadskolbyggnadskommitté och skolöverstyrelsen ett inköp vara förmånligast.

Mot den föreslagna köpeskillingen, 200,000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. Anläggningen torde böra tillträdas av staten den 1 juli 1944. Från fastigheten bör såsom vid förhandlingarna förutsatts avskiljas det befintliga skogsskiftet. De båda föreståndarinnorna vid skolhemmet böra i enlighet med det av missionssällskapet uppställda villkoret beredas motsvarande anställning i statens tjänst. Jag har i annat sammanhang denna dag behandlat denna fråga.

Vad angår reparationskostnaderna, hade dessa inom den tillsatta värderingsnämnden beräknats till 37,500 kronor. Byggnadskommittén har föreslagit ett belopp av 35,000 kronor. För min del anser jag, att under nuvarande förhållanden härför bör anslås 30,000 kronor. Till inventarier för skolhemmet har jag denna dag föreslagit anvisande av medel på riksstaten.

Det för inköpet erforderliga anslaget torde således böra uppgå till (200,000 + 30,000 =) 230,000 kronor. Då de nybyggda nomadskolorna enligt vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang föreslagit böra redovisas

på fastighetsfonden, torde här ifrågavarande anslag böra uppföras såsom investeringsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av nomadskolanläggningen i Ånge* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av . . . kronor 230,000.

10. Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna. I årets statsverksproposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna av mig under punkten 200 i åttonde huvudtiteln förordad organisation av dövstumskolväsendet. Vid anmälan av denna organisationsfråga har jag lämnat en närmare redogörelse för lokalförhållandena vid dövstumskolorna i Örebro, Vänersborg och Gävle samt för ifrågasatta byggnadsarbeten vid skolanläggningarna i nämnda städer, därest den av mig förordade organisationen av dövstumskolväsendet vinner riksdagens bifall. Jag torde få hänvisa till nämnda redogörelse och berör i det följande endast i korthet dessa byggnadsfrågor. Därjämte torde jag få anmäla fråga om fullföljande av vissa byggnadsarbeten vid dövstumskolan i Broby.

Örebro. Specialskolan för oegentligt dövstumma bör enligt vad jag förordat bibehållas i Örebro och de nuvarande dövstumskolbyggnaderna därstädes repareras och ombyggas i huvudsaklig överensstämmelse med av skolans styrelse framlagt, av skolöverstyrelsen och statskontoret tillstyrkt förslag. Detta förslag innebär bland annat, att den nuvarande rektorsbostaden skall tagas i anspråk för skoländamål. Kostnaderna för byggnadsföretaget ha enligt skolöverstyrelsens utredning av den 22 januari 1943 beräknats till 59,000 kronor.

Vänersborg. Enligt vad jag förordat bör mellersta dövstumskol-distriktets upptagningsskola förläggas till Vänersborg och vara samorganiserad med fortsättningsskolan för dövstumma gossar därstädes. Kostnaderna för av skolöverstyrelsen ifrågasatta byggnadsarbeten i Vänersborg vid upptagningsskolans förläggning dit ha i överstyrelsens nyssnämnda utredning beräknats till 850,000 kronor, varav 500,000 kronor för uppförande av elevhem för 85 elever vid fortsättningsskolan. I årets åttonde huvudtitel har jag vidare framhållit, att bostäder för fortsättningsskolans elever böra, såsom nu sker, tills vidare förhyras, varigenom de beräknade utgifterna för uppförande av elevhem för närvarande kunna undvikas. Även de ifrågasatta ombyggnadsarbetena synas kunna avsevärt inskränkas. Rektor vid dövstumskolorna i Vänersborg har i samråd med vederbörande länsarkitekt framlagt en kostnadsberäkning, slutande på 15,700 kronor, för byggnadsarbeten, som ansetts omedelbart erforderliga, om upptagningsskolan förlägges till Vänersborg. För-siktigheten har synts mig bjuda, att dessa minimikostnader avrundas uppåt till 20,000 kronor. Sistnämnda byggnadsarbeten avse utvidgning av matsal, iordningsställande av verkstadslokaler och inredning av skyddsrum m. m.

Gävle. Den i Gävle befintliga dövstumskolbyggnaden skall enligt vad jag

förordad tagas i anspråk för norra dövstumskoldistriktets upptagningsskola. Då skolkökslokaler äro erforderliga för en upptagningsskola men saknas i nämnda byggnad, måste sådana lokaler inredas. Kostnaderna härför ha av vederbörande länsarkitekt uppskattats till omkring 32,000 kronor.

Broby. I skrivelse den 7 juni 1943 har byggnadsstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel, 6,000 kronor, till fullföljande av vissa byggnadsarbeten vid dövstumskolan i Broby. Styrelsen anför därvid följande.

Genom beslut den 26 april 1940 har Kungl. Maj:t bland annat uppdragit åt byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 224,000 kronor låta uppföra en ny logementsbyggnad vid dövstumskolan i Broby samt att för högst 12,000 kronor låta utföra nyanläggning för friskvatten och avlopp vid skolan.

Ifrågavarande byggnadsarbeten voro slutförda den 1 oktober 1941, då skolan tog lokalerna i bruk.

De för byggnadsföretaget beräknade kostnaderna baserade sig på de priser, som gällde i mars 1940. Under byggnadstiden skedde emellertid en fortskridande ökning av priser å såväl material som arbete och trots att alla möjligheter till besparingar iakttagits vid arbetenas utförande i syfte att de ursprungligen beräknade kostnaderna skulle kunna hållas, kunde vissa arbeten på grund av medelsbrist icke komma till utförande.

De arbeten, som återstå att utföra, utgöras huvudsakligen av planeringsarbeten kring logementsbyggnaden samt iordningställande av gång- och körvägar, vilka endast kunnat provisoriskt utföras. Härjämte erfordras vissa kompletteringsarbeten i byggnaden, såsom inläggning av linoleummattor i vissa rum m. m.

Med inräknande av administrationskostnader, frakter m. m. uppgå kostnaderna för dessa arbeten till 6,000 kronor.

Till om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna ha å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisats ett reservationsanslag (B) å 725,000 kronor samt å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag å 450,000 kronor. Av detta belopp å sammanlagt 1,175,000 kronor ha 500,000 kronor avsetts skola tagas i anspråk för dövstumskolan i Härnösand, 375,000 kronor för dövstumskolan i Växjö samt 300,000 kronor för dövstumskolan i Lund. Genom beslut den 22 januari 1943 har Kungl. Maj:t disponerat över de 375,000 kronor, som avsetts för dövstumskolan i Växjö, medan beslut rörande disposition av anslagsmedlen, så vitt gäller dövstumskolan i Lund, torde komma att meddelas före utgången av budgetåret 1943/44.

Departements-
chefen.

Vid bifall till det av mig i annat sammanhang denna dag förordade förslaget till omorganisationen av dövstumskolväsendet kommer dövstumskolan i Härnösand att nedläggas. De för ombyggnad av denna skola beräknade medlen, 500,000 kronor, behöva därför icke tagas i anspråk.

För att den av mig förordade omorganisationen beträffande upptagningskolorna för dövstumma barn skall kunna genomföras från och med budgetåret 1945/46, är det nödvändigt, att snarast vissa ändrings- och ombyggnadsarbeten utföras vid dövstumskolbyggnaderna i Vänersborg och i Gävle. Kostnaderna för omedelbart nödvändiga arbeten torde kunna beräknas

till 20,000 respektive 32,000 kronor. Jag finner det jämväl angeläget, att de av mig i annat sammanhang förordade byggnadsarbetena i Örebro, vilka kostnadsberäknats till 59,000 kronor, under nästa budgetår komma till utförande.

Vad beträffar dövstumskolan i Broby tillstyrker jag, att medel anvisas för slutförande av byggnadsarbetena därstädes. Kostnaderna härför torde, med hänsyn till att vissa planeringsarbeten böra kunna utföras av skolans elever, i förhållande till byggnadsstyrelsens förslag kunna reduceras med 2,000 kronor till (6,000 — 2,000 =) 4,000 kronor.

Jag beräknar alltså för byggnadsarbeten vid dövstumskolorna i Vänersborg, Gävle, Örebro och Broby ett belopp av sammanlagt (20,000 + 32,000 + 59,000 + 4,000 =) 115,000 kronor. Jag förordar, att detta belopp anvisas för nästa budgetår till utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 115,000.

11. Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet. Till detta ändamål ha för budgetåren 1941/44 anvisats statsanslag av tillhopa 2,340,000 kronor. En utförlig redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i propositionen 1941: 223, i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 6, sid. 11 ff.) och i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 5, sid. 9 f.).

Genom beslut den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t fastställt huvudritningar för ifrågavarande byggnadsföretag utom beträffande idrottshallen, vilken ingår i det av statsmakterna beslutade byggnadsprogrammet men beträffande vilkens förläggning och utformning slutligt avgörande ännu icke träffats.

Byggnadsstyrelsen beräknade i föl med tillämpning av i april 1942 gällande priser kostnaderna för det nu aktuella byggnadsprogrammet till 2,340,000 kronor enligt följande:

Administrationsbyggnaden	kronor	408,000
Gymnastikbyggnad, för manliga elever	»	437,000
» , för kvinnliga elever	»	427,000
I simhallsbyggnaden ingående panncentral	»	220,000
Fysiologiska institutionen	»	267,000
Maskinistbostad	»	21,000
Vaktmästarbostad	»	21,000
Yttre arbeten	»	348,000
Ritningar, kontroll, administration och oförutsedda utgifter	»	191,000
	Summa kronor	2,340,000.

I ovanstående kostnader ingå ej kostnader för gymnastikutrustning, möbler och inventarier.

Byggnadsstyrelsen har nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande byggnadsföretag för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 195,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har därvid anført bland annat följande.

Byggnadsarbetena ha numera fortskridit så långt att samtliga byggnader äro under tak, varjämte inrednings- och ledningsarbeten pågå. Därest arbetena få bedrivas i samma takt som hittills beräknar byggnadsstyrelsen, att byggnadsföretaget i dess helhet skall vara fullbordat under hösten 1944.

Den av byggnadsstyrelsen beräknade totalkostnaden för byggnadsföretaget, 2,340,000 kronor, var baserad på i april 1942 gällande priser. Sedan denna tidpunkt ha emellertid vissa prisstegringar inträffat beträffande såväl materialier som arbetslöner, vilka prisstegringar kunna i genomsnitt beräknas till omkring 10 procent. Till följd av dessa prisstegringar skulle alltså ifrågavarande byggnadsföretag betinga en kostnadsökning av 234,000 kronor utöver tidigare för ändamålet anvisade anslagsmedel. Genom vissa förenklingar och besparingar beträffande byggnadsarbetenas bedrivande anser sig byggnadsstyrelsen emellertid kunna räkna med att kostnadsökningen skall kunna begränsas till 195,000 kronor under förutsättning dock att icke några mera väsentliga prisstegringar inträffa under den återstående byggnadstiden.

*Departements-
chefen.* Såsom av den lämnade redogörelsen framgår beräknade byggnadsstyrelsen i fjol med tillämpning av i april 1942 gällande priser totalkostnaden för det nu aktuella byggnadsprogrammet till 2,340,000 kronor. Med hänsyn till inträdda prisstegringar uppskattas emellertid byggnadskostnaderna för företaget numera till 2,535,000 kronor. Då hittills anvisats 2,340,000 kronor, torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag för nästa budgetår böra anvisas ytterligare 195,000 kronor för ändamålet. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 195,000.

Statens utlåningsfonder.

12. Statens lånefond för universitetsstudier. Denna fond är för närvarande avsedd för studielån endast för studerande vid de båda universiteten samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. Såsom framgår av vad jag denna dag anför under punkten 89 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition har jag under övervägande att förorda ett utsträckande av möjligheten att erhålla s. k. naturastipendier till studerande vid andra högskolor än de nämnda. I samband härmed torde böra upptagas till övervägande, huruvida icke även möjligheterna att erhålla lån från universitetsstudielånefonden böra vidgas på liknande sätt. I avvaktan på ytterligare beredning av denna fråga torde i riksstatsförslaget böra upptagas ett beräknat belopp av 420,000 kronor till ytterligare investering i fonden. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till *Statens lånefond för universitetsstudier* beräkna för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av kronor 420.000.

13. Allmänna studielånefonden. Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur Kungl. Maj:t äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag. I samband med inrättandet år 1939 av en särskild fond för räntefria lån åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, vilka studerande sedan dess ej längre beviljas lån ur den allmänna studielånefonden, har den ändringen vidtagits, att lån ur sistnämnda fond icke såsom förut tilldelats blott obemedlade utan även kunna utdelas till mindre bemedlade lärjungar. Från och med budgetåret 1941/42 ha de allmänna stipendierna för elever vid folk- och småskoleseminarierna ersatts med studielån, vilka utgå från en särskild, därför avsedd del av allmänna studielånefonden.

Till kapitalinvestering har riksdagen för varje budgetår beviljat anslag. Sålunda beviljades för budgetåret 1942/43 160,000 kronor, varav 100,000 kronor skulle användas till studielån åt elever vid folk- och småskoleseminarierna. För innevarande budgetår utgör investeringsanslaget 85,000 kronor, vilket belopp är avsett endast för sistnämnda lån. För övriga lån har någon ny kapitalinvestering icke ansetts erforderlig.

Fondens kapitaltillgångar uppgingo den 1 juli 1943 till cirka 4,016,000 kronor. Härtill komma dels anslaget av 85,000 kronor för innevarande budgetår

Kapitalbudgeten: bil. 6.

och dels en icke i anspråk tagen reservation om 208,000 kronor, vilka medel den 1 juli 1943 ännu icke tillförts fonden.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger låneärendena, bestridas från ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln anvisat anslag. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte i riksstaten uppfört ett särskilt anslag.

Antalet sökta och beviljade lån samt de beviljade lånen sammanlagda belopp åren 1933—1943 ävensom summan av de för varje år disponibla medlen, allt med undantag av studielånen till elever vid folk- och småskoleseminarier, framgå av följande tabell:

Utdelnings- år	Fortsatta lån			Nya lån			Summa lån			Dispo- nibla medel c:a kronor
	antalet		bevil- jade lån kronor	antalet		bevil- jade lån kronor	antalet		bevil- jade lån kronor	
	sökta	bevil- jade		sökta	bevil- jade		sökta	bevil- jade		
1933	211	187	179,150	975	122	112,400	1,186	309	291,550	295,241
1934	228	211	200,000	1,065	126	125,400	1,293	337	325,400	327,203
1935	229	204	204,375	1,045	117	115,500	1,274	321	319,875	327,666
1936	214	204	201,400	1,046	149	149,250	1,260	353	350,650	350,672
1937	239	234	238,300	1,112	143	153,600	1,351	377	391,900	391,936
1938	270	267	286,025	1,104	129	135,900	1,374	396	421,925	420,774
1939	283	275	299,650	1,156	130	136,900	1,439	405	436,550	435,384
1940	262	177	163,700	864	64	56,300	1,126	241	220,000	221,000
1941	175	135	140,600	855	141	139,100	1,030	276	279,700	280,000
1942	185	177	187,800	911	108	105,700	1,096	285	293,500	300,000
1943	160	151	156,800	884	146	140,400	1,044	297	297,200	440,000

Motsvarande siffror utgöra i fråga om studielån till elever vid folk- och småskoleseminarier:

Utdelnings- år	Fortsatta lån			Nya lån			Summa lån			Dispo- nibla medel c:a kronor
	antalet		bevil- jade lån kronor	antalet		bevil- jade lån kronor	antalet		bevil- jade lån kronor	
	sökta	bevil- jade		sökta	bevil- jade		sökta	bevil- jade		
1941	12	11	10,800	166	136	127,050	178	147	137,850	140,000
1942	85	83	78,900	35	21	20,000	120	104	98,900	100,000
1943	26	26	25,600	93	62	59,400	119	88	85,000	85,000

Enligt vad jag under hand inhämtat kunna behålla medel till ett belopp av cirka 450,000 kronor beräknas stå till förfogande för utdelning av ytterligare lån våren 1944. Detta belopp överstiger väsentligt summan av vad som disponerats år 1943 till lån åt seminarieelever och till övriga lån, 382,200 kronor. Medelsbehovet för seminaristlånen torde för nästa läsår kunna beräknas till omkring 100,000 kronor. För övriga lån skulle således återstå ett belopp av ungefär 350,000 kronor, vilket icke oväsentligt överstiger vad som utdelats för detta ändamål under de senaste åren.

Med hänsyn till den stora behållningen å fonden synes någon ny kapital-

investering icke erforderlig för nästa budgetår. Härvidlag är att märka, att seminaristlånen inrättats så sent som år 1941 och att återbetalningen av dylika lån därför ännu icke börjat. Den omständigheten, att seminaristlåne-medel således icke ingå i fondens behållning, synes dock icke böra utgöra hinder för att de behållna fondmedlen tagas i anspråk även för denna gren av låneverksamheten.

I detta sammanhang erinrar jag, att Kungl. Maj:t föreskrivit, att de för seminaristlån avsedda medlen skola redovisas särskilt för sig under studielånefonden. Denna föreskrift sammanhänger med seminaristlånens hittillsvarande särställning. Med den nuvarande uppdelningen ha seminaristerna i viss mån haft större möjligheter att erhålla lån än övriga lånesökande. Någon tvingande anledning att upprätthålla denna åtskillnad synes icke numera vara för handen. Föreskriften om särskild redovisning av de för seminaristlån avsedda medlen synes därför icke längre erforderlig. För den händelse riksdagen ej framställer erinran häremot, torde alltså den särskilda redovisningen i fråga böra inställas.

Vad föredragande departementschefen under punkterna 1—13 med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Torsten Svensson.

*Bilaga 7.***Kapitalinvesteringar.***Jordbruksdepartementet.*

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, och statsrådet Domö anmäla de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, som angå jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp beträffande punkterna 1—20, 24—29, 31 och 32 samt statsrådet Domö beträffande punkterna 21—23, 30 och 33. Föredragandena yttra därvid följande.

Statens affärsverksfonder.**Statens järnvägar.**

[1.] **Anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar.** I syfte att underlätta järnvägstransporter av sockerbeter ha sedan år 1940 vid olika järnvägsstationer inom betdistrikten vidtagits arbetsbesparande anordningar för lastning och lossning av betor. Till Anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar ha sålunda för budgetåren 1940/41—1943/44 anvisats anslag å sammanlagt 4 100 000 kronor.

I skrivelse den 25 september 1943 har *Sveriges betodlares centralförening* — under framhållande av den avgörande betydelse tillfredsställande lastningsanordningar numera hade för en rationellt bedriven sockerbetsodling — hemställt, att vissa lastnings- och lossningsanordningar för sockerbeter måtte komma till stånd inom III och VI distrikten vid statens järnvägar.

I ärendet ha yttranden avgivits av järnvägsstyrelsen, statskontoret, statens arbetsmarknadskommission, statens industrikommission och statens sockernämnd.

Kostnaderna för de i framställningen avsedda arbetena ha uppskattats till sammanlagt 1 651 500 kronor.

Distriktscheferna i III och VI distriktet av statens järnvägar, vilka på uppdrag av järnvägsstyrelsen och efter överläggningar med betodlareföreningen verkställt viss utredning i ärendet, ha tillstyrkt utförande av följande arbeten.

	Beräknade kostnader kronor
1. Stensättning och mindre kompletteringar vid 65 stationer i III distriktet	579 300
2. Stensättning och mindre kompletteringar vid 9 stationer i VI distriktet	90 000
3. Utbyte av befintliga lastanordningar vid Beddinge, Håslöv (2 st.), S. Åby, Äspö och Tofthög.....	423 900
4. Anordnande av ny skopkran samt ändring av spårssystem vid Skarhult	85 400
5. Förbättringar av elektriska servisledningar till lastningsanordningar vid diverse stationer.....	75 000
Summa kronor	1 253 600.

Beträffande de under 3. och 4. angivna lastningsanordningarna har distriktschefen i III distriktet utgått från att betlastningsanordning av skopkranstyp borde komma till användning, vilken anordning ställde sig billigare än av betodlarna föreslagen s. k. Mekanoelevator. Därest sistnämnda typ begagnades, skulle enligt distriktschefens mening kostnaderna ökas med 49 000 kronor.

Kostnaderna för de under 3. angivna arbetena fördela sig enligt distriktschefens uppgift sålunda.

Station	Betmängd i ton 1942	Föreslagna åtgärder	Kostnad kronor
Beddinge	9 057	Ny skopkran samt stensättning till densamma	53 400
Håslöv	17 999	Två nya skopkrantar samt komplettering av bangård	221 000
S. Åby	9 799	Ny skopkran samt stensättning vid elevator	43 200
Äspö	8 705	Utbyte av Nordströmselevator mot Landsverkselevator	48 000
Tofthög	9 357	Ny skopkran samt stensättning vid elevator	58 300
		Summa kronor	423 900

Järnvägsstyrelsen har uttalat att, därest statsmakterna funne det erforderligt att, utöver tidigare för dylika arbeten beviljade 4 100 000 kronor, även tillmötesgå av betodlarna nu framförda önskemål om ytterligare anslag av (1 253 600 + 49 000 =) 1 302 600 kronor för samma ändamål, styrelsen

skulle — under förutsättning att licens för anskaffande av erforderligt material erhöles och behövlig arbetskraft finge anställas samt beslut i frågan föreläge i början av år 1944 — göra vad som vore möjligt för att hinna färdigställa anläggningarna före nästkommande betkampanj. För den händelse statsanslag beviljades för ändamålet, borde enligt styrelsens mening hela beloppet omedelbart avskrivnas genom å driftbudgeten anvisat avskrivningsanslag.

Statskontoret har anslutit sig till vad järnvägsstyrelsen anfört samt föreslagit, att erforderliga medel för bekostande av ifrågavarande anordningar skulle äskas av riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44 i form av ett investeringsanslag å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder: Statens järnvägar.

Statens arbetsmarknadskommission har tillstyrkt medelsanvisning för ändamålet under villkor att arbetet i görligaste mån utfördes under vinterhalvåret. Det borde vidare, enligt vad arbetsmarknadskommissionen yttrat, ankomma på vederbörande länsarbetsnämnd att bestämma den tid, under vilken varje arbete finge komma till utförande, samt storleken av den arbetsstyrka, som vid varje tidpunkt finge vara sysselsatt vid respektive arbetsplats.

Statens industrikommission har förklarat, att ur försörjnings- och kapacitetssynpunkt hinder icke föreläge i vad anginge lastningsaggregatens tillverkning. I dessas utrustning inginge vissa elektriska maskiner och apparater, som fordrade jämförelsevis lång leveranstid, nämligen cirka 12 månader. Det hade dock vid undersökning visat sig, att en del elektriska motorer med tillhörande apparater av samma typ, som tidigare använts för motsvarande tillverkning, funnes i lager. För att färdigställandet skulle kunna ske till betkampanjen hösten 1944 syntes det önskvärt, att beslut i ärendet snarast fattades och att, i den mån så befunes behövt, om möjligt de i lager befintliga elektriska utrustningarna omedelbart reserverades för ändamålet i fråga, enär de eljest kunde komma att disponeras för andra ändamål.

Statens sockernämnd har tillstyrkt följande medelsanvisning.

1. Stensättning och mindre komplettering vid stationer i III distriktet	kronor 350 000
2. Stensättning och mindre komplettering vid stationer i VI distriktet	» 90 000
3. Utbyte av befintliga lastningsanordningar vid Beddinge, S. Åby, Äspö och Tofthög	» 224 000
4. Förbättring av elektriska servisledningar till lastningsanordningar vid diverse stationer	» 75 000
	<hr/>
	Summa kronor 739 000.

Sockernämnden har härvid uttalat, att nämnden ingalunda underskattade behovet av anordningar vid järnvägsstationer i syfte att underlätta lastning av sockerbetor och lossning av betmassa men att det synts nämnden angeläget — med hänsyn till det statsfinansiella läget och de betydande anslag, som tidigare anvisats för hithörande ändamål, ävensom till den rådande

knappheten i fråga om material och arbetskraft — att hålla arbeten av ifrågavarande slag inom ramen av vad som kunde anses motsvara det mest angelägna behovet.

Beträffande de olika äskandena har sockernämnden anfört i huvudsak följande.

Sockernämnden vitsordar, att tillfartsvägar och lastplaner böra äga tillräcklig fasthet för den påfrestning, för vilken de utsättas under betkampanjen. Nämnden har därför också i ganska stor utsträckning beviljat enskilda järnvägar bidrag av statsmedel för erforderliga förbättringar i detta avseende. Emellertid synas de krav, som centralföreningen ställer på statens järnvägar beträffande hårdgöring, sträcka sig längre än vad som kan anses oundgängligen erforderligt. En begränsning av det för III distriktet föreslagna anslaget för stensättningar och mindre kompletteringar bör därför kunna företagas.

Vad angår det ifrågasatta utbytet av befintliga lastanordningar vid fem stationer synas enligt nämndens uppfattning åtskilliga skäl tala för att företräde bör givas Mekanoelevator framför belastningsanordning av skopkrans-typ, där utrymmet medgiver uppställning av elevator av normaltyp. Med hänsyn till den höga kostnaden för det föreslagna utbytet vid Håslöv anser sig sockernämnden icke kunna tillstyrka det härför äskade anslaget utan föreslår, att frågan tills vidare får vila och att undersökning företages, huruvida icke möjlighet finnes att åstadkomma avsevärda förenklingar av de i samband med utbytet av lastningsanordningar erforderliga arbetena.

Kostnaderna för den planerade lastningsanordningen vid Håslöv fördela sig på följande sätt.

2 elevatorer med grund etc.	kronor	96 000
Markförvärv	»	12 600
Schaktning	»	9 600
Spårarbeten	»	22 600
Betongplaner	»	6 800
Stensättning	»	19 500
Nytt godsmagasin	»	40 000
Trumma	»	2 000
Ändring av förregling	»	2 000
Makadamisering	»	12 000
	kronor	223 100
Diverse	»	11 900
	Summa kronor	235 000

Vidkommande stationerna i Beddinge, S. Åby, Äspö och Tofthög vill sockernämnden, ehuru nuvarande elevatorer sannolikt skulle kunna fungera ännu någon tid, icke motsätta sig det föreslagna utbytet, varav ett ganska starkt behov måste anses föreligga.

Enligt nämndens mening böra lastningsanordningarna vid Skarhult anstå tills vidare. Utredning synes böra verkställas, huruvida icke en elevator av s. k. Kalmartyp skulle kunna anses tillräcklig för denna station och huruvida icke övriga arbeten skulle kunna utan större olägenhet avsevärt reduceras. Sålunda torde på en station av Skarhults storleksordning billigare hårdgöring än stensättning kunna vara tillfyllest.

Under de senaste åren ha vid olika tillfällen medel ställts till förfogande *Departements-
chefen.* för utförande av arbetsbesparande anordningar för lastning och lossning av sockerbetor vid statens järnvägar. Ehuru betydande belopp redan anvisats för anläggningar av ifrågavarande slag, anser jag likväl med hänsyn till den besparing i arbetskraften och den förbättring i arbetsförhållandena vid lastningen och lossningen, som möjliggöras genom dessa anordningar, att verksamheten i varje fall i viss begränsad omfattning bör fortsättas även under nästa budgetår. Av yttrandena från statens industrikommission och statens arbetsmarknadskommission synes framgå, att läget i fråga om materiel- och arbetskraftstillgången icke lägger hinder i vägen härför. Ett visst urval beträffande de ifrågasatta arbetena torde emellertid böra äga rum. Härvid synas övervägande skäl tala för att stensättningsarbeten, till vilka slag av arbeten medel tidigare anvisats under förevarande anslag, icke annat än då arbetena direkt sammanhänga med lastnings- eller lossningsanordningarnas uppförande vidare böra bekostas i förevarande ordning. Däremot torde under anslaget nu böra anvisas medel för anskaffande och uppförande av de föreslagna lastningsanordningarna vid de förut berörda fem stationerna Beddinge, Håslöv, Södra Åby, Äspö och Toft hög, därvid emellertid från förevarande anslag av de beräknade kostnaderna för anläggningarna vid Håslövs station endast torde böra gäldas de kostnader, som äro direkt påkallade av själva lastnings- och lossningsanordningarnas anskaffande och uppförande. Sålunda torde sådana kostnader som utgifterna för markförvärv, schaktning, spårarbeten, stensättning, nytt godsmagasin och ändringar av förregling icke böra gäldas från detta anslag i vidare mån än så befinnes nödvändigt för lastnings- och lossningsanordningarnas lämpliga utnyttjande. Utförandet av lastnings- och lossningsanordningarna vid Skarhult torde såsom sockernämnden framhållit kunna anstå tills vidare. Vad angår frågan om vilken typ av lastningsanordningar som bör komma till användning synes i anslutning till vad sockernämnden anfört mest ändamålsenligt, att Mekano- eller Landsverkselevatorer anskaffas. Sedan de av mig nu förordade lastnings- och lossningsanordningarna kommit till stånd, torde sådana stationer, där lastning av sockerbetor i större omfattning förekommer, ha försetts med dylika anordningar av erforderlig kapacitet. Med hänsyn till det anförda torde under ifrågavarande anslagsrubrik för nästa budgetår böra anvisas ett investeringsanslag av i runt tal 415 000 kronor. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att efter vidare utredning meddela beslut om anslaget disposition i huvudsaklig anslutning till vad här förordats.

Järnvägsstyrelsen har förutsatt, att det anslagsbelopp, som anvisades för ifrågavarande ändamål, skulle i sin helhet omedelbart avskrivras. Detta spörsmål torde emellertid få upptagas av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordningar för lastning och lossning av sockerbetor vid statens järnvägar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 415 000.

Statens utlåningsfonder.

[2.] **Lånefonden för inköp av ädla avelsston.** Bestämmelser angående villkoren för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 4 juli 1913 (nr 226) med däri genom kungörelserna nr 366/1917, 116/1920 och 630/1937 gjorda ändringar. För innevarande budgetår har till ifrågavarande fond anvisats ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att jämväl för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 150 000 kronor såsom kapitalökning till fonden. Styrelsen har härvid yttrat i huvudsak följande.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppgick den disponibla behållningen å lånefonden för inköp av ädla avelsston den 30 juni 1943 till 64 900 kronor. Under budgetåret 1943/44 och den första hälften av budgetåret 1944/45 kan vidare enligt statskontorets uppgift i amorteringar å utlämnade lån beräknas inflyta 180 000 kronor. Inberäknat det av riksdagen för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget å 150 000 kronor utgör det tillgängliga beloppet alltså (64 900 + 180 000 + 150 000 =) 394 900 kronor. Från denna summa skall dock avdragas dels 287 900 kronor, utgörande summan av genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 juni 1943 beviljade men den 30 juni 1943 i anspråk icke tagna lån från fonden, dels ock ett belopp av 4 600 kronor, utgörande summan av för 1943 ytterligare sökta lån från fonden. För utlåning under förra hälften av budgetåret 1944/45 torde alltså kunna disponeras ett belopp av 102 400 kronor eller i runt tal 100 000 kronor. Beträffande det faktiska lånebehovet å nu ifrågavarande fond hänvisar *lantbruksstyrelsen* till följande sammanställning över av Kungl. Maj:t beviljade lånebelopp under femårsperioden 1939/43.

År eller budgetår	Beviljade lån kronor
1939	168 500
1940	181 500
1941	230 400
1941/42	133 400
1942/43	107 200
1943/44 (t. o. m. ³¹ / ₈ 1943).....	287 900.

Lånebehovet under 1944 kan enligt *lantbruksstyrelsens* mening icke förväntas understiga 250 000 kronor, detta under förutsättning, att remontpriset bibehålles vid nuvarande storlek, d. v. s. 1 900 kronor. För utlåning under den första hälften av budgetåret 1944/45 torde emellertid, som nämnts, finnas disponibelt allenast ett belopp av 100 000 kronor, vadan för täckande av det beräknade lånebehovet skulle erfordras ytterligare 150 000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 17 september 1943 anfört, att ämbetsverket icke hade något att erinra mot den föreslagna kapitalökningen, 150 000 kronor.

Mot lantbruksstyrelsens förslag om medelsanvisning till fonden för nästa budgetår har jag intet att erinra. Härvid har förutsatts, att från fonden skulle under budgetåret 1944/45 få beviljas lån intill ett sammanlagt belopp av 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Lånefonden för inköp av ädla avelsston* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 150 000.

[3.] **Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras.** Gällande bestämmelser för lån från ifrågavarande fond återfinnas i kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 217), ändrad genom kungörelsen nr 631/1937.

Såsom kapitalökning till fonden ha för budgetåren 1934/35, 1935/36, 1937/38, 1938/39 och 1939/40 anvisats reservationsanslag av respektive 85 000, 65 000, 16 000, 100 000 och 75 000 kronor. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag behandlade besparingspropositionen, nr 79, har av det för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget ett belopp av 50 000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden. 1943 års riksdag har medgivit (prop. nr 78; r.skr. nr 144), att Kungl. Maj:t från och med budgetåret 1942/43 skall äga bevilja lån från lånefonden, i den mån de sammanlagda lånebeloppen icke överstiga av riksdagen för fondens verksamhet anslagna kapitalmedel.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1944/45 måtte såsom kapitaltillskott till fonden anvisas ett anslag av 175 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift utgjorde fondens disponibla behållning den 30 juni 1943 22 700 kronor. Statskontoret har vidare beräknat, att under budgetåret 1943/44 och förra hälften av budgetåret 1944/45 i amorteringar å från fonden utlämnade lån komme att inflyta ett belopp av 255 000 kronor. Summan av genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 april 1943 beviljade men den 30 juni samma år i anspråk icke tagna lån från fonden uppgår till ett belopp av 152 500 kronor. För ny utlåning under 1944 skulle alltså finnas tillgängligt ett belopp av $(22\ 700 + 255\ 000 - 152\ 500 =)$ 125 200 kronor eller i runt tal 125 000 kronor.

Det för utlåning under 1944 sålunda tillgängliga beloppet torde emellertid icke förslå till täckande av lånebehovet under sagda år. Till jämförelse må nämnas, att ansökningarna om lån från fonden för 1943 uppgingo till sammanlagt 598 000 kronor, medan lån kunde beviljas allenast till ett belopp av 300 000 kronor. För möjliggörande av en utlåning av förslagsvis 300 000 kronor jämväl under 1944 torde alltså böra anvisas 175 000 kronor såsom kapitalinvestering i fonden för budgetåret 1944/45.

I remissutlåtande den 17 september 1943 har *statskontoret*, som vitsordat lantbruksstyrelsens uppgifter om fondens ställning, förklarar sig icke ha något att erinra mot den föreslagna kapitalökningen.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad som anförts rörande lånebehovet och fondens ställning synes en ökning av fondens kapital för nästa budgetår vara erforderlig. Jag har intet att erinra mot storleken av det av lantbruksstyrelsen föreslagna investeringsanslaget, 175 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 175 000.

[4.] **Statens kaninavelslånefond.** Vid 1938 års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 8, punkt 7; r. skr. nr 236) beslöts inrättande av statens kaninavelslånefond, som skulle förvaltas av statskontoret. Den 30 juni 1938 meddelade Kungl. Maj:t närmare bestämmelser angående ifrågavarande lånerörelse (se kapitalbudgeten 1939: bil. 7, sid. 12). Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1938/39, 1940/41 och 1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 10 000, 5 000 och 5 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag till statens kaninavelslånefond av 5 000 kronor. Till stöd för anslagsäskandet har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppgingo fondens den 1 juli 1943 disponibla kapitalmedel till 245 kronor. Därjämte beräknades under budgetåren 1943/44 och 1944/45 inflyta amorteringar till fonden med omkring 2 500 kronor respektive 3 300 kronor. Under den hittills tilländalupna delen av budgetåret 1943/44 ha i brist på medel några lån från fonden icke beviljats. Till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet under återstoden av innevarande budgetår ävensom under nästkommande budgetår torde alltså utan ytterligare medelsanvisning till fonden stå ett belopp av i runt tal endast 6 000 kronor. Med hänsyn till den stora efterfrågan på lån av ifrågavarande slag torde detta belopp icke bliva på långt när tillfyllest för att tillgodose ansökningar om lån ur fonden under innevarande och nästkommande budgetår, även om låneverksamheten kan beräknas bliva något mindre, ifall rådande krisförhållanden skulle upphöra. Efterfrågan på lån ur fonden har under de senaste åren starkt ökat och nått en sådan omfattning, att de disponibla kapitalmedel som influtit till fonden genom amorteringar å utlämnade lån, omedelbart tagits i anspråk för nya lån. Trots detta har i brist på medel ett flertal låneansökningar fått vänta på behandling. Sålunda äro för närvarande låneansökningar å ett sammanlagt belopp av 2 400 kronor inneliggande hos lantbruksstyrelsen.

Enligt lantbruksstyrelsens mening bör därför fonden tillföras ytterligare medel. Ett belopp av minst 5 000 kronor torde böra anvisas för ändamålet.

Departements-
chefen.

I nuvarande läge kan jag icke förorda, att ytterligare medel anvisas till ifrågavarande lånefond. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att riksdagen skall kunna taga del av anslagsfrågans läge.

[5.] **Statens fjäderfälånefond.** Vid 1931 års riksdag (prop. nr 204; r. skr. nr 281) beslöts inrättande av statens fjäderfälånefond, varifrån lån må beviljas ekonomisk förening med ändamål att främja avsättningen av ägg eller att idka gödning och slakt av fjäderfä. I kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 235), ändrad genom kungörelsen nr 608/1937, ha meddelats närmare villkor och bestämmelser för lån från ifrågavarande fond. Såsom kapital för fonden ha anvisats reservationsanslag av, för budgetåret 1931/32 200 000 kronor, för budgetåret 1935/36 150 000 kronor och för budgetåret 1939/40 100 000 kronor. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag godkända besparingspropositionen, nr 79, har av sistnämnda anslag ett belopp av 50 000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden. Enligt medgivande av 1943 års riksdag (r. skr. nr 105) har återstående del av sistnämnda anslag överförs till lånefonden.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 anfört, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1944/45 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid har styrelsen framhållit i huvudsak följande.

Enligt vad styrelsen inhämtat hos statskontoret utgjordes den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1943 av omkring 111 000 kronor. Under ett vart av budgetåren 1943/44 och 1944/45 beräknades inflyta amorteringar till ett belopp av i runt tal 4 950 kronor.

Sedan låneverksamheten igångsatts, ha lån beviljats endast till fyra sökande med tillhoppa 78 200 kronor, varav dock intet under de sistförflutna sju budgetåren. För närvarande synes ej heller större anspråk på lån från denna fond vara att förvänta. Enligt styrelsens mening torde eventuellt uppkommande lånebehov under budgetåren 1943/44 och 1944/45 kunna tillgodoses utan ytterligare kapitaltillskott till fonden.

Såsom *lantbruksstyrelsen* anfört torde något nytt anslag för ifrågavarande ändamål icke böra äskas för nästa budgetår. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

*Departements-
chefen.*

[6.] **Gödselvårdslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av gödselvårdslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927, 132/1931 och 632/1937 gjorda ändringar. Vidare ha i kungörelsen den 13 december 1918 (nr 972) meddelats bestämmelser angående tiden för ingivande av ansökningar från hushållningssällskapen om statslån ur förevarande fond. Såsom kapital till fonden har riksdagen anvisat reservationsanslag dels för vartdera av åren 1919 och 1920 till belopp av 1 000 000 kronor, dels för vartdera av budgetåren 1931/32 och 1932/33 till belopp av 100 000 kronor, dels ock för budgetåren 1935/36—1939/40 till belopp av respektive 300 000, 350 000, 1 000 000, 500 000 och 150 000 kronor, eller sålunda tillhoppa 4 500 000 kronor. Härjämte har 1933 års riksdag (särsk. utsk. utl. nr 17, sid. 80; r. skr. nr 356) för budgetåret 1933/34 under

utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500 000 kronor (1933/34 Ufk. IV 37), att, i den mån gödselvärdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag godkända besparingspropositionen, nr 79, har av de för budgetåret 1939/40 disponibla anslagsmedlen ett belopp av 500 000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 anfört, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1944/45 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen har under de sistförflutna fem budgetåren beviljat lån ur fonden med följande belopp, nämligen under budgetåret 1938/39 med 429 045 kronor, under 1939/40 med 323 590 kronor, under 1940/41 med 146 265 kronor, under 1941/42 med 149 770 kronor och under 1942/43 med 183 210 kronor.

Enligt vad styrelsen inhämtat hos statskontoret, uppgingo de för utlåning disponibla kapitaltillgångarna å fonden den 1 juli 1943 till omkring 1 056 000 kronor. Därjämte beräknades inflyta amorteringar under budgetåren 1943/44 och 1944/45 med 300 000 respektive 250 000 kronor.

Enligt styrelsens beräkning torde ansökningar om lån ur gödselvärdslånefonden under budgetåren 1943/44 och 1944/45 kunna tillgodoses utan ytterligare medelsanvisning till fonden.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört torde något kapitalinvesteringsanslag till fonden icke nu böra äskas av riksdagen. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

[7.] **Statens kalkbrukslånefond.** Vid 1932 års riksdag beslöts inrättande av ifrågavarande fond (prop. nr 201; r. skr. nr 381). Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 14 oktober 1932 (nr 461), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 410/1934 och 609/1937. Såsom kapital till fonden ha anvisats reservationsanslag av för budgetåret 1932/33 400 000 kronor, för budgetåret 1936/37 200 000 kronor och för budgetåret 1940/41 likaledes 200 000 kronor. Den 30 juni 1943 medgav Kungl. Maj:t, att sistnämnda anslag finge även under budgetåret 1943/44 användas för med anslaget avsett ändamål.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om ett kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1944/45 av 200 000 kronor samt därvid anfört i huvudsak följande.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat hos statskontoret, utgjordes den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1943 av 241 700 kronor, varav 200 000 kronor utgjorde reservation å anvisade anslag. Vid utgången av budgetåret 1943/44 kommer emellertid sagda reservation, i den mån densamma icke dessförinnan kan ha förbrukats, att tillföras riksgäldsfonden.

Under ett vart av budgetåren 1943/44 och 1944/45 beräknas inflyta amorteringar med i runt tal 14 200 kronor. Under budgetåret 1943/44 torde sålunda ett belopp av sammanlagt 255 900 kronor stå till förfogande. På grund av att förefintlig reservation vid utgången av sistnämnda budgetår tillföres riksgäldsfonden blir det belopp, som kommer att stå till förfogande under budgetåret 1944/45, avsevärt förminskat.

Sedan låneverksamheten igångsatts, ha lån beviljats i endast tre fall, nämligen ett under vardera av budgetåren 1933/34, 1934/35 och 1939/40. Ifrågavarande lån uppgå till sammanlagt 264 300 kronor.

I vilken utsträckning anspråk på lån från fonden kunna komma att ställas under innevarande och nästkommande budgetår läres icke nu kunna tillförlitligen beräknas. En under år 1942 inkommen ansökan, avseende lån å ej mindre än 200 000 kronor, är emellertid, i avvaktan på ytterligare utredning, inneliggande hos lantbruksstyrelsen.

För tillgodoseende av de låneanspråk, som kunna tänkas uppstå under budgetåret 1944/45, torde på grund av förut anförda skäl ytterligare medelsanvisning vara erforderlig. Lantbruksstyrelsen anser sig därför böra föreslå, att fonden för nästkommande budgetår tillföres ytterligare medel. Härvid torde ett belopp av 200 000 kronor vara tillfyllest.

Statskontoret har i remissutlåtande den 17 september 1943 anført bland annat följande.

Med hänsyn till den förhållandevis ringa omfattning, i vilken här avsedda lånemöjlighet tagits i anspråk, synes det statskontoret tveksamt, huruvida kapitalinvestering i fonden bör äga rum för budgetåret 1944/45. Då emellertid hos lantbruksstyrelsen föreligger en ansökan om lån från fonden å sammanlagt 200 000 kronor, vill statskontoret icke motsätta sig, att fonden tillföres ytterligare kapital till täckandet av medelsbehovet för detta lån. Förutom en från budgetåret 1940/41 kvarstående reservation å 200 000 kronor, som vid utgången av budgetåret 1943/44 kommer att tillföras riksgäldsfonden, finnas i fonden disponibla tillgångar å sammanlagt 55 900 kronor. Det av lantbruksstyrelsen för nästkommande budgetår begärda anslaget torde därför kunna bestämmas till lägre belopp än som av styrelsen föreslagits. Ämbetsverket får för sin del förorda ett belopp av 150 000 kronor.

Den behållning som den 30 juni 1944 kan förefinnas å det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget torde böra tillföras lånefonden. Under sådan förutsättning synes anslagsanvisningen för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår kunna begränsas till 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att till *Statens kalkbrukslånefond* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

[8.] **Frukt- och potatislagerhusfonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 2, bil. 20, punkt 3; r. skr. nr 94) beslöts inrättande av ifrågavarande utlåningsfond. Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 26 november 1943 (nr 811). Såsom kapital till frukt- och potatislagerhusfonden anvisade 1941 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41

ett anslag av 375 000 kronor. Härefter ha för budgetåret 1942/43 till fonden anvisats två anslag, vardera å 500 000 kronor, samt för budgetåret 1943/44 ett anslag å 1 000 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett kapitalökningsanslag till fonden av 1 300 000 kronor. Till stöd för anslagsäskandet har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Av de till ifrågavarande lånefond anvisade medlen, sammanlagt 2 375 000 kronor, ha hittills 492 625 kronor disponerats. Det odisponerade beloppet uppgår således till 1 882 375 kronor.

För närvarande föreligga av *lantbruksstyrelsen* tillstyrkta, av Kungl. Maj:t ännu icke beviljade låneansökningar till ett sammanlagt belopp av 279 250 kronor. Vidare föreligga hos styrelsen låneansökningar avseende uppförande av tre större lagerhus, vilka ansökningar ännu icke slutgiltigt behandlats av styrelsen, representerande ett sammanlagt lånebelopp av i runt tal 703 000 kronor.

Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund, förening u. p. a., har under hand meddelat, att förbundet komme att begära lån för 39 under uppförande varande lagringskällare, för vilka lån beräknades till ett belopp av i runt tal 395 000 kronor, varjämte förbundet avsåge att därutöver under 1943 vid sina centraler och filialer anlägga ytterligare omkring 50 lagringskällare, till vilka skulle erfordras lån å omkring 525 000 kronor. Vidare har svenska lantmännens riksförbund under hand meddelat, att förbundet under budgetåret 1943/44 planerade uppförande av potatislagerhus, till vilka beräknades lån å ett sammanlagt belopp av omkring 300 000 kronor.

Det för budgetåret 1943/44 erforderliga lånebeloppet för planerade lagerhus beräknas sålunda uppgå till $(279\,250 + 703\,000 + 395\,000 + 525\,000 + 300\,000 =) 2\,202\,250$ kronor.

Såsom förut anförts uppgår det å fonden disponibla kapitalbeloppet för närvarande till 1 882 375 kronor. En brist i fråga om disponibla medel å i runt tal 320 000 kronor skulle sålunda komma att föreligga under innevarande budgetår. Emellertid läser ett av de tre under utredning varande större lagerhusen, för vars uppförande skulle erfordras ett lånebelopp av i runt tal 300 000 kronor, samt de av svenska lantmännens riksförbund planerade potatislagerhusen, för vilkas uppförande beräknas ett lånebelopp jämväl av omkring 300 000 kronor, icke kunna färdigställas förr än efter ingången av budgetåret 1944/45.

Enligt vad *lantbruksstyrelsen* under hand inhämtat, planerar Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund vidare att under budgetåret 1944/45 uppföra dels två större lagerhus, beträffande vilka lånebehovet uppskattats till i runt tal 600 000 kronor, dels ock omkring 35 mindre lagringskällare inom olika delar av landet, till vilka skulle erfordras lån å sammanlagt i runt tal 400 000 kronor. Vid sådant förhållande finner *lantbruksstyrelsen* en förstärkning av sagda lånefond med 1 300 000 kronor vara erforderlig för budgetåret 1944/45.

I remissutlåtande den 21 september 1943 har *statens livsmedelskommission* tillstyrkt *lantbruksstyrelsens* framställning.

Av vad *lantbruksstyrelsen* anfört framgår, att ansökningar om lån till betydande belopp för uppförande av lagerhus inom olika delar av landet torde

vara att förvänta från Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund samt svenska lantmännens riksförbund. Med hänsyn härtill kan antagas, att de å ifrågavarande fond tillgängliga medlen skola visa sig otillräckliga för att tillgodose lånebehovet under innevarande och nästa budgetår. Jag anser mig därför böra förordna, att för budgetåret 1944/45 anvisas anslag för kapitalinvestering i fonden. Jag kan emellertid, då det är ovisst i vilken utsträckning marknadsläget kan tillåta uppförandet av lagerhus av förevarande slag, icke för närvarande förordna, att å riksstaten för sagda budgetår avses större belopp för ändamålet än 500 000 kronor. Frågan huruvida medel för ifrågavarande låneverksamhet böra anvisas även på beredskapsstat för att stå till förfogande vid ett eventuellt omslag i läget på arbetsmarknaden torde senare få upptagas till övervägande.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Frukt- och potatislagerhusfonden* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 500 000.

[9.] **Statens mejerilånefond.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 266; r. skr. nr 377) inrättades statens mejerilånefond, i vilken den dåvarande norrländska andelsmejerifonden skulle uppgå, samt anvisades såsom kapital för fonden för budgetåret 1930/31 2 000 000 kronor. Norrländska andelsmejerifonden uppgick vid sagda tid till omkring 400 000 kronor. Utlåningen från mejerilånefonden är reglerad genom kungörelsen den 12 september 1930 (nr 339) med däri genom kungörelserna nr 125/1931, 266/1933 och 610/1937 gjorda ändringar. Såsom kapitalökning för mejerilånefonden ha sedermera för budgetåren 1931/32, 1933/34, 1934/35, 1938/39 och 1941/42 anvisats reservationsanslag å respektive 2 000 000, 2 000 000, 1 000 000, 370 000 och 2 000 000 kronor. I enlighet med den av 1939 års urtima riksdag behandlade besparingspropositionen, nr 79, har beslut meddelats om återleverering till riksgäldskontoret av 630 000 kronor av fondens kapitaltillgångar, varjämte föreskrivits, att 370 000 kronor av anslagsmedlen icke finge tagas i anspråk utan skulle såsom besparing redovisas å riksgäldsfonden.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* anfört att det icke syntes erforderligt att anvisa kapitaltillskott till fonden för nästa budgetår. Styrelsen har härvid framhållit i huvudsak följande.

Enligt vad *lantbruksstyrelsen* inhämtat hos statskontoret utgjorde för utlåning i fondens syfte disponibla kapitalmedel den 1 juli 1943 i runt tal 2 504 000 kronor, varav 2 000 000 kronor utgjorde reservation å anvisade anslag. Då under budgetåren 1943/44 och 1944/45 beräknas inflyta amorteringar med omkring 110 000 kronor respektive 130 000 kronor, torde sålunda — under förutsättning att Kungl. Maj:t medgiver att förenämnda anslagsreservation å 2 000 000 kronor må under budgetåret 1944/45, i den mån den ej dessförinnan disponerats, användas för ifrågavarande ändamål — under sagda båda budgetår ett belopp av sammanlagt 2 744 000 kronor finnas disponibelt, vilket belopp synes vara tillräckligt för låneverksamheten såväl under innevarande budgetår som under budgetåret 1944/45.

Departements-
chefen.

Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till statens mejerilånefond får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45. Vid sådant förhållande synes någon kapitalinvestering i fonden icke vara erforderlig för nästa budgetår. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att riksdagen skall kunna taga del av anslagsfrågans läge.

[10.] **Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag (prop. nr 217; r. skr. nr 275) beslöts inrättande av jordbrukets maskinlånefond, varifrån statslån må tilldelas hushållningssällskap för utlämnande till enskild person eller sammanslutning av lån för anskaffande av jordbruksmaskin, som avses skola användas gemensamt av flera jordbrukare. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 401) angående lån från jordbrukets maskinlånefond, ändrad genom kungörelsen nr 270/1943. Kungl. Maj:t har i brev den 26 april 1940 erinrat, att jordbruksutskottet i sitt av 1940 års lagtima riksdag godkända utlåtande nr 15 framhållit önskvärdheten av att tvättmaskiner för gemensamt bruk i lånehänseende likställdes med jordbruksmaskiner. Såsom kapital för fonden ha för budgetåren 1938/39—1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 1 000 000, 1 200 000, 2 000 000 och 1 700 000 kronor. För löpande budgetår har icke anvisats något anslag.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om vidtagande av viss ändring i de för fonden gällande lånebestämmelserna. Något ytterligare kapitaltillskott till fonden för nästa budgetår har styrelsen icke ansett vara av behovet påkallat. Styrelsen har anfört i huvudsak följande.

Enligt gällande bestämmelser må lån från fonden utlämnas allenast under villkor att enbart jordbrukare avses skola deltaga i användningen av vederbörande maskin. Detta villkor synes i regel bidra till förverkligandet av fondens syfte. Då fråga är om utlämnande av lån till tvättmaskiner, plägar villkoret emellertid enligt lantbruksstyrelsens erfarenhet ofta motverka fondens syfte. En förutsättning för att ett antal mindre jordbrukare skola kunna få deltaga i gemensam användning av en tvättmaskin är nämligen ofta, att, förutom jordbrukarna själva, jämväl andra personer i orten äro villiga att vara deltagare. En lämplig uppmjukning av vad nu stadgas skulle säkerligen verksamt främja gemensam användning av tvättmaskiner bland mindre jordbrukare. Styrelsen föreslår därför sådan ändring av lånebestämmelserna, att lån för anskaffande av tvättmaskin må få utlämnas jämväl i fall, då icke enbart jordbrukare avses skola deltaga i maskinens användning, under villkor dock att minst 65 procent av antalet anmälda deltagare äro jordbrukare.

Lantbruksstyrelsen har under budgetåren 1941/42 och 1942/43 beviljat lån ur jordbrukets maskinlånefond med 895 000 respektive 1 336 000 kronor. Under den hittills tilländalupna delen av budgetåret 1943/44 ha lån beviljats från fonden med sammanlagt 507 000 kronor. Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1943

till 2 507 500 kronor, varav 2 498 000 kronor utgjorde reservation å anvisade anslag. Under budgetåren 1943/44 och 1944/45 beräknas inflyta amorteringar med omkring 500 000 respektive 550 000 kronor. För ifrågavarande verksamhet torde sålunda — under förutsättning att Kungl. Maj:t medger, att nyssnämnda reservation må under budgetåret 1944/45, i den mån den ej dessförinnan disponerats, användas för ifrågavarande ändamål — under återstoden av innevarande budgetår ävensom under nästkommande budgetår ett belopp av sammanlagt omkring 3 050 000 kronor kunna beräknas stå till förfogande. Sagda belopp torde vara tillfyllest för att tillgodose ansökningar om lån från fonden under budgetåren i fråga. I anledning härav anser sig styrelsen icke böra föreslå anvisande av kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1944/45.

Statskontoret har i remissutlåtande den 17 september 1943 framhållit bland annat, att ett utsträckande av ifrågavarande låneverksamhet till att omfatta även icke jordbrukare syntes innebära ett betänkligt avsteg från fondens syftemål och konstruktion.

Vad beträffar det av lantbruksstyrelsen framförda förslaget om viss ändring i gällande lånevillkor torde, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, en sådan jämkning i lånevillkoren böra genomföras, att lån för anskaffande av tvättmaskin må beviljas jämväl då icke enbart jordbrukare avses skola deltaga i maskinens användning, under förutsättning dock att minst 80 procent av antalet anmälda deltagare äro jordbrukare. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medger, att det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till maskinlånefonden får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45. Någon kapitalinvestering i fonden torde med hänsyn till storleken av de för låneverksamheten disponibla medlen icke vara erforderlig för nästa budgetår.

*Departements-
chefen.*

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att Värmlands läns hushållnings-sällskap i egenskap av låneförmedlare ansett sig böra bevilja mellersta Sveriges linodlareförening u. p. a. ett lån å 132 000 kronor av medel från ifrågavarande fond för gäldande av kostnaderna för 30 linryckningsmaskiner. Där-est framdeles förlust i anledning av detta lån skulle drabba hushållningssällskapet, torde ärendet ånyo få anmälas för Kungl. Maj:t.

[11.] **Spannmåslagerhusfonden.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 108; r. skr. nr 376) beslöts inrättande av spannmåslagerhusfonden. Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) med däri genom kungörelserna nr 364/1932, 263/1933, 612/1937 och 252/1943 gjorda ändringar. Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1930/31—1943/44 anvisats tillhopa 8 900 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 1 000 000 kronor såsom ka-

pitalökning till spannmålslagerhusfonden. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Enligt meddelande från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1943 till i runt tal 1 323 800 kronor. Under budgetåren 1943/44 och 1944/45 beräknas amorteringar till ett belopp av respektive 65 000 och 80 000 kronor inflyta. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden skulle sålunda för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av 1 468 800 kronor stå till förfogande.

Enligt de upplysningar, som styrelsen inhämtat, torde sistnämnda belopp icke bliva tillfyllest för att tillgodose lånebehovet under budgetåren i fråga, utan torde för budgetåret 1944/45 behöva anvisas ett kapitaltillskott till fonden. Det ytterligare medelsbehovet torde härvid böra beräknas till 1 000 000 kronor.

I remissutlåtande den 18 september 1943 har *statens livsmedelskommission* tillstyrkt lantbruksstyrelsens framställning.

Departement-
chefen.

För tillgodoseende av det behov av lån för anordnande av lagerutrymmen, som kan förväntas uppkomma under budgetåret 1944/45, torde ytterligare kapitalinvestering i spannmålslagerhusfonden vara erforderlig. Då det är ovisst i vilken utsträckning marknadsläget kan tillåta uppförandet av lagerhus, kan jag emellertid icke för närvarande förorda, att å riksstaten för sagda budgetår avses större belopp för ändamålet än 500 000 kronor. Frågan huruvida medel för ifrågavarande låneverksamhet böra anvisas även på beredskapsstat för att stå till förfogande vid ett eventuellt omslag i läget på arbetsmarknaden torde senare få upptagas till övervägande.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Spannmålslagerhusfonden* för budgetåret 1944/45
anvisa ett investeringsanslag av kronor 500 000.

[12.] **Spannmålskreditfonden.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 108; r. skr. nr 376) beslöts inrättande av spannmålskreditfonden. Allmänna bestämmelser för lån från fonden ha meddelats i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 343), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 365/1932, 284/1935 och 633/1937. Enligt dessa bestämmelser må för underlättande av inköp av vete eller råg, som för förvaring i avvaktan å lämpligt försäljningstillfälle uppläggas i lagerhus eller annan lagerlokal, lån under vissa villkor av riksbanken beviljas ekonomisk förening. Såsom kapital till fonden ha anvisats för budgetåren 1930/31—1934/35 tillhoppa 4 500 000 kronor samt för budgetåret 1940/41 2 000 000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1943 medgav Kungl. Maj:t, att det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget finge användas även under budgetåret 1943/44.

I skrivelse den 30 september 1943 ha *fullmäktige i riksbanken* föreslagit, att till ifrågavarande fond för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor. Härvid har anförts i huvudsak följande.

Om icke ytterligare medel anvisas till fonden, kommer efter utgången av juni 1944 att stå till förfogande ett belopp av endast 500 000 kronor för utlåning från fonden, eftersom det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget icke blir tillgängligt efter sagda tidpunkt. Detta belopp skulle visserligen vara tillräckligt för utlåning av den omfattning, som förekommit under de senaste budgetåren. Huruvida så kommer att bliva fallet även efter det nu pågående kriget, är däremot ovisst. Enligt fullmäktiges mening synes det lämpligt att även i fortsättningen samma belopp som nu får användas för ändamålet.

Lika med fullmäktige i riksbanken anser jag, att ifrågavarande låneverksamhet bör fullföljas även under budgetåret 1944/45. Vad beträffar det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget torde detsamma före utgången av innevarande budgetår få tillföras lånefonden. Under sådan förutsättning synes anvisande av nytt anslag för ändamålet ej vara behövligt.

*Departements-
chefen.*

[13.] **Statens sekundärlånefond för jordbrukare.** Vid 1935 års riksdag (prop. nr 187; r. skr. nr 244) beslöts inrättande av ifrågavarande fond. Bestämmelser rörande utlåningen från fonden återfinnas i kungörelsen den 7 juni 1935 (nr 276) med däri genom kungörelserna nr 391/1938 och 354/1940 gjorda ändringar. Såsom kapital för fonden ha för budgetåren 1935/36, 1936/37, 1940/41 och 1941/42 anvisats reservationsanslag av respektive 20 000 000, 20 000 000, 5 000 000 och 5 000 000 kronor.

I skrivelse den 11 augusti 1943 har *lånenämnden för sekundär jordbrukskredit* anfört i huvudsak följande.

Lånenämnden finner den statliga sekundärlånerörelsen böra fortgå jämväl under budgetåret 1944/45. Under budgetåren 1939/40—1942/43 ha utlämnats sekundärlån till belopp av respektive 3 760 300, 2 281 400, 1 658 600 och 1 901 120 kronor. Med ledning av dessa siffror kan medelsåtgången för låneutlåning under innevarande budgetår beräknas till 2 000 000 kronor. Emellertid stod den 1 juli 1943 för ändamålet till förfogande ett sammanlagt belopp av i runt tal 4 700 000 kronor av hittills anvisade medel. Enligt denna beräkningsgrund skulle vid utgången av löpande budgetår å anslaget kvarstå omkring 2 700 000 kronor, vilket belopp torde vara tillräckligt för att möta medelsbehovet under budgetåret 1944/45. Särskilt kapitalökningsanslag till fonden torde därför — under förutsättning att nu tillgängligt anslag får disponeras för avsett ändamål jämväl under budgetåret 1944/45 — icke vara erforderligt för nästa budgetår.

I likhet med lånenämnden anser jag, att ifrågavarande låneverksamhet bör upprätthållas även under nästkommande budgetår. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till ifrågavarande fond får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45. Vid sådant förhållande torde anvisande av nytt kapital till fonden icke vara behövligt. Jag har dock här velat anmäla ärendet för att bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge.

*Departements-
chefen.*

[14.] **Statens slakterilånefond.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 262; r. skr. nr 314) beslöts inrättande av statens slakterilånefond. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro meddelade i kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 386), ändrad genom kungörelserna nr 614/1937 och 428/1940. Såsom kapital till fonden ha anvisats reservationsanslag av för budgetåret 1933/34 1 000 000 kronor, för budgetåret 1937/38 500 000 kronor, för budgetåret 1940/41 1 000 000 kronor och för budgetåret 1942/43 500 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* anfört följande.

Under budgetåret 1939/40 beviljades ett lån från fonden å 452 500 kronor och under budgetåret 1940/41 fyra lån å tillhopa 759 500 kronor.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1943 till omkring 1 596 000 kronor. Amorteringar å utestående lån beräknas icke inflyta under innevarande budgetår. Under budgetåret 1944/45 beräknas amorteringar inflyta med i runt tal 43 700 kronor. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden torde sålunda för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av 1 639 700 kronor stå till förfogande.

I vilken utsträckning anspråk på lån från fonden komma att ställas under innevarande och nästa budgetår synes ovisst. Enligt *lantbruksstyrelsens* beräkning torde dock sistnämnda belopp, 1 639 700 kronor, bliva tillfyllest för att tillgodose lånebehovet under budgetåret i fråga.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad *lantbruksstyrelsen* anfört torde något kapitalökningsanslag till fonden icke böra äskas för budgetåret 1944/45. Jag har emellertid här velat anmäla ärendet för att bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge.

[15.] **Kraftledningslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av kraftledningslånefonden. Bestämmelserna angående fonden finnas upptagna i kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718), vilken kungörelse ändrats genom kungörelserna nr 480/1919, 194/1923, 366/1925, 406/1934, 615/1937 samt 414/1941. Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 94) anvisades å tilläggsstat II till rikstaten för budgetåret 1940/41 ett kapitalökningsanslag till fonden av 3 000 000 kronor.

Kommerskollegium har i skrivelse den 14 september 1943 — under förmälan att å fonden funnes tillgängligt ett belopp av omkring 1 264 000 kronor — anfört, att någon anslagsanvisning till fonden icke vore erforderlig för nästa budgetår.

*Departements-
chefen.*

Såsom *kommerskollegium* anfört torde något nytt anslag för ifrågavarande ändamål icke nu böra äskas av riksdagen. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

[16.] **Elektrifieringslånefonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 94) beslöts inrättande av elektrifieringslånefonden. Bestämmelserna angående fonden finnas upptagna i kungörelsen den 2 maj 1941 (nr 297). Samtidigt anvisades till fonden å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor. Den 30 juni 1943 har Kungl. Maj:t medgivit, att detta anslag får användas även under budgetåret 1943/44.

I skrivelse den 14 september 1943 har *kommerskollegium* hemställt om medgivande att till ifrågavarande låneverksamhet under nästa budgetår få använda högst 200 000 kronor av förenämnda anslag. Kollegium har härvid anfört i huvudsak följande.

Hittills ha från fonden beviljats lån å sammanlagt omkring 110 000 kronor. Enligt uppgift från statskontoret ha tillhoppa 56 000 kronor av de beviljade lånen blivit lyftade. Hos statskontoret stå till disposition omkring 7 000 kronor för utbetalning av lån från fonden. Sammanlagt ha således 63 000 kronor av anslaget disponerats, vadan 937 000 kronor återstå. Förutom 47 000 kronor, som avse beviljade men ännu icke lyftade lån, synes behovet av lånemedel i fonden intill utgången av nästa budgetår icke komma att överstiga 200 000 kronor.

I anslutning till vad kommerskollegium anfört torde för fortsättande intill utgången av nästa budgetår av låneverksamheten vara erforderligt, att ett belopp av 250 000 kronor står till förfogande. Jag vill därför förorda, att av det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget ett belopp av 250 000 kronor före utgången av innevarande budgetår tillföres lånefonden.

*Departement-
chefen.*

[17.] **Egnahemslånefonden.** Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden. Enligt gällande bestämmelser för lånerörelsen, vilka äro intagna i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelsen nr 578/1942, skola från fonden utlämnas jordbrukslån, skogslån, bostadslån, lån till förstärkning av ofullständiga jordbruk ävensom egnahemsstatslån till låneförmedlare. Beträffande egnahemslån, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940, stadgas i kungörelsen nr 124/1934, att räntan å den stående delen av lån, för vilka amorteringsskyldighet inträtt, skall utgöra 4 procent för jordbrukslån och 4.5 procent för bostadslån. Emellertid har genom kungörelsen nr 579/1942 räntan å berörda lån för åren 1943 och 1944 nedsatts till 3.6 procent för såväl jordbrukslån som bostadslån. 1943 års riksdag har medgivit, att för budgetåret 1943/44 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 20 000 000 kronor, därav 12 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 8 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter. Såsom kapitalökning till egnahemslånefonden har för budgetåret 1943/44 anvisats ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Egnahemsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1943 gjort framställning rörande utlåningens storlek under budgetåret 1944/45 samt rörande behovet av kapitalökning till fonden för nämnda budgetår ävensom beträffande nedsättning för tiden efter år 1944 av räntan å de i kungörelsen nr 579/1942 avsedda lånen. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

En betydande ökning av efterfrågan på egnahemslån har gjort sig gällande, vilken med avseende å bostadslån sammanhänger med rådande bostadsbrist. Vad angår egnahemslångivningen för jordbruksändamål är denna nu mer än förr inriktad på bärkraftiga familjejordbruk, för vilka fordras tämligen höga lånebelopp. Med utgångspunkt från denna erfarenhet finner sig egnahemsstyrelsen nödsakad att föreslå, att maximibeloppen för utlåningen utökas för budgetåret 1944/45, förslagsvis till 15 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och till 10 000 000 kronor för bostadsfastigheter. I särskild skrivelse denna dag har styrelsen gjort framställning om motsvarande utökning av maximibeloppen för nu löpande budgetår.

Beträffande kapitalökningsbehovet för egnahemslånefonden för budgetåret 1944/45 har egnahemsstyrelsen verkställt följande beräkningar. Den 1 juli 1943 förefanns en disponibel behållning å fonden av omkring 9 000 000 kronor. Det torde härjämte kunna beräknas, att ett belopp av omkring 8 000 000 kronor inflyter till fonden under innevarande budgetår. Då för detta budgetår anvisats ett kapitalökningsanslag av 2 000 000 kronor, skulle följaktligen finnas disponibelt ett kapital av 19 000 000 kronor. Om utbetalningarna från egnahemslånefonden under samma budgetår beräknas till sammanlagt 14 000 000 kronor, skulle vid ingången av budgetåret 1944/45 i fonden finnas en behållning av 5 000 000 kronor. Räknas vidare med kapitalinbetalningar även under sistnämnda budgetår å 8 000 000 kronor, skulle för samma budgetår ett belopp av 13 000 000 kronor bliva disponibelt för utbetalningar. Om utbetalningarna från fonden under budgetåret 1944/45 — med någon hänsyn tagen till den föreslagna utökningen av maximibeloppen för utlåningen — antagas komma att uppgå till 15 000 000 kronor, erfordras ett kapitaltillskott till fonden av 2 000 000 kronor. Ett anslag å detta belopp torde därför böra anvisas för budgetåret 1944/45.

Såvitt egnahemsstyrelsen kan bedöma, finnas icke tillräckliga skäl att efter år 1944 höja räntan för de i kungörelsen nr 579/1942 avsedda lånen. Räntan för dessa torde, i anslutning till bestämmelserna i sagda kungörelse, även för framtiden böra nedsättas till 3.6 procent. Ifrågavarande räntenedsättning torde nu böra medgivas utan tidsbegränsning.

Statskontoret har i remissutlåtande den 27 september 1943 icke framställt någon erinran mot vad egnahemsstyrelsen i ärendet föreslagit.

I utlåtande den 16 september 1943 ha *fullmäktige i riksbanken* förklarat, att fullmäktige icke ville motsätta sig den av egnahemsstyrelsen föreslagna räntesänkningen, dock under förutsättning att denna även i fortsättningen erhöles endast provisorisk karaktär, förslagsvis för åren 1945 och 1946.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i remissutlåtande den 23 september 1943 tillstyrkt egnahemsstyrelsens förslag om räntesänkning.

*Departements-
chefen.*

Egnahemsstyrelsens förslag rörande högsta belopp för utlåningen under budgetåret 1944/45 från egnahemslånefonden samt angående anvisande för nästa budgetår av kapitalinvesteringsanslag till fonden finner jag mig kunna

biträda. Jag har för avsikt att i annat sammanhang denna dag förorda, att utlåning från fonden under innevarande budgetår må äga rum i samma omfattning, som nu föreslagits för budgetåret 1944/45. Vidkommande förslaget om nedsättning av räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940, kan jag tillstyrka, att räntan nedsättes till 3.6 procent under åren 1945 och 1946. Därest riksdagen ej har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela erforderliga bestämmelser i ämnet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att för budgetåret 1944/45 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 25 000 000 kronor, därav 15 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 10 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter;

2) till *Egnahemslånefonden* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2 000 000.

[18.] **Jordförmedlingsfonden.** Ifrågavarande fond inrättades vid 1907 års riksdag. Enligt 62 § kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten kunna från jordförmedlingsfonden utlämnas förlagslån till kommuner, aktiebolag och föreningar för användning såsom rörelsekapital vid inköp och exploatering av fastighet, lämplig att helt eller huvudsakligen användas för bildande av bostadsegnahem. Vidare kunna enligt 21 § kungörelsen nyssnämnda dag (nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet förlagslån från jordförmedlingsfonden tilldelas kommuner för anskaffande och tillhandahållande av jord till arbetarsmåbruk.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *egnahemsstyrelsen* — med förmälan att jordförmedlingsfondens kontanta behållning den 1 juli 1943 uppgick till omkring 97 000 kronor — anfört, att, ehuru det vore önskvärt att jordförmedlingsverksamheten för egnahemsändamål kunde befrämjas i erforderlig utsträckning, styrelsen i nuvarande läge icke funne sig böra hemställa om något nytt kapitaltillskott till jordförmedlingsfonden.

I anslutning till egnahemsstyrelsens förslag anser jag, att något anslag för ifrågavarande ändamål icke behöver äskas för budgetåret 1944/45. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

Departement-
chefen.

[19.] **Arrendelånefonden.** Ifrågavarande fond inrättades vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349). Enligt 44 och 49 §§ kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten kan i samband med upplåtelse av arrendeegnahem lån från arrendelånefonden (arrendelån) utlämnas till arrendatorn för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, utsäde, gödningsämnen, foder o. d. samt till andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å fastigheten. Såsom kapitalökning till arrendelånefonden ha för budgetåren 1934/35—1938/39 och 1940/41 anvisats reservationsanslag av respektive 300 000, 300 000, 175 000, 300 000, 200 000 och 150 000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1943 medgav Kungl. Maj:t, att det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget finge under budgetåret 1943/44 användas för med anslaget avsett ändamål.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *egnahemsstyrelsen* förklarat sig anse, att fondens disponibla behållning den 1 juli 1943, omkring 527 000 kronor, syntes vara tillräcklig för utlämnande av arrendelån såväl under innevarande budgetår som under budgetåret 1944/45. Något nytt kapitalökningsanslag erfordrades sålunda icke för sistnämnda budgetår.

Departements-
chefen.

Jag finner i anslutning till vad egnahemsstyrelsen anfört anvisande av kapitaltillskott till arrendelånefonden icke vara erforderligt för budgetåret 1944/45. För att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom, har jag dock här velat redogöra för ärendet.

[20.] **Arbetarsmåbrukslånefonden.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 181; r. skr. nr 280) beslöts inrättande av arbetarsmåbrukslånefonden. Enligt för användningen av denna fond numera gällande bestämmelser, meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, må från fonden utlämnas arbetarsmåbrukslån till landskommuner, vilka med anlitande härav bevilja arbetarsmåbrukslån till skogsarbetare och därmed likställda arbetare för att giva dem tillfälle att förvärva mindre lägenheter, ägnade att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet. I kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 485) ha meddelats föreskrifter angående förhöjning av beviljade arbetarsmåbrukslån i vissa fall. Såsom kapitaltillskott till arbetarsmåbrukslånefonden ha för budgetåren 1933/34—1942/43 anvisats reservationsanslag av respektive 7 500 000 (därav 5 000 000 kronor å tilläggsstat), 5 000 000, 5 000 000, 4 400 000, 10 000 000, 3 000 000, 4 000 000, 1 950 000, 2 000 000 och 1 000 000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *egnahemsstyrelsen* anfört följande.

Fondens kontanta behållning uppgick den 1 juli 1943 till omkring 5 657 000 kronor. Under budgetåret 1942/43 ha från fonden utbetalats omkring 600 000 kronor, medan å andra sidan till fonden influtit återbetalningar å omkring 930 000 kronor. Med beaktande av tillgänglig reservation å fonden anser styrelsen, att något kapitalökningsanslag till arbetarsmåbrukslånefonden icke behöver anvisas för budgetåret 1944/45.

Ehuru med hänsyn till vad egnahemsstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till arbetarsmåbrukslånefonden icke torde vara behövt för budgetåret 1944/45, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

Departements-
chefen.

[21.] **Statens avdikningslånefond.** Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432). Jämlikt riksdagens beslut har det högsta belopp, vartill lån ur fonden årligen fått beviljas, för vart och ett av budgetåren 1938/39—1941/42 uppgått till 2 800 000 kronor. För vardera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 har utlåningens storlek bestämts till högst 3 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 hemställt, att beloppet för utlåning från avdikningslånefonden under budgetåret 1944/45 måtte bestämmas till högst 3 300 000 kronor, samt därvid anfört i huvudsak följande.

Under budgetåret 1942/43 ha lån från fonden beviljats av Kungl. Maj:t till ett företag med 13 260 kronor samt av lantbruksstyrelsen till 357 företag med tillhopa 2 559 480 kronor. Sammanlagt ha sålunda under budgetåret beviljats 2 572 740 kronor i lån från fonden. Vid utgången av budgetåret funnos hos lantbruksstyrelsen inläggande ansökningar om lån från fonden till 389 företag, representerande ett lånebelopp av i runt tal 2 850 000 kronor. Då med ledning av erfarenheterna från de närmast föregående åren nya ansökningar om lån kunna beräknas inkomma till ett belopp av omkring 2 100 000 kronor, synes lånebehovet för budgetåret 1943/44 kunna beräknas till (2 850 000 + 2 100 000 =) i runt tal 5 000 000 kronor. Till här ifrågasvarande företag sökes i regel jämväl bidrag från statens avdikningsanslag. För innevarande budgetår står av sistnämnda anslag till förfogande ett belopp av 3 500 000 kronor. Med ledning av förhållandet under de närmast föregående budgetåren mellan beviljade statsbidrag och lån kan beräknas, att till de företag, vilka under budgetåret 1943/44 bliva delaktiga av nämnda statsbidrag, endast omkring 2 400 000 kronor av det för budgetåret tillgängliga lånebeloppet, 3 000 000 kronor, komma att tagas i anspråk. En förutsättning härför är emellertid att torrläggingsverksamheten icke kommer att i mera avsevärd grad inskränkas till följd av gällande bestämmelser om tillståndsvång för byggnadsarbete. Övriga under budgetåret 1943/44 föreliggande ansökningar om lån, representerande ett lånebelopp av (5 000 000 — 2 400 000 =) 2 600 000 kronor, komma sålunda att balanseras till budgetåret 1944/45. Därest även under sistnämnda budgetår ansökningar om lån beräknas inkomma till ett sammanlagt belopp av omkring 2 100 000 kronor, skulle sålunda samtliga under budgetåret 1944/45 föreliggande ansökningar om lån komma att motsvara ett lånebelopp av (2 600 000 + 2 100 000 =) 4 700 000 kronor.

I syfte att förhindra en alltför stor anhopning hos lantbruksstyrelsen av arbetsplaner rörande torrläggingsföretag, föreslår styrelsen i annat sammanhang för budgetåret 1944/45 en bidragstilldelning ur avdikningsanslaget av 5 000 000 kronor. För tillgodoseende av ansökningarna om lån till de företag, vilka kunna förväntas erhålla del av sagda statsbidrag, erfordras under samma budgetår ett lånebelopp av sammanlagt omkring 3 300 000 kronor.

Något kapitaltillskott till fonden synes icke erforderligt för budgetåret

1944/45, då utbetalningarna under nämnda budgetår kunna beräknas till omkring 2 500 000 kronor och kapitaltillgången å fonden enligt från statskontoret inhämtade upplysningar kan beräknas uppgå till så stort belopp, att densamma blir tillräcklig för mötande av utbetalningar till nämnda belopp.

I detta sammanhang må erinras, att efter beslut av riksdagen under senare år i vissa fall beviljats anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond. Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 113 framställt förslag medgav 1933 års riksdag (skr. nr 122), att Kungl. Maj:t finge för beredande av erforderligt rådrum åt intressenterna i ett i trångmål varande torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande omständigheter rörande varje särskilt företag, under tiden till och med den 30 juni 1934 medgiva dylikt anstånd. Ett sådant bemyndigande — med i viss mån jämkad avfattning — har även lämnats av 1943 års riksdag och gäller till och med den 30 juni 1944. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats senast den 7 maj 1943 (nr 233).

Med stöd av ifrågavarande bemyndiganden har Kungl. Maj:t under tiden till den 1 december 1943 medgivit betalningsanstånd ävensom i vissa fall räntefrihet under uppskovstiden beträffande 38 företag i deras helhet med annuiteter å sammanlagt omkring 414 490 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit vissa intressenter i 46 företag anstånd med annuiteter å tillhoppa omkring 190 690 kronor. Av 56 företag gjorda ansökningar om lindring i lånevillkoren ha icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 30 november 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om förlängning av ifrågavarande bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1945. Till stöd härför har styrelsen anfört, att det med hänsyn till det nu rådande tidsläget inverkan på de ekonomiska förhållandena på jordbrukets område icke syntes vara uteslutet att jämväl under nästa budgetår svårigheter komme att uppstå vid en del torrlägningsföretag i fråga om återbetalningen av erhållna lån.

*Före-
draganden.*

I annat sammanhang (IX H. T. punkt 148) har jag förordat, att bidragstildelningen från avdikningsanslaget för nästa budgetår fastställes till 3 500 000 kronor. Med hänsyn härtill torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, nu böra bestämmas till 3 000 000 kronor eller samma belopp som för innevarande budgetår. Såsom framgår av vad *lantbruksstyrelsen* anfört torde en utlåning av denna storlek icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras fonden.

Då jämväl under nästa budgetår svårigheter kunna uppstå för återbetalning av erhållna lån vid vissa torrlägningsföretag, torde nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva betalningsanstånd böra utverkas för tiden till och med den 30 juni 1945.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

- 1) att under budgetåret 1944/45 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 3 000 000 kronor;
- 2) att Kungl. Maj:t må, för beredande av erforderligt rådrum åt i trångmål varande intressenter i torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter, under tiden 1 juli 1944—30 juni 1945 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

[22.] **Täckdikningslånefonden.** Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden. Gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930, 306/1933, 636/1937 och 434/1939 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) ha meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från fonden.

Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (skr. nr 346) få ur täckdikningslånefonden beviljas lån intill ett belopp av 2 000 000 kronor årligen. Riksdagen har senast för budgetåret 1939/40 anvisat ett reservationsanslag av 500 000 kronor såsom kapitalökning för fonden.

Vidare må nämnas, att riksdagen för ett vart av budgetåren 1934/35—1942/43 till bidrag till täckdikningar anvisat reservationsanslag å respektive 1 500 000, 1 500 000, 1 000 000, 500 000, 600 000, 500 000, 200 000, 200 000 och 200 000 kronor. För samma ändamål har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 upptagits ett beredskapsanslag å 1 000 000 kronor. Jämlikt medgivande av 1943 års riksdag (IX H. T. p. 150; r. skr. nr 9) må nämnda beredskapsanslag till ett belopp av 400 000 kronor under budgetåret 1943/44 tagas i anspråk oberoende av de för dylika anslag eljest gällande förutsättningarna. Bestämmelser angående statsbidrag till täckdikning äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 434), ändrad genom kungörelsen nr 572/1937.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 anført, att det icke syntes erforderligt att anvisa något kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1944/45. Styrelsen har härvid meddelat följande uppgifter rörande låneverksamhetens omfattning.

Under åren 1933—42 ha lån från fonden förmedlats av hushållningssällskapen i den omfattning, som framgår av följande tabell:

År	Kronor
1933	1 267 848
1934	1 825 421
1935	1 934 946
1936	1 964 253
1937	1 880 176
1938	1 416 543
1939	1 306 058
1940	505 417
1941	628 344
1942	608 466.

*Före-
draganden.*

Ehuru anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara behöfligt för budgetåret 1944/45, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[23.] **Bevattningslånefonden.** Vid 1942 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 220) beslöts inrättande av en statlig lånefond, benämnd bevattningslånefonden, från vilken lån skulle kunna beviljas till utförande av anläggningar för konstgjord bevattning inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 543) angående lån från bevattningslånefonden. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett investeringsanslag av 200 000 kronor såsom kapitalökning till ifrågavarande fond. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Intill utgången av budgetåret 1942/43 ha ansökningar om lån från fonden inkommit för 10 bevattningsanläggningar representerande ett sammanlagt lånebelopp av omkring 137 000 kronor. Av dessa ansökningar ha hittills 5 blivit beviljade med tillhoppa 80 080 kronor, medan återstående 5 ansökningar ännu icke blivit slutbehandlade av *lantbruksstyrelsen*.

I vilken omfattning fonden kan komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår kan icke nu tillförlitligt bedömas. Den hittills vunna erfarenheten har emellertid givit vid handen, att efterfrågan å lån från fonden varit mindre än som ursprungligen påräknats. Anledningen härtill torde huvudsakligen ha varit, att villkoren för lånens tillgodonjutande ansetts mindre förmånliga. Särskilt ha fordringarna på den säkerhet för skuldförbindelsens fullgörande, som skall överlämnas till statskontoret, visat sig svåra att uppfylla, varjämte låneräntan ansetts vara efter nu rådande förhållanden på penningmarknaden väl hög. *Lantbruksstyrelsen* ifrågasätter huruvida icke någon lättnad i villkoren för lån från bevattningslånefonden vore möjlig. Där est sådan lättnad kommer till stånd, kan med hänsyn särskilt till nu rådande försörjningsläge och till bevattningens betydelse för en ökad livsmedelsproduktion förväntas, att efterfrågan på lån från fonden kommer att ökas. För tillgodoseende av denna större efterfrågan torde under sagda förutsättning fonden böra för budgetåret 1944/45 tillföras en kapitalökning av 200 000 kronor, under förutsättning tillika att Kungl. Maj:t medgiver, att vad som kan återstå av det förenämnda å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisade reservationsanslaget å 500 000 kronor får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45.

*Före-
draganden.*

Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till bevattningslånefonden får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45. Vid sådant förhållande synes någon kapitalinvestering i fonden icke vara erforderlig för nästa budgetår. Såsom *lantbruksstyrelsen* framhållit torde svårigheter ha

uppstått att ställa den säkerhet för lån, som enligt gällande bestämmelser kräves. Detta förhållande torde ha medfört, att bevattningsanläggningar icke kommit till stånd i den omfattning som varit önskvärd. Det synes därför angeläget, att ifrågavarande bestämmelser, i anslutning till vad som tidigare skett i fråga om föreskrifterna rörande lån från frukt- och potatislagerhusfonden (prop. nr 344/1943; r. skr. nr 494/1943), ändras sålunda, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma huruvida erbjuden säkerhet kan godtagas eller ej. För närvarande är jag däremot icke beredd att tillstyrka ändring i gällande räntebestämmelser. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda förordats, utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

[24.] **Statens fiskredskapslånefond.** Vid 1938 års riksdag beslöts inrättande av statens fiskredskapslånefond. Från fonden kunna i huvudsak enligt de grunder, vilka tidigare tillämpats vid långivning från statens fiskredskapsfond, utlämnas lån till fiskare som genom förlust av eller skada å fiskredskap råkat i nödställd belägenhet. Redogörelse för sagda grunder har lämnats i IX H. T. 1937 sid. 322. Såsom kapitaltillskott till statens fiskredskapslånefond ha för budgetåren 1939/40 och 1940/41 anvisats reservationsanslag av 8 000 respektive 13 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* anförts, att något kapitaltillskott till fonden icke syntes erforderligt för budgetåret 1944/45. Styrelsen har härvid framhållit i huvudsak följande.

Under budgetåret 1942/43 utlämnades lån från fonden till ett sammanlagt belopp av 13 790 kronor. Enligt av statskontoret under hand lämnad uppgift uppgick den disponibla behållningen å fonden vid ingången av innevarande budgetår till 58 965 kronor.

Det möter givetvis svårigheter att säkert beräkna medelsbehovet under innevarande budgetår, men det torde sannolikt icke komma att överstiga 25 000 kronor. Under denna förutsättning skulle alltså vid budgetårets slut av nu tillgängliga medel återstå ej fullt 34 000 kronor. Under antagande att medelsbehovet bleve ungefär lika stort för budgetåret 1944/45 och under förutsättning att reservation å tidigare anvisade anslag kommer att tillföras fonden, skulle alltså för ändamålet icke behöva anvisas nya medel.

Vid förenämnda beräkning av behovet av kapitaltillskott å ifrågavarande fond har *lantbruksstyrelsen* utgått från att någon ändring i gällande grunder för ersättning från statens sida för förluster å fiskredskap icke kommer till stånd under budgetåret 1944/45.

Ifrågavarande låneverksamhet synes böra fullföljas även under budgetåret 1944/45. Vad beträffar det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget torde återstående anslagsbelopp före utgången av innevarande budgetår få tillföras lånefonden. Under sådan förutsättning synes anvisande av nytt anslag för ändamålet ej vara behövt.
*Departementss-
chefen.*

[25.] **Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för fiskebåtar.** Under åberopande av vad jag förut denna dag anfört under nionde huvudtiteln, punkten Bidrag till anskaffande av gasgeneratorer för fiskebåtar m. m., hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget till Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för fiskebåtar må under budgetåret 1944/45 användas för med anslaget avsett ändamål.

[26.] **Skogsväglånefonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 186; r. skr. nr 268) beslöts inrättande av skogsväglånefonden, varifrån lån må beviljas för utförande av vägbyggnader å skogar i enskild ägo. För ändamålet upptogs för budgetåret 1941/42 i samband med fondens inrättande ett reservationsanslag av 900 000 kronor. Sedermera anvisades å tilläggsstat I till riksstaten för sagda budgetår ytterligare 300 000 kronor. För budgetåren 1942/43 och 1943/44 ha däremot icke anvisats några medel till fonden. Bestämmelser angående lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 492) med däri genom kungörelsen nr 531/1943 vidtagna ändringar.

I skrivelse den 28 augusti 1943 har *skogsstyrelsen* anmält, att någon medelsanvisning för nästa budgetår icke syntes behövlig, då fonden endast i relativt ringa omfattning förväntades komma att anlitas. Anledningen härtill torde vara den, att de skogsvägar, som under rådande förhållanden på arbetsmarknaden kunde komma till utförande, i stor utsträckning vore sådana, som avsåge tillgodogörandet av befintliga bränslefförråd. Dessa vägar ställde mera sällan större krav på kapitaltillskott för längre tid.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad *skogsstyrelsen* upplyst torde något anslag för ifrågasvarande ändamål icke behöva äskas för nästa budgetår. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

Fonden för låneunderstöd.

[27.] **Ackordslån och hjälplån till jordbrukare.** För ett vart av budgetåren 1940/41—1942/43 har för detta ändamål anvisats ett anslag av 100 000 kronor. För innevarande budgetår är för ändamålet uppfört ett anslag av 50 000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 592) om ackordslån och hjälplån till jordbrukare. Ifrågasvarande utlåningsverksamhet, som handhas av egna-hemsstyrelsen, har till ändamål att hjälpa sådana jordbrukare, som oför-

vållat kommit i ekonomiska svårigheter och stå under hotet att nödgas överge sina jordbruk.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *egnaheimsstyrelsen* hemställt om anslag för ifrågavarande ändamål med samma belopp, 50 000 kronor, som för löpande budgetår.

I enlighet med vad *egnaheimsstyrelsen* förordat torde även för nästa bud- *Departements-*
getår böra anvisas ett anslag av 50 000 kronor för ifrågavarande ändamål. *chefen.*
Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ackordslån och hjälplån till jordbrukare* för bud-
getåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag
av kronor 50 000.

[28.] **Lån för anskaffande av grästorkar m. m. 1939 års urtima riksdag** har (prop. nr 65; r. skr. nr 91) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisat ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor under anslagstiteln Lån för anskaffande av grästorkar. Allmänna villkor och bestämmelser för dylika lån ha meddelats i kungörelsen den 22 december 1939 (nr 922) om lån för anskaffande av grästorksänläggningar med däri genom kungörelsen nr 228/1941 gjord ändring. Enligt medgivande av 1940 års urtima riksdag (prop. nr 1, bil. 7, p. 2; r. skr. nr 15) må av de under nämnda fond till ifrågavarande ändamål anvisade medlen utlämnas lån jämväl för uppförande av siloanläggningar för beredande av ensilagefoder. För erhållande och tillgodonjutande av lån för sistnämnda ändamål gälla i kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 815) med däri genom kungörelserna nr 827/1941 och 222/1943 gjorda ändringar meddelade allmänna villkor och bestämmelser. Under rubriken Lån för anskaffande av grästorkar m. m. har för budgetåret 1941/42 uppförts ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* anfört, att något kapitaltillskott för ifrågavarande låneverksamhet icke syntes erforderligt för nästa budgetår, under förutsättning att Kungl. Maj:t medgäve att det för ändamålet för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget finge disponeras jämväl under budgetåret 1944/45. I sin skrivelse har *lantbruksstyrelsen* härvid uppgivit att, sedan ifrågavarande låneverksamhet igångsatts, lån till grästorkningsanläggningar och statslån för utlämnande av lån till siloanläggningar för beredande av ensilagefoder beviljats med följande belopp, nämligen

Budgetår	Grästorkningsan- läggningar kronor	Siloanläggningar kronor
1939/40.....	19 500	—
1940/41.....	218 150	712 910
1941/42.....	266 550	148 410
1942/43.....	470 000	477 365

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat uppginge de för utlåning disponibla anslagsmedlen den 1 juli 1943 till omkring 2 122 200 kronor.

Departements-
chefen.

Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att det för ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1944/45. Vid sådant förhållande torde anvisande för sistnämnda budgetår av särskilt anslag för låneverksamheten ej vara behövt. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

[29.] **Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.** För budgetåret 1943/44 har för detta ändamål anvisats ett investeringsanslag av 125 000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för ifrågasvarande ändamål måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 25 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Vid ingången av innevarande budgetår förelåg en reservation å anslaget av 101 000 kronor. Sammanlagda beloppen av de lån, som under vart och ett av budgetåren 1938/39—1942/43 utlämnats från detta anslag, framgå av följande sammanställning.

Budgetår	Utlämnade lån kronor
1938/39	72 500
1939/40	173 000
1940/41	145 000
1941/42	177 000
1942/43	49 000

Härav synes, att anspråken på lån från anslaget varit osedvanligt små under budgetåret 1942/43, vilket till väsentlig del torde ha berott därpå, att det under sista tiden varit ovanligt lätt att avsätta all slags fisk för färskkonsumtion, varigenom nya företag för beredning av fiskfångsterna blivit mindre nödvändiga. Lantbruksstyrelsen anser det sannolikt, att medelsbehovet i en nära framtid åter kommer att högst betydligt stegras.

Räknar man med att medelsbehovet under innevarande budgetår kommer att uppgå till 125 000 kronor, skulle alltså även vid ingången av budgetåret 1944/45 föreligga en behållning av 101 000 kronor. Det är givetvis omöjligt att nu förutse anspråken på anslaget under sistnämnda budgetår. Uppskattas emellertid desamma till samma belopp, som anvisats under innevarande budgetår, eller till omkring 125 000 kronor, skulle sålunda i runt tal 25 000 kronor behöva ytterligare anvisas.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till storleken av de för ifrågasvarande ändamål disponibla medlen torde någon anslagsanvisning icke vara behövt för nästa budgetår. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att taga del av anslagsfrågans läge har jag här velat anmäla ärendet.

[30.] **Lån till anordnande av värmeanläggningar för vedeldning.** För detta ändamål anvisades för budgetåret 1938/39 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 150 000 kronor. Bestämmelser rörande dylika lån ha meddelats i kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 433) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från vedeldningslånefonden. Genom särskilda beslut den 13 juni 1941 och den 22 maj 1942 medgav Kungl. Maj:t, att omförmälda anslag finge användas även under budgetåren 1941/42 och 1942/43. Den 28 maj 1943 hemställde Kungl. Maj:t till fullmäktige i riksgäldskontoret att till statskontoret per den 30 juni 1943 utbetala återstående del av anslaget att av statskontoret under särskild rubrik å fonden för låneunderstöd användas för därmed avsett ändamål i enlighet med gällande bestämmelser samt föreskrifter Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelade.

I skrivelse den 15 september 1943 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att till ifrågavarande låneverksamhet måtte för nästa budgetår anvisas ett anslag av 100 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Den 1 juli 1939 hade av det för budgetåret 1938/39 beviljade anslaget tagits i anspråk 13 425 kronor, medan under budgetåret 1939/40 någon utbetalning från anslaget icke ägt rum. Under budgetåret 1940/41 ha disponerats 17 266 kronor och under budgetåret 1941/42 31 995 kronor. Under budgetåret 1942/43 ha lån beviljats av Kungl. Maj:t för sammanlagt 63 090 kronor. Bortsett från att ännu ej alla beviljade lån under sistnämnda budgetår uttagits, återstår alltså nu ett anslagsbelopp av 24 224 kronor.

Förhållandena på bränslemarknaden ha medfört, att inhemskt bränsle i mycket hög grad utnyttjas, och till följd härav torde åtskilliga värmeanläggningar komma att anordnas för eldning med ved. Behovet av lån för att möjliggöra utförande av dylika anläggningar väntas komma att stiga och på grund härav torde låneverksamheten även framdeles böra fullföljas.

Enär anslaget efter utgången av innevarande budgetår kan beräknas vara helt förbrukat, erfordras för verksamhetens fortsättande under nästkommande budgetår ett anslag av 100 000 kronor.

Statens industrikommission och *statens bränslekommission* ha i remissutlåtanden den 24 september 1943 tillstyrkt byggnadsstyrelsens framställning.

I likhet med byggnadsstyrelsen och de i ärendet hörda myndigheterna anser jag, att medel böra finnas tillgängliga för bedrivande jämväl under nästa budgetår av ifrågavarande låneverksamhet. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag torde för ändamålet böra äskas ett investeringsanslag av 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Före-
draganden.*

att till *Lån till anordnande av värmeanläggningar för vedeldning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

Diverse kapitalfonder.

[31.] **Jordfonden.** Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 130; r. skr. nr 273) beslöts inrättande av jordfonden, vilken skulle anlitas för det omedelbara bestridandet av den statliga egnahemsorganisationens kostnader för anskaffande och iordningställande av arrendeegnahem och andra egnahemsfastigheter. Riksdagen har för budgetåren 1940/41—1943/44 till jordfonden anvisat anslag av respektive 3 000 000, 2 000 000, 1 000 000 och 500 000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *egnahemsstyrelsen* meddelat, att fondens kontanta behållning den 1 juli 1943 utgjorde omkring 1 264 000 kronor, vartill komme en anslagsreservation av 3 600 000 kronor ävensom anslaget för innevarande budgetår. För budgetåret 1944/45 har egnahemsstyrelsen icke ansett sig böra föreslå något kapitaltillskott till fonden.

*Departements-
chefen.*

I likhet med egnahemsstyrelsen anser jag anvisande av kapitaltillskott till jordfonden icke vara erforderligt för budgetåret 1944/45. Jag har emellertid här velat redogöra för ärendet, för att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[32.] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingå staten tillhöriga fastigheter, som upplåtas till personer, vilkas ekonomiska ställning är sådan, att bistånd i form av egnahemslån icke är tillfyllest för att sätta dem i stånd att förvärva egna jordbruk. Fastighet upplåtes på arrende med rätt för arrendatorn att i sinom tid inlösa fastigheten. Egnahemsorganisationens inköp och försäljning av ifrågavarande fastigheter sker enligt 1940 års lagtima riksdags beslut (prop. nr 130; r. skr. nr 273) över jordfonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeegnahemsfonden ha för budgetåren 1934/35—1943/44 anvisats anslag av respektive 1 200 000, 1 800 000, 2 700 000, 1 800 000, 1 100 000, 500 000, 1 000 000, 1 500 000, 500 000 och 100 000 kronor.

Egnahemsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1943 meddelat, att fondens kontanta behållning den 1 juli 1943 utgjorde omkring 1 827 000 kronor, vartill komme anslaget för innevarande budgetår. Styrelsen har med hänsyn till storleken av tillgängliga medel icke ansett något kapitaltillskott till fonden vara erforderligt för budgetåret 1944/45.

*Departements-
chefen.*

Ehuru med hänsyn till vad egnahemsstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara behövt för budgetåret 1944/45, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[33.] **Fonden för statens reproduktionsanstalt: Utökad maskinell utrustning. Fonden för statens reproduktionsanstalt: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** I skrivelse den 30 augusti 1943, varöver statskontoret den 17 september 1943 avgivit infortrat utlåtande, har *lantmäteristyrelsen*, under åberopande av en framställning i ämnet från direktören för statens reproduktionsanstalt, hemställt, att för utökande av den maskinella utrustningen vid reproduktionsanstalten med en automattryckpress, en cylinderautomat, en parallellfalsmaskin och en bokföringsmaskin måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 51 000 kronor. I sin förenämnda framställning har *direktören för anstalten* anfört bland annat följande.

Anstaltens typografiska avdelning förfogar för närvarande över sammanlagt åtta boktryckspressar. På dessa uttogos under år 1942 tillsammans 3 630 övertidstimmar. Frånräknat övertiden för en äldre stoppcylinderpress kvarstå på sju pressar 3 507 timmar eller i genomsnitt cirka 500 timmar per press. För nedbringande av det höga antalet övertidstimmar på nämnda pressar föreslår anstalten inköp av en automattryckpress »Miehle-Horizontal» för en kostnad av cirka 30 000 kronor. Härigenom skulle anstalten få ett tillskott, räknat efter 300 arbetsdagar per år, av 2 400 arbetstimmar. Visserligen har under år 1942 det nuvarande läget för anstaltens del, liksom för industrien i allmänhet, inneburit en väsentlig utökning av arbetsvolymen. Härvid är dock att märka, att något egentligt kristryck, ransoneringskort o. d., icke utföres av anstalten. Även om en återgång till mera normala förhållanden skulle innebära en väsentlig inskränkning av arbetsvolymen, har anstalten i vart fall endast en liten del av det totala statliga trycket. Fördenskull kan den utvidgning av anstaltens kapacitet, som bleve en följd av anskaffningen, icke anses innebära någon risk för överdimensionering av anstalten.

Genom brev den 2 april 1943 har Kungl. Maj:t till lantmäteristyrelsens förfogande ur reproduktionsanstaltens förnyelsefond anvisat ett belopp av 8 000 kronor till inköp av en cylinderautomat »Automatic-Frontex B». Därvid har förutsatts, att anstaltens år 1934 inköpta automat av samma fabrikat skulle gå i utbyte. För den nya automaten noterar försäljaren 13 500 kronor och är villig att för den gamla betala 5 500 kronor. Med hänsyn såväl till vad anstalten förut anfört rörande åtgärder för att reducera antalet övertidstimmar som till den prisökning, som inträtt under pågående världskrig, torde det få anses direkt ofördelaktigt för anstalten att nu avyttra den äldre maskinen. Den torde nämligen ännu i flera år kunna användas och därunder utgöra en mycket välbehörlig maskinreserv. Då den äldre maskinens inköpspris utgjorde cirka 8 000 kronor, motsvarande det belopp, som ställts till förfogande ur förnyelsefonden, erfordras alltså för förvärv av den nya maskinen ett ytterligare belopp av 5 500 kronor.

Genom att förvärva en parallellfalsmaskin av bordsmodell (för falsning av upp till 3 parallella veck, pappersformat 38 × 51 cm) skulle anstalten kunna räkna med en betydande rationalisering av arbetet å bokbinderiet. Mycken handfalsning skulle nämligen med stor tidsvinst kunna utföras i denna maskin. Kostnaden för maskinen utgör endast cirka 2 150 kronor.

Anstaltens nuvarande omsättning (cirka 2 000 000 kronor) påfordrar snarast omläggning av bokföringen till maskinbokföring för åstadkommande av största möjliga besparing och rationalisering. Anstalten föreslår förden skull inköp av en bokföringsmaskin av märkena »Astra» eller »Mercedes». Kostnaden beräknas till högst 13 000 kronor.

Statskontoret har — med överlämnande av en utav ämbetsverkets tryckerikon­sulent upprättad promemoria i ämnet — uttalat i huvudsak följande.

Då det betydande övertidsarbete, som för närvarande förekommer å re­produktionsanstaltens typografiska avdelning, till väsentlig del torde vara för­anlett av de exceptionella förhållanden, som sammanhånga med det nu­varande krisläget, torde i och för sig viss försiktighet vara att tillråda vid bedömande av det framtida maskinbehovet. Därtill kommer emellertid, att den till inköp föreslagna tryckpressen är av amerikansk tillverkning och med stor sannolikhet icke torde kunna levereras förrän efter krigets slut, varför huvudsyftet med nyanskaffningen eller det av kriget föranledda övertids­arbetets nedbringande icke kan tillgodoses på denna väg. Statskontoret måste fördenskull avstyrka, att i nuvarande läge medel anvisas till anskaf­fande av en ny tryckpress.

Däremot har statskontoret icke något att erinra mot att medel ställas till förfogande för bibehållande såsom maskinreserv av den tidigare till utbyte föreslagna cylinderautomaten.

Vad beträffar anskaffandet av en ny falsmaskin, finner statskontoret lämpligast att förvärvet får avse en maskin med större kapacitet och mera mångsidig användbarhet än den till inköp föreslagna parallelfalsmaskinen av bordsmodell. Den större anskaffningskostnaden för en falsmaskin av samma typ som anstaltens nuvarande torde väl uppvägas av ökade fördelar ur driftsekonomisk synpunkt.

Behovet av en ny bokföringsmaskin för omläggning av anstaltens bokfö­ring till maskinbokföring undandraget sig statskontorets bedömande. Med hänsyn till de svårigheter, som enligt vad statskontoret erfarit för närvaran­de lära vara förenade med anskaffning av bokföringsmaskiner av förstklas­sig kvalitet, och till de i jämförelse med normala förhållanden starkt ökade priserna på dylika maskiner, vill emellertid ämbetsverket ifrågasätta, om icke med övergång till maskinbokföring vid reproduktionsanstalten bör an­stå till efter kriget.

Före­draganden.

Av den från reproduktionsanstaltens sida förebragta utredningen torde framgå, att genom anskaffandet av ifrågavarande automattryckpress, pa­rallelfalsmaskin och bokföringsmaskin en icke oväsentlig rationalisering av driften vid anstalten skulle vinnas. Det synes även vara till fördel för an­stalten, om densamma finge behålla den tidigare till utbyte föreslagna äldre cylinderautomaten. Även om automattryckpressen såsom statskontoret ifrå­gasatt icke omedelbart kan erhållas, är det likväl av betydelse, att medel nu ställas till förfogande så att densamma kan beställas för leverans så snart som möjligt. Mot de av anstalten gjorda kostnadsberäkningarna finnes från min sida icke anledning till erinran. Jag anser mig alltså kunna förorda, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 51 000 kronor till utökad maskinell utrustning vid anstalten.

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordat beträffande kapitalbudgetens omläggning bör för vart och ett av statens affärsdrivande verk upptagas ett särskilt investeringsanslag till er­sättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. Det är för närvarande icke möjligt att bestämma det belopp som under nästa budgetår erfordras för det­ta ändamål såvitt angår statens reproduktionsanstalt, utan frågan härom tor-

de få upptagas i särskild proposition sedan utredning verkställts. I avvaktan härpå synes anslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid statens reproduktionsanstalt böra i statsbudgetsförslaget upptagas med allenast preliminärt beräknat belopp, vilket med ledning av under hand inhämtade uppgifter synes böra bestämmas till 5 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Fonden för statens reproduktionsanstalt: Utökad maskinell utrustning för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 51 000;

dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fonden för statens reproduktionsanstalt: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten för budgetåret 1944/45 beräkna ett investeringsanslag av kronor 5 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Härdén.

*Bilaga 8.***Kapitalinvesteringar.***Handelsdepartementet.*

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler de ärenden rörande kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, som angå handelsdepartementet, och yttrar därvid följande:

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Magasinsbyggnad m. m. vid flygtekniska försöksanstalten. I skrivelse den 28 augusti 1943 har *styrelsen för flygtekniska försöksanstalten* hemställt, att för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett anslag av 31,500 kronor för uppförande av en magasinsbyggnad m. m. vid anstalten. Styrelsen har härvid anfört följande:

Enligt vunnen erfarenhet måste i anstaltens hållfasthetslaboratorier försöksanordningarna varieras från undersökning till undersökning och ofta helt nybyggas, när någon ny flygplantyp skall undersökas. Å andra sidan kunna gamla försöksanordningar om någon tid åter bliva användbara för något försök, antingen direkt eller efter smärre ombyggnader. Det är därför olämpligt att nedskrota försöksanordningar efter deras första användande. Nu medger emellertid icke utrymmet i hållfasthetsprovningshallen upplagring under någon längre tid eller i någon större omfattning av använda, ofta skrymmande försöksanordningar. För förvaring av dylika behöves därför ett i närheten av hållfasthetshallen beläget enkelt magasin.

Inom försöksanstalten ha utretts kostnaderna för en magasinsbyggnad av korrugerad plåt med golvyta 21.3×8 m och höjden 4.4 m. Byggnaden skulle förses med en lastkaj och placeras utefter det järnvägsstickspår, som är in-

draget i hållfasthethshallen, varigenom gods bekvämt skulle kunna på en s. k. stationstralla transporteras mellan hållfasthethshall och magasin.

På grundval av infordrade offerter å magasinsbyggnad och kaj m. m. beräknas kostnaden till 31,500 kronor, fördelade sig enligt nedanstående:

Plåtbyggnad, fritt Stockholm, omonterad	kronor	10,000
Monteringskostnad	»	3,000
Fundament till byggnad, planering och stensättning, kajbyggnad, staket och grindar	»	13,500
Oförutsedda kostnader	»	5,000

Summa kronor 31,500.

Förslaget har underställts byggnadsstyrelsen, vilken förklarar sig icke ha något att erinra mot förslag och kostnadsberäkning.

Med hänsyn till vad styrelsen för flygtekniska försöksanstalten anfört tillstyrker jag, att medel anvisas för uppförande av ifrågavarande magasinsbyggnad med tillhörande lastkaj m. m. Byggnadsföretaget har kostnadsberäknats till 31,500 kronor, mot vilken beräkning, enligt vad i ärendet blivit upplyst, byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra. Då kostnadsberäkningen torde böra godtagas, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Magasinsbyggnad m. m. vid flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 31,500.

2. Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet. I propositionen nr 340 föreslog Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 8 oktober 1943, riksdagen att godkänna då föreliggande reviderad plan till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet. Enligt av byggnadsstyrelsen verkställda kostnadsberäkningar skulle byggnadsföretaget draga en kostnad av, utöver av riksdagen tidigare anvisade belopp, ytterligare 947,000 kronor.

I skrivelse den 24 november 1943, nr 501, har riksdagen förklarar sig godkänna ifrågavarande plan.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 947,000.

3. Uppförande av byggnader för järn- och metallforskning. Med bifall till av Kungl. Maj:t i proposition nr 245 till 1943 års riksdag därom gjord framställning har riksdagen (skr. nr 328) till uppförande av byggnader för järn- och metallforskning för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 500,000 kronor. Såsom framgår av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådspro-

tokollet över handelsärenden för den 7 maj 1943 har det för ändamålet erforderliga byggnadsanslaget beräknats till 1,200,000 kronor, därav återstoden eller 700,000 kronor avsetts skola anvisas å riksstaten för budgetåret 1944/45.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnader för järn- och metallforskning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 700,000.

4. Uppförande av byggnad för textilforskning. Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 201 till 1943 års riksdag därom gjorda framställning har riksdagen (skr. nr 327) till uppförande av byggnad för textilforskning för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 300,000 kronor. Såsom framgår av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 9 april 1943 har det för ändamålet erforderliga byggnadsanslaget beräknats till 700,000 kronor, därav återstoden eller 400,000 kronor avsetts skola anvisas å riksstaten för budgetåret 1944/45.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för textilforskning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 400,000.

5. Säkerhetsanstalter för sjöfarten. På sätt jag förut i dag anfört vid anmälan av de frågor, som röra regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 56, torde för nästa budgetår viss del av utgifterna till säkerhetsanstalter för sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i överensstämmelse med vad under sagda punkt föreslagits, 303,500 kronor. I enlighet med i årets riksstat tillämpade beräkningsgrunder bör anslag äskas med ett nedåt till 300,000 kronor avrundat belopp.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 300,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.

*Bilaga 9.***Kapitalinvesteringar.*****Folkhushållningsdepartementet.***

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres, anmäler det ärende rörande kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, som angår folkhushållningsdepartementet, och yttrar därvid följande.

Fonden för förlag till statsverket.

[1.] **1. Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.** Särskild lagringsverksamhet under statlig medverkan ävensom statlig inköps- och försäljningsverksamhet handhas för närvarande av statens reservförrådsnämnd, svenska spannmålsaktiebolaget, statens livsmedelskommission och statens bränslekommission. Svenska spannmålsaktiebolagets medelsbehov tillgodoses från anslag under nionde huvudtiteln. För bränslekommissionens vidkommande ha under särskild anslagsrubrik anvisats förlagsmedel för kommissionens vedinköpsverksamhet. I fortsättningen behandlas därför här endast frågan om de medelsbehov, som kunna föranledas av reservförrådsnämndens och livsmedelskommissionens verksamhet.

Beträffande de med ifrågakommande inköps- och försäljningsverksamhet sammanhängande förhållandena torde jag under hänvisning i övrigt till den redogörelse i ämnet, som lämnats i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 8) här endast få erinra om följande.

Jämlikt riksdagens bemyndiganden ställer riksgäldskontoret förskottsvis genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 1 saml. Nr 1. 23. Bil. 9.

i samråd med riksbanken medel till statens reservförrådsnämnds förfogande att av nämnden användas för förvärv från riksbanken av de för nämndens inköpsverksamhet i vad avser utländska varor erforderliga beloppen i guld och valutor. Riksdagens bemyndiganden ha under de senare åren brukat begränsas till det närmast följande budgetåret. Det av 1943 års riksdag lämnade bemyndigandet utgår sålunda den 30 juni 1944. Det belopp, intill vilket upphandling och lagring av varor enligt närmare angivna riktlinjer må ske, har av riksdagen bestämts till 420 000 000 kronor.

För täckning av förskott, som uppkommit genom varuinköp, ha 1938—1940 års riksdagar under anslagsrubriken *Upphandling av varor för statens räkning* å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisat reservationsanslag å tillhopa 280 000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för inköp och lagring av inhemska förnödenheter och importvaror ävensom av vissa med reservförrådsnämndens verksamhet förenade kostnader ha 1940—1943 års riksdagar under anslagsrubriken *Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.* anvisat reservationsanslag om tillhopa 161 000 000 kronor, därav 33 000 000 kronor för innevarande budgetår. Med inräknande av reservationer från vissa äldre anslag ha sammanlagt 167 250 000 kronor stått till förfogande för här angivna ändamål. Av anslaget ha genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut tillhopa 145 357 155 kronor hittills ställts till förfogande, varför alltså till disposition återstå 21 892 845 kronor. Det må anmärkas, att de inköp av importvaror, som här avses, äro sådana som kunna finnas böra ske genom annan myndighet än statens reservförrådsnämnd, vars inköp såsom förut nämnts finansieras med valutamedel från riksbanken. Vidare må här framhållas, att anslaget till *Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.* må efter medgivande av Kungl. Maj:t användas för att bestrida även reservförrådsnämndens utgifter för bearbetning av lagrade importvaror till halvfabrikat eller färdiga produkter ävensom kostnaderna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt skatter och tullar.

Statens reservförrådsnämnd har i skrivelse den 21 oktober 1943 framlagt förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1944/45 i vad avser här ifrågasvarande inköpsverksamhet.

Nämnden har rörande uppköp av varor av utländskt ursprung till en början upplyst, att nämnden intill den 1 oktober 1943 inköpt dylika varor för sammanlagt i runt tal 687 000 000 kronor. För ändamålet hade av valutamedel disponerats 206 000 000 kronor. Återstoden av inköpssumman hade gäldats av medel, som influtit vid försäljning av importerade varor från nämndens lager. För inköp av utländska varor funnes vid nämnda tidpunkt tillgängliga dels (420 000 000 — 206 000 000 =) 214 000 000 kronor, dels ock ett tillgodohavande å checkräkning av i runt tal 53 000 000 kronor. Dessa medel jämte inflytande försäljningsmedel torde vara tillräckliga för

inköp av varor av utländskt ursprung under tiden intill utgången av nästkommande budgetår. Ytterligare medel för ändamålet torde sålunda icke behöva ifrågakomma för nästa budgetår.

Reservförrådsnämnden har därefter kommit in på frågan om medelsbehovet för inköp av inhemska produkter, i vilket hänseende nämnden meddelat, att nämnden för bedömning av dessa behov inhämtat uppgifter från statens industri-, bränsle- och livsmedelskommissioner.

Härom har nämnden framhållit bland annat följande.

Industrikommissionen har anmält, att ett flertal produktionsavtal, som ingåtts mellan kommissionen och olika industriföretag, kunna med anledning av i avtalen intagna bestämmelser om avsättningsgaranti föranleda skyldighet för kronan att inköpa varor av olika slag såsom molybdenmalmslig, bly, zink, cellull och acetylsalicylsyra. Härvid har förutsetts att reservförrådsnämnden skall inträda såsom köpare. Totala medelsbehovet för ändamålet har kommissionen beräknat till 24 844 000 kronor.

Vidare har kommissionen framhållit, att tillverkningsavtal för ytterligare ett antal varor vore under förberedande, nämligen för nickel och nickelsulfat, elektrodmassa och kristallsoda. Kommissionen beräknade, att för inköp av nickel skulle komma att erfordras 4 960 500 kronor, för inköp av elektrodmassa 953 125 kronor samt för inköp av kristallsoda 2 000 000 kronor eller sammanlagt för sistnämnda varor 7 913 625 kronor.

Industrikommissionen har slutligen angivit vissa ytterligare inhemska varor, vilka kunde ifrågakomma för inköp genom reservförrådsnämndens försorg under nästkommande budgetår, nämligen cordgarn, diverse kemikalier, bensol och läder. Emellertid anser sig kommissionen för närvarande (oktober 1943) endast kunna beräkna kostnaderna för inköp av cordgarn, vilka skulle uppgå till 175 000 kronor.

Bränslekommissionen har framhållit, att för inköp genom reservförrådsnämndens försorg av varor inom kommissionens verksamhetsområde i första hand torde ifrågakomma stubbtjära för framställning av tjärsmörjolja samt tjärprodukter för tillredning av fiskebåtsbränsle. Enligt av kommissionen verkställd preliminär beräkning skulle för inköp av omkring 24 300 ton stubbtjära erfordras 17 982 000 kronor samt för omkring 13 000 ton tjärprodukter för tillredning av fiskebåtsbränsle 2 918 000 kronor eller sammanlagt 20 900 000 kronor. Därjämte har kommissionen framhållit, att inköp genom nämndens försorg av vissa kvantiteter stenkol, ved och torv kunde bli aktuellt under nästkommande budgetår, men att kommissionen för närvarande icke anså sig kunna beräkna kostnaderna för ifrågavarande inköp.

Livsmedelskommissionen har anmält ett medelsbehov av 1 000 000 kronor för inköp genom reservförrådsnämnden av medicinaltran.

För inköp i lagringssyfte under budgetåret 1944/45 av sådana inhemska produkter, beträffande vilka kostnaderna nu kunde beräknas, skulle uttalar reservförrådsnämnden, enligt här angivna grunder erfordras sammanlagt (24 844 000 + 7 913 625 + 175 000 + 20 900 000 + 1 000 000 =) 54 832 625 kronor eller i avrundat tal 55 000 000 kronor. Skulle det sedermera visa sig, att de av industri- och bränslekommissionerna antydda inköpen av ytter-

ligare varuslag bleve aktuella, torde reservförrådsnämnden sedermera få inkomma med kompletterande förslag.

Nämnden har härefter uppgivit, att utgifterna för bearbetning av varor till halvfabrikat eller färdiga produkter, vilka utgifter för innevarande budgetår beräknats till 1 500 000 kronor, för nästkommande budgetår kunde beräknas till samma belopp. Kostnaderna under budgetåret 1942/43 hade för detta ändamål uppgått till 1 500 000 kronor. Utgifterna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt för skatter och tullar hade för budgetåret 1941/42 uppgått till i runt tal 6 500 000 kronor och för budgetåret 1942/43 till omkring 2 500 000 kronor. Nedgången berodde bland annat på att importen under sistnämnda budgetår kvantitativt sett varit mindre än under budgetåret 1941/42. Med hänsyn till, bland annat, den omfattning, i vilken importen av stenkol för närvarande påginge, kunde det antagas, att nu ifrågavarande kostnader under innevarande budgetår ånyo komme att stiga. Nämnden beräknade kostnaderna för detta ändamål under budgetåret 1944/45 till 3 500 000 kronor eller 3 000 000 kronor mindre än vad som för motsvarande ändamål inräknats i anslaget för innevarande budgetår.

För reservförrådsnämndens verksamhet behövligen medel av beskaffenhet att böra anvisas å kapitalbudgeten skulle enligt angivna beräkningar uppgå till $(55\,000\,000 + 1\,500\,000 + 3\,500\,000 =)$ 60 000 000 kronor. Vid försäljning av varor från de statliga reservlagren inflöte, framhåller nämnden, vissa belopp, vilka utgjorde dels täckning för av nämnden å ifrågavarande varor nedlagda kostnader för bearbetning, lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, skatter och tullar, dels inköpsmedel för försålda inhemska varor. Under budgetåret 1942/43 hade medel av denna art influtit till ett sammanlagt belopp av i runt tal 5 000 000 kronor. Då för innevarande budgetår ett belopp av motsvarande storleksordning kunde beräknas inflyta, skulle, under förutsättning att dessa medel fingo kvarstå hos reservförrådsnämnden för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag avsedda ändamålet, riksdagens medelsanvisning å kapitalbudgeten för ändamålet kunna begränsas till $(60\,000\,000 - 5\,000\,000 =)$ 55 000 000 kronor.

I en den 11 november 1943 dagtecknad promemoria har reservförrådsnämnden sedermera anmält, att, enligt vad bränslekommissionen meddelat, inköp genom nämndens försorg av bland annat ved och torv icke torde komma att aktualiseras under nästa budgetår. För bränslekommissionens vidkommande behövde därför det tidigare, av kommissionen för övriga inköp anmälda beloppet icke höjas. Vidare hade industrikommissionen meddelat, att av de tidigare ifrågasatta inköpen av diverse kemikalier, bensol och läder medel för nästa budgetår behövde beräknas endast för inköp av bensol intill en kvantitet av högst 3 300 ton. Priset för inhemsk bensol uppginge för närvarande till 65 öre per kilogram. Räknat med detta pris skulle

för ändamålet erfordras 2 145 000 kronor. Det av nämnden i skrivelsen den 21 oktober 1943 äskade anslaget å 55 000 000 kronor torde därför böra jämkas till avrundat 57 000 000 kronor.

I en till folkhushållningsdepartementet sedermera överlämnad, den 1 december 1943 dagtecknad promemoria har reservförrådsnämnden meddelat, att bränslekommissionen i sin förut återgivna beräkning rörande kapitalbehovet för nästa budgetår icke räknat med något belopp för förädling av tjärprodukter. Frågan om sådan förädling vore, meddelar nämnden, föremål för överväganden, och det torde icke nu vara möjligt att angiva, i vilken utsträckning bearbetning av produktionen komme att äga rum. Skulle emellertid hela den kvantitet, som beräknades skola inköpas, förädlas under nästa budgetår, skulle för ändamålet erfordras i runt tal 4 000 000 kronor.

I skrivelse den 3 september 1943 har *statens livsmedelskommission* anmält, att någon medelsanvisning å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 icke torde bliva erforderlig för lagring av jordbruksprodukter.

De förhållanden, som föranlett den genom reservförrådsnämnden och *Departements-
chefen.* livsmedelskommissionen bedrivna statliga lagringsverksamheten, äro alltså jämt för handen. På grund härav synes denna verksamhet, såvitt nu kan bedömas, böra fortgå jämväl under budgetåret 1944/45 och därför erforderliga medel ställas till förfogande. Då enligt vad livsmedelskommissionen anmält någon medelsanvisning å kapitalbudgeten till lagring av jordbruksprodukter icke synes vara behövlig för nästa budgetår, torde emellertid anvisande av medel för inköp av förnödenheter endast böra ifrågakomma för verkställande av de av reservförrådsnämnden ifrågasatta inköpen.

För inköp av varor i utlandet för statens räkning under nästa budgetår stå enligt vad nämnden uppgivit erforderliga medel till nämndens förfogande och ytterligare medel för ändamålet behöva därför icke äskas. Då det av 1943 års riksdag lämnade bemyndigandet för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för förvärv från riksbanken av guld och valutor för finansieringen av ifrågavarande statliga uppköp begränsats till utgången av budgetåret 1943/44, bör emellertid bemyndigandet förlängas att gälla även för budgetåret 1944/45.

Däremot erfordras medel för inköp av inhemska produkter samt för täckande av de förut angivna kostnaderna för reservförrådsnämndens verksamhet. Av det av nämnden för ändamålet beräknade beloppet å sammanlagt 66 000 000 kronor avser i runt tal hälften att täcka kostnaderna för inköp av sådana varor, i fråga om vilka kronan iklätt sig avsättningsgaranti. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden ha nämligen försörjningskommissionerna vid skilda tillfällen under den hittills förflutna kristiden med olika företag träffat avtal om produktion av vissa för landets försörjning viktiga varor. därvid i avtalen intagits bestämmelser om skyldighet för staten att i närmare angiven omfattning inköpa sålunda producerade varor i

den mån företagen icke kunna vinna avsättning för sin produktion. Hittills har staten emellertid icke behövt övertaga varor på grund av avsättnings-svårigheter hos de ifrågavarande företagen. Huruvida så kan framdeles bli va fallet är givetvis beroende på den kommande utvecklingen. Omfattningen av statens förpliktelser på grund av avtalen kan därför icke nu närmare beräknas. Såvitt nu kan bedömas torde emellertid statens garanti icke komma att under den närmaste tiden aktualiseras i någon större utsträckning, enär flertalet av avtalen utlöpa inom en ej alltför lång tid. Medel böra dock stå till förfogande, för den händelse den nuvarande allmänna situationen skulle snabbt ändras och därigenom statens avsättningsgaranti påkallas. Jag har därför icke något att erinra mot att av reservförrådsnämnden för här angivna ändamål beräknade belopp, i runt tal sammanlagt 33 000 000 kronor, inräknas i förevarande anslag.

De av reservförrådsnämnden i övrigt för inköp äskade beloppen, nämligen för inköp av cordgarn, 175 000 kronor, av stubbtjära för framställning av tjärsmörjoljor och järnprodukter för tillredning av fiskebåtsbränsle, tillhoppa 20 900 000 kronor, av bensol, 2 000 000 kronor, samt av medicinaltran, 1 000 000 kronor, synas jämväl böra godtagas.

För bearbetning av varor till halvfabrikat eller färdiga produkter har reservförrådsnämnden beräknat erforderligt ett belopp av 1 500 000 kronor. Nämnden har emellertid ifrågasatt, att ytterligare ett belopp av 4 000 000 kronor skulle inräknas i anslaget för att användas för förädling av de tjärprodukter, vilka kunde komma att inköpas under nästa budgetår. Huruvida de ifrågasatta kvantiteterna i sin helhet böra förädlas, kan av skilda orsaker icke avgöras på nuvarande stadium. Jag anser emellertid anledning icke föreligga att i anslagsberäkningen upptaga beloppet lägre än det av reservförrådsnämnden angivna. Tillhoppa med det nyssnämnda beloppet å 1 500 000 kronor skulle alltså för bearbetning av varor beräknas ett belopp av 5 500 000 kronor.

I enlighet med reservförrådsnämndens förslag bör slutligen i anslaget inräknas ett belopp av 3 500 000 kronor för utgifter för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt för skatter och tullar.

Det sammanlagda medelsbehovet skulle i enlighet med det anförda alltså uppgå till $(33\,000\,000 + 175\,000 + 20\,900\,000 + 2\,000\,000 + 1\,000\,000 + 5\,500\,000 + 3\,500\,000 =)$ avrundat 66 000 000 kronor. Reservförrådsnämnden har emellertid räknat med att vid försäljning under nästa budgetår av varor från de statliga reservlagren komme att inflyta dels vissa belopp, som utgjorde täckning för av nämnden nedlagda kostnader för bearbetning, lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, skatter och tullar, dels ock inköpsmedel för försålda inhemska varor. Dessa belopp har nämnden uppskattat till 5 000 000 kronor. Då dylika medel på sätt hittills skett böra få kvarstå hos nämnden för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag avsedda ändamålet, skulle alltså anslags-

behovet för nästa budgetår för inköp av förnödenheter m. m. kunna minskas till 61 000 000 kronor eller avrundat 60 000 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att riksgäldskontoret må intill utgången av budgetåret 1944/45 förskottsvis, genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken, i av riksdagen tidigare medgiven omfattning ställa medel till förfogande för statens reservförrådsnämnd, att användas för förvärv från riksbanken av för nämndens verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor;

dels ock till *Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 60 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Siv Schiöler.

1944 års statsverksproposition.

Beredskapsstat för försvarsväsendet.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1944/45 och anför därvid följande.

I finansplanen för nästa budgetår behandlas bland annat frågan om statsbudgetens avgränsning mot beredskapsstaten för försvarsväsendet. Därvid har liksom i förra årets statsverksproposition förutsatts, att summan av de å försvarsberedskapsstaten uppförda anslagen skall redovisas i förslaget till statsbudget enligt samma principer som gällt för innevarande budgetår. Detta innebär, att beräknat förslag till sådan stat för budgetåret 1944/45 bör fogas vid statsverkspropositionen såsom bilaga till denna. Slutligt förslag i ämnet torde få framläggas senare under riksdagen, då ett bättre underlag för beräkningen av medelsbehovet för beredskapsändamål kan väntas föreligga.

Såsom i finansplanen framhålles skola samtliga poster, som äro hänförliga till den år 1942 beslutade försvarsorganisationen, redovisas över statsbudgeten, varjämte på denna böra uppföras anslag även till sådana andra försvarsändamål, som avse försvarets fredsbehov. Övriga, med beredskapsåtgärderna sammanhängande försvarsutgifter böra liksom hittills täckas från de å beredskapsstaten uppförda anslagen.

För löpande utgifter för den förstärkta försvarsberedskapen ha i årets stat uppförts anslag (IV Ca, Cb, Cc och Ea) å sammanlagt 900 miljoner kronor. Såsom i annat sammanhang närmare utvecklas kan ett icke obetydligt överskridande av anslagen till armén och marinen

(Ca och Cb) befaras. Om jag likväl icke finner anledning förorda, att ifrågavarande anslag i beredskapsstaten för nästa budgetår beräknas till högre belopp än i årets stat, är orsaken därtill, att det synes omotiverat att nu anpassa beräkningen efter förändringar, om vilkas fortbestånd tvekan kan råda.

Anslaget för engångsutgifter för försvarsväsendet (IV Cd) i beredskapsstaten för nästa budgetår torde enligt preliminära beräkningar kunna reduceras från 300 till 100 miljoner kronor.

På försvarsberedskapsstaten upptagas även anslag för vissa civila ändamål, som stå i omedelbart sammanhang med krigsläget eller äro en förutsättning för åtgärder inom ramen av gällande beredskapslagstiftning. Gemensamt för dessa anslag är att de skola äga en sådan tillfällig karaktär, att de icke falla under det krav på balansering som i princip uppställts för de å statsbudgeten redovisade, normala utgifterna. Ett tidigare å försvarsberedskapsstaten uppfört anslag för förmalningsersättningar överfördes sålunda vid årets statsreglering till riksstaten, sedan det visat sig, att behov av detta anslag kvarstod, även sedan de omständigheter bortfallit som ursprungligen motiverat dess införande. Likartade överväganden ha föranlett förslag om att ett i gällande stat uppfört förskottsanslag till prisclearing för fodermedel m. m. å 40 miljoner kronor nästa budgetår skall förvandlas till riksstatsanslag.

Med avseende å de övriga under civila huvudtitlar beräknade förskottsanslagen förordar jag, att förskottsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft, som i löpande förskottsstat för försvarsväsendet upptagits till 50 miljoner kronor, skall överföras till den allmänna beredskapsstat varom förslag senare kommer att framläggas. Anslaget bortfaller alltså i detta sammanhang. Till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder torde för nästa budgetår böra beräknas 10 miljoner kronor mot 20 miljoner i gällande stat.

Anledning synes icke föreligga till andra ändringar med avseende å de i gällande förskottsstat uppförda anslagen än de här angivna.

Ett beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet, upprättat i enlighet med vad jag här förordat, torde få biläggas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bihang*). Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna anslag å beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1944/45 i enlighet med nämnda förslag.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Rolf Arfwedson.

*Bihang.***Beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet
för budgetåret 1944/45.****Riksstaten.**

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
IV.	Försvarsdepartementet	1,000,000,000
VII.	Finansdepartementet	15,000,000
XI.	Folkhushållningsdepartementet	10,000,000
	Summa	1,025,000,000

Kapitalbudgeten.

		Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>		
VII.	Fonden för förlag till statsverket	20,000,000

Egentliga statsutgifter.

IV. Försvarsdepartementet.

		Kronor	Kronor
C. Försvarskrafterna.			
a	Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i>	450,000,000	
b	Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i>	125,000,000	
c	Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i>	25,000,000	
d	Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	100,000,000	700,000,000
			700,000,000
E. Diverse.			
a	Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>		300,000,000
Summa			1,000,000,000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
Allmänna utgifter för försvarsberedskap:			
a	Förstärkning av den civila administrationen m. m., <i>förslagsvis</i>	5,000,000	
b	Engångsanskaffning av materiel för civilbefolk- ningens skydd m. m., <i>förslagsvis</i>	10,000,000	15,000,000
Summa			15,000,000

Egentliga statsutgifter.**XI. Folkhushållningsdepartementet.**

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		10,000,000

Kapitalinvestering.**VII. Fonden för förlag till statsverket.**

		Kronor	Kronor
a	Kommunikationsverken, <i>förslagsvis</i>		10,000,000
b	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		10,000,000
Summa			20,000,000